

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
UYGULAMALI TİCARET
HUKUKU BİLİM DALI

TÜLAY GÖKDEMİR
TAMER

İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTTIRIMI

Yüksek Lisans Tezi

İÇ KAYNAKLARDAN
SERMAYE ARTTIRIMI

ÖZEL HUKUK / UYGULAMALI
TİCARET HUKUKU

TÜLAY GOKDEMİR TAMER

İstanbul, 2015

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
UYGULAMALI TİCARET HUKUKU
BİLİM DALI

İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTTIRIMI

Yüksek Lisans Tezi

TÜLAY GÖKDEMİR TAMER

Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Özlem KARAMAN COŞGUN

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

HUKUK Anabilim Dalı UYGULAMALI TİCARET HUKUKU Bilim Dalı TEZLİ
YÜKSEK LİSANS öğrencisi Tülay Gökdemir Tamer'nın İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE
ARTTIRIMI adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 23.06.2015 tarih ve 2015-22/19
sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak
kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 02 / 07 / 2015

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. ÖZLEM KARAMAN COŞGUN	
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. SAMİ KARAHAN	
3.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. VELİYE YANLI	

ÖZET

İç kaynaklardan sermaye artırımı eTTK’da düzenlenmemiş olmasına rağmen, bunun mümkün olduğu konusunda, bu dönemde de tereddüt bulunmamaktaydı. Hem doktrin hem de uygulamada, kanunun bu konuyu düzenlememiş olmasının iç kaynaklardan sermaye artırımı yapılmasına engel teşkil etmediği, bunun bir esas sözleşme değişikliği niteliğinde olduğu, başta esas sermayenin artırılmasını düzenleyen TK 391-395 hükümleri olmak üzere anonim şirkete ilişkin hükümlerin kıyasen bu konuda da uygulanabileceği kabul edilmekteydi. Kanun koyucu eTTK’nın kabulünden sonra yürürlüğe koyduğu mevzuatla; örneğin 2499 sayılı (30.12.2012 tarihine kadar yürürlükte olan) mülga SerPK 15/5’te “*halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırımlarında bedelsiz payların artırım tarihindeki mevcut paylara dağıtılacağı*” hükmüyle ve vergi hukuku bakımından bu tür sermaye artırımı nedeniyle bir vergi doğmayacağına yönelik düzenlemeleriyle (VUK mük. 298 gibi) iç kaynaklardan esas sermaye artırımının geçerliliğini açıkça kabul etmişti. Bununla birlikte konunun ikincil nitelikteki düzenlemeler yerine TTK’da hükme bağlanması kanun yapma tekniği bakımından isabetli olmuştur. Bu tür artırım konusunda vergi kanunlarında da düzenlemeler olabilmektedir (VUK, KVK, KDVK gibi).

Şirketlerde sermaye artırımı genel itibariyle şirket malvarlığına dışarıdan nakdi veya ayni varlıkların getirilmesiyle (sermaye taahhüdü yoluyla artırım), bir başka deyişle, dış kaynaklardan girdi sağlanmasıyla yapılır. Buna karşın, iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında, pay sahipleri fiili olarak herhangi bir nakdi veya ayni kaynak ödemez ve artırım tamamen şirketin kendi iç kaynaklarından karşılanır. Dolayısıyla iç kaynaklı sermaye artırımı, şirkete ek bir finansman kaynağı sağlamamakta, şirketin malvarlığını efektif olarak arttırmamakta ve toplam piyasa değerini etkilememektedir. Buna karşın, söz konusu sermaye artırımı, bir takım vergi avantajları sağladığı gibi şirketin itibarının artmasına, mali bünyesinin kuvvetlenmesine ve sermayesinin güncellenmesine yardımcı olmaktadır.

SUMMARY

Although the capital increase from internal sources Turkish Commercial Code unregulated, in which it is possible, during this period there was no hesitation. Both doctrine and in practice, the law is not an obstacle to making a capital increase from internal resources of the fact that regulation of this issue, it is in the nature of the amendments, particularly the principles governing the raising of capital Turkish Commercial Code 391-395 provisions, including joint-stock company related provisions accepted that analogy applies in this matter it was welcome. The legislator has put into force after the adoption of the legislation Turkish Commercial Code; for example, 2499 (in force until the date of 30.12.2012) abolished sprinkle 15/5 "public joint stock companies of the capital increase the bonus shares are to be distributed to the existing share holders at the date of increase" in terms of provision and with tax law for that emergence of a tax because of this type of capital increase arrangements with had agreed to clear the validity of the capital increase from internal resources.

Companies in general capital increase with the introduction of assets outside cash or in kind to the company as assets increments through capital commitments. However, the internal source of capital increase, shareholders will not pay any cash or in kind resources actually enhances and fully financed from the company's own internal resources.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
I. KONU	1
II. PLAN VE METOD	3
BİRİNCİ BÖLÜM	4
I. SERMAYE KAVRAMI VE ARTIRIM YÖNTEMLERİ	4
A. KAVRAM.....	4
1. Nakdi Sermaye	7
2. Ayni Sermaye	8
B. SERMAYE ARTIRIMI.....	10
C. SERMAYE ARTIRIM YÖNTEMLERİ	15
1. Dış Kaynaklardan Sermaye Artırımı	16
a. Esas Sermaye Sisteminde.....	16
b. Kayıtlı Sermaye Sistemi	26
c. Şarhlı Sermaye Sistemi.....	31
2. İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı	39
D. İŞLEMLER YÖNÜNDEN İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIRIMININ DIŞ	
KAYNAKLARDAN ESAS SERMAYE ARTIRIMINDAN FARKLARI	43
1. Sermayenin Tamamen Ödenmiş Olması	43
2. İştirak Taahhütnamesi Ve Asgari Peşin Ödeme Yükümlülüğü	44
3. İmtiyazlı Pay Sahipleri Kurul Kararı.....	45
İKİNCİ BÖLÜM	47
I. İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIRIMI	47
A. SERMAYEYE EKLENEBİLECEK İÇ KAYNAKLAR	47
1. Yedek Akçeler	47

a. Kanuni Yedek Akçeler	51
aa. Genel Kanuni Yedek Akçeler	51
aaa. Birinci Ayırım	54
bbb. İkinci Ayırım	58
bb. Özel Kanuni Yedek Akçeler	61
aaa. Şirketin İktisap Ettiği Kendi Payları İçin Ayrılan Yedek Akçe	61
bbb. Fonlar	62
b. İsteğe Bağlı (İhtiyari) Yedek Akçeler	65
aa. Esas Sözleşme Gereği Ayrılan İsteğe Bağlı Yedek Akçeler	67
bb. Genel Kurul Kararı İle Ayrılan İsteğe Bağlı Yedek Akçeler	69
2. Şirketin Birleşme veya Devralmalardan Doğan Kazançları	74
3. İştirak Hisselerinin veya Taşınmazların Satışından Doğan Kazançlar	74
4. Enflasyon Düzeltmesi Farkı	75
5. Önceki Yılda Aktarılan Kâr	76
6. Dağıtılmasına Karar Verilmemiş Son Yıl Kârı	77
7. Kanun ve Esas Sözleşme Uyarınca Ayrılması Mümkün Diğer Kalemler	79
B. SERMAYE ARTIRIM USULÜ	80
1. Esas Sermaye Sisteminde	80
a. Genel Olarak	80
b. Türleri	83
aa. Yeni Paylar Çıkarılarak İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı	83
aaa. Ayırıcı Özellikleri	83
aaaa. Sermayenin Tamamen Ödenmiş Olmasının Aranmaması	83
bbbb. Pay Sahiplerinin İştirak Taahhüdünde Bulunmamaları	83
cccc. İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulu Kararı	84
bbb. Artırım Usulleri	85
aaaa. Halka Açık Olmayan Şirketlerin İç Kaynaklardan Halka Açık Olmayan Sermaye Artırımı Usulü	86
aaaaa. Esas Sözleşme Değişikliği Önerisi	86
bbbbb. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İzni	86

cccc. Genel Kurulun Sermaye Artırımı Kararı.....	87
ddddd. Yönetim Kurulunun Yazılı Beyanı.....	88
eeee. Ticaret Siciline Tescil ve İlân	89
fffff. Yeni Çıkarılan Bedelsiz Payların ve Pay Senetlerinin Hak Sahiplerine Verilmesi	90
bbbbb. Halka Açık Olmayan Şirketlerin İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı ile Halka Açılması	91
cccc. Halka Açık Şirketlerin İç Kaynaklardan ve/veya Kâr Payından Halka Açık Sermaye Artırımları.....	91
aaaaa. Esas sözleşme Değişikliği Önerisinin ve İzahnamenin Hazırlanması	92
bbbbb. SPK'nın Uygun Görüşü.....	92
cccc. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın İzni.....	94
ddddd. Genel Kurulun Sermaye Artırımına İlişkin Esas sözleşme Değişikliği Kararı	94
eeee. İmtiyazlı Pay Sahiplerinin veya Oluşturdukları Kurulların Kararları	96
ffff. İhraç Belgesinin Onaylanması için SPK'ya Başvurulması	96
ggggg. Yönetim Kurulunun Yazılı Beyanı	97
hhhhh. Ticaret Siciline Tescil ve İlân	97
bb. Mevcut Payların İtibari Değerleri Yükselterek İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı	99
aaa. Genel Olarak.....	99
bbb. Artırım Usulü	100
ccc. Artırımın Uygulanması	102
2. Kayıtlı Sermaye Sisteminde.....	104
a. Genel Olarak	104
b. Halka Kapalı Anonim Şirketlerde.....	110
aa. Artırımın Özellikleri.....	111
aaa. Sermayenin Ödenmiş Olması Ön Şartı Bakımından.....	111
bbb. Yönetim Kurulunun Artırım Yetkisinin Süresi	111
ccc. Kayıtlı Sermaye Tavanının Aşılabilmesi	112
ddd. İmtiyazlı Pay Sahiplerinin veya Oluşturdukları Kurulların Kararı	113
eee. Pay Sahiplerinin İştirak Taahhüdünde Bulunmaması.....	113

fff. Önceki Yıldan Aktarılan Kâr İle Son Hesap Dönemi Kârının Sermayeye Eklenip Bedelsiz Pay Çıkarılabilmesi İçin Genel Kurul Kararı Alınması Zorunluluğu.....	113
bb. Artırım Usulü	114
aaa. Yönetim Kurulunun Sermaye Artırımı Kararı	114
bbb. Gümrük ve Ticaret Bakanlığının İzni	116
ccc. Ticaret Siciline Tescil ve İlân	116
ddd. Yeni Çıkarılan Bedelsiz Payların ve Pay Senetlerinin Hak Sahiplerine Verilmesi ...	118
c. Halka Açık Anonim Şirketlerde.....	119
aa. Mevcut Sermayenin Tamamen Ödenmiş Olması Ön Koşulunun Aranmaması	119
bb. Kayıtlı Sermaye Tavanının Bir Defaya Mahsus Olarak Aşılabilmesi	119
cc. Artırım Usulü	120
aaa. Yönetim Kurulu Kararı	120
bbb. Sermaye Artırımında Kullanılan İç Kaynaklar ve/veya Kâr Payı Kalemlerinin Şirketin Sermaye Hesabına Aktarılması	120
ccc. SPK'nın Onayı	120
ddd. İzahname	122
eee. Yönetim Kurulu Beyanı	123
fff. Ticaret Siciline Tescil ve İlân	123
ggg. Bedelsiz Payların ve Pay Senetlerinin Sahiplerine Verilmesi	124
hhh. Kâr Payının Pay Olarak Dağıtılması	126
iii. TTK 462/3, SerPK 12/b, PT'nin 16/7 Hükümleri	126
C. ETKİLERİ	127
1. Şirket Alacaklıları Yönünden	127
2. Pay Sahipleri Yönünden	128
a. Hakkın Niteliği ve Sınırlandırılması.....	128
b. Hakka Tecavüzün Sonuçları	133
3. İntifa ve Rehin Hakkı Sahibi Bakımından	136
a. İntifa Hakkı Sahibi.....	136
b. Rehin Hakkı Sahibi	138

III. İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIMINDA HUKUKA AYKIRILIK

.....	140
A. İPTAL EDİLEBİLİRLİK	140
B. BUTLAN.....	146
C. YOKLUK.....	152
D. ASKIDA HÜKÜMSÜZLÜK	153
E. YÖNETİM KURULUNUN SERMAYE ARTIRIMI ÖNERİSİNİN (KARARININ) YOKLUĞU VE BUTLANI	154
F. SERMAYE ARTIRIMININ BİR BÜTÜN OLARAK HÜKÜMSÜZLÜĞÜ	155
I. SERMAYE ARTIRIM KARARININ İPTALİ VEYA BUTLANININ SONUÇLARI	156
1. Genel Olarak	156
2. Sicile Tescilin İptal Ve Butlan Yaptırımına Etkisi	158
a. Sermaye artırımı kararının ticaret siciline tescil edilmemesi halinde	158
b. Sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının ticaret siciline tescil edilmiş olması halinde	158
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	160
I. VERGİ HUKUKU YÖNÜNDEN İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIRIMI.....	160
A. GENEL OLARAK	160
B. ANONİM ŞİRKETLERİN VE PAY SAHİPLERİNİN KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİNDE SİSTEMLER.....	162
C. ANONİM ŞİRKET YÖNÜNDEN VERGİLENDİRME	164
1. Yedek Akçelerden Sermaye Artırılmasında Vergilendirme	167
a. Genel Olarak	167
b. Yasal Düzenleme.....	168
c. Vergilendirilmesi Tartışmalı Kazançlar	169
aa. Emisyon Primlerinden Elde Edilen Kazançlar.....	169
	VII

bb. Iskat Edilen Pay Sahibinin Paylarının Satışından Elde Edilen Kazançlar	170
2. Enflasyon Düzeltmesi Farkından Sermaye Artırımında Vergilendirme	170
a. Genel Olarak	170
b. Anonim Şirketin Enflasyon Düzeltmesi Farkından Sermaye Artırımında Vergi Yükümlülüğü	173
3. İştirak Hisseleri ve/veya Taşınmazların Satışından Elde Edilen Gelirden Sermaye Artırımında Vergilendirme	176
4. Dağıtılmamış Son Yıl Kârından Sermaye Artırımında Vergilendirme	180
D. PAY SAHİBİ YÖNÜNDEN VERGİLENDİRME.....	181
1. Genel Olarak	182
2. Yedek Akçelerden Sermaye Artırımında Vergilendirme	182
3. Enflasyon Düzeltmesi Farkından Sermaye Artırımında Vergilendirme	184
4. İştirak Hisseleri ve/veya Taşınmazların Satışından Elde Edilen Gelirden Sermaye Artırımında Pay Sahipleri Yönünden Vergilendirme	185
5. Dağıtılmamış Son Yıl Kârından Sermaye Artırımında Pay Sahipleri Yönünden Vergilendirme	187
II. ŞİRKETLERİN VERGİLENDİRİLMESİNDE ÇİFTE VERGİLENDİRME SORUNU	189
SONUÇ	190
KAYNAKÇA	198

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
Alm. POK	: Alman Paylı Şirketler Kanunu
ASKİT	: Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ
AŞ	: Anonim Şirket
ATM	: Asliye Ticaret Mahkemesi
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
D.	: Danıştay
D	: Daire
dn	: dipnot
E.	: Esas No
e-GK Yön.	: Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik
ET	: Erişim tarihi
eTTK	: 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
GTB	: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
GTBT Yön.	: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GVK	: 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
HAAO	: Halka Açık Anonim Şirket
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HKAŞ KST	: Halka Açık Olmayan Şirketlerde Kayıtlı Sermaye Sistemine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ
IFRS	:International Financial Reporting Standards (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu
İPSÖK	: İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulu
İsv. BK.	: İsviçre Borçlar Kanunu
K.	: Karar No
Karş.	: Karşılaştırınız
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KPAT	: Kâr Payı Tebliği
KST	: Kayıtlı Sermaye Tebliği (SerPK'nın II-18.1 S. Tebliği)
KVDK	: Katma Değer Vergisi Kanunu
KVK	: 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
MB	: Maliye Bakanlığı

MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
Mük.	: Mükerrer
No	: Numara
PT	: Pay Tebliği (SerPK'nın VII-128.1 Sayılı Tebliği)
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
SerPK	: 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TD.	: Ticaret Dairesi
TL	: Türk Lirası
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTDK	: Türk Tarih ve Dil Kurumu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
UK	: 6103 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
VDDGK	: Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu
vs.	: Vesaire
VUK	: 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu
Y.	: Yargıtay
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

I. KONU

Anonim şirket¹, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız şirket malvarlığıyla sorumlu, pay sahiplerinin taahhüt² etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumlu oldukları şirket türüdür (TTK³ 329, 355)⁴. TTK'da getirilen en önemli değişiklikler anonim şirket türünü konu almaktadır⁵.

Anonim şirket; ticaret unvanı (TTK 16, 18), alacaklılara karşı sorumluluk ve sermayenin korunması, tüzel kişilik ve konu unsurlarına sahiptir⁶. Söz konusu unsurlardan biri de sermaye unsurudur.

Eski düzenlemeden (eTTK)⁷ farklı olarak anonim şirketin bir unvan altında⁸ faaliyet gösterdiğine ilişkin açıklama tanımdan çıkartılmış⁹ buna karşın ortakların sorumluluğunun sadece

¹ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 338; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 73; **Pulaşlı**, Şirketler 295; **Bahtiyar**, Şirketler 100; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 42; **Şener**, Şirketler 293; **Üçışık/Çelik** 10; **Bilgili/Demirkapı** 193; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 277.

² İştirak taahhüdü TTK 459/2'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre iştirak taahhüdü; kayıtsız, şartsız ve yazılı olarak yapılır.

³ 6102 Sayılı Kanun (RG. 14.02.2011, S. 27486).

⁴ Anonim şirketin kanuni tanımının limited şirketi de tarif ettiği yönündeki eleştiri için bkz. **Moroğlu**, Değerlendirme 125. Yazara göre payların kıymetli evrak niteliğinde senetlere bağlanabilmesi veya Merkezi Kayıt Kuruluşu'na kayıt yoluyla tedavülünün sağlanması iki şirketin temel farklılığıdır ve bu farklılığın kanuni tanıma yansımadağı belirtilmelidir; **Bilgili/Demirkapı** 193.

⁵ **Kendigelen**, İlk Tespitler 215.

⁶ Buna karşın anonim şirket dışındaki tüm şirketlerde unvan altında faaliyet gösterme unsurunun tanımda yer aldığı görülmektedir. Bkz. **Kendigelen**, İlk Tespitler 217.

⁷ 6762 Sayılı Kanun (RG. 09.07.1956, S. 9353).

⁸ **Çeker** değişikliği olumsuz bulmaktadır. Bkz. **Çeker** 393. Ancak **Bahtiyar** olumlu olduğu kanaatindedir. Bkz. **Bahtiyar**, Şirketler 92.

şirkete karşı olduğuna ilişkin açıklama tanıma eklenmiştir. Bu konuda başka bir değişiklik de esas sermaye yerine sermaye teriminin kullanılmış olmasıdır. Böylece sabit sermaye sistemi kadar kayıtlı sermaye sisteminin de aynı tanım içinde birleşmesine olanak sağlanmıştır¹⁰. Tanımda tüzel kişiliğe dair bir açıklama bulunmuyorsa da TTK 125/1 hükmü¹¹ bu eksikliği tamamlamaktadır¹².

Anonim şirketlerin finansman ihtiyaçlarına buldukları çözümlerden biri sermaye artırıdır. Sermaye artırımları sayesinde şirket, yüksek faizli veya kısa vadeli kredi¹³ kullanmak yerine ihtiyaç duyduğu finansmanı borçlanmadan sağlayabilir.

Şirket, esas sermaye sistemine veya kayıtlı sermaye sistemine tabi olabilir. Esas sermaye sisteminde sermaye artırımına genel kurul karar verir. Genel kurulun toplanması ise zor bir prosedüre tabidir ve çok sayıda formalite gerektirmektedir. Kayıtlı sermaye sisteminde ise genel kurul münhasır nitelikteki sermaye artırım yetkisini, belli sınırlamalar dâhilinde (miktar ve süre sınırlaması) yönetim kuruluna devretmektedir.

Anonim şirketin iç kaynaklarından yaptığı sermaye artırımını; yedek akçe, yeniden değerlendirme artış fonu, önceki yıldan aktarılan kâr, gayrimenkul ve/veya iştirak paylarının satışından elde edilen gelir, dağıtılmamış son yıl kârı gibi iç kaynaklarının sermayeye eklenmesi suretiyle yapılır.

Sermayenin iç kaynaklardan artırılmasında, esas sözleşmede yer alan sermaye rakamı, şirketin hâlihazırda mevcut olan malvarlığı değerine yaklaştırılmakta, esas sermaye rakamı ve ortaklık

⁹ **Pulaşlı**, Şerh 591.

¹⁰ **Kendigelen**, İlk Tespitler 218; **Bahtiyar**, Şirketler 93.

¹¹ **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 64; **Karahan/Giray**, Şirketler 113; **Pulaşlı**, Şirketler 52; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 66; **Bahtiyar**, Şirketler 3; **Şener**, Şirketler 105; **Bilgili/Demirkapı** 52; **Üçışık/Çelik** 15; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 17.

¹² **Şener** 291.

¹³ Kredinin vadesi bir yıl veya daha az bir süreyi kapsıyorsa, kısa vadeli krediler söz konusudur. Kısa vadeli krediler, genelde uluslararası ticarete, mal alışverişlerinde ödeme sorunlarının ortadan kaldırılması veya uluslararası likidite yaratılması amacıyla sağlanmaktadır. Bkz. **Çelik** 112.

malvarlığı arasında denge sağlanmaktadır. Dolayısıyla, yeni sermaye rakamı, şirketin sahip olduğu malvarlığı değerini doğru yansıtmaktadır. Bu sonuç anonim şirketin özellikle sermaye rakamını esas alan üçüncü kişilerle ilişkilerinin olumsuz etkilenmesinin önüne geçmektedir. Açıklanan öneminden dolayı çalışmamızın konusu anonim şirketlerde iç kaynaklardan sermaye artırımı olarak belirlenmiştir.

II. PLAN VE METOD

Çalışmamız giriş ve sonuç bölümü dışında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sermaye kavramı açıklanmış, sermaye artırım yöntemleri hakkında bilgi verilmiş, bu yöntemler arasındaki farklar ortaya konulmuştur. Bu bölümde ayrıca iç kaynaklardan sermaye artırımının temel özellikleri de açıklanmıştır.

İkinci bölümde sermayeye eklenebilecek iç kaynaklar incelenmiştir. Başta yedek akçeler olmak üzere söz konusu iç kaynakların neler olabileceği açıklanmıştır. Ayrıca, iç kaynaklardan sermaye artırımı usulü; esas sermaye sisteminde ve kayıtlı sermaye sisteminde nasıl bir yol izleneceği ele alınmıştır. Yine söz konusu usuller, halka açık olan ve olmayan anonim şirketler bakımından ayrı ayrı ele alınmıştır. Artırım sonucu ortaya çıkan bedelsiz payların durumu incelenmiş; pay sahiplerinin bedelsiz pay alma hakkı ile bu hakka tecavüzün sonuçları irdelenmiştir.

Üçüncü bölüm iç kaynaklardan sermaye artırımının, vergisel boyutuna ayrılmıştır. Bu konuda dünyada ve ülkemizde izlenen vergi politikaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, iç kaynaklardan sermaye artırıldığında şirket ve pay sahipleri açısından doğacak vergisel yükümlülükler üzerinde durulmuş; artırımda kullanılan iç kaynak kalemine göre yükümlülükler tek tek ele alınmıştır.

Çalışma, yaptığımız incelemeler kapsamında ulaştığımız neticelerin yer aldığı sonuç bölümüyle son bulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. SERMAYE KAVRAMI VE ARTIRIM YÖNTEMLERİ

A. KAVRAM

Sermaye kavramı birçok bilim dalında kullanılmakla birlikte, bu kavram için ortak bir tanım yapılmamıştır. İktisat biliminde sermaye, mal ve hizmet üretmek için kullanılan, üretimde emeğin verimini artıran, insan yapımı olan üretim araçları olarak tanımlanmıştır¹⁴. İşletme bilimine göre sermaye, işletmenin hedeflerine ulaşabilmesinde yardımcı olan maddi ve maddi olmayan değerlerin satın alma gücüdür¹⁵. Muhasebe biliminde sermaye, bir kurumun sahip olduğu değerlerin ekonomik karşılığıdır¹⁶. Buna göre, sermaye “esas sermaye” ve “öz sermaye” olarak iki farklı kavram olarak ele alınmakta, esas sermaye bir işe tahsis olunan paranın ya da parayla ölçülebilen değerlerin toplamını ifade ederken, öz sermaye ise daha geniş bir kavram olup, işletme sahibinin işletmeye yaptığı yatırımların toplamını ifade etmektedir¹⁷. Şirketler hukukunda ise sermaye¹⁸, şirketlerin amaçlarına ulaşmasını sağlayan para ve paraya dönüştürülebilen her türlü değerdir¹⁹. Başka bir deyişle sermaye, bilançonun pasif kısmında yer alan, karşısında-aktif kısımda- ise kuruluştan en az o kadar nakit, mal veya hak şeklinde bir malvarlığı olan, şirketin çapını ifade eder²⁰.

¹⁴ Biçer 5; Dinler 16.

¹⁵ Fettahoğlu 13; Biçer 5.

¹⁶ Haftacı 5; Biçer 5.

¹⁷ S.M.H. Collin 84.

¹⁸ Tekinalp, Sermaye Şirketleri 77; Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat 58; Karahan/Aral, Şirketler 24; Pulaşlı, Şirketler 58; Şener, Şirketler 109; Bahtiyar, Şirketler 101; Üçışık/Çelik 18; Bilgili/Demirkapı 5; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 23.

¹⁹ Karahan, Ticari İşletme 22; Arslan 19; Biçer 5; İnal 854.

²⁰ Biçer 5; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 19.

Esas sermaye kavramına kanunda birçok kez yer verilmiş olmasına rağmen ne eTTK'da ne de TTK'da tanımı yapılmamıştır. Esas sermaye, anonim şirketin tüzel kişilik kazanmasından önce şirket sözleşmesi çerçevesinde veya bu aşamadan sonra sermaye artırımları sırasında pay sahiplerinin getirmeyi taahhüt ettikleri malvarlığı değerlerinin toplamı olarak tanımlanabilir. Bu miktar özel kanunlarda istisnaları²¹ olmakla birlikte, TTK 332/1'de en az 50.000 TL²² olarak belirlenmiştir²³. Esas sermayenin asgari miktarının kanunda belirtilmesinin sebebi, alacaklıların korunmasıdır. Çünkü anonim şirket, alacaklılara karşı yalnız malvarlığı ile sorumludur (TTK 329/1). Şirketle hukuki ilişkiye giren kişiler, hiç değilse esas sermaye kadar bir malvarlığının şirkette bulunduğu güvenmelidir. Şirkete kredi vermeyi düşünen bankalar da esas sözleşmedeki sermaye miktarına bakarak kredi verip vermeyeceklerine karar verirler.

Esas sermaye şirketin malvarlığından farklı bir kavramdır. Malvarlığı şirketin sahip olduğu mevcut hak, alacak, borç ve iç kaynakları ifade ederken esas sermaye şirketin kuruluşunda tamamının ödenmesi gerekmesi de tamamının taahhüt edilmesi mutlak surette zorunlu olan sabit bir rakamı ifade etmektedir. Kanun koyucu, şirketin sermaye artırımına gerek kalmadan kendi imkânlarıyla sermaye ihtiyacını karşılayabilmek ve ne zaman talep edileceği ve ödeneceği belli

²¹ Faaliyet konusu bankacılık, sigortacılık, enerji vb. olan şirketler açısından ilgili özel mevzuatta daha yüksek asgari sermaye miktarları zorunlu tutulabilmektedir. Bankalar için 30 milyon TL (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu 7/g); dar yetkili aracı kurumlar için 2.000.000 TL, kısmi yetkili aracı kurumlar için 10.000.000 TL geniş yetkili aracı kurumlar için 25.000.000 TL (Tebliğ Seri V N.34 m.7); kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş halka açık olmayan anonim şirketler için 100.000 TL (TTK 332/1); sigorta şirketleri için 1 milyon TL'den az olmamak üzere Hazine Müsteşarlığınca belirlenecek tutar kadar (Sigortacılık Kanunu 5/3); finansal kiralama şirketleri, faktöring şirketleri ve finansman şirketleri için 20 milyon TL (Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu 5/1-e) asgarî sermaye miktarı gereklidir.

²² Miktar değişikliği olmamasına rağmen, 6103 sayılı Yürürlük Kanunu 20/1'de sermayenin üç yıl içinde Kanunda istenen düzeye yükseltilmesinin gerektiği belirtilmiştir (**Bilgili/Demirkapı** 199). **Kendigelen** bu hükmün, 2001 yılında asgari sermaye miktarını değiştiren Bakanlar Kurulu Kararına rağmen gerekli düzeltmeyi gerçekleştirmeyen anonim şirketlere özgü olduğunu ifade etmektedir(**Kendigelen**, İlk Tespitler 222).

²³ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 344; **Pulaşlı**, Şirketler 297; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 281; **Şener**, Şirketler 294; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 79; **Üçışık/Çelik** 19; **Bilgili/Demirkapı** 199; **Bahtiyar**, Şirketler 102; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 280.

olmayan taahhütlerle art arda yapılan sermaye artırımlarının kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla, TTK 456/1’de daha önce taahhüt edilmiş olan sermayenin tamamen ödenmesi koşulunu getirmiştir²⁴.

Şirketin malvarlığı şirketin kuruluşundan itibaren artabilir, azalabilir fakat sözleşme değiştirilmedikçe esas sermaye hep sabittir. Anonim şirkette pay sahipleri getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı olarak sorumlu oldukları için, malvarlığı belirli ölçüde azaldığında, alacaklıların zararlarını önleyici tedbirler alınması gerekir. Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı son yıllık bilançodan anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu derhal toplantıya çağırır ve genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar²⁵ (TTK 376/1). Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı son yıllık bilançodan anlaşıldığı takdirde, derhâl toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinmeye veya sermayenin tamamlanmasına karar vermelidir²⁶. Genel kurul bu yükümlülüğü yerine getirmediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer (TTK 376/2)²⁷.

Esas sermaye²⁸, tamamı esas sözleşmede taahhüt edilmiş bulunan değeri ifade eder (TTK 332/1). Bir başka deyişle esas sermaye, anonim şirkette pay sahiplerinin şirkete getirmeyi taahhüt

²⁴ Burada belirtilen nakdi sermaye taahhüdünün tamamen yerine getirilmesi şartının, aynı sermaye taahhüdü bakımından da kabul edilmesi gerekir (Bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 579; **Pulaşlı**, Şerh 1606). **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 43; **Saraç** 10. Her ne kadar yeni düzenlemede aynı sermayenin getirilmesi yönünde şerh ve tevdi gibi koruyucu önlemler alınmışsa da kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulan şirketlerde aynı sermayenin henüz şirkete getirilmemiş olma ihtimali bulunmaktadır. Bu sebeple sermaye artırımı sırasında bu konunun incelenmesi gerekir (**Bilgili/Demirkapı** 454). Karşı görüş için bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 261. Yazar mevcut düzenleme bakımından aynı sermaye taahhüdünün yerine getirilmesine ilişkin açıklamanın bulunmamasını eleştirmektedir. **Bilgili/Demirkapı**’ya göre ise; kanunun aynı sermaye taahhüdünün teminine ilişkin hükümlerinin varlığı karşısında (TTK md. 128), bu yönde düzenlemeye ihtiyaç bulunmamaktadır.

²⁵ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 284; **Pulaşlı**, Şirketler 483; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 569; **Bilgili/Demirkapı** 376; **Üçışık/Çelik** 412; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 333.

²⁶ **Şener**, Şirketler 378; **Karahan/Saraç**, Şirketler 624.

²⁷ Detaylı bilgi için bkz. **Bilge** 267; **Türk**, Borca Batıklık 107 vd.; **Aydın**, Sermaye Kaybı 103 vd.

²⁸ İsviçre’de 1991 yılında yapılan değişiklikle esas sermaye terimi terk edilmiş ve yerine “pay sermayesi” (Aktienkapital) terimi kullanılmaya başlanmıştır. Bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 574.

ettikleri tutarların toplamı ve bunun nakit olarak ifadesidir²⁹. Şirketin kuruluşu sırasında belirlenen veya daha sonradan sermaye artırımlarıyla artırılan ve şirket esas sözleşmesinde gösterilen sabit bir rakamdır (TTK 339/2-c)³⁰.

Esas sermaye paylara bölünmüş olup her pay bir ortaklık mevkiini, şirketler hukukuna dayalı katılma ve malvarlığı haklarını ifade eder. Payın itibarî değeri bir kuruştan az olamaz ve ancak birer kuruş olarak yükseltilebilir (TTK 476/1). Esas sözleşmede düzenlenerek veya bir genel kurul kararı ile itibarî değerden daha yüksek bir bedelle pay çıkartılabilir (TTK 347).

1. Nakdi Sermaye

Nakdi sermaye, şirkete sermaye olarak taahhüt edilen parasal miktarı ifade etmektedir.

Nakdi sermaye taahhüdünde taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmibeşinin tescilden önce, gerisinin ise şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenmesi gerekir³¹. Payların çıkarma primlerinin tamamı tescilden önce ödenir (TTK 344/1). Bir başka ifadeyle, nakden taahhüt edilen payların bedellerinin taksitle ödenmesi mümkündür.

Kanun SPK'nın pay bedellerinin ödenmelerine ilişkin hükümlerini ise saklı tutmuştur.

Pay sahibinin sermaye koyma borcunu yerine getirmemesinin sonuçları TTK 480 vd. da düzenlenmiştir³².

²⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 1; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 7; 11.HD.28.10.2004, E.2003/13782, K.2004/10454 (www.kazanci.com, 1.11.2012)

³⁰ **Karahan/Saraç**, Şirketler 574; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 309.

³¹ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 347; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 346; **Bilgili/Demirkapı** 200, **Üçışık/Çelik** 22; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 504.

³² **Pulaşlı**, Şirketler 571; **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 692; **Şener**, Şirketler 597; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 386; **Bahtiyar**, Şirketler 268.

2. Ayni Sermaye

Paradan başka herhangi bir "malvarlıksal değerin"³³ anonim şirkete sermaye olarak getirilmesi halinde nitelikli kuruluş söz konusu olur ve getirilen sermaye "ayni sermaye" olarak adlandırılır³⁴. İlk akla gelen taşınır ve taşınmaz eşyadır. Ancak alacak hakkı veya fikri mülkiyet hakları, ayından (eşyadan) kaynaklanan, eşyayla bağlantılı bir hak olmasa bile, "ayni sermaye" kavramıyla adlandırılır. Dolayısıyla şirketler hukuku anlamında ayni sermaye, para dışında bir malvarlığı değeri olarak getirilen sermayeyi ifade eder. Bu kabulün sonucu olarak, hizmet edimleri, kişisel emek ve yetenek, ticari itibar bir ayni sermaye olarak değil, "kişisel sermaye" olarak nitelenir³⁵.

Anonim şirketlere ancak üzerinde sınırlı ayni bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikri mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil malvarlığı unsurları ayni sermaye olarak konulabilir. Hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olamaz (TTK 342/1; Karş. TTK 127).

TTK taşınmazların anonim şirkete sermaye olarak getirilmesi olgusunu farklı bir yaklaşımla ele almış, konuyla ilgili ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir³⁶. Taşınmazların ayni sermaye olarak getirilmesine uygulanan bu hükümler anonim şirketin "sermayesinin korunması" ve "şirketin sermaye üzerinde sınırsız bir biçimde tasarruf edebilmesi" ilkeleri ışığında kaleme alınmıştır. Bu bağlamda sınırlı ayni hak (örn. ipotek, hapis, intifa), haciz ve tedbir gibi külfetlerle yüklü taşınmazların sermaye olarak taahhüt edilmesi engellenmiş (TTK 342), taahhüt edilen taşınmazın

³³ Söz konusu nakit sermayenin; para, alacaklar ve kıymetli evrak olabileceği yönünde bkz. **Karahan/Giray**, Şirketler 122.

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Karahan/Giray**, Şirketler 118 vd.; **Coşgun Karaman** 333 vd.; **Bahtiyar**, Şirketler 266; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 63; **Akdağ Güney/Gümüş**, Taşınır 3 vd.; **Akdağ Güney/Gümüş**, Taşınmazlar 33 vd.

³⁵ Kişisel emeği de nakit dışı sermaye kavramı altında açıklayan görüş için bkz. **Gençtürk** 10. **Akdağ Güney/Gümüş**'e göre; bu yaklaşım, ayni sermayenin de nakit dışı sermayenin bir alt türü olduğunun kabulü halinde mümkün olabilir. Kişisel emek bir malvarlığı unsuru oluşturmadığından, ayni sermaye kavramı altında altlanamaz. Bkz. **Akdağ Güney/Gümüş**, Taşınmazlar 35.

³⁶ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 345; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 183; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 350; **Şener**, Şirketler 312; **Pulaşlı**, Şirketler 314; **Bahtiyar**, Şirketler 102; **Üçışık/Çelik** 23; **Bilgili/Demirkapı** 205; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 311.

mahkemece atanan bilirkişiler tarafından değer tespiti yapılmasının yanı sıra, bunların kurulmakta olan anonim şirkete sermaye olarak taahhüt edildikleri yönünde tapu kütüğüne şerh zorunluluğu getirilmiştir (TTK 128/2). Öngörülen koşulların yerine getirilmemesi halinde şirketin ticaret siciline tesciline izin vermeyen Kanun, tescilden sonra sicil müdürlüklerine re'sen ve derhal ilgili sicile (tapu siciline) bildirimde bulunma yükümlülüğü getirmiş, taahhütte bulunanı devre dışı bırakmış, şirketin istem hakkını da saklı tutmuştur.

Sermaye olarak getirilen taşınmazlar, her şeyden önce, TMK 704 kapsamında arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ve kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir. Tapusuz taşınmazlar, ancak üzerinde mülkiyet hakkı mevcutsa ve tescil davası ile tapu kütüğüne tescili sağlanabilirse (TMK 713) aynı sermaye olarak getirilebilirler. Taşınmaz üzerindeki paylı mülkiyet payının da sermaye olarak taahhüt edilmesi mümkündür; İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında³⁷ bir taşınmazın anonim şirkete aynı sermaye olarak konulmasının ön alım hakkı sahibine ön alım hakkını kullanmasına imkan tanıyan bir ön alım olayı (TBK 240/1: satış ya da ekonomik bakımdan satışa eşdeğer her türlü işlem) oluşturmayacağını vurgulamıştır.

Şirkete getirilen sermaye aynı nitelikte ise sermayeye ve kuruluş sırasında devralınacak işletmelere ve ayınlara, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi tarafından atanan bilirkişilerce değer biçilir³⁸. Bilirkişilerin verdikleri değerlendirme raporunda, uygulanan değerlendirme yönteminin somut olayın özellikleri bakımından herkes için en uygun ve en adil seçim olduğu; sermaye olarak konulan alacakların gerçek, geçerli ve TTK 342'ye uygun olduğu; tahsil edilebilir özellikte olup olmadıkları ile tam değerleri; aynı olarak şirkete getirilen her varlık karşılığında tahsis edilmesi gereken pay miktarı ile TL karşılığı, tatmin edici gerekçelerle ve hesap verme ilkesine göre açıklanır. Bu rapora şirket kurucuları itiraz edebileceği gibi menfaat sahipleri de itiraz edebilir. Mahkeme bu raporu onaylarsa, söz konusu bilirkişi raporu kesinlik kazanır (TTK 343/1).

³⁷ Gümüş 441.

³⁸ Karahan/Coşgun, Şirketler 368; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 185; Pulaşlı, Şirketler 314; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat 352; Şener, Şirketler 314; Bilgili/Demirkapı 222; Üçışık/Çelik 23; Bahtiyar, Şirketler 102; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 310.

Aynı sermaye taahhüdü bakımından temerrüt söz konusu değildir. Çünkü, aynı sermayenin kuruluşta veya sermaye artırımı sırasında getirilmesi şarttır, aksi halde kuruluş veya artırımın tescili söz konusu değildir.

B. SERMAYE ARTIRIMI

Esas sözleşmede yer alan sermaye rakamının kanunda öngörülen usuller izlenmek suretiyle yükseltilmesi “sermaye artırımı” olarak nitelendirilir. Bir başka deyişle, sermaye artırımı, anonim şirketlerde, şirket esas sözleşmesinde sermaye olarak gösterilen sabit rakamın yükseltilmesidir³⁹. Buna sebep olan husus, şirketin sermaye ihtiyacı olabileceği gibi, şirket malvarlığının zaman içinde artması da olabilir⁴⁰. İlk duruma dış kaynaklardan sermaye artırımı ikincisine ise iç kaynaklardan sermaye artırımı adı verilmektedir⁴¹.

Esas sermaye artırımı yasanın tanıdığı bir hak olup, kural olarak zorunlu değildir. Sermaye artırımı kanundan kaynaklanan bir imkândır. Bu sebeple esas sözleşmede sermaye artırımı yapılabileceğine ilişkin bir hüküm bulunmasına gerek yoktur. Esas sermayenin artırılabilmesi için mutlaka haklı bir nedenin bulunması zorunlu olmadığı gibi, artırım nedeninin bulunmaması ya da gösterilmemesi artırımı geçersiz kılmaz. Esas sermayenin mevcut miktarı, ortaklar için bir mütesep hak oluşturmaz⁴². Dolayısıyla pay sahibi, artan pay sayısına bağlı olarak malvarlıksal ve yönetsel

³⁹ **Karahan/ Saraç**, Şirketler 574; **Arslan** 280; **Biçer** 23; **Kaya** 23; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 1; **Saraç** 3; **Bahtiyar**, Şirketler 322.

⁴⁰ Sermaye artırımına sebep olabilecek hususlara ilişkin geniş açıklamalar için bkz. **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 124, **Pulaşlı**, Şerh 1601; **Karahan/Saraç**, Şirketler 576; **Bilgili/ Demirkapı** 452.

⁴¹ **Bahtiyar**, Şirketler 318; **Karahan/Saraç**, Şirketler 592; **Bilgili/Demirkapı** 460; **Sajnog** 157.

⁴² **Tekinalp**, esas sermayenin mevcut miktarının mütesep hak oluşturmadığını belirtmesinin ardından, esas sözleşmede artırma kararının alınmasının oybirliğine bağlandığı durumda, pay sahipleri bakımından sözleşmesel bir mütesep hakkın doğduğunu ifade etmektedir, **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler, N.1381; **Pulaşlı**, Şerh 1610. “Artırılan sermayeye karşılık nominal değer üzerinden çıkarılacak pay senetlerinden payları oranında satın alamayacak durumda bulunan pay sahipleri zararına olan bu olguların, mahkeme kararında açıkça belirtilmiş olmamakla beraber TTK’nın 385/2. maddesindeki kazanılmış hakların ihlali şeklinde yorumlandığı

haklarındaki⁴³ azalmayı gerekçe göstererek sermaye artırımına engel olamaz. Bununla birlikte, şirketin bu anlamda sınırsız imkânı bulunduğu da kabul edilemez. Özellikle sermaye artırımının dürüstlük kuralına aykırı yapılmaması gerektiği kabul edilmektedir⁴⁴.

Kural olarak sermaye artırımı her zaman yapılabilir. Şirket, iflâs etmiş veya başka bir sebeple tasfiye sürecine girmişse, iflâs veya tasfiye amacıyla bağdaşmayacağı için kural olarak sermaye artırımını yapılamayacağı Türk ve İsviçre doktrininde kabul edilmektedir⁴⁵.

Şirket esas sözleşmesinde yazılı olması nedeniyle sermayenin artırımı, esas sözleşmenin değiştirilmesini zorunlu kılar. Bu nedenle, esas sermaye artırımını, hukukî niteliği bakımından bir sözleşme değişikliğidir⁴⁶. TTK 456/4'te kuruluşa ilişkin düzenlemelerden şirketin feshine ve tesciline ilişkin hükümlere atıfta bulunulması, sermaye artırımının hukuki niteliğini değiştirmez; işlemi ek kuruluş⁴⁷ veya yeni kuruluş⁴⁸ olarak nitelendirmeye yetmez. Zira kuruluştaki hükümlere atıf şirketi koruma ve tescilin kurucu etkisini vurgulama amacına yöneliktir⁴⁹.

anlaşılmaktadır. Bu madde sözü edilen kazanılmış hakların ihlalinin söz konusu olabilmesi için bu haklarının her birinin tamamının veya özünün ihlali gerekir. Oysa davadaki pay sahiplerinin kar ve tasfiye sonucuna katılma payları ile oylarının etkinliğinin azalması söz konusudur. Yoksa bu hakların tamamen yahut özünün ortadan kaldırılması diye bir şey yoktur. Bu nedenle pay sahiplerinin, iptali istenen genel kurul kararı ile kazanılmış haklarının ihlal edildiğinden de bahsedilemez. Aksi halin kabulü, anonim ortaklıklarda sermaye artırımına, bir pay sahibi karşı çıktığı takdirde olanak kalmaz. Böyle bir durum ise, hem pay sahiplerinin anonim ortaklık pay senetleri almalarındaki amaca ve hem de sermayesi artırılan anonim ortaklığın ülke ekonomisine yapacağı katkının da büyümesinin doğal olması yönünden ülkenin ekonomik büyümesine ters düşer." HGK. 11.10.1978, E. 1997/11-1013, K.824 (www.kazanci.com, ET. 11.03.2015).

⁴³ Pay sahibinin malvarlıksal ve yönetsel hakları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 637 vd.; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 352 vd.; **Pulaşlı**, Şirketler 546 vd.; **Bahtiyar**, Şirketler 270 vd.; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 615.

⁴⁴ Genel kurul kararlarının dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle iptaline ilişkin örnekler için bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 577.

⁴⁵ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 3; **Pulaşlı**, Şerh 1603; **Pulaşlı**, Genel Esaslar 856; Alman hukukunda tasfiye halindeki şirketin sermaye artırımına gidebileceği kabul edilmektedir. Bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 576.

⁴⁶ **Biçer** 24; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu** N. 430; **Saraç** 3; **Bilgili/Demirkapı** 453.

⁴⁷ eTTK'daki durum için bkz. **Arsanlı**, AŞ I 108. Yazar, İsviçre ve Alman hukukundaki eski görüşe dayanarak, esas sözleşme değişikliğinin, kuruluştaki "mukavelenin tanzimi safhasına" benzediğini ileri sürmektedir.

Sermaye artırımı, kanunda esas sözleşme değişiklikleri başlığı altında değil, esas sermayenin artırılması başlığı altında ayrıca düzenlenmiştir. Sermaye, esas sözleşmede gösterilmiş bir rakam olduğu için, sermaye artırımı, “özel bir esas sözleşme değişikliği” niteliğindedir⁵⁰. Bunun sebebi alacaklıların ve pay sahiplerinin korunması için özel önlemler alınmasının gerekliliğidir⁵¹. Çünkü esas sermaye dış kaynaklardan artırılsa, bu artırım, pay sahiplerinin sermayelerinin esas sermayeye oranının azalmasına sebep olur⁵². Bu da artırıma katılmayan bir pay sahibinin mali ve idari haklardan eskiye oranla daha az yararlanabileceği anlamına gelir. Alacaklılar açısından ise sermayenin korunması, alacaklarının teminatı bakımından önem taşımaktadır. Bu sebeplerden dolayı esas sermayenin artırılması özel ve güç bir prosedüre bağlanmıştır.

Kuruluş hükümlerine yapılan atfa göre bazı şirketlerde esas sözleşme değişikliği halinde GTB’nin onayının alınması gerekebilir. GTB tarafından yayımlanan tebliğ ile faaliyet alanları

⁴⁸ **Hirsch**, Ticaret Hukuku 205 (**Pulaşlı**, Şerh 1603 dn. 17).

⁴⁹ **Pulaşlı**, Şerh 1603.

⁵⁰ **Karahan/Saraç**, Şirketler 575; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 119; **Pulaşlı**, Şirketler 615; **Bahtiyar**, Şirketler 318; **Şener**, Şirketler 562; **Bilgili/Demirkapı** 453.

⁵¹ **Biçer** 8; **Saraç** 4.

⁵² **Kaya** 24. Sermaye artırımı iç kaynaklardan yapılırsa pay sahiplerinin sermayelerinin esas sermayeye olan oranları azalmış olmaz. Sermaye artırımı dış kaynaklardan yapıldığı halde, pay sahipleri rüçhan haklarını kullanarak yeni paylardan alırlarsa sermaye oranlarını koruyabilirler.

belirlenip ilan edilen anonim şirketlerin⁵³ sermaye artırım hususunu genel kurulda görüşüp karara bağlamadan⁵⁴ önce anılan Bakanlığa başvuru izin alınması zorunludur (TTK 456/4; 354/1)⁵⁵.

Şirketin esas sermaye artırımına gitmesinin çeşitli amaçları⁵⁶ olabilir. Bunlar:

Şirketin yeni atılımlar yapabilmesi için finansman ihtiyacı olabilir. Böyle bir durumda şirket, borç almak veya yüksek faizli ve kısa vadeli banka kredisi kullanmak yerine sermaye artırımına gitmeyi tercih edebilir⁵⁷.

Şirket vadesi gelmiş borçlarını nakit olarak ödemek yerine, sermaye artırımına gidip alacaklılara pay senedi verebilir⁵⁸.

Şirketin itibar kaybına uğramasını engellemek için, kanuni yedek akçeler ve borçlar sermayeye dönüştürülerek iç kaynaklardan sermaye artırım yapılabilir⁵⁹.

⁵³ Kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği işlemleri Bakanlık iznine tabi olan şirketler; Bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, tüketici finansmanı ve kart hizmetleri şirketleri, varlık yönetim şirketleri, sigorta şirketleri, anonim şirket şeklinde kurulan holdingler, döviz büfesi işleten şirketler, umumi mağazacılıkla uğraşan şirketler, tarım ürünleri lisanslı depoculuk şirketleri, ürün ihtisas borsası şirketleri, bağımsız denetim şirketleri, gözetim şirketleri, teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri, 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketler ile serbest bölge kurucusu ve işleticisi şirketlerin kuruluşları ve esas sözleşme değişiklikleri Bakanlığın iznine tabidir. Ancak, kayıtlı sermaye sistemine kabul edilen Sermaye Piyasası Kanununa tabi halka açık anonim şirketlerin kayıtlı sermaye tavanı içinde yapacakları sermaye artışlarında Bakanlık izni aranmaz (Anonim Ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine Ve Kuruluşu Ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ 5, RG T.15.11.2012, S. 28468)

⁵⁴ İzin alınmasına rağmen bilahare genel kurul tarafından yönetim kurulunun hazırladığı teklifte değişiklik yapılırsa, tekrar Bakanlığa başvurulması ve izin alınması gerekmektedir (TTK 456/2).

⁵⁵ Kuruluşu izne bağlı olsa dahi, sadece bir rakam değişikliği ve ödeme taahhüdü içeren sermaye artırımının işleminin GTB onayına bağlanmasının gereksiz olduğuna ilişkin bkz. **Kendigelen**, İlk Tespitler 359.

⁵⁶ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 125; **Pulaşlı**, Şirketler 619; **Karahan/Saraç**, Şirketler 576; **Bahtiyar**, Şirketler 317; **Şener**, Şirketler 562; **Bilgili/Demirkapı** 452.

⁵⁷ **Arslan** 282; **Kaya** 24.

⁵⁸ **Güçlü** 6.

Halka açık olmayan bir anonim şirket, yaptığı bir sermaye artırımını ile halka açılmayı amaçlayabilir⁶⁰.

Şirket, zararla kaybolan sermayenin tamamlanması⁶¹ için de esas sermaye artırımına gidebilir⁶².

Kârın dağıtılmaması, kâr payı yerine bedelsiz hisse senedi dağıtılması ve bu şekilde vergi avantajı sağlanması için de sermaye artırımını tercih edilebilir⁶³. Belirttiğimiz gibi, kural olarak sermaye artırımına gidilmesi zorunlu olmayıp, şirketin tercihinin bırakılmıştır. Ancak bazı özel durumlarda kanun sermaye artırımına gidilmesini zorunlu hale getirmiştir. Örneğin iki şirket devralma suretiyle birleşiyorsa⁶⁴, devralan şirket, sermayesini, devrolunan şirketin pay sahiplerinin haklarının zarar görmemesi için gerekli olan düzeyde artırmak zorundadır (TTK 142/1). UK 20’de yine anonim ve limited şirketler, TTK’nın yayımlandığı tarihten itibaren üç yıl içinde sermayelerini, söz konusu TTK 332 ve 580 inci maddelerinde öngörülen tutarlara kadar artırmadıkları takdirde sürenin sonunda infisah etmiş sayılırlar, hükmü yer almaktadır.

Pay sahiplerinin esas sermaye artırımına katılmaları zorunlu değildir. Ancak esas sermayenin artırılmasıyla pay sahiplerinin pay oranları, dolayısıyla da şirketteki idari ve mali haklara katılımları azalacağı için sermaye artırımına katılmaları kendi menfaatlerinedir⁶⁵. Yargıtay’ın verdiği bir karara göre pay sahipleri, yeni pay alma hakkından yararlanacak durumda olmadıklarında sermaye artırımına

⁵⁹ Arslan 282; Kaya 25; Saraç 4.

⁶⁰ Kaya 25; Yanlı, Sermaye Piyasası Hukuku 42; Ünal, HAAO’lar; Aytaç, Hisse Senetleri 155; Ayoğlu, Halka Arz 94 vd.

⁶¹ Biçer 22; Saraç 4.

⁶² Biçer 22.

⁶³ Saraç 4.

⁶⁴ Karahan/Keşli, Şirketler 187; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 681; Bahtiyar, Şirketler 58; Pulaşlı, Şirketler 71; Şener, Şirketler 122; Bilgili/Demirkapı 69; İpek Kayalı, Birleşmeler 84; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 102.

⁶⁵ Kaya 23.

tahammül göstermek zorundadırlar⁶⁶. Çünkü bir kısım pay sahibinin, yeni pay alamayacak durumda olması, tek başına dürüstlük kuralına aykırılık oluşturmaz⁶⁷. Esas sermayenin mevcut miktarı, ortaklar için bir müktesep hak oluşturmaz. Dolayısıyla pay sahibi, artan pay sayısına bağlı olarak mal varlıksal ve yönetsel haklarındaki azalmaya gerekçe göstererek sermaye artırımına engel olamaz, sermaye artırımına katlanmak zorundadır.

C. SERMAYE ARTIRIM YÖNTEMLERİ

Anonim şirketlerde sermaye artırımının tür ve yöntemlerini şu şekilde kategorize etmek mümkündür:

KULLANILAN KAYNAĞA GÖRE	TÜRLERİ
Dış Kaynaklardan Sermaye Artırımı	Esas sermaye sisteminde artırım
	Kayıtlı sermaye sisteminde artırım
	Şarta bağlı sermaye artırım
İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı	Şirket kaynaklarından artırım

⁶⁶ **Kaya** 23; 11.HD. T. 23.10.2001, E. 2001/6956, K. 2001/8217 (Sinerji Mevzuat, ET: 27.8.2013). HGK. T. 6.1.1996, E. 1965/2583, K. 66/57 (Batider 353, C. 4, S. 2, 1967). Bu kararla ilgili değerlendirmeler için bkz. **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler N. 1

⁶⁷ **Kaya** 26; **Saraç** 6. “...Davalı ortaklığın gelişmesi daha verimli bir hale gelmesi için sermayesinin arttırılması gerektiğinde taraflar arasında uyumsuzluk bulunmamasına, arttırılan sermaye karşılığı nominal değer üzerinden çıkarılan pay senetlerinden, TTK’nın 394. maddesi hükmü gereğince 30 günlük süre içinde pay sahiplerinin ortaklık sermayesindeki payları ile oranlı miktarını satın alabileceklerinin ilan edilmesine, davacıların pek az olan payları ile oranlı miktarda yeni pay senetleri satın almak olanağından yoksun bulunduklarını kanıtlamamış olmalarına ve nominal değerlerle yeni pay senetleri çıkarmak suretiyle ortaklık sermayesinin arttırılmasının yalnızca bir kısım pay sahiplerini zarara sokmak kastı ile yapıldığının subuta ermesine göre, davada davalı ortaklığın objektif iyi niyet kurallarına aykırı hareket ettiği de kabul edilemez...” HGK T. 11.10.1978, E. 1977/11-1013, K. 1978/824 (Sinerji Mevzuat, ET.: 04.06.2015).

1. Dış Kaynaklardan Sermaye Artırımı

Sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımında⁶⁸ şirkete dışarıdan aynı veya nakdi nitelikte yeni sermaye getirilmektedir. Taahhüt edilen yeni sermaye karşılığında, artırıma katılan kişilere yeni oluşan paylar verilmekte, böylece hem sermaye, hem payların sayısı artmaktadır. Ayrıca bu tür artırımda, oybirliği ile mevcut nominal değerler yükseltilerek de artırım yapılabilir (TTK 480/1; 421/2-b).

Sermayesinin artması sonucu, şirket malvarlığında artırım ölçüsünde bir fazlalaşma gerçekleşmektedir. Yeni çıkarılacak paylardan, şirket sermayesindeki paylarıyla orantılı olarak alabilmeleri ve paylarının aşınmasını önlemeleri için, mevcut pay sahiplerine, yeni paylardan öncelikle alma (rüçhan) hakkı tanınmıştır (TTK 461)⁶⁹.

Sermaye taahhüdü yoluyla artırım, esas sermaye ile kayıtlı sermaye sistemleri için ayrı ayrı düzenlenmiştir (TTK 459 ve 460).

a. Esas Sermaye Sisteminde

Dış kaynaklardan sermaye artırımında artırılan kısım şirketin kendi kaynaklarından değil, artırıma katılacak olan kişilerden temin edilir⁷⁰. Bu kişilerin şirketin ortağı olup olmamasının sermaye

⁶⁸ **Karahan/Saraç**, Şirketler 592; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 130; **Pulaşlı**, Şirketler 623; **Şener**, Şirketler 563; **Bilgili/Demirkapı** 456.

⁶⁹ Rüçhan hakkı, pay sahibinin anonim şirketteki pay oranının korunabilmesini sağlamak amacıyla kabul edilmiş bir pay sahipliği hakkıdır. Bu hak sayesinde pay sahibi dış kaynaklardan yapılan sermaye artırımını sonucu çıkarılacak yeni payları, payları ile orantılı olarak alma hakkına sahip bulunmaktadır. Bkz. **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 650; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 356; **Pulaşlı**, Şirketler 556; **Şener**, Şirketler 547; **Bilgili/Demirkapı** 525; **Üçışık/Çelik** 328.

eTTK 394'de sadece bir maddede ve esas sermaye sistemi dikkate alınarak düzenlenen yeni pay alma (rüçhan hakkı), TTK'da daha kapsamlı ve ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Yeni TTK, rüçhan hakkını esas sermaye artırımında (TTK 461), kayıtlı sermaye sisteminde (TTK 460) ve şartlı sermaye sisteminde (TTK 465, 466 ve 467) olmak üzere çeşitli maddelerde hüküm altına almıştır. Bkz. **Yıldız**, Rüçhan Hakkı 809.

⁷⁰ **Arsan** 284; **Saraç** 9.

artırımına hiçbir etkisi yoktur⁷¹. Artırıma katılacak olan kişilerin şirkete aynı veya nakdi sermaye getirmesiyle şirket malvarlığında bir büyüme söz konusu olur⁷². Bu büyüme yeni paylar çıkarılması yoluyla veya payların itibari değerlerinin⁷³ artırılmasıyla sağlanır⁷⁴. Bu şekilde ortaya çıkan sermaye artırımına dış kaynaklardan sermaye artırımını yanında efektif sermaye artırımını adı da verilmektedir⁷⁵.

Esas sermaye sisteminde sermaye artırımını için çıkarılan yeni payların tamamen taahhüt edilmesi şarttır. Bu nedenle yapılan pay taahhütleri, artırılması düşünülen sermaye kadar olmazsa artırım gerçekleştirilemez. Taahhüt edilen kısım kadar sermaye artırımına karar verilmesi ise bütün prosedürün yeniden yerine getirilmesini gerektirir⁷⁶. Bu tür sermaye artırımında, kuruluştaki nakdi ve aynı sermaye taahhüdüne uygulanacak olan hükümlere atıf yapılmak suretiyle⁷⁷, sermayenin korunması ilkesine⁷⁸ verilen önem de ortaya konulmuştur⁷⁹.

⁷¹ Esas sermaye sisteminde esas sermayenin artırılması yönteminde; sermaye artışı, şirketin öz kaynakları yerine sermaye artırımına katılmayı taahhüt eden kişiler tarafından sağlandığı için dış kaynaklardan sermaye artırımını, şirketin malvarlığında bir artış olduğu içinse efektif sermaye artırımını da dendiği yönünde bkz. **Saraç** 9.

⁷² Halka açık olmayan kayıtlı sermaye sistemine tabi şirketlerde, sermaye artırımında aynı sermaye taahhüdü, TTK 460/3 hükmünde yapılan atıfla uygulama alanı bulacak TTK 459/3 hükmünün uygulanacak olması sebebiyle mümkündür(SerPK 12/1). Bu konuda detaylı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi 70; **Kendigelen**, İlk Tespitler 364-365. Halka açılarak sermaye artırımında halka arz edilen payların karşılığının nakden ve peşin olarak tahsil edilmesi gerekmektedir. Halka arz edilerek sermaye artırımında aynı sermaye taahhüdü de mümkün değildir. Bkz. **Bilgili/ Demirkapı** 456.

⁷³ **Pulaşlı**, Şirketler 530; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 79; **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 629; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 545. İtibari değer; sermayeye katılma borcunun miktarını, hakların kapsamalarını ve içeriklerini ve nihayet agio (prim) hesabının belirtilmesini sağlar (**Yıldız**, Primli Pay 548 dn. 6).

⁷⁴ **Bahtiyar**, Şirketler 318; **Karahan/Saraç**, Şirketler 607; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 261; **Saraç** 9.

⁷⁵ **Karahan/Saraç**, Şirketler 592.

⁷⁶ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 91; **Saraç** 34.

⁷⁷ Kuruluşa ilişkin hükümlerin sermaye artırımında ne şekilde uygulanacağına ilişkin bkz. **Şener**, 542-543; **Karahan/ Saraç**, Şirketler 595.

⁷⁸ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 355; **Pulaşlı**, Şirketler 275; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 80; **Üçışık/Çelik** 53; **Bilgili/Demirkapı** 204; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 287.

⁷⁹ **Kendigelen**, İlk Tespitler 363; **Bahtiyar**, Şirketler 318; Karş. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 262 (Yazar sermaye artırımında kuruluşa ilişkin hükümlere yapılan atfı hatalı bulmaktadır).

Sermayenin artırılan kısmının tamamının bütün veya bir kısım pay sahipleri ya da belirli üçüncü kişiler tarafından en geç artırım kararı sırasında taahhüt edilmesi ve nakdi taahhüdün peşin olarak ödenmesi zorunlu olan kısmının ödenmesi halinde, sermaye artırımı gerçekleşir. Burada hangi pay sahiplerinin ne miktarda sermaye taahhüdünde bulundukları, esas sözleşme değişikliğinde anlaşılır hale gelmektedir. Buna bağlı olarak yeni pay alma hakkının kullanılması dahi söz konusu olmayacaktır⁸⁰. Doktrinde bu tip sermaye artırımı “kısa yoldan sermaye artırımı”⁸¹ veya “taahhütlü sermaye artırımı”⁸² olarak isimlendirilmektedir. Bu tür sermaye artırımına oybirliği ile karar verilmesi gerekir⁸³. Bu istisnai durum dışında genel kurulun TTK 421/1’de öngörülen yetersayılara göre karar alması gerekir. Payları borsada işlem gören şirketlerde; sermayenin artırılması ve kayıtlı sermaye tavanının yükseltilmesine ilişkin esas sözleşme değişiklikleri ile birleşmeye, bölünmeye ve tür değiştirmeye ilişkin konularda karar alınabilmesi için, yapılacak genel kurul toplantılarında, esas sözleşmelerinde aksine hüküm yoksa, TTK 418’deki toplantı nisabı uygulanır (TTK 421/5).

Bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması hâlinde, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden⁸⁴, sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılamaz. Böylece azınlık durumunda bulunan pay sahiplerinin korunacağı kabul edilmektedir⁸⁵.

Halka kapalı⁸⁶ anonim şirketlerde, esas sermayeyi gösteren sözleşme maddesi değiştirilerek, artırılan sermaye miktarı, esas sermaye artırımına hangi pay sahibinin hangi oranda

⁸⁰ **Karahan/Saraç**, Şirketler 593.

⁸¹ **Kendigelen**, İlk Tespitler 362; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 271.

⁸² **Karahan/Saraç**, Şirketler 593.

⁸³ Bu artırımın TTK 421/2-a bendi gereğince ikincil yüküm niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1625. **Bilgili/Demirkapı**’ya göre; burada ikincil yükümlülük değil sadece yükümlülük konulmaktadır.

⁸⁴ Belirtilen iç kaynaklara ilişkin detaylı bir inceleme için bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1674 vd.

⁸⁵ **Pulaşlı**, Şerh 1673; **Kendigelen**, İlk Tespitler 370; **Karahan/Saraç**, Şirketler 581. **Bahtiyar** ise rüçhan hakkını kullanmayacak pay sahiplerinin korunacağını belirtmektedir (Bkz. **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 266). **Pulaşlı** hükmün emredici olduğunu ifade etmektedir (Bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1606). Gerekçede de butlan yaptırımının ortaya çıkacağı belirtilmektedir (Bkz. **Bilgili/Demirkapı** 457).

⁸⁶ Halka kapalı şirket; payları halka arz edilmiş olmayan veya halka arz edilmiş sayılmayan anonim ortaklık olarak tanımlanabilir (SerPK 3/1-e hükmünün zıt anlamından bu tanım anlaşılmaktadır).

katılacağı, katılım miktarları ve oranları yazılır⁸⁷. Halka açık⁸⁸ anonim şirketlerde ise ortak sayısı çok olduğu için; ortakların önceden taahhütte bulunması ve bu ortakların kimler olduğunun, sermaye artırımına hangi oranda katıldıklarının esas sözleşmede yazılması mümkün değildir⁸⁹. Bu yüzden halka açık anonim şirketlerde sermaye artırımı yapılırken genel kurul veya kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu artırılacak miktarı ve şirket ortaklarının rüçhan hakkını kullanabilecekleri süreyi belirler⁹⁰. Hak düşürücü olan bu süre 15 günden az olamaz (TTK 461/3). Daha sonra yönetim kurulu şirket ortaklarına; şirketin sermaye artırımını yapacağını, pay sahiplerinin rüçhan hakkına sahip olduğunu, bu haklarını kullanmaları için genel kurulun belirlediği sürede iştirak taahhütnamelerini doldurarak şirkete başvurmaları gerektiğini bildirir. Rüçhan hakkı sahipleri bu taahhütnameyi doldururken, taahhütnamenin verilmesine sebep olan sermaye artırımını belirtmeli, taahhüt edilen payların sayılarını, itibarî değerlerini, cinslerini, gruplarını, peşin ödenen tutarı, taahhülle bağlı olunan süreyi ve varsa çıkarma primini yazarak imzalamalıdır⁹¹ (TTK 459/2).

HAAO'lar bakımından yeni çıkarılan payların taahhüdü söz konusu değildir. İzahnamenin KAP'ta ilan edildiği tarihten itibaren bir yıl boyunca satışa hazır bekletilen paylara ilişkin satış hakkı, bir yılın tamamlanmasıyla sona erer. Sermaye artırımını yoluyla satışa hazır bekletilen paylardan bir yıl içerisinde satılamayanlar iptal olunur. Bir yıllık satış süresinin sona ermesinden itibaren on iş günü içerisinde, satılan pay tutarı dikkate alınarak çıkarılmış sermayeyi gösteren esas sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesi hakkında hazırlanmış tadil tasarısına uygun görüş alınmak üzere SPK'ya başvurulur. SPK tarafından uygun görüş verilmesinden sonra on beş iş

⁸⁷ Dış kaynaklardan sermaye artırımında, ortak sayısı çok olmadığı için daha taahhüt aşamasında rüçhan hakkının kullanılmasının mümkün olduğu yönünde bkz. **Saraç 9**.

⁸⁸ SerPK 3/1-e hükmünde; halka açık şirket, payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim şirket olarak tanımlanmıştır. Payları halka arz edilmiş sayılan anonim şirketler; payları borsada işlem gören şirketler ile pay sahibi sayısı beş yüzü aşan şirketlerdir.

⁸⁹ **Saraç 10**.

⁹⁰ TTK'da rüçhan hakkı 461'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre; *"Her pay sahibi, yeni çıkarılan payları, mevcut paylarının sermayeye oranına göre, alma hakkını haizdir"* (TTK 461/1). *"Genel kurulun, sermayenin artırımına ilişkin kararı ile pay sahibinin rüçhan hakkı, ancak haklı sebepler bulunduğu takdirde ve en az esas sermayenin yüzde altmışının olumlu oyu ile sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir"* (TTK 461/2).

⁹¹ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 130; **Pulaşlı**, Şirketler 569; **Şener**, Şirketler 565; **Karahan/Saraç**, Şirketler 591; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 558.

günü içerisinde madde tadil tasarısının tescil ve ilanı gerçekleştirilir (PT 10/6)⁹². Ayrıca, esas sermaye sisteminde artırılacak sermayeyi temsil eden paylardan satılmayanlara ilişkin satın alma taahhütnamesi verilmesi zorunludur (PT 12/3).

Sermaye artırımında; yeni çıkarılan paylar, şirketin pay sahipleri tarafından değil üçüncü kişiler tarafından taahhüt edilirse, pay sahiplerinin idari ve mali haklara katılımı azalır. Bu yüzden sermaye taahhüdü yoluyla artırım yapılırken şirket pay sahiplerinin korunması gerekir. Kanun koyucu, bu amaçla, şirket ortaklarının, şirketteki mevcut paylarının sermayeye oranına göre yeni paylardan alma hakkına sahip olduklarını hükme bağlamıştır (TTK 461). Şirket ortaklarının bu haklarına rüçhan hakkı denir⁹³.

Kanun koyucu, şirketin sermaye artırımına gerek kalmadan kendi imkânlarıyla sermaye ihtiyacını karşılayabilmek ve ne zaman talep edileceği ve ödeneceği belli olmayan taahhütlerle art arda yapılan sermaye artırımlarının kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla, TTK 456/1’de daha önce taahhüt edilmiş olan sermayenin tamamen ödenmesi koşulunu getirmiştir⁹⁴. Bu şart nakit katılma taahhütleri için geçerlidir⁹⁵.

Kanun koyucu böylece şirketin sermaye ihtiyacının, öncelikle pay sahiplerinden alacaklarının tahsili yoluyla karşılanması gerektiğinin ortaya koymuş olmaktadır⁹⁶. Ancak hükmün

⁹² Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği (RG. 28.06.2013, S. 28691); Pay Tebliği (RG. 22.06.2013, S. 28685).

⁹³ Detaylı bilgi için bkz. Yıldız, Yeni Pay 78.

⁹⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 291; Karahan/Saraç, Şirketler 579; Pulaşlı, Şirketler 621; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 126.

⁹⁵ Moroğlu, Sermaye Artırımı 42; Moroğlu, Taşınmaz Mal 253 vd; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1384; Saraç 11; Konulan sermaye aynı nitelikte ise sermayeye ve kuruluş sırasında devralınacak işletmelere ve ayınlara, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi tarafından atanan bilirkişilerce değer biçilir. Bilirkişilerin verdikleri değerlendirme raporunda, uygulanan değerlendirme yönteminin somut olayın özellikleri bakımından herkes için en uygun ve en adil seçim olduğu; sermaye olarak konulan alacakların gerçek, geçerli ve TTK 342’ye uygun olduğu; tahsil edilebilir özellikte olup olmadıkları ile tam değerleri; aynı olarak şirkete getirilen her varlık karşılığında tahsis edilmesi gereken pay miktarı ile Türk Lirası karşılığı, tatmin edici gerekçelerle ve hesap verme ilkesine göre açıklanır. Bu rapora şirket kurucuları itiraz edebileceği gibi menfaat sahipleri de itiraz edebilir. Mahkeme bu raporu onaylarsa, söz konusu bilirkişi raporu kesinlik kazanır (TTK 343/1).

⁹⁶ Karahan/Saraç, Şirketler 579; Şener 540.

ikinci fıkrasında bu hüküm yumuşatılmış ve sermayeye oranla önemli sayılmayan tutarların ödenmemesinin sermaye artırımına engel olmayacağı belirtilmiştir⁹⁷. Bir kısım nakdi sermayenin şirket tarafından tahsil edilememiş olmasının sermaye artırımının önünde engel olmasına sebep olan eTTK düzenlemesi böylece yumuşatılmıştır. Bu değişiklik doktrinde olumlu karşılanmıştır⁹⁸. Esas sermaye sisteminde sermaye artırımı için önemli bir ön koşul, TTK 456/1’de düzenlenmiştir⁹⁹. Ancak bu düzenlemedeki "sermayeye oranla önemli sayılmayan tutarlar" ibaresi, yoruma açıktır ve belirsizdir. Bu nedenle uygulamada sorunlar yaratabilecek niteliktedir. Burada belirli bir oranın getirilmesi, daha isabetli bir tutum olurdu¹⁰⁰. Şayet TTK 456/1deki ön şarta uyulmamışsa, esas sermaye artırımı için alınan genel kurul kararı ve bu karara dayanılarak yapılan işlemler geçerli olmaz ve batıldır. Ayrıca bu yapılan işlemler nedeniyle ortaya çıkan zararlardan dolayı da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu doğabilir (TTK 553 vd).

HAAO’lar bakımından, benzer bir istisna öngörülmemiştir. Bu açıdan halka açık şirketlerde nakdi sermayenin peşin getirilmesi zorunluluğu dikkate alındığında, halka arz edilen ancak satılamayan payların varlığı, sermaye artırımını engelleyecektir. Bunlar halka açık olmayan şirketlerde tahsil edilemeyen sermaye alacağı ile aynı nitelikte kabul edilemez. Belirtilen payların iptal edilmesi, sermaye artırımına gidilebilmesi için zorunlu kabul edilmelidir¹⁰¹. Dolayısıyla TTK 456/1 hükmü, kayıtlı sermaye sistemini seçen halka açık şirketler bakımından kıyasen uygulama alanı bulamaz.

⁹⁷ Önemli sayılmayan tutarın ne kadar olduğu kanunda belirtilmemiştir. İfade net olmadığı için farklı uygulamalara yol açabileceği belirtilmekte ve doktrinde eleştirilmektedir. **Moroğlu** bu ifadenin “sermayenin %5’ini geçmeyen tutarların ödenmemiş sayılması” gibi net bir ifade ile hukuki güvenliğe kavuşabileceğini ifade etmektedir (**Moroğlu**, Tasarı 239-240). Aynı yönde bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 580; **Pulaşlı**, Şerh 1605; **Saraç** 11. Miktar değil esas sermayenin bir oranının dikkate alınmasının, doğru bir yaklaşım olduğuna ilişkin bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1604-1605. Ayrıca kuralın sermaye borcu bakımından uygulanabilir olmadığına ilişkin bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 580.

⁹⁸ **Pulaşlı**, Şerh 1605; **Kendigelen**, İlk Tespitler 359. Ancak oranın belirtilmemiş olması sebebiyle yorumun sorunlara yol açabileceği de belirtilmektedir (**Moroğlu**, Sermaye Artırımı 261; **Bahtiyar**, Şirketler 266; **Şener** 540). Belirtilen düzenlemeye aykırı olarak önemli miktarda sermaye borcu tahsil edilmeden alınan artırım kararının butlan yaptırımına tabi olacağına ilişkin bkz. **Şener** 507 ve 540.

⁹⁹ **Pulaşlı**, Şirketler 620.

¹⁰⁰ **Bahtiyar**, Tasarıda Kayıtlı Sermaye 59-60.

¹⁰¹ **Bilgili/Demirkapı** 456.

Sermaye artırım kararının hüküm ifade edebilmesi için ticaret siciline tescil edilmesi gerekir¹⁰². Sermaye artırım kararı, genel kurulun karar tarihinden itibaren üç ay içinde ticaret siciline tescil edilmediği takdirde, söz konusu karar geçersiz hale gelecektir. Sermayenin tamamı taahhüt edilmiş ve zorunlu ödemeler yapılmış bile olsa tescil yapılmadıkça sermaye artmış olmaz¹⁰³. Artırım, genel kurul kararı tarihinden itibaren üç ay içinde tescil edilemediği takdirde, genel kurul kararı ve alınmışa izin geçersiz hâle gelir ve TTK 345/2¹⁰⁴ kıyasen uygulanır (TTK 456/3)¹⁰⁵.

Esas sermaye sisteminde sermayenin artırılması zor ve ağır formalitelere bağlıdır¹⁰⁶. Bu sistemde, önce yönetim kurulu gerekli hazırlıkları yaparak genel kurulu toplantıya çağırır. Daha sonra genel kurul sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliğini karara bağlar¹⁰⁷. Bu kararda sermaye artırım miktarı, artırılan sermaye ile ulaşılan esas sermaye rakamı, yeni pay çıkarılacak ise bu payların sayısı, itibari değerleri ve pay senetlerinin türleri gibi önemli konular yer alır¹⁰⁸. Ancak esas sermayenin bu şekilde artırılabilmesi için genel kurulun toplanabilmesi, bunun için de önce yönetim kurulu tarafından karar alınarak hazırlıklara başlanması, genel kurula katılacak olanların tespit edilmesi, bu kişilerin TTK 414'e ve esas sözleşmedeki hükümlere uygun olarak toplantıya davet edilmesi¹⁰⁹, hazırların düzenlenmesi, toplantı yeter sayısının TTK 421'e -anonim şirket halka açık ise TTK 418'e- uygun olarak sağlanması, GTB temsilcisinin toplantıya çağırılması¹¹⁰, başkanlık

¹⁰² **Kaya 27.**

¹⁰³ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 134; **Karahan/Saraç**, Şirketler 571; **Pulaşlı**, Şirketler 618; **Şener**, Şirketler 545.

¹⁰⁴ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 317.

¹⁰⁵ **Kaya 27**; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 75; **Pulaşlı**, Şerh 39.

¹⁰⁶ **Biçer 24.**

¹⁰⁷ **Kaya 26.**

¹⁰⁸ **Çevik 899**; **Kaya 26**; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 73; **Pulaşlı**, Şerh 39.

¹⁰⁹ **Karahan/Huysal**, Şirketler 534; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 303; **Şener**, Şirketler 469; **Pulaşlı**, Şirketler 352; **Üçışık/Çelik 220**; **Bahtiyar**, Şirketler 155; **Bilgili/Demirkapı 271**; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 480.

¹¹⁰ GTB temsilcisinin yetkisinin eTTK'ya göre daraltıldığı yönünde bkz. **Altaş**, Yedek Akçe 91. Fakat GTB'nin yayımlayacağı tebliğle faaliyet alanları belirlenip, ilan edilecek olan şirketler bu bakanlığın izniyle kurulduğu gibi, esas sözleşme değişikliklerini de aynı bakanlığın izniyle yapabilirler. Ancak bakanlık sadece kanunun emredici hükümlerine aykırılık bulunup bulunmadığını inceleyebilir (TTK 333). Bu hükme göre tebliğde faaliyet alanları

divanının seçilmesi, toplantı tutanağının düzenlenmesi, pay sahiplerine bilgi verilmesi, oylamanın yapılması, imtiyazlı pay sahiplerinin esas sözleşme değişikliğini onaylaması¹¹¹, esas sözleşme değişikliğinin tescil ve ilan edilmesi gibi çok sayıda formalitenin aşılması gerekir¹¹². Oysa bir şirket için olması gereken, şirketin ihtiyaç duyduğu anda ve ihtiyaç duyduğu oranda sermaye artırımının kolayca yapılabilmesidir¹¹³. Sabit sermaye sistemine göre esas sermaye artırımında böyle bir imkan olmadığı gibi, bu sistem, şirketin performansının artırılmasında büyük önem taşıyan çalışanların şirkete katılması için de uygun bir sistem değildir. Çünkü şirket çalışanları payları doğrudan taahhüt ederek, yeni çıkarılan paylardan alarak şirkete ortak olabilirler. Ancak yeni çıkarılan paylar üzerinde mevcut pay sahiplerinin rüçhan hakkı vardır. Mevcut pay sahiplerinin rüçhan hakkı ancak genel kurul kararıyla kaldırılabilir¹¹⁴. Bu da genel kurulun güç ve ağır işleyen yapısını ve pay sahiplerinin olumlu oy vermemesi nedeniyle rüçhan hakkının kaldırılamaması ihtimalini ve çalışanların şirkete ortak olamama riskini beraberinde getirir¹¹⁵.

belirlenip, ilan edilen anonim şirketlerin esas sermayelerini artırmak amacıyla yaptıkları genel kurul toplantılarına yine GTB temsilcisinin katılımı zorunludur. Bkz. ASKİT 32.

¹¹¹ 6762 sayılı kanun döneminde imtiyazlı pay sahiplerinin sermaye artırımının yapıldığı genel kurula katılmış ve oy birliğiyle sermaye artırımına karar vermiş oldukları takdirde, ayrı bir toplantıyla kararı onaylamalarının gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıydı. Bir görüşe göre ayrı bir toplantıya gerek vardır. **Bahtiyar**, Şirketler 26; **Domanıç**, Şerh 980; **Karahan**, İmtiyazlı Paylar 159; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 78; **Tekinalp**, İmtiyazlı Pay, 511. Yargıtay kararlarının da bu görüşte olduğu yönünde bkz. 11.HD T. 5.5.1975, E.1975/1516, K.1975/3138, **Saraç** 14, dn.25; (Sinerji Mevzuat erişim: 02.09.2013). Diğer görüşe göre ise, sermayenin tamamının genel kurul toplantısında temsil edildiği ve kararın oy birliği ile verildiği durumlarda ayrı toplantıya gerek yoktur. **Çevik** 340; **İmregün** 447; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 807c. 6102 sayılı TTK bu konuda bir düzenleme yaparak bu tartışmaya son vermiştir. İmtiyazlı payların sahipleri veya temsilcileri, esas sözleşmenin değiştirilmesinin görüşüldüğü genel kurula katılıp imtiyazlı payları temsil eden sermayenin yüzde altmışının çoğunluğuyla toplanıp, toplantıda temsil edilen payların çoğunluğuyla karar aldığı takdirde ayrı bir toplantıyla kararı onaylamaları gerekmez (TTK 454/4).

¹¹² **Biçer** 25.

¹¹³ **Saraç** 13.

¹¹⁴ Genel kurul, pay sahiplerinin rüçhan hakkını, ancak haklı sebepler bulunduğu takdirde ve en az esas sermayenin yüzde altmışının olumlu oyu ile sınırlandırabilir veya kaldırabilir. Halka arz, işletmelerin, işletme kısımlarının, iştiraklerin devralınması ve işçilerin şirkete katılmaları kanunun gösterdiği haklı sebeplere örnek gösterilebilir (TTK 461/2).

¹¹⁵ **Biçer** 34; **Saraç** 16.

Şirket birleşmelerinde¹¹⁶ de böyle bir sıkıntıyla karşılaşılması muhtemeldir. Çünkü devralma yoluyla yapılan birleşmelerde devralan şirket sermayesini artırmalı (TTK 142/1) ve artırılan sermaye ile oluşan paylar devreden şirkete tahsis edilmelidir¹¹⁷. Ancak sermaye artırımını ve şirket birleşmesi genel kurul kararını gerektirdiği için bu kararların doğru zamanda alınması mümkün olamayabilir¹¹⁸. Şirketin önce sermayesini artırıp sonra birleşmeyi gerçekleştirmesi makul bir çözüm gibi görünse de, bu kez de, birleşmenin gerçekleşmemesi durumunda şirketin elinde kalan etkili şekilde kullanılamayacak sermaye fazlası sorun oluşturacaktır¹¹⁹. Ayrıca pay sahiplerinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan bir birleşme için sermaye artırımına onay verip vermeyeceği de ayrı bir belirsizliktir¹²⁰.

TTK 142'nin gereği olarak yapılacak artırım, dış kaynaklardan sermaye artırımını niteliğindedir¹²¹. **Tekinalp** devralan şirketin devrolunan şirketin malvarlığını kanunen kazandığını, bu kazanımın devralan şirketin, devrolunan malvarlığının ekonomik maliklerinin kanunen iktisap edecekleri payları hazır etme yükümlülüğünden kaynaklandığını, devrolunan malvarlığının sermaye

¹¹⁶ Şirket birleşmeleri hakkında geniş bilgi için bkz. **İpekel Kayalı**, Birleşmeler 15 vd.; **Turanlı**, Birleşme 35 vd.

¹¹⁷ **Pulaşlı**, Şirketler 81; **Karahan/Keşli**, Şirketler 187; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 714; **Bilgili/Demirkapı** 77; **Şener**, Şirketler 127; **Bahtiyar**, Şirketler 59; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 116.

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Biçer** 34; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1456; **Saraç** 16; **Türk**, Borca Batıklık 97-98; **Yasaman**, Birleşme 75-76. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki; devrolunan şirketin oy hakkı veren bütün paylarının veya en az %90'ının devralan şirkete ait olması halinde birleşmeyi kolaylaştırıcı hükümler sevk edilmiştir (TTK 115 vd.; Birleşme Yönergesi 25). Bu konuda detaylı bilgi için bkz. **İpekel Kayalı**, Birleşmeler 42 vd; **Turanlı**, Birleşme 197 vd.; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler 136 vd.; **Pulaşlı**, Şirketler 99 vd.

¹¹⁹ **Saraç** 16.

¹²⁰ **Saraç** 16. Şirketin sermaye artırımına gerek kalmadan ileride kullanmak amacıyla kendi paylarını iktisap etmesi de kanaatimizce uygulanabilecek bir yöntemdir. Çünkü TTK 382/1-b'ye göre *"Bir şirket, 379 uncu madde hükümleri ile bağlı olmaksızın; küllî halefiyet kuralının gereğiyle, kendi paylarını iktisap edebilir."* Hükmün gerekçesinde bu bendin birleşme, bölünme ve mirasla intikal gibi yollarla iktisap edilen paylarla ilgili olduğu belirtilmiş ve kısmi küllî halefiyeti de kapsadığı vurgulanmıştır. Aksi yönde **Biçer** 34.

¹²¹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 14. Bu tür artırımda payların nakdi bedelleri tamamen ödenmediği müddetçe sermayenin artırılmayacağına ilişkin TTK 456'daki ön koşulun yerine getirilmesinin gerekli olup olmadığı konusunda TTK'da bir açıklık bulunmamaktadır. Alman hukukunda birleşme halinde bu koşulun aranmayacağı açıkça öngörülmüştür. Bkz. **İpekel Kayalı**, Birleşme 86. Koşulun aranmaması gerektiği yönünde bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 44; **Yasaman**, Birleşme 75; **Al Kılıç** 117; **Yasaman**, Sermaye Artırımı 29.

artırımın karşılığı olduğunu, dolayısıyla bunun aynı sermaye konulması olarak nitelendirilmeyeceğini ifade etmektedir¹²².

Esas sermaye sisteminde yapılan esas sermaye artırımını pay senedi ile değiştirilebilir tahvil çıkarılması için de uygun bir sistem değildir. Pay senedi ile değiştirilebilir tahvil¹²³, sahibine, anaparanın (borcun) ödenmesi yerine, itfa tarihinde veya önceden belirtilen başka bir zamanda ve belirli fiyatlarla, ihraççı şirketin pay senetlerinden alma hakkı veren kıymetli evrak niteliğindeki borç senetleridir¹²⁴. Sabit sermaye sistemini benimsemiş bir anonim şirkette pay senedi ile değiştirilebilir tahvil çıkarmak mümkün olmakla birlikte, bu durum, tahvil sahipleri değiştirme haklarını kullanmak istediklerinde, onlara vermek üzere yeterli sayıda payın şirkette bulunmasını gerektirir¹²⁵.

¹²² **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 714.

¹²³ **Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal** 66; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya** 39.

¹²⁴ **Kaya** 48; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 160; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1283; **Saraç** 17. Pay senetleriyle değiştirilebilir tahvillerin, hak sahiplerine, borcun ödenmesi yerine, ihraççı anonim şirketler tarafından artırılan sermayeyi temsil eden pay senetleriyle değiştirme hakkı veren senetler olduğu, bu borç senetlerini, şartlı sermaye yöntemini benimsemiş anonim şirketlerin çıkardığı yönünde bkz. **Pulaşlı**, Kıymetli Evrak 12. Bu ifadeden hisse senediyle değiştirilebilir tahvilin sadece şartlı sermaye artırımını benimseyen anonim şirketler tarafından çıkarıldığı anlaşılrsa da teorik olarak sabit ve kayıtlı sermayeyi kabul eden şirketlerin de çıkarması mümkündür. Seri: II, No: 31 Sayılı tebliğ 3/1-I'ye göre; *"Paya dönüştürülebilir tahvil (PDT): İhraççı ortaklığın sermaye artırımını suretiyle çıkaracağı paylara veya izahnamede veya ihraç belgesinde belirtilen esaslar çerçevesinde temin edilen ihraççı paylarına dönüştürme hakkı veren borçlanma aracını ifade eder"*. Bu hükümden hareketle pay senedi ile değiştirilebilir tahvilin sadece şartlı sermaye artırımını ile çıkarılabileceği sonucuna varılamaz. Bkz. **Biçer** 31. Paya dönüştürülebilir tahviller hakkında geniş bilgi için bkz. **Yanlı**, Paya Dönüştürülebilir Tahviller 881 vd.

¹²⁵ **Biçer** 31; **Saraç** 17. eTTK'nın kural olarak pay senediyle değiştirilebilir tahvile cevaz verdiği, ancak benimsediği sabit esas sermaye ile bundan gerektiği şekilde yararlanılabilesine imkân vermediği, bu tahvil türünün ekonomiye kazandırılmasına imkân veren ilk düzenlemenin SerPK 14 olduğu yönünde bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 161.

Limited şirketlerde sermaye artırım işlemi nispeten daha kolay gerçekleştiğinden; halka açık/ halka açık olmayan anonim şirketler için getirilmiş olan kayıtlı sermaye sistemi limited şirketler için kabul edilmemiştir. Dolayısıyla limited şirketler açısından, klasik anlamda sermaye artırımını ilkesinin korunduğunu söylemek mümkündür. Detaylı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi 343.

b. Kayıtlı Sermaye Sistemi

Sermaye ihtiyacının süratle ve kolayca sağlanması amacıyla çeşitli ülke kanun koyucuları tarafından yeni sermaye türleri ve değişik sermaye artırımı yöntemleri yaratılmıştır¹²⁶. İşte kayıtlı sermaye de (*genehmigte Kapital; augmentation autorisée; authorized capital*), anonim şirketin çıkarılmış sermayesinin yönetim kurulu kararıyla esas sözleşmede belirtilen ve ticaret siciline tescil edilmiş olan kayıtlı sermaye rakamına kadar artırılabilmesine imkân veren bir sermaye sistemidir¹²⁷.

Kayıtlı sermaye sistemi¹²⁸ hukukumuza ilk defa 1960 T. 7462 sayılı Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk AŞ ile girmiş, daha sonra 1981 T. 2499 S. SerPK ile düzenlenmiş, TTK ile de halka kapalı olan anonim şirketler için de mümkün hale getirilmiştir¹²⁹.

Kayıtlı sermaye sistemi, sözleşme ile belirlenip, ticaret siciline tescil edilmiş bir rakama kadar yönetim kurulu tarafından sermayenin artırılmasına imkân tanıyan, böylece sabit sermaye sisteminin ağır formalitelerini azaltan bir sermaye artırımı sistemidir¹³⁰. Halka açık veya kapalı olsun, bir anonim şirketin sabit esas sermaye sisteminden kayıtlı sermaye sistemine geçmesi sermayeyi fiilen artıran bir işlem olmayıp, sadece bir esas sözleşme değişikliği niteliği taşır¹³¹. Kayıtlı sermaye sisteminde sermayenin artırılabilmesi için, sabit sistemin aksine, mutlaka esas sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunması gerekir¹³².

¹²⁶ Genel Gerekçe § 74.

¹²⁷ İpek, Kayıtlı Sermaye 1413.

¹²⁸ Karahan/Coşgun, Şirketler 343; Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat 311; Pulaşlı, Şirketler 299; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 78; Üçışık/Çelik 28; Şener, Şirketler 568; Bilgili/Demirkapı 212; Bahtiyar, Şirketler 328; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 20.

¹²⁹ Biçer 42; Moroğlu, Sermaye Artırımı 30; Saraç 23.

¹³⁰ Arslan 286; Bahtiyar, Kayıtlı Sermaye 34; Biçer 35; Kaya 27; Moroğlu, Sermaye Artırımı 313; Saraç 23.

¹³¹ Teoman, Kayıtlı Sermaye 1000.

¹³² Arslan 286; Biçer 47; Kaya 27; Moroğlu, Sermaye Artırımı 31; Saraç 26.

Kayıtlı sermaye sisteminde, sermayeye ilişkin üç farklı kavram bulunmaktadır¹³³. Bunlar: Kayıtlı sermaye, başlangıç sermayesi ve çıkarılmış sermayedir. Kayıtlı sermaye, esas sözleşmede hüküm bulunması şartıyla, yönetim kurulu kararı ile TTK'nın esas sermayenin artırılmasına dair hükümlerine tabi olmaksızın sermayeyi arttırabilecekleri azami sınırı gösteren, ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş tutardır (SerPK 3/1-l). Ticaret siciline tescil edilmiş olan rakama ulaşılan kadar yönetim kurulunun sermayeyi artırma yetkisi devam eder, bu sınıra ulaşıncaya yetki sona erer. Bu yetki iznin verildiği yıl da dâhil olmak üzere en çok beş yıl boyunca geçerli olur¹³⁴. Bu tarihten sonra kayıtlı sermaye sisteminde yeni bir sermaye artırımı yapılabilmesi için esas sözleşme değişikliği gereklidir¹³⁵. Başlangıç sermayesi; kayıtlı sermayeli anonim şirketlerin sahip olmaları zorunlu olan asgari çıkarılmış sermayedir (SerPK 3/1-b). Çıkarılmış sermaye ise, kayıtlı sermayeli anonim şirketlerin satışı yapılmış payların temsil ettiği tutarların toplamıdır (SerPK 3/1-d).

eTTK döneminde sadece halka açık anonim şirketler için mümkün olan kayıtlı sermaye sistemi ile sermaye artırımı TTK ile halka açık olan ve olmayan bütün anonim şirketler için mümkün hale getirilmiştir¹³⁶. Bu değişiklik gerekçede şu şekilde açıklanmıştır: Kayıtlı sermaye sistemini sadece halka açık şirketlerin kabul edebileceği bir sistem olarak görmenin ne teorik ne de ikna edici bir sebebi

¹³³ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 343; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 314; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 78; **Bahtiyar**, Şirketler 330; **Pulaşlı**, Şirketler 300; **Bilgili/Demirkapı** 213; **Üçışık/Çelik** 29.

¹³⁴ Kayıtlı sermaye sistemine ilişkin Seri: IV, No: 38 S. Tebliğ 4/2.

¹³⁵ **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 61; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 315; **Saraç** 43.

¹³⁶ **Biçer** 46; **Saraç** 23. TTK'da anonim şirketler için kayıtlı sermaye artırımının kabul edilmesine rağmen ayrıca bir de şartlı sermaye artırımı gibi sıra dışı bir artırım türüne yer verilmesinin gereksiz bir düzenleme olduğu yönünde bkz. **Arkan** 19. Ancak unutulmamalıdır ki kayıtlı sermaye sisteminde münhasıran genel kurula ait olan sermaye artırımı yetkisi yönetim kuruluna devredilmektedir. Ayrıca kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu istediği zamanda ve bir anda sermayeyi arttırmaktadır. Bu sistemde alım ve değiştirme hakkı sahipleri ile çalışanları korumaya yönelik bir hüküm bulunmamaktadır. Oysa şartlı sermaye artırımında esas sözleşmede gösterilen zamanda sermaye artışının olacağı kesin olmadığı gibi, sermaye artırımı değiştirilebilir tahvil veya benzeri borçlanma araçlarının alacaklılarının, çalışanların ve pay sahiplerinin isteğine bağlı olarak yapılmaktadır. Bu da değiştirilebilir tahvil uygulamasını güvenli hale getirmektedir. Şartlı sermaye artırımında artırımın bir anda olmaması da yönetim kuruluna, gerekli oldukça yeni pay ihraç edebilme kolaylığı sağlar. Şöyle ki, her değiştirilebilir tahvil sahibi piyasa koşullarını uygun gördüğünde alım hakkını kullanabilir. Bunun kayıtlı sermaye sisteminde de olması teorik olarak mümkün olmakla birlikte, yönetim kurulunun her değiştirme/alım işlemi için yeni sermaye artırımı kararı vermesi gerekeceğinden kullanışsızdır. Alım ve değiştirme hakkı sahiplerinin toplu hareket etmeleri ve yönetim kurulunun, sermaye artırımına bu şekilde topluca karar vermesi de hem çok sayıda kişinin organize edilmesinin zorluğu hem de bu sırada kaybedilen vakitle piyasada uygun anın kaçırılması ihtimalini beraberinde getirdiğinden uygun bir çözüm değildir. Bkz. **Biçer** 72-74.

bulunmamaktadır. Kanunun tür öğretisi bağlamında anonim şirkette tek tür tanımlı ve iki sınıf anonim şirket arasındaki hüküm farklarını en aza indirme ilkesini benimsemiştir¹³⁷. TTK'dan önce de doktrinde birçok yazar tarafından kayıtlı sermaye sisteminin halka kapalı olan anonim şirketler için de kabul edilmesi gerektiği, bunun sermaye teminini kolaylaştıracağı belirtilmekteydi¹³⁸.

TTK 460'a göre, halka açık olmayan bir anonim şirkette, ilk veya değiştirilmiş esas sözleşme¹³⁹ ile belirlenen tavana kadar sermayeyi arttırma yetkisi, yönetim kuruluna tanındığı takdirde, bu kurul, sermaye artırımını, bu TTK'daki hükümler çerçevesinde ve esas sözleşmede öngörülen yetki sınırları içinde gerçekleştirebilir. Esas sözleşmede belirtilen sınırı oluşturan tavanın artırılması, esas sözleşme değişikliği niteliğindedir ve genel kurulun yetkisindedir¹⁴⁰.

Kayıtlı sermaye sisteminde amaç sermaye artırımının uzun ve ağır formalitelerini azaltarak hızlı karar verilebilmesi ve anonim şirketin ihtiyacı olan sermayenin en kısa zamanda temin edilmesini sağlamaktır¹⁴¹. Bunun için bulunan çözüm, aslında genel kurula ait olan sermaye arttırma yetkisinin genel kurul tarafından ana hatları belirlenerek yönetim kuruluna devredilmesidir¹⁴². Yönetim kurulu bu yetkiyi kullanıp kullanmamakta veya hangi kapsamda, ne zaman kullanacağını takdirde özgürdür¹⁴³. Ancak kanun koyucu pay sahiplerinin korunması için bu yetkiye iki ana sınırlama getirmiştir. Bu sınırlamalar; miktar bakımından ve zaman bakımından getirilen sınırlamalardır.

¹³⁷ Gerekçe 332.

¹³⁸ **Biçer 46; Kaya 174-175; Kaya 28; Moroğlu**, Sermaye Artırımı 31, 239.

¹³⁹ Halka açık olmayan şirketlerde kayıtlı sermaye sistemine ilişkin tebliğe göre, esas sözleşme değişikliği ile kayıtlı sermaye sistemine geçecek şirketlerde bu yöndeki kararlar, TTK 421/1 hükmüne uygun olarak alınacaktır. (Kayıtlı sermaye sistemine ilişkin Seri: IV, No: 38 S. Tebliğ 4/2).

¹⁴⁰ **Karahan/Saraç**, Şirketler 602; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 323; **Bilgili/Demirkapı** 458.

¹⁴¹ **Arslan 21; Saraç 23**. Kayıtlı sermayenin işlevinin, şirketin sermaye yapısını esnek bir biçimde düzenlemek ve ihtiyaç halinde çok çabuk bir şekilde yeni pay senedi çıkarılmasını sağlayabilmek, dolayısıyla da, şirketin finansman ihtiyacını hızlı ve zamanında karşılamak olduğu yönünde bkz. **Pulaşlı**, Şerh 41.

¹⁴² **Arslan 21; Pulaşlı**, Şerh 42; **Saraç 23**. Yönetim kurulunun sermayeyi azaltma yetkisinin bulunmadığı yönünde bkz. **Biçer 42**.

¹⁴³ **Pulaşlı**, Şerh 42; **Saraç 23**.

Miktar bakımından sınırlama söz konusudur. Bu sınırlama; esas sözleşmede yazılı kayıtlı sermaye tavanıdır. Genel kurul kayıtlı sermaye sistemi ile sermaye artırımına karar verdiğinde belirlenen kayıtlı sermaye tavanıdır. Yukarıda açıkladığımız üzere genel kurul esas sözleşmeye bir hüküm koyarak kayıtlı sermaye sistemi ile sermaye artırımını kabul ettiğinde, bir kayıtlı sermaye tavanı da belirleyerek ticaret siciline tescil ettirir. Yönetim kurulu en fazla bu tavana ulaşınca kadar artırım yetkisine sahiptir. Çıkarılmış sermaye bu tavana ulaştığında yönetim kurulunun sermaye artırımını yapma yetkisi de sona erer. Bu yetki ancak esas sözleşme değişikliği ile yeni bir kayıtlı sermaye tavanı belirlenmesi halinde yeniden doğar. Esas sözleşmeyi değiştirme yetkisi, genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır (TTK 408/2-a). Böyle bir karar olmadıkça yönetim kurulunun kayıtlı sermaye tavanını aşacak düzeyde yaptığı sermaye artırımları tavanı aşan miktar için batıl olur¹⁴⁴.

Yönetim kurulunun sermayeyi artırma yetkisi zaman bakımından da sınırlıdır¹⁴⁵. Halka açık olmayan bir anonim şirkette, esas sözleşme ile yönetim kuruluna kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayeyi artırma yetkisi tanınmaz (TTK 460/1). Beş yıllık süre yasal azami süre olduğu için yönetim kuruluna bu yetkinin daha kısa bir süre için de verilmesi mümkündür¹⁴⁶. Yönetim kuruluna artırım yetkisi veren genel kurul kararında yetkinin kaç yıl için verildiği belirtilmemişse karar geçersiz olur¹⁴⁷.

Kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırılırken tescil edilecek olan rakam, kayıtlı sermayenin tavanını aşmayan ve yönetim kurulu tarafından belirlenen yeni rakamdır¹⁴⁸. Yönetim kurulu, kendisine yetkinin verildiği süre içerisinde uygun gördüğü her zaman kayıtlı sermaye tavanına kadar sermaye artırımına gidebilir. Bu yetki birden çok kez de kullanılabilir. Ancak her sermaye

¹⁴⁴ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 315; **Saraç** 25.

¹⁴⁵ **Karahan/Saraç**, Şirketler 604; **Pulaşlı**, Şirketler 628; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 316; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 79; **Bilgili/Demirkapı** 458; **Şener**, Şirketler 573; **Üçışık/Çelik** 36; **Bahtiyar**, Şirketler 332.

¹⁴⁶ **Saraç** 26.

¹⁴⁷ **Saraç** 26, dn. 68. Yönetim kuruluna verilen sürenin dolmasıyla, yetki süresine ilişkin esas sözleşme hükmünün ve genel kurul kararının başka bir işleme gerek kalmaksızın, kendiliğinden geçersiz olacağı yönünde **Pulaşlı**, Şirketler 43.

¹⁴⁸ **Saraç** 27.

artırımı ayrı bir esas sözleşme değişikliğini gerektirmez¹⁴⁹. TTK 460/6'da düzenlenen, sermaye artırımının gerçekleştirilmesinden sonra çıkarılmış sermayeyi gösteren esas sözleşmenin sermaye maddesinin yeni şeklinin yönetim kurulunca tescil ettirileceği hükmü, gerçek anlamda bir esas sözleşme değişikliği değil, sadece ulaşılan yeni rakamlar uyarınca esas sözleşmenin sermaye ve paylara ilişkin hükmünün uyarlanmasıdır¹⁵⁰.

Kayıtlı sermaye sistemini kabul edip etmemek kural olarak anonim şirketin inisiyatifinde olmasına rağmen, yatırım ortaklıkları için bu sistemin kabulü zorunludur (SerPK 49/1-a). Halka açık olan bir anonim şirketin, kayıtlı sermaye sistemine geçme, sistemden çıkma ve SPK tarafından çıkarılma usul ve esasları SPK'ca belirlenir (SerPK 18/10). Halka açık olmayan anonim şirketlerde, kayıtlı sermayenin kabul edilebilmesi için gereken şartların yitirilmesi halinde, GTB'den izin alınarak sistemden çıkılabileceği gibi, istemde bulunma olmadan da Bakanlık tarafından sistemden çıkarılabilirler (TTK 332/3)¹⁵¹.

Payların nakdi bedelleri tamamen ödenmeden sermaye taahhüdü yoluyla sermayenin artırılamayacağı kuralı; esas sermaye sistemini kabul eden şirketler kadar, kayıtlı sermaye sistemini kabul edenler bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Özellikle kayıtlı sermaye sistemini kabul eden halka açık şirketlerde sermaye artırımı yapılabilmesi için, çıkarılan payların tamamen satılarak bedellerinin ödenmesi veya satılamayan payların iptal edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır (SerPK 18/3)¹⁵².

¹⁴⁹ **Saraç 27.**

¹⁵⁰ **Bahtiyar**, Tasarıda Kayıtlı Sermaye 242; **Biçer 47**; **Kaya 27**.

¹⁵¹ **Karahan/Saraç**, Şirketler 597; **Pulaşlı**, Şirketler 626; **Şener**, Şirketler 577; **Bilgili/Demirkapı** 214. HKAŞ KST'de bu husus şöyle düzenlenmiştir: Yönetim kuruluna tanınan yetki süresinin dolmasından sonra, yönetim kurulunun sermaye artırımı kararı alabilmesi için esas sözleşmenin değiştirilerek yönetim kuruluna yeniden yetki süresi belirlenmesi şarttır. En geç yetki süresinin dolduğu yıl genel kurul toplantısında yetki süresine ilişkin esas sözleşme değişikliği yapmayan şirketler kayıtlı sermaye sisteminden çıkmış sayılırlar (5/6). Kayıtlı sermaye sisteminden çıkmış sayılan şirketlerin, bu tarihten sonra esas sermaye sistemi uyarınca yapacakları sermaye artırımına bağlı esas sözleşme değişikliği sırasında, kayıtlı sermaye sistemine ilişkin hükümleri esas sözleşmeden çıkarılır (8/2). RG. T. 19.10.2012, S. 28446.

Söz konusu tebliğ hükmü ile ilgili TTK hükmü (332/3) birlikte değerlendirildiğinde, tebliğ ile kanunda belirlenen prosedürden farklı bir prosedür belirlendiği anlaşılmaktadır.

¹⁵² HKAŞ KST'e göre, bir şirketin esas sözleşme değişikliği ile kayıtlı sermaye sistemine geçebilmesi için, taahhüt edilmiş nakdi sermayenin tamamının yerine getirilmesi gerekir (5/2). **Bilgili/Demirkapı**'ya göre; bu şart,

Çıkarılacak yeni payların taahhüdü, ödenmesi gereken en az nakdî tutar, aynı sermaye konulması ve diğer konular TTK 459 kıyas yoluyla uygulanır. Bu hükmün atfıyla uygulama alanı bulacak TTK 344 hükmüne göre; yeni payların bedellerinin tamamının derhal getirilmesi gerekmez¹⁵³ ve TTK 344 hükmüne uygun olarak nakdi taahhüt edilen sermayenin dörtte bir oranında bir kısmının peşin diğer kısmının bilahare getirileceğinin taahhüt edilmesi mümkündür¹⁵⁴. Buna karşın HKAŞ KST, taahhüt edilen sermayenin tamamının peşin getirilmesi zorunluluğu kılınmış ve kanunda belirtilen ilkeye aykırı bir düzenleme oluşturulmuştur (5/2). Söz konusu tebliğin TTK'ya aykırı olması mümkün olmadığından, belirtilen düzenlemenin uygulama alanı bulması mümkün değildir. Bu sebeple hüküm uygulamada sorun yaratmaya da elverişlidir¹⁵⁵.

c. Şartlı Sermaye Sistemi

Şartlı sermaye artırımı¹⁵⁶, tahvil ve benzeri borçlanma araçları vasıtasıyla şirketten alacaklı olanların, şirketin ortağı olmalarını amaçlayan, bu suretle şirkete sermaye sağlayan,

sermaye artırımı yapılması için gerekmektedir. Kayıtlı sermaye sistemine geçişte sermaye taahhüdünün tamamen yerine getirilmesine yönelik bir kanuni düzenleme olmamasına rağmen, Tebliğ ile böyle bir zorunluluk öngörülmesi doğru olmamıştır (**Bilgili/Demirkapı** 455, dn. 1060).

¹⁵³ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 380; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 178; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 345; **Pulaşlı**, Şirketler 325; **Üçışık/Çelik** 167; **Bahtiyar**, Şirketler 128; **Şener**, Şirketler 323; **Bilgili/Demirkapı** 200; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 316.

¹⁵⁴ Bu konu doktrinde tartışmalıdır. Çoğunluk; sermayenin peşin getirilmesine dair bir zorunluluğun öngörülmediğini belirtmektedir (**Tekinalp**, Tek Kişi 71 ve 90; **Kendigelen**, İlk Tespitler 364-365; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 117. Ödeme bakımından özel sınırlandırma getirilmediğine ilişkin **Karahan/Saraç**, Şirketler 603). Buna karşın **Şener**, TTK 332/2 hükmüne dayanarak, sermayenin başlangıçta peşin olarak getirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (**Şener** 546). **Pulaşlı** ise kayıtlı sermaye sistemini kabul eden halka açık olmayan şirketler bakımından, sermayenin peşin getirilmesine ilişkin hükümlerde eksiklik bulunduğunu belirtmektedir (**Pulaşlı**, Şirketler 622).

¹⁵⁵ **Bilgili/Demirkapı** 459.

¹⁵⁶ **Karahan/Saraç**, Şirketler 608; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 138; **Pulaşlı**, Şirketler 630; **Bahtiyar**, Şirketler 335; **Bilgili/Demirkapı** 462; **Tekinalp**, Tek Kişi 207; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 283.

dolayısıyla finansmana yardımcı olan ve çalışanlar için pay senedi çıkarılmasına imkân tanıyan bir uygulamadır¹⁵⁷.

Şartlı sermaye artırımının diğer işlevi ise çalışanların şirkete ortak olmasına imkân tanınmasıdır. Bu yöntemle hem işçilerin maaşları için şirketten nakit çıkışı azalmış olur, hem de işçiler çalıştıkları şirkete ortak olarak kârlılık, müşteri memnuniyeti gibi hususlara daha fazla önem verirler¹⁵⁸. Bu yöntemin en büyük avantajı şirkete ihtiyaç duyduğu anda ve miktarda sermaye artırımını imkânı tanınmasıdır. Çünkü bu yöntem sayesinde, teorik olarak sınırsız bir süre için, ticaret sicil müdürlüğünün denetimine maruz kalmadan sürekli olarak yeni payların ihracı mümkün hale gelmektedir¹⁵⁹. Bu yöntemin alım ve değiştirme hakkı sahipleri açısından avantajı ise, kendilerine, ellerinde bulunan tahvilin sağlayacağı gelir ile bu gelirden vazgeçip, şirketin ortağı olma konusunda seçme hakkı sağlamasıdır. Şirket şartlı sermaye artırımına gittiğinde pay senedi ile değiştirilebilir tahvil sahipleri şirketin durumunu, tescil edilen sermaye miktarını, ihraç edilen pay senetlerini ve şirketin ekonomik durumu hakkında bilgi veren kıstasları inceleyerek; şirketin ortağı olmanın mı yoksa tahvil faizini almanın mı daha kârlı olduğuna karar verebilirler.

Yeni çıkarılacak tahvil ve borçlanma araçları ifadesi, değiştirme hakkı içeren senetlerin başlangıçta bu niteliği taşıması gerektiği yorumuna sebep olmaktadır. Buna bağlı olarak şirketin değiştirme hakkı içermeyen borçlanma senetlerine, bilahare bu yönde bir hak tanınmasının mümkün olmadığı ileri sürülebilecektir. **Bilgili/Demirkapı'ya** göre; şirketin borçlarının bilahare sermayeye dönüştürülmesi, mevcut pay sahiplerinin durumunu etkileyecek bir haldir. Değiştirme hakkı içeren borçlanma senetlerinin ihracı sırasında pay sahiplerine tanınan öncelik hakkı¹⁶⁰ (TTK 466) bu ihtimalde dolanılmaktadır. Bu sebeple belirtilen yönde bir değişiklik için pay sahiplerinin rüçhan haklarının sınırlandırılmasına ilişkin esaslara dikkat edilmesi gerekmektedir. Belirtilen değişiklik bakımından

¹⁵⁷ **Biçer 48; Kaya 28; Saraç 28.**

¹⁵⁸ **Kaya 33; Saraç 32.**

¹⁵⁹ **Saraç 30.**

¹⁶⁰ **Tekinalp, Sermaye Şirketleri 140; Karahan/Saraç, Şirketler 620; Pulaşlı, Şirketler 556; Bilgili/Demirkapı 465; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 605.**

dikkate alınması temel gereken husus budur¹⁶¹. Buna karşın doktrinde, belirtilen yorumun doğru olmadığı, eski borçlanma senetlerine de bu hakların tanınabileceği, özellikle bu ihtimalde değiştirme hakkı bulunan senet sahiplerinin haklarının zedelenmeyeceği belirtilmektedir¹⁶².

Şartlı sermaye artırımı uygulamasının bir sermaye sistemi mi yoksa bir sermaye artırımı yöntemi mi olduğu doktrinde tartışmalıdır¹⁶³. Bir görüşe göre şartlı sermaye bir sermaye artırımı yöntemidir¹⁶⁴. Çünkü şartlı sermaye artırımı, genel kurulun aldığı karar doğrultusunda esas sözleşmenin değiştirilmesiyle alım ve değiştirme haklarının kullanılması için belirlenen süre boyunca geçerli olabilecek bir uygulamadır. Alım ve değiştirme hakları kullanıldıktan sonra esas sözleşmeden şartlı sermaye ile ilgili hüküm çıkarılmaktadır. Oysa ancak kalıcı ve süreklilik arz eden uygulamalar sistem olarak nitelendirilebilir. Alım ve değiştirme hakları kullanıldıkça sermaye sürekli değiştiği için bu sistem değişir sermaye sistemidir¹⁶⁵. Esas ve kayıtlı sermaye yapıları dışında bir üçüncü yöntem olarak kabul edilen şartlı sermaye (şarta bağlı sermaye)¹⁶⁶, alım hakkı ve değiştirme hakkı sahiplerinin şirket esas sözleşmesine dayanarak, piyasa şartları elverdiği koşulda genel kurul ve yönetim kurulunun onayına ve kararına bağlı olmadan haklarını kullanarak ortaklığın sermayesini aşama aşama ve sürekli olarak artırdığı sermaye sistemidir. Şartlı sermaye, esas sermaye sisteminin esnek ya- piya kavuşturulması ve kayıtlı sermaye sistemine yaklaşması ile ortaya çıkmıştır. Şartlı sermaye ekonomik açıdan yabancı sermayenin öz sermayeye dönüşümünü sağlayıp ihtiyaç du- yulan sermayenin karşılanmasına yardımcı olur. Şartlı sermayenin artırımı, kayıtlı sermaye sisteminde olduğu gibi kesinlik arz etmez. Esas sermaye artırımında, sermaye artırımının ta- mamı aynı anda

¹⁶¹ Bilgili/ Demirkapı 462.

¹⁶² Bkz. Pulaşlı, Şerh 1623; Karahan/ Saraç, Şirketler 621.

¹⁶³ Güçlü 19.

¹⁶⁴ Kaya 38; Saraç 28.

¹⁶⁵ Yasaman, Sermaye Artırımı 859 vd. Aksi yönde bkz. Bahtiyar, Kayıtlı Sermaye 29 vd., Kaya 177.

¹⁶⁶ Karahan/Saraç, Şirketler 608; Pulaşlı, Şirketler 630; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 138; Bahtiyar, Şirketler 335; Bilgili/Demirkapı 462.

gerçekleşir ve belli olur. Şartlı sermaye artırımını bu nitelikleri göstermediğinden esas sermaye ve kayıtlı sermayeden ayrılır. Bu sebeple sistem olarak kabul edilmez¹⁶⁷.

Doktrindeki diğer görüşe göre şartlı sermaye bir sermaye sistemidir. Çünkü esas ve kayıtlı sermaye birbirinin alternatifi olduğu halde, şartlı sermaye, esas veya kayıtlı sermayeye alternatif olarak değil, onların yanında kullanılabilir bir sermaye sistemidir. Ayrıca, şartlı sermayenin öngörülüş amacının şirketin ihtiyaç duyduğu anda ve oranda sermaye artırımına gitmesi olduğu düşünüldüğünde şartlı sermayenin bir sermaye sistemi olduğu sonucuna ulaşılır¹⁶⁸.

Şarta bağlı sermaye artırımını, sabit sermaye sisteminin bir istisnasını oluşturmaktadır. Bu yöntemde sermaye, uzun sayılabilecek bir süre içinde¹⁶⁹, değiştirme ve alım hakları sahipleri tarafından kullanıldıkça artar. Başka bir deyişle, sermayeyi, üçüncü kişilerin kendilerine tanınan alım ve değiştirme haklarını kullanmaları artırır. Her hak kullanımında arttığı¹⁷⁰ için de sermaye değişken olur.

Şarta bağlı sermaye artırımında genel kurul kararı sermayeyi artırmamakta, esas sözleşmede kanunda sayılmış kişilere değiştirme veya alım haklarını kullanmak yoluyla yeni payları edinme hakkı tanınmakta, böylelikle sermayenin şarta bağlı artırılması sağlanmaktadır¹⁷¹. Yani, genel kurul sermayeyi artırmamakta, sermayenin artmasını alım ve değiştirme haklarının kullanılması şartına tabi kılmakta¹⁷² bu düzeni kuran esas sözleşme hükmünü kabul etmektedir. Genel kurulun bu yetkisinin sınırı¹⁷³, TTK 464'de belirtilmektedir. Buna göre şartlı olarak artırılan sermayenin toplam

¹⁶⁷ **Karayalçın**, Ayni Pay 540; **Kaya** 177.

¹⁶⁸ **Biçer**; anonim şirketin şartlı sermayeyi kabul edebilmesi için bir asgari sermayenin gerekmemesinin de şartlı sermayenin bir sermaye sistemi olduğu görüşünü desteklediği görüşündedir. Bkz. **Biçer** 49 dn. 179.

¹⁶⁹ Tek bir hareketle gerçekleşen sermaye artırımlarından farklı olarak kronolojik olarak birbirine bağlı bir takım aşamalardan geçilerek sermaye artırımına gidildiğine ilişkin bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 613.

¹⁷⁰ Gerekçede bu artış, "damla damla" artış olarak isimlendirilmektedir.

¹⁷¹ Böylece genel kurul kararı, esas sözleşmeye bu yönde bir düzenleme getirmektedir. Genel kurul kararının sermaye artırımını olanağı ortaya koyduğuna ilişkin bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1642.

¹⁷² **Karahan/Saraç**, Şirketler 613.

¹⁷³ **Pulaşlı**, Şirketler 630; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 139; **Karahan/Saraç**, Şirketler 615; **Bilgili/Demirkapı** 463; **Bahtiyar**, Şirketler 338.

itibarî değeri sermayenin yarısını aşamaz¹⁷⁴. Sınır belirlenmesi sırasında, kararın ticaret siciline tescil edildiği anda tescilli sermaye miktarının dikkate alınması gerektiği kabul edilmektedir¹⁷⁵. Benzer bir sınırlama kayıtlı sermaye sistemini seçen halka açık şirketler bakımından SerPK 18/9'da getirilmiştir. Hükme göre değiştirme veya dönüştürme sonucunda verilecek paylar ile ortaklığın çıkarılmış sermayesinin toplamı, kayıtlı sermayeyi (tavan) aşamaz.

Şartlı sermaye artırımı, genel kurulun masraflı ve ağır işleyen formalitelerinden kaçınabilmek, anonim şirketin sermaye ihtiyacını hızlı bir şekilde çözebilmek, değiştirilebilir tahvil uygulamasını sorunsuz hale getirmek için bulunmuş bir sermaye artırım yöntemidir. Bu yöntemde sermaye bir anda artmayıp, alım ve değiştirme hakkı sahipleri ile çalışanlar haklarını kullandıkça yavaş yavaş artış olmaktadır. Alım ve değiştirme hakları kullanıldıkça yeni hisselerin ihracına imkân sağlanmaktadır¹⁷⁶.

Şartlı sermaye artırımında şarta bağlı olan karar değil uygulama sürecidir¹⁷⁷. Genel kurulun şartlı sermaye artırımına karar vermesinden sonra yönetim kurulu yeni pay ve pay senetlerinin çıkarılmasına karar vermektedir. Alım ve değiştirme hakkı sahipleri¹⁷⁸ de, esas sözleşme hükmüne dayanarak piyasa şartlarını uygun gördükleri anda, genel kurulun veya yönetim kurulunun onayına veya kararına bağlı olmaksızın, haklarını kullanarak sermayeyi yavaş yavaş artırmaktadırlar¹⁷⁹. Bu da sermayenin alım ve değiştirme haklarının kullanıldığı anda ve ölçüde artması sonucunu

¹⁷⁴ Bunun oransal sınırlama olduğuna ilişkin bkz. **Karahan/Saraç** 582. Bu sınırlamanın sebebi hakkında bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1645; **Karahan/ Saraç**, Şirketler 615.

¹⁷⁵ Bilahare sermayenin azaltılması halinde dahi, tescil sırasında belirlenen miktarın yüzde ellisine bağlı sınırın korunacağına ilişkin bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 616.

¹⁷⁶ **Saraç** 29.

¹⁷⁷ **Kaya** 32; **Saraç** 29.

¹⁷⁸ **Karahan/Saraç**, Şirketler 611; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 138; **Pulaşlı**, Şirketler 632; **Bahtiyar**, Şirketler 369; **Bilgili/Demirkapı** 463.

¹⁷⁹ **Biçer** 48; **Saraç** 30.

doğurmaktadır¹⁸⁰. Genel kurul sermaye artırımına karar verdiğinde, sermayenin ne kadar artacağını bilememekte, tespit ettiği rakama ulaşamama ihtimali bulunmaktadır¹⁸¹.

Genel kurul şartlı sermaye artırımına karar verirse şirket bu karar ile bağlı olur. Ancak bu karara rağmen sermayenin artacağını garanti yoktur. Çünkü alım ve değiştirme hakkı veren tahvil sahiplerinin ve çalışanların ihraç edilen pay senetlerinden alması ile sadece onlara bir imkân tanınmakta, onların bu imkânı kullanma zorunlulukları bulunmamaktadır¹⁸².

Şartlı sermaye, esas sermaye sisteminin yumuşatılıp kayıtlı sermaye sistemine yaklaştırılmasıyla ortaya çıkmıştır¹⁸³. Bu yöntemde artan sermaye kayıtlı sermaye sisteminde olduğu gibi kesin değildir, hatta genel kurulun aldığı karara rağmen sermayenin artmaması da mümkündür. Bu yöntemde artırım, sabit sistemde esas sermaye artırımında olduğu gibi tamamı bir seferde değil, geniş bir sürede yavaş yavaş gerçekleşir.

Şartlı sermaye artırımı sabit sistem ve kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımından farklı olarak sadece belli bir amaç için yapılabilir¹⁸⁴. Anonim şirketin şartlı sermaye artırımına gitmesindeki amaç, şirketten alacaklı olanlara ve çalışanlara pay senedi vererek, nakit çıkışını en aza indirmektir.

Şartlı sermaye artırımı alım ve değiştirme hakkı sahiplerine verilecek pay senetlerinin temininde de önemli kolaylıklar sağlar. Şartlı sermaye artırımı, ihtiyaca göre pay ihraç etmeyi mümkün kıldığı için anonim şirketin sürekli pay senedi hazır bulundurmasına gerek kalmaz¹⁸⁵.

Şartlı sermaye artırımıyla, şirketin alacaklısı durumunda olan tahvil veya diğer borçlanma senedi sahiplerine, alacaklarına karşılık para yerine pay senedi verilmektedir. Bu suretle yabancı sermaye öz sermayeye dönüştürülmektedir¹⁸⁶.

¹⁸⁰ **Kaya** 32.

¹⁸¹ **Biçer** 50.

¹⁸² **Kaya** 32.

¹⁸³ **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 29; **Biçer** 49; **Kaya** 177.

¹⁸⁴ **Biçer** 51.

¹⁸⁵ **Kaya** 31.

¹⁸⁶ **Kaya** 33.

Şartlı sermaye artırımını ile sabit sistemde esas sermaye artırımını arasında, artırım kararını alan organ açısından herhangi bir farklılık yoktur. Her ikisinde de artırım kararını genel kurul vermektedir. Artırım kararını vermek her iki yöntem için de genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır. Yetki devrine ilişkin esas sözleşme hükmü veya genel kurul kararı hükümsüzdür¹⁸⁷. Farklılık sermayenin artırılabilmesi için kullanılan yöntemden kaynaklanmaktadır. Şartlı sermaye artırımında, sermaye artırımını kararının verilmesi konusunda yönetim kuruluna bir yetki devri söz konusu değildir ancak genel kurul sermaye artırımına karar verdikten sonra bu kararın uygulanması yönetim kurulunun görevidir¹⁸⁸. Buna karşılık kayıtlı sermaye sisteminde genel kurul sadece kayıtlı sermayenin tavanını belirlemekte, bundan sonra sermayenin artırılıp artırılmayacağına veya hangi miktarda artırılacağına yönetim kurulu karar vermektedir¹⁸⁹.

Kayıtlı sermaye sisteminin aksine şarta bağlı sermaye artırımında genel kurul yönetim kuruluna herhangi bir yetki devrinde de bulunmamaktadır¹⁹⁰. Artırımın gerçekleşme zamanı üçüncü kişilerin kararına, yani şarta bağlı kılınmaktadır.

Şartlı sermaye artırımında sermayenin tamamının ödenmemiş olması artırım kararının alınmasına engel değildir¹⁹¹. Çünkü artırımın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği genel kurul sermaye artırımına karar verdiği anda kesin değildir¹⁹².

Sabit sistemde esas sermaye artırılırken payların taahhüdü için bir zaman sınırlaması söz konusudur. Keza buna benzer bir sınırlama kayıtlı sermaye sisteminde de mevcuttur. Halka açık olmayan bir anonim şirkette, esas sözleşme ile, kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayeyi artırma yetkisi, yönetim kuruluna tanınmış ise, yönetim kurulu, sermaye artırımını, kanun ve esas sözleşmede öngörülen yetki sınırları içinde gerçekleştirebilir. Bu yetki en çok beş yıl için tanınabilir (TTK 460/1).

¹⁸⁷ **Bahtiyar**, Şirketler 22; **İmregün** 105; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 65; **Saraç** 33.

¹⁸⁸ **Saraç** 33.

¹⁸⁹ **Biçer** 43; **Bahtiyar**, Şirketler 61; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 315; **Saraç** 33.

¹⁹⁰ **Karahan/Saraç**, Şirketler 609; **Bilgili/Demirkapı** 464. Kararın uygulanmasının yönetim kuruluna bırakıldığına ilişkin bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1642; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 280; **Karahan/Saraç**, Şirketler 609.

¹⁹¹ **Saraç** 34.

¹⁹² **Biçer** 50; **Saraç** 34.

Oysa şartlı sermaye artırımı herhangi bir süreye bağlı değildir¹⁹³. Alım ve değiştirme hakkı sahipleri istedikleri zaman bu haklarını kullanarak sermayeyi artırabilirler.

Sabit sistemde esas sermaye artırımı ile şartlı sermaye artırımı arasındaki diğer bir fark ise yeni çıkarılan payların ticaret siciline tescilinin hukuki niteliğidir. Sabit sistemde esas sermaye artırımında yeni paylar, sermaye artırımı kararının ticaret siciline tescili ile doğar¹⁹⁴. Bu açıdan tescil kurucudur¹⁹⁵. Şarta bağlı sermaye artırımında ticaret siciline yapılacak tescil diğer sistemlerden farklı olarak kurucu değil, bildirici nitelik taşımaktadır¹⁹⁶. Oysa şartlı sermaye artırımında alım ve değiştirme hakkı sahipleri takas beyanında bulunduğu veya pay bedelinin nakit olarak ödendiği tarihte sermaye kesin olarak artar¹⁹⁷. Ancak ticaret siciline tescil edilmiş olan sermaye ile ödenmiş sermaye arasında bir fark oluşur. Bu farklılığı ortadan kaldırmak ve fiili durum ile tescil edilmiş hukuki durumu uyumlu hale getirmek için, kanun, yönetim kuruluna hesap döneminin kapanmasından itibaren en geç üç ay içinde esas sözleşme değişikliğini ticaret siciline tescil ettirip, sermaye artırımına ilişkin yönetim kurulu beyannamesini sicile tevdi etme görevi yüklemiştir¹⁹⁸ (TTK 471). Dolayısıyla, yeni payların ticaret siciline tescili açıklayıcı niteliktedir¹⁹⁹.

Şarta bağlı sermaye artırımlarında risk, mevcut ortakların paylarının sulanmasıdır. Zira bu durumda arttırılan sermaye ve yeni katılan paylar kadar mevcut ortakların esas sermaye içindeki pay oranlarında azalma gerçekleşecektir. Bunu engellemek amacıyla TTK 466’da, şarta bağlı sermaye artırımlarında ortaklara rüçhan hakkına benzer olarak bir önerilmeye muhatap olma hakkı öngörülmüştür²⁰⁰. Önerilmeye muhatap olma hakkı ile rüçhan hakkı (TTK 461) benzer sınırlamalara tabi

¹⁹³ **Biçer** 50; **Kaya** 28; **Saraç** 34.

¹⁹⁴ **Saraç** 35.

¹⁹⁵ **Biçer** 29; **Kaya** 27; **Saraç** 35.

¹⁹⁶ **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 30; **Karahan/Saraç**, Şirketler 610.

¹⁹⁷ **Biçer** 48; **Kaya** 28; **Saraç** 35.

¹⁹⁸ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 141; **Karahan/Saraç**, Şirketler 572; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 331.

¹⁹⁹ **Saraç** 35.

²⁰⁰ Böylece TTK 465/1-b bendiyle ortaya çıkan yeni paylar konusunda rüçhan hakkının kaldırılmasından kaynaklanan sakıncanın önüne geçilmiştir (**Karahan/Saraç**, Şirketler 620).

tutulmuşlardır²⁰¹. Pay sahibi değıştirme hakkı içeren senetlere ilişkin belirtilen öncelikli alım hakkını kullanmadığı takdirde, oluşacak paylar üzerinde rüçhan hakkını da kaybedecektir²⁰².

2. İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı

Şirketin belirli nitelikteki yedek akçelerinin yeniden değerleme fonunun veya iştiraklerin satışı sonucu elde edilen gelirlerinin, ertesi yıla aktarılmış kârının, henüz dağıtılmasına karar verilmemiş son yıl dağıtılabilir kârının sermayeye eklenmesi suretiyle sermayenin artırılmasına iç kaynaklardan sermaye artırımı²⁰³ ismi verilir²⁰⁴.

Bu tür artırımda şirket malvarlığında bir büyüme olmamakta, yalnızca bilançoda malvarlığını oluşturan kalemler arasında yapılan bir muhasebe işlemi ile esas sermaye miktarı artmaktadır²⁰⁵.

İç kaynaklardan sermaye artırımı eTTK’da düzenlenmemiş olmasına rağmen, bunun mümkün olduğu konusunda, bu dönemde de tereddüt bulunmamaktaydı²⁰⁶. Hem doktrin hem de uygulamada, kanunun bu konuyu düzenlememiş olmasının iç kaynaklardan sermaye artırımı yapılmasına engel teşkil etmediği, bunun bir esas sözleşme değışikliği niteliğinde olduğu, başta esas sermayenin artırılmasını düzenleyen TK 391-395 hükümleri olmak üzere anonim şirkete ilişkin

²⁰¹ Rüçhan hakkının sınırlandırılmasına ilişkin sistemin, önerilmeye muhatap olma hakkı bakımından da dikkate alınması gerektiğine ilişkin bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 621.

²⁰² Rüçhan hakkının kaldırılmasının, şarta bağlı sermaye artırımı sisteminin vazgeçilmez unsurlarından biri olduğuna ilişkin bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 619.

²⁰³ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 136; **Karahan/Saraç**, Şirketler 607; **Pulaşlı**, Şirketler 621; **Bahtiyar**, Şirketler 327; **Bilgili/Demirkapı** 460; **Şener**, Şirketler 562; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 319; **Yurtman Demir** 1.

²⁰⁴ **Karahan/Saraç**, Şirketler 607; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 29.

²⁰⁵ **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 272; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler N.1395. Bu yönde ve nominal artırım nitelendirmesinin kullanılması için bkz. **Karahan/Saraç**, Şirketler 607.

²⁰⁶ **Kaya** 26, dn. 44; **Saraç** 27, dn. 74; **Aydın**, Kanuni Yedek Akçeler 79 vd.

hükümlerin kıyasen bu konuda da uygulanabileceği kabul edilmekteydi²⁰⁷. Dahası, kanun koyucu eTTK'nın kabulünden sonra yürürlüğe koyduğu mevzuatla; örneğin 2499 sayılı (30.12.2012 tarihine kadar yürürlükte olan) mülga SerPK 15/5'te "*halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırımlarında bedelsiz payların artırım tarihindeki mevcut paylara dağıtılacağı*" hükmüyle²⁰⁸ ve vergi hukuku bakımından bu tür sermaye artırımı nedeniyle bir vergi doğmayacağına yönelik düzenlemeleriyle (VUK mük. 298 gibi)²⁰⁹ iç kaynaklardan esas sermaye artırımının geçerliliğini açıkça kabul etmişti. Bununla birlikte konunun ikincil nitelikteki düzenlemeler yerine TTK'da hükme bağlanması kanun yapma tekniği bakımından isabetli olmuştur²¹⁰. Bu tür artırım konusunda vergi kanunlarında da düzenlemeler olabilmektedir (VUK, KVK, KDVK gibi).

İç kaynaklardan sermaye artırımı TTK ile açık bir şekilde düzenlenmiş ve bu konudaki kanun boşluğu doldurulmuştur²¹¹. İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında şirket malvarlığında herhangi bir artış olmaz²¹². Ayrıca iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımlarında sermayenin tamamının ödenmesi koşulu da yoktur (TTK 456/1)²¹³. Çünkü bu artış payların itibari değerinin artırılması ile de yapılır²¹⁴. Şöyle ki; esas sözleşme ile veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaç için özgülmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen

²⁰⁷ **Saraç** 28, dn. 74.

²⁰⁸ Aynı hüküm yürürlükteki SerPK 19/4'te de yer almaktadır.

²⁰⁹ Vergi hukuku mevzuatında konuya yönelik çeşitli düzenlemelerin geniş bir listesi için bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 205-206.

²¹⁰ **Aydın**, Kanuni Yedek Akçeler 81.

²¹¹ **Karahan/Saraç**, Şirketler 607; **Bahtiyar**, Şirketler 327; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 136; **Pulaşlı**, Şirketler 620; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 319; **Bilgili/Demirkapı** 460; **Şener**, Şirketler 562; **Saraç** 27.

²¹² **Arslan** 286; **Saraç** 28.

²¹³ **Arslan** 286. İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımlarında sermayenin tamamının ödenmesi koşulunun kanun maddesinde özellikle belirtilmesine gerek olmadığı, iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımı sonucu çıkarılan payların zaten bedelsiz olduğu ve herhangi bir ödeme yapılmasının söz konusu olmadığı yönünde bkz. **Saraç** 11.

²¹⁴ **Arslan** 286; **Saraç** 28.

kısımlarının ve mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların²¹⁵ sermayeye dönüştürülerek sermayenin iç kaynaklardan artırılabilmesi mümkündür (TTK 462/1). Bu artırımın kaynağı TTK 522’de öngörülen²¹⁶, şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için kurulan yardım kuruluşlarının finansmanını sağlamak için ayrılan yedek akçeler olabileceği gibi TTK 137 vd. hükümlerine dayalı olarak şirketin devredilmesi veya başka bir şirketle birleşmesi nedeniyle aktif ve pasiflerin değerlendirilmesinden doğan kazançların da sermayeye eklenmesi mümkündür²¹⁷.

Yedeklerin sermayeye eklenmesiyle sermaye artırımıyla, sözleşmede yer alan sabit sermaye rakamı anonim şirketin hâlihazırda mevcut olan malvarlığı değerine yaklaşmaktadır²¹⁸. Bu tür sermaye artırımının gereği ve nedeni, ortaklığın kredi itibarının artırılması, elde edilen kârın dağıtılmayarak yatırımlara tahsis edilmesidir²¹⁹.

İç kaynaklardan sermaye artırımı esas sermaye sistemini kabul eden şirketler kadar, kayıtlı sermaye sistemini kabul eden şirketler bakımından da uygulanabilecek bir sistemdir²²⁰. Kayıtlı sermaye sisteminde iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımının özelliği yönetim kurulunun sermaye tavanını aşan oranda bir sermaye artırımını gerçekleştirebilmesidir²²¹.

²¹⁵ Bu ifade yerine açık yedek akçeye dönüştürülen gizli yedek akçeler ifadesinin kullanılması gerektiğine ilişkin bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 270. Yeni Kanunda gizli yedek akçeye izin verilmediğine ilişkin bkz. **Tekinalp**, Yedek Akçeler 202; **Pulaşlı**, Şerh 1676, 1735 ve 1749.

²¹⁶ **Pulaşlı**, Şirketler 548; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 506; **Karahan/Arı**, Şirketler 516; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 264; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 624.

²¹⁷ **Arslan** 285; **Saraç** 28.

²¹⁸ **Karahan/Saraç**, Şirketler 575; Esas sermaye ile ortaklığın malvarlığı ancak kuruluştaki birbirine eşittir. Daha sonra esas sermayenin tam malvarlığı seviyesine getirilmesi hukuken mümkün değildir. Çünkü sermayeye çevrilmesi caiz olmayan kanunî ihtiyatlar nedeniyle, ortaklık malvarlığı esas sermaye rakamından fazla olacaktır. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 141.

²¹⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 142.

²²⁰ **Bilgili/Demirkapı** 460.

²²¹ HKAŞ KST 9/4. Buna karşın yönetim kurulu dış kaynaklardan sermaye artırımını yaparken belirtilen tavanı aştığı takdirde, alınan karar butlan yaptırımına tabidir. Bkz. **Şener** 547-548.

İç kaynaklardan sermaye artırımı da, dış kaynaklardan artırımda olduğu gibi, yeni paylar ve pay senetleri çıkartılması veya mevcut payların ve pay senetlerinin itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle gerçekleştirilebilir.

İç kaynaklardan artırımın dış kaynaklardan artırımla birlikte, yâni kısmen dış kaynaklardan kısmen iç kaynaklardan artırım şeklinde gerçekleştirilmesi de mümkündür²²² (TTK 462/3). Ancak, bu durumda dışarıdan getirilen sermaye için dış kaynaklardan sermaye artırımı usulüne uyulması, özellikle eski sermaye borçlarının tamamiyle ödenmiş olması ve iştirak taahhüdünde bulunulması gerekir.

Pay sahiplerinin şirkete henüz ödememiş oldukları sermaye borçlarının, kârdan veya yedek akçelerden karşılanarak ödenmesi hali, şirketin kendi kaynaklarından sermaye artırımı ile karıştırılmamalıdır. Bu halde, sermaye artırımında söz konusu olan yeni paylar ihdası veya mevcut payların itibari değerlerinin yükseltilmesi söz konusu olmayıp, sadece pay sahipleri ortaklığa olan iştirak taahhüdü borçlarından kurtarılmaktadırlar²²³.

Öte yandan, iç kaynaklardan sermaye artırımı, kullanılan iç kaynağa göre:

- Açık yedek akçelerden (TTK 519-523) artırım;
- Açık yedek akçe haline dönüştürülen kaynaklardan (yeniden değerlendirme fonundan²²⁴ (TTK 520/2; VUK. Mük. 298), maliyet artış fonundan (GVK 38), aktifteki taşınmazların veya iştirak paylarının satış kârlarından yahut üretim ve turizm tesisleri ile bunlara ait taşınmazların sermaye ortaklıklarına aynî sermaye olarak konulmasından doğan kârlardan) artırım (KVK 5/1-e);
- Önceki hesap dönemlerinin dağıtılmamış kârlarından artırım;
- Genel kurulca henüz dağıtılmasına karar verilmemiş olan son hesap dönemi kârından artırım (GVK 94/6-b) olarak türlere ayrılır. Aşağıda bunlar geniş olarak ele alınacaktır.

²²² **Pulaşlı**, Şirketler 620; **Karahan/Saraç**, Şirketler 581; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 127; **Şener**, Şirketler 562; **Bilgili/Demirkapı** 461.

²²³ Bkz. **Arslanlı**, AŞ I 117’de bu halin de bir tür sermaye artırımı olduğunu söylemektedir. **Moroğlu**’na göre, bu halde ne esas sermaye rakamı ile payın itibari değeri ve ne de mevcut pay adedi değiştiğinden bir sermaye artırımından söz edilebilmesine imkân yoktur. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 208.

²²⁴ **Karahan/Arı**, Şirketler 514; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 505; **Bilgili/Demirkapı** 520.

D. İŞLEMLER YÖNÜNDEN İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIRIMININ DIŞ KAYNAKLARDAN ESAS SERMAYE ARTIRIMINDAN FARKLARI

İç kaynaklardan sermaye artırımında işlemler, TTK'da düzenlenmemiş olduğundan, uygulamada dış kaynaklardan esas sermaye artırımını prosedürü²²⁵ (TTK 456 vd.) kıyasen bu tür artırıma da uygulanmaktadır. Ancak iç kaynaklardan sermaye artırımının özellikleri sebebiyle her iki artırım türü arasında farklılıklar oluşmaktadır.

1. Sermayenin Tamamen Ödenmiş Olması

İç kaynaklardan sermaye artırımında şirkete dışardan nakit veya ayın olarak herhangi bir malvarlığı getirilmediğinden, pay sahiplerinin iştirak taahhüdünde bulunmaları gerekmeyeceği gibi TTK 456'da öngörülen payların nakdî bedellerinin tamamen ödenmiş olması şartı aranmaz. Bu şart ile güdülen amaç, sermayeye ihtiyacı olan anonim şirketin esas sermaye artırımına gitmeden önce ortaklarında kalan katılma payı alacağını tahsil ederek sermaye ihtiyacını karşılayabileceği düşüncesidir²²⁶. Dış kaynaklardan sermaye artırımında geçerli olan bu düşüncenin, iç kaynaklardan artırımda, pay sahiplerinin iştirak taahhüdünde bulunmalarını gerektiren nakit veya malvarlığının

²²⁵ **Pulaşlı**, Şirketler 625; **Karahan/Saraç**, Şirketler 592; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 130; **Bahtiyar**, Şirketler 323; **Şener**, Şirketler 562; **Bilgili/Demirkapı** 456.

²²⁶ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 178; **Şirin** 87; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 613; aksi görüş için bkz. **Oğuzman**, İhtiyatlar 696, **Oğuzman** görüşünü "... zira sermayenin bu tezyid şekli de yeni aksiyonların suskripsiyonu ile tahakkuk etmektedir..." ifadesi ile dile getirmiştir. Başka bir anlatımla yazar, yedek akçelerden yapılan sermaye artırımında yeni paylar ihdas edildiğini, bu nedenle eTTK 391 hükmünün uygulanması gerektiğini savunmakta, iç kaynaklardan sermaye artırımının hukuki niteliğini bir tarafa bırakarak, aslında dış kaynaklardan artırım için öngörülmüş olan eTTK 390 hükmünün lafzını göz önünde tutmaktadır.

dışardan şirkete getirilmesi gerekmediğinden uygulanması düşünülemez²²⁷.

Alman Hukukunda ise, taahhüt edilen eski katılma payları bedellerinden ödenmemiş olanların varlığı halinde, bedelsiz pay ihraç etmek suretiyle sermayenin artırılamayacağı, bunun yerine eski payların itibari değerlerinin yükseltilmesi yoluyla yedek akçelerden sermayenin artırılabilceğı düzenlenmiştir (Alm.POK §215)²²⁸.

İç kaynaklardan sermaye artırımının dış kaynaklardan sermaye artırımını ile birlikte yapılması²²⁹ halinde, ister bu artırım yasal bir zorunluk nedeniyle ister ihtiyari yapılsın, dış kaynaklardan artırımla birlikte gerçekleşeceğinden eski katılma paylarının tümünün ödenmesi gerekmektedir²³⁰.

2. İştirak Taahhütnamesi Ve Asgari Peşin Ödeme Yükümlülüğü

İç kaynaklardan esas sermaye artırımında pay sahiplerinin ortaklığa yeni malvarlığı getirmelerinin söz konusu olmaması nedeniyle, dış kaynaklardan sermaye artırımından farklı olarak İştirak taahhütnamesi düzenlenmesine, nakit sermayenin dörtte birinin ödenmesine ve bunun bir bankaya yatırılmasına gerek yoktur²³¹. Ancak esas sermaye artırımını kısmen dış kaynaklardan, kısmen de iç kaynaklardan yapıyorsa, bu halde dış kaynaklardan yeni getirilen malvarlığı için iştirak taahhüdünde bulunulması gereklidir.

²²⁷ İç kaynaklardan sermaye artırılması olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan devralma suretiyle birleşmelerde de esas sermaye artırımını gerektirmesine rağmen bu şartın aranmayacağı hakkında bkz. **Moroğlu**, Esas Sermaye 130, aksi görüş için bkz. **Yasaman**, Sermaye Artırımı 356.

²²⁸ **Yurtman Demir** 125.

²²⁹ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 128; **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 648; **Bilgili/Demirkapı** 461; **Pulaşlı**, Şirketler 621.

²³⁰ **Yurtman Demir** 126.

²³¹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 240; **İmregün** 449; **Berzek**, Sermaye Artırımı 53; **Çevik** 354.

3. İmtiyazlı Pay Sahipleri Kurul Kararı

Dış kaynaklardan sermaye artırımında, ortaklıkta imtiyazlı pay sahiplerinin bulunması halinde, genel kurul kararından ayrı olarak imtiyazlı pay sahipleri kurulunun da karar alması gerektiği²³² TTK 454 hükmünde öngörülmüştür. Esas sözleşme değişikliklerinde genel kurulun kararı imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını "ihlal" edecek nitelikte ise, İPSÖK ayrı bir kararla genel kurul kararını onaylamadıkça karar uygulanamayacaktır²³³.

İç kaynaklardan esas sermaye artırımının niteliği, artırım sonucu oluşan bedelsiz payların pay sahiplerine mevcut payları oranında verileceği göz önünde tutulduğunda, bu yolla esas sermaye artırımında imtiyazlı pay sahipleri kurulu kararına gerek olup olmadığı tartışmalıdır²³⁴.

MOROĞLU, iç kaynaklardan sermaye artırımının esas itibarıyla sözleşme değişikliği hakkındaki hükümlere tabi olduğu düşüncesinden yola çıkarak TTK 454 hükmünün uygulanması gerektiği sonucuna varmanın doğru olmadığı, dolayısıyla burada İPSÖK onayının aranmasına ihtiyaç olmadığı görüşündedir. Ayrıca yazar, iç kaynaklardan sermaye artırımı kararıyla, imtiyazlı paylar ile diğer pay grupları arasındaki ilişkinin değiştirilmek istenmesi halinde, bunun eşitlik prensibine veya kazanılmış haklara aykırılık sebebiyle kararın sakatlığı sonucunu doğuracağı, imtiyazlı pay sahiplerinin kendi hakları yönünden, artırım kararını denetleme ve gerektiğinde iptal ettirme olanağına sahip bulunduklarını belirtmektedir²³⁵.

KARAHAN ise, iç ve dış kaynaklardan sermaye artırımı türlerinde ayırım yapmaksızın her iki halde de, ortaklıkta imtiyazlı payların mevcut olması durumunda, imtiyazlı payların özel kurullar teşkil ederek ayrı ayrı, hatta imtiyazlı, tek bir pay var ise, onun esas sermaye artırımını onaylaması gerektiğini, onay işleminin esas sermaye artırımının infaz şartı olduğunu, bunun yerine getirilmemesi halinde ilgililerin genel kurul kararının değil, kararın infazına imkân veren işlemlerin, örneğin mahkeme onayının, ticaret siciline tescilin vb. aleyhine kanuni yollara başvurulabileceğini

²³² **Karahan/Saraç**, Şirketler 570; **Pulaşlı**, Şirketler 382; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 121; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 319; **Üçışık/Çelik** 226; **Bilgili/Demirkapı** 446; **Şener**, Şirketler 554; **Bahtiyar**, Şirketler 146; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 570 vd.

²³³ **Domaniç**, Şerh 980; **İmregün** 447; **Karahan**, İmtiyazlı Paylar 160; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 597.

²³⁴ **Berzek**, Sermaye Artırımı 53. Alınan sermaye artırımı kararı, imtiyazlı pay sahiplerinin imtiyazlarını etkiliyorsa İPSÖK onayı aranır. Dolayısıyla bu onay, her sermaye artırım kararı için gerekli değildir (TTK 454).

²³⁵ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 241; **Yurtman Demir** 128.

belirtmektedir. Bununla beraber onama yetkisinin imtiyazlı pay sahiplerine ait olması, bu yetkinin keyfî şekilde ortaklığın önemli yararları bir kenara itilerek, sadece imtiyazlı pay sahiplerinin küçük yararları düşünülerek kullanılabileceği anlamına gelmeyeceği, zira bu takdirde çoğu zaman küçük bir azınlık teşkil eden imtiyazlı pay sahiplerinin çoğunluğa tahakküm etmelerinin söz konusu olabileceğini, bu konudaki sınırın TMK 2. maddesindeki hakkın başkalarını zarara uğratmak kastıyla kullanılmaması ve objektif iyiniyet kuralları olduğunu ifade etmektedir²³⁶.

²³⁶ **Karahan**, İmtiyazlı Paylar 161.

İKİNCİ BÖLÜM

I. İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIRIMI

A. SERMAYEYE EKLENEBİLECEK İÇ KAYNAKLAR

1. Yedek Akçeler

Tüzel kişi tacir olan anonim şirketler TTK 18/2 ile hükme bağlanan basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğü altındadırlar²³⁷. Bu zorunluluğun gereği olarak anonim şirketler kanuni ve ihtiyari yedek akçe ayırmak durumundadırlar. Anonim şirketler, ticari hayatın risklerine karşı hazırlıklı bulunmak amacıyla kâr elde ettiği yıllarda yedek akçe ayırmak zorundadırlar. Yedek akçeler²³⁸ bu amacın yanı sıra, işsizliği önleme, zararların kapatılması ile düzenli kâr dağıtımını sağlama ve alacaklıların haklarını garanti altına alma gibi amaçlara hizmet ederler²³⁹.

Doktrinde yedek akçeler farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bir tanıma göre yedek akçe, ortaklığın esas sermayesini aşan saf malvarlığıdır²⁴⁰. Başka bir tanıma göre ise yedek akçe, ilerde meydana gelecek zararları kapatmak, beklenen veya beklenilmeyen kayıp ve masrafları karşılamak, işletmenin idamesi ve gelişimini, istikrarlı kâr payı dağıtımını temin maksadı ile kazançlardan alıkonulmak suretiyle ayrılan kıymetlerdir²⁴¹. Hemen belirtmek gerekir ki TTK'da, IFRS'lerin özdeşi

²³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Karahan**, Ticari İşletme 99 vd.; **Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan** 285 vd.; **Bahtiyar**, Ticari İşletme 81 vd.

²³⁸ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 353; **Pulaşlı**, Şirketler 548; **Karahan/Arı**, Şirketler 515; **Bilgili/Demirkapı** 523; **Şener**, Şirketler 719; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 591.

²³⁹ **Erimez**, Yedek Akçeler 38; **Birsel**, Kar Kavramı 42; **Deryal** 328; **Yurtman Demir** 41.

²⁴⁰ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 245; **Tekil**, AŞ-I 352; **Deryal** 328.

²⁴¹ **Doğanay**, Şerh 1036; **Arslanlı**, AŞ IV-V 69; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 209; **Ataman** 101; **Burçkin** 431.

olan Türkiye Muhasebe Standartlarının (TMS)²⁴² gizli yedek akçe²⁴³ ayırmaya imkân vermemesi sebebiyle, eTTK 460'da yasal zemin bulan gizli yedek akçe ayırımına izin verilmemiştir. Ancak tekdüzen muhasebe sisteminde de²⁴⁴ gizli yedek akçe ayrılmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir²⁴⁵. TTK'da, eTTK 460 gibi bir hüküm bulunmaması sebebiyle yıllık kârı küçülten bir etkenin ortadan kaldırılmış olduğundan söz edilmektedir²⁴⁶.

Bu tanımlardan yedek akçelerin beş temel fonksiyonu olduğu sonucu çıkarılabilir²⁴⁷. Bu fonksiyonlar;

- Sermayenin korunması
- Sermayenin kuvvetlendirilmesi
- Düzenli kâr dağıtımını sağlanması
- Şirketin istikrarlı gelişimi

²⁴² ETTK'nın aksine, TTK'da, anonim şirketlerin hesaplarına ilişkin hükümlere yer verilmemiş, bu konu "Türkiye Muhasebe Standartları"na bırakılmıştır (TTK 88/1). Türkiye Muhasebe Standartları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Birliği (IFRS) (International Financial Reporting Standards Association) ile özdeş olacaktır. Bu kısmen AB'nin, 12.07.2002 tarihli Uluslararası Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün gereğidir. Buna göre şirketlerin yılsonu finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre çıkarılır (TTK 69/1).

²⁴³ **Tekinalp** 1966 yılında yayımladığı bir makalesinde bunlara "durgun yedek akçe" demektedir (**Tekinalp**, Yeni Alman Paylar Kanunu 488 vd.). Gizli yedek akçeler hakkında geniş bilgi için bkz. **Arslanlı**, AŞ II-III 74; **Ansay** 291; **Birsel**, Kar Kavramı 43; **Tekinalp**, Yedek Akçeler 377; **Karayalçın**, Muhasebe 124, **Türk** 175.

²⁴⁴ "Tek düzen muhasebe sistemi; bir muhasebe sisteminin nihai mamulü olan mali raporların farklı seviyelerde ve çeşitli maksatlar için mukayese ve konsolide edilmelerine imkan veren sistem olarak ifade edilebilir." (**Koç** 971 vd.)

²⁴⁵ **Pulaşlı**'ya göre, bilançonun şeffaflığı ve gerçeği yansıtırma ilkeleri uyarınca gizli yedek akçe ayrılması pek mümkün değildir. Yazara göre, Avrupa Birliği'nde (78/660 Sayılı Dördüncü Yönerge) ve Almanya'da (HGB 253/4, 279/1) gizli yedek akçeye izin verilmezken, İsviçre'de bazı sınırlandırmalar ile birlikte uygulanmaktadır (Şerh II § 51, 6,52). **Tekinalp** ise TMS'ler ve VUK'un gizli yedek akçe ayrılmasına veya bu nitelikte akçenin oluşmasına müsait olmadığını ifade etmektedir. Bkz. **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 353. Yeni düzenlemede kabul edilen Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Muhasebe Standartlarının, bu yönde bir uygulamaya izin vermediği yönünde bkz. **Bilgili/Demirkapı** 518.

²⁴⁶ **Tekinalp**, Tek Kişi 202.

²⁴⁷ **Ulusoy** 381-383; **Öztürk** 194; **Canözü** 68.

- Çalışanları koruma

Bu üç fonksiyon arasında en önemlisi, yedek akçelerin zarar tehlikesine karşı ortaklık sermayesini koruma fonksiyonudur²⁴⁸. Bu sayede anonim şirketler oto finansman²⁴⁹ ve sermaye pazarlarından bağımsız hareket etme kabiliyetini yükseltme imkânı elde edebilirler²⁵⁰.

TTK'nın yedek akçe ve kâr payı ile ilgili hükümlerine baktığımızda en dikkat çeken husus, yedek akçelere öncelik verilmesi ve pay sahiplerinin kâr payı hakkının ikinci plana itilmesidir. Bu husus TTK 523'te şöyle ifade edilmiştir²⁵¹:

“Kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemez”. Hükme göre kâr payı ancak kanuni ve esas sözleşmede gösterilen isteğe bağlı yedek akçeler ayrıldıktan sonra belirlenebilecektir.

Burada ayrıca doktrinde belirtilen bir diğer soruna da işaret etmek gerekir. Söz konusu sorun, kanuni yedek akçenin hangi kısmının iç kaynaklardan sermaye artırımında kullanılabileceği ve bu sorunla ilintili olarak, kanuni yedek akçenin tamamının iç kaynaklardan sermaye artırımında kullanılmasının mümkün olup olmadığı; şirketin bu yönde bir işlem gerçekleştirmesi halinde işlemin ne tür bir yaptırımla karşılaşacağıdır. TTK 462'de geçen “kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları” cümlesinin neyi ifade ettiğini tespit için TTK 519'a göz atmak gerekir. TTK 519/3'e göre “Genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye

²⁴⁸ Bilgin 148.

²⁴⁹ “Oto finansman şirketlerin kendi gücü ile kaynak (fon) yaratmasıdır. Şirketler tarafından elde edilen karın tümünün veya bir kısmının dağıtılmayarak şirket bünyesinde bırakılması yoluyla oto finansman sağlanır. Başka bir anlatımla oto finansman şirketlerin kendi bünyesindeki kaynaklarla dışardan kaynak almaksızın sermaye yaratmasıdır.” Bkz. **Yükeri** 5. Oto finansman karın kullanılma şekillerinden biridir. Gerçekleşen karın dağıtılmayıp işletme bünyesinde öz kaynak olarak bırakılması anlamına gelir. Kendiliğinden oluşan gizli yedek akçeler işletmenin karından kaynaklanmadıklarından otofinansman kavramıyla bir ilgileri yoktur. Bkz. **Türk** 180; **Tekinalp**, Yeni Alman Paylar Kanunu 488.

²⁵⁰ Bilgin 149.

²⁵¹ **Karahan/Arı**, Şirketler 515, **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 355; **Pulaşlı**, Şirketler 547; **Bilgili/Demirkapı** 518; **Şener**, Şirketler 719; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 624.

veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir.” Söz konusu düzenleme (kullanılan ifadesi güncel olması dışında) temelde eTTK 466/3’ün tekrarıdır²⁵². TTK 519/3 (eTK 466/3) gereğince kanuni yedek akçenin esas sermayenin yarısına kadar gelen kısmının kullanım amacının yasada münhasıran belirlenmiş olduğundan yola çıkan öğretilerdeki hâkim görüş, bu yedek akçenin iç kaynaklardan sermaye artırımına tahsis edilemeyeceğini kabul etmektedir²⁵³. Kanuni yedek akçenin sermayenin yarısına kadar gelen kısmını aşan miktar bakımından ise yasal herhangi bir kısıtlama olmadığından, bu kısmın bir genel kurul kararıyla serbest yedek akçeye dönüştürülerek üzerinde serbestçe tasarrufta bulunulabilmesi mümkündür.

Yedek akçeler, ayrılmalarını gerektiren kaynak açısından kanuni, esas sözleşmesel ve genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçeler olmak üzere üçe ayrılırlar²⁵⁴. Yedek akçelerin sınıflandırılması TTK 445’de düzenlenen genel kurul kararlarının iptali ile de yakından ilişkilidir. Yedek akçeler sadece ortaklığın hesapları ile alakalı problemlerde değil aynı zamanda pay sahiplerinin kâr payı hakları ve dolayısıyla iptal davası bakımından da önem arz etmektedir. Çünkü ihtiyari yedek akçeler ile genel kurul kararı ile ayrılan olağanüstü yedek akçelerin pay sahiplerinin kâr paylarını azalttığı gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Anonim şirketlerde yedek akçeler, kârın dağıtılmayan kısmı anlamına gelmekle beraber, esas sermayenin ödenmiş kısmı ile birlikte bilançonun pasifinde gösterilir²⁵⁵.

²⁵² **Aydın**, Kanuni Yedek Akçeler 83.

²⁵³ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 217; **Tekinalp**, Yedek Akçeler 405; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 130; **Yurtman Demir** 55; **Altaş**, Yedek Akçe 149; **Aydın**, Kanuni Yedek Akçeler 79 vd.

²⁵⁴ **Karahan/Arı**, Şirketler 512 vd.; **Pulaşlı**, Şirketler 548; **Bilgili/Demirkapı** 519.

²⁵⁵ **Bilgili/Demirkapı** 259.

a. Kanuni Yedek Akçeler

aa. Genel Kanuni Yedek Akçeler

Kanuni yedek akçelerin, ayrılmalari ve kullanilma kosullari anonim sirket genel kuruluna birakilmamis, emredici olarak duzenlenmistir. Emredici olarak duzenlenmesinin sebebi, yedek akcelerin hem pay sahiplerinin hem de ucuncu kisilerin menfaatlerini ilgilendirmesidir²⁵⁶. Kanuni yedek akceleri duzenleyen hukumler, alacaklilarin ve sirketin guvenligini temin ettikleri icin bu hukumlerin genel kurul karari ile ihlal edilmesi durumunda, ilgili karar aykirliligin derecesine gore yok, batil veya iptal edilebilir duruma gelebilir. Bunun yanı sıra kanuni yedek akceleri duzenleyen hukumlerin esas sozlesme ile sinirlendirilmesi veya kaldirilmesi mumkun degildir²⁵⁷. Ayrıca TTK 519/5 ile ozel kanunlara tabi anonim sirketlerin yedek akcelere iliskin hukumlerinin sakli tutuldugu ifade edilmiştir.

Anonim sirketin yıllık kâr elde etmesi ile başka bir işleme gerek kalmaksızın yedek akceler ayrılmış sayılır. Yani yedek akcelerin ayrılması işlemi kurucu değil açıklayıcı anlam taşır²⁵⁸. Kanuni yedek akcenin olağan ve olağandışı olmak üzere iki temel kaynağı vardır. Bunlardan ilki yukarıda da bahsedilen kâr iken (TTK 519/1 ve TTK 519/2-c), olağandışı kaynakları prim (agio) (TTK 519/2-a) ve ıskat kazancıdır²⁵⁹(TTK 519/2-b)²⁶⁰.

Genel kanuni yedek akçe başlığı ile duzenlenen TTK 519, kanuni yedek akçe ayrilmasini ortakliga bir zorunluluk olarak yuklemekle beraber, bu zorunlulugun sinirini da ortaya koymaktadır. TTK 519/1'e gore, *“Yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşınca kadar*

²⁵⁶ Bilgin 152.

²⁵⁷ Tekinalp, Yedek Akçeler 278; Karahan/Arı, Şirketler 512; Pulaşlı, Şerh 366; Erimez, Yedek Akçeler 39; Birsell, Kar Kavramı 43; Deryal 329; Yurtman Demir 42.

²⁵⁸ Tekinalp, Yedek Akçeler 277.

²⁵⁹ Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, Şirketler 173; Tekinalp, Yedek Akçeler 278.

²⁶⁰ Canöz 70 (TTK 519/ 2-b: ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı).

genel kanuni yedek akçeye ayrılır”. Maddede belirtilen miktara ulaşıldığı takdirde zorunluluk ortadan kalkmaktadır.

Ancak, TTK 519/1’de belirtilen zorunluluk sınırına ulaşıldıktan sonra dahi, TTK 519/2’de sayılan gelirler kanuni yedek akçeye eklenmelidir. Bu gelirlerden a ve b bentlerinde sayılan gelirlerin (yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı ve ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı) kaynağı kâr değildir. Buna göre; TTK 519/2-a hükmüne göre; *“Yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı”* genel kanuni yedek akçeye eklenir. Hükümde genel kanuni yedek akçeye ekleneceği belirtilen kısma, uygulamada agio da denilmektedir. Agio payların itibari değerinden daha fazla bir bedelle çıkarılması sonucu elde edilen gelir şeklinde ifade edilmektedir²⁶¹. Örneğin 25 TL itibari değeri olan bir pay, esas sözleşmede bulunan hüküm gereği veya genel kurul kararı ile 35 TL’den çıkarılmak isteniyorsa aradaki 10 TL agio olarak adlandırılır. Agio, pay sahiplerine dağıtılamaz. TTK 347’den anlaşılabacağı üzere agio ile ilgili karar verme yetkisi genel kuruldur. SerPK’ya tabi anonim şirketlerde ise SerPK 18/5 gereğince, yönetim kurulunun esas sözleşme ile yetkili kılınması şartıyla, imtiyazlı veya primli ya da nominal değerinin altında pay çıkarabilmesi mümkündür.

Genel kanuni yedek akçeye eklenecek diğer kalem, TTK 519/2-b’de ifade olunan ıskat kazancıdır²⁶². Buna göre; *“İskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı”* genel kanuni yedek akçeye eklenir.

²⁶¹ “Anonim şirketlerin hisse senetlerini, itibari değerinin üstünde bir bedelle ihraç etmeleri durumunda, elde edilen tutarın itibari değere karşılık gelen kısmı şirketin esas sermayesini oluşturur. Bunu aşan tutara ise agio veya ihraç (emisyon) primi, böyle paylara da agiolu paylar veya primli paylar adı verilir.” Bkz. **Yıldız**, Primli Pay 547; **Karahan/Coşgun**, Şirketler 381; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 94; **Bilgili/Demirkapı** 263; **Pulaşlı**, Şirketler 531; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 561; **Bahtiyar**, Şirketler 253.

²⁶² **Pulaşlı**, Şirketler 573; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 504; **Karahan/Arı**, Şirketler 511; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 561.

Esas sözleşmeye yedek akçe olarak yıllık kârın %5'inden fazla bir miktar ayrılabilceği veya yedek akçenin ödenmiş sermayenin %20'sini aşabileceği hükmü konabilir (TTK 521; 523/2-b). Esasen burada esas sözleşmesel bir kanuni yedek akçe²⁶³ vardır. Bu madde %5'ten fazla olan kısmın da, isteğe bağlı yedek akçe gibi görölmesine rağmen, kanuni yedek akçe sayılacağını ifade etmektedir. Kanunda gösterilen hallerden fazla olan kısmın kanuni yedek akçe olarak kabul edilmesi özellikle yedeklerin çözölmesi açısından önem arz etmektedir. TTK 521'de düzenlenen sözleşme ile ayrılan kanuni yedek akçeler, genel kanuni yedek akçeyi düzenleyen (TTK 519) hükme tabidirler²⁶⁴.

Kanuni yedek akçelerin ne amaçla kullanılacağı ve çözölmeleri özel şartlara bağlanmışır. Bunların aksine hareket edilmesi durumunda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gündeme gelebilir ya da TTK 445 uyarınca genel kurul kararlarının iptali söz konusu olabilecektir.

Kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde TTK 519/3 gereğince sadece;

- Zararların kapatılmasına,
- İşletmenin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye,
- İşsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir.

Kanuni yedek akçe, sayılanlar dışında başka bir amaç için kullanılamaz.

Kanuni yedek akçelerin hangi hallerde kullanılacağı TTK 519/3'de sayılmış olmakla beraber, bu şartların somut durumda bulunup bulunmadığını takdir yetkisi genel kuruldadır. Genel kurul bu yetkisini daha önce de belirtildiği üzere (TMK 2) dürüstlük kuralları çerçevesinde kullanmalıdır²⁶⁵.

²⁶³ **Karahan/Arı**, Şirketler 515; **Pulaşlı**, Şirketler 624; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 503.

²⁶⁴ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 278.

²⁶⁵ **Arsılanlı**, Açık Yedek Akçeler 585.

Kanuni yedek akçelerin ödenmiş sermayenin yarısını geçmesi halinde, artan kısım serbest yedek akçedir. Bu yedek akçeler TTK 519/3’de sayılan hallerle bağlı olmaksızın serbestçe kullanılabilirler. Ayrıca TTK’da, kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin kullanım sıraları ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. İsviçre hukukunda hâkim olan kanaate göre, serbest yedekler kullanılmadan kanuni yedeklere başvurulamaz²⁶⁶.

aaa. Birinci Ayırım

Kanuni yedek akçeler, ayrılmaları ve (belirli bir sınıra kadar) kullanım şartları şirket organlarının takdirine bırakılmayarak doğrudan doğruya kanun tarafından emredici olarak belirlenmiş bulunan yedek akçelerdir. Anonim şirketlerde kanuni yedek akçe ayırımını düzenleyen genel hüküm TTK 519’dur. Bunun yanında, diğer bazı özel kanunlarla, bir kısım anonim şirketlerde başkaca kanuni yedek akçeler ayrılması da emredilmiştir (Örneğin 5684 S. Sigortacılık Kanunu 16 vd.). Nitekim, TTK 519/5 bu özel hükümleri saklı tutmuştur²⁶⁷.

TTK 519/1’e göre, yıllık kârın %5’i ödenmiş sermayenin %20’sine ulaşmıncaya kadar genel kanuni yedek akçe olarak ayrılır. Buna aynı zamanda kanuni yedek akçenin birinci ayırımı da denir. Bu yedekler şirket bünyesi içinde özel amaçlarla kalması zorunlu tutulan, ve belli bir sınıra kadar pay sahiplerine dağıtılmaması gereken kâr payı olarak tanımlanabilir²⁶⁸.

TTK 519/1’in ilk iki kelimesinden de anlaşılacağı üzere kanuni yedek akçenin miktarının tespiti için esas alınacak olan matrah yıllık kârdır. Fakat yıllık kâr kavramının neyi ifade ettiği açık değildir. Yıllık kâr kavramı ile kanun koyucu acaba net dönem kârını mı yoksa vergi öncesi kârı olan

²⁶⁶ Bilgin 154.

²⁶⁷ Moroğlu, Sermaye Artırımı 214.

²⁶⁸ Tekinalp, Sermaye Şirketleri 504; Moroğlu, Artırım 215; Karahan/Bozgeyik, Şirketler 638; Karayalçın, Safi Kar 139.

dönem kârını mı ifade ettiği hususu tartışmalıdır²⁶⁹. eTTK 466'da “her yıl safi kârın yirmide birinin, ödenmiş sermayenin beşte birini buluncaya kadar, umumi yedek akçeye ayrılması mecburidir” ifadesi bulunmaktaydı. eTTK'daki bu hüküm ile birinci kanuni yedek akçenin safi kâr²⁷⁰ üzerinden ayrılması gerektiği anlaşılmaktaydı. Fakat TTK 519/1'de birinci kanuni yedek akçe ayrımı için eTTK'daki safi kâra denk gelen net dönem kârı değil de, yıllık kâr kavramı²⁷¹ kullanılmıştır. Yıllık kâr kavramının ise, esasen muhasebe dilinde karşılığı bulunmamaktadır. Bu nedenle, kanuni yedek akçeye matrah teşkil edecek olan yıllık kâr kavramından ne anlaşılmaması gerektiğini ancak yorum yolu ile tespit etmemiz gerekmektedir²⁷².

Birinci kanuni yedek akçenin matrahı olan kârın vergi öncesi mi yoksa vergi sonrası kâr mı olduğu konusunda bugüne kadar görüş birliği oluşmamış, uygulamada her iki tanıma göre de yedek akçe ayrılmıştır²⁷³.

Birinci kanuni yedek akçenin ayrılacağı yıllık kâr, bilanço kârından varsa geçmiş yıl zararı düşüldükten sonra kalan kısımdır²⁷⁴. Uygulamada rastlanılan bir diğer görüş ise birinci kanuni yedek akçenin ayrılacağı yıllık kâr, bilançoda yer alan vergi öncesi kârı ifade eden dönem kârı olduğu yönündedir²⁷⁵.

²⁶⁹ Eriş, Şerh 3390; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 504; Moroğlu, Artırım 215; Karahan/Bozgeyik, Şirketler 638; Karayalçın, Safi Kar 139.

²⁷⁰ Karyağdı, Kar 171 (eTTK 466'daki “safi kar” kavramı yürürlükten kalktığı tarihe kadar kesinlik kazanamamıştır. Bu konuda hukukçular ve uygulamacılar farklı farklı değerlendirmeler yapmışlardır. Aslında bu yorum fazlalığından hareketle geçmişte, işletmelere kar dağıtımında bir serbesti tanındığı söylenebilir. Şöyle ki, işletmeler dönem karından yedek akçe olarak daha fazla tutarı şirket bünyesinde tutmak istiyorlarsa vergi öncesi kardan daha fazla dağıtmak istiyorlar ve buna mukabil daha az kanuni yedek akçe ayırmak istiyorlarsa vergi sonrası kardan hesaplama yapabilmekteydiler).

²⁷¹ Pulaşlı, Şirketler 625; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 505; Moroğlu, Artırım 214.

²⁷² Canöz 72.

²⁷³ Akyol, Yedek Akçeler 2.

²⁷⁴ Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, Şirketler 714; Akbulak 2.

²⁷⁵ Karyağdı, Kar 170; Fähran 5; Güler, Bütün Yönleriyle Sermaye Şirketlerinde Kar Dağıtım Uygulaması ve Muhasebesi <http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/ibrahimguler/010/>, (ET. 23.12.2014).

Birinci kanuni yedek akçe matrahının, dönem kârından mali yükümlülükler ve zararlar düşüldükten sonra elde edileceği görüşü de yaygınlık kazanmıştır²⁷⁶. Zira ancak bu kâr, ticari bilanço'ya göre net dönem kârını ifade etmektedir. Bu görüşe göre, şirket açısından gider niteliğinde bulunan vergiler düşülmeden, brüt ticari kâr üzerinden ayrılan kanuni yedek akçe, muhasebe tekniğine uygun düşmemektedir²⁷⁷.

Kanuni yedek akçe ayırımına esas olan matrahın eTTK'ya nazaran değiştirilmesi ve dönem kârı kaleminin esas alınması, ayrılması gereken yıllık yedek akçe miktarının çoğalmasına ve bunun bir sonucu olarak pay sahiplerinin daha düşük miktarlarda kâr payı hak etmelerine sebebiyet vermiştir. Zaten kanun koyucunun bu düzenleme ile esas amacı, ekonomik dalgalanmaların fazla olduğu, sermaye piyasalarının yeni yeni geliştiği ülkemizde, şirketlerin daha büyük miktarda yedek akçeler ayırmasını sağlamak ve bu sayede şirketlerin uzun vadede ortaya çıkabilecek olan riskleri bertaraf edebilme olanaklarını artırmaktır²⁷⁸. Kanunda kabul edilen yıllık kâr kavramı ile bu amacın sağlanabileceğini söyleyebiliriz. Çünkü yıllık kâr kavramı ile kastedilen dönem kârı, net dönem kârını da içine alan üst kavramdır²⁷⁹. Dönem kârı, şirketin gelir tablosunda yer alan geçmiş yıl zararları ile vergi ve yasal yükümlülüklerden önceki kârdır²⁸⁰. Net dönem kârı ise, yıllık kârdan vergi ve diğer yasal yükümlülükler ile varsa geçmiş yıl zararlarının²⁸¹ düşülmesi ile elde edilen kârdır.

Görüldüğü gibi, yıllık kâr kavramı ile ifade edilmek istenen dönem kârı kavramı ile net dönem kârı kavramları birbirinden çok farklı anlamlar ifade etmektedir.

²⁷⁶ **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 714; **Tekinalp**, Tek Kişi 391; **Karyağdı**, Kar 170; **Altaş**, Yedek Akçe 12.

²⁷⁷ Bu yönde bkz. **Karyağdı**, Kar 170; **Altaş**, Yedek Akçe 12.

²⁷⁸ **Akarca/Şafak**, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Kar Dağıtımı Yedek Akçeler, <http://www.dunya.com/yeni-turk-ticaret-kanununa-gore-kar-dagitimi-yedek-akceler-131835yy.htm> (E.T. 04.06.2015). Aynı yönde bkz. **Akyol**, Yedek Akçeler 2.

²⁷⁹ **Canöz** 75.

²⁸⁰ **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 638; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 504; **Pulaşlı**, Şirketler 546

²⁸¹ Geçmiş yıl zararlarının, net dönem karına ulaşma adına yıllık kardan indirilmesi gerektiği TTK 509/2'nin gerekçesinde belirtilmiştir.

TTK 519/1’de ifadesini bulan ikinci önemli husus ise birinci kanuni yedek akçenin zorunluluk sınırıdır. İlgili madde uyarınca birinci ayırım, ödenmiş esas sermayenin %20’sine ulaşıncaya kadar zorunluluğunu devam ettirir. Bu sınıra ulaşıldıktan sonra birinci kanuni yedek akçe ayırma zorunluluğu ortadan kalkar. Ancak, esas sözleşme ile veya genel kurul kararı ile TTK 519/1’de belirtilen sınıra ulaşıldıktan sonra dahi yedek akçe ayırımına devam edilebilir. Sınırın aşılmasından sonra ayırma devam edilmesi durumunda bu fazla olan kısım isteğe bağlı yedek akçe niteliğinde olur²⁸². Eğer ayırma devam esas sözleşme ile öngörülmüşse esas sözleşmesel, genel kurul kararına dayanıyorsa olağanüstü yedek akçe söz konusu olur²⁸³.

Kanuni yedek akçeler, ödenmiş sermayenin %20’sinden daha fazla bir miktara ulaştıktan sonra harcama, sermayenin ödenmiş kısmının fazlalaşması veya sermayenin artırılması gibi nedenlerle kanunda belirtilen sınırın altına düşerse birinci kanuni yedek akçeler ayırma zorunluluğu tekrar doğar²⁸⁴. Dolayısıyla kanunda öngörülen sınıra ulaşmak, zorunluluğu ortadan kaldırırsa da devamlılığı sağlayamaz²⁸⁵.

Kanun açık bir şekilde, kanuni yedek akçe ayırımı için zorunlu tutmuş olduğu miktarı, ödenmiş sermayenin %20’sine kadar ifadesi ile vurgulamıştır. Dolayısıyla burada pay sahiplerinin ödemeye çağrıldıkları (apel) fakat henüz ödememiş bulundukları miktar, ödenmiş sermaye hesabında dikkate alınmaz²⁸⁶. Öte yandan kanuni yedek akçenin birinci ayırımının üst sınırını teşkil eden miktarın hesabında şirketçe ödenmesi talep edilmiş miktarların da dikkate alınması gerektiği doktrinde ileri sürülmektedir²⁸⁷. Ancak bu durum, kanunun açık ifadesi sebebiyle mümkün değildir; kanunda ödenmiş sermayeden söz edilmektedir.

²⁸² **Pulaşlı**, Şirketler 548; **Tekinalp**, Yedek Akçeler 302; **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 639; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 504.

²⁸³ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler 714; **Doğanay**, Şerh 1053.

²⁸⁴ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler 714; **Tekinalp**, Yedek Akçeler 302.

²⁸⁵ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 302.

²⁸⁶ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 303.

²⁸⁷ **Arsılanlı**, AŞ II-III 85.

Anonim şirket bazı durumların varlığı halinde birinci kanuni yedek akçe ayırmaz veya ayıramaz. Bu durumlar;

- Şirketin o yıl içerisinde zarar etmesi,
- Birinci ayırım için kanunda öngörülen sınıra (ödenmiş sermayenin %20'sine kadar) ulaşılması halleridir²⁸⁸.

bbb. İkinci Ayırım

TTK 519/1'e göre yıllık kârın yüzde beşi ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır²⁸⁹. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise, "Birinci fıkradaki sınıra ulaşıldıktan sonra da:

a) Yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı;

b) Iskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı;

c) Pay sahiplerine %5 oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu genel kanuni yedek akçeye eklenir."

Yukarıda belirtilenler dışında da, esas sözleşme veya genel kurul kararıyla, yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir meblağın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş olan esas sermayenin %20'sini aşabileceği öngörülebilir (TTK 521; 523/2-b). Kanuni yedek akçe sınırının ihtiyari olarak artırılmasıyla isteğe bağlı yedek akçe tesis edilmiş olur²⁹⁰.

²⁸⁸ **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 639; **Tekinalp**, Yedek Akçeler 311.

²⁸⁹ Geçen yıldan aktarılan kar, kanuni yedek akçe hesabında o yıl bilanço karına eklenmez. Keza, kanuni yedek akçe ayırımına esas olacak karı bulmak için geçen yıldan aktarılan zararlar yıllık bilânço karından indirilir.

²⁹⁰ Aksi yönde bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 216. Yazara göre; ayrılması emredilen kanuni yedek akçenin nakit para veya sair ekonomik değerler olarak bir köşede biriktirildiği, ayrı tutulduğu zannedilmemelidir. Ayırım sadece bir hesap işlemidir. Kanuni yedek akçe, diğer açık yedekler gibi bilânçonun pasif tablosunun yedekler

İkinci kanuni yedek akçeler net dönem kârına ulaşabilmek için dönem kârından düşülmesi gereken kalemler arasında yer almamaktadır. TTK 519/2-c hükmüne göre; “*pay sahiplerine %5 oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam kârın %10’u*” birinci fıkradaki sınıra ulaşıldıktan sonra da genel kanuni yedek akçeye eklenir²⁹¹. Kanunun, genel kanuni yedek akçeye eklenmesini istediği bu miktar ikinci kanuni yedek akçe olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca TTK’da %5 oranında kâr payının ödenmesinden sonra ikinci kâr payı ayırımının söz konusu olabileceği de düzenlenmiştir. eTTK’da ise ‘kâr payının ödenmesi’ kavramı yerine ‘kâr payının ayrılması’ yeterli görülmekteydi ve bu husus uygulamada problemlere yol açabilmekteydi²⁹².

İkinci kanuni yedek akçelerin kaynağı; TTK 519/2-c gereğince, kârdan pay alacak diğer kişilere dağıtılacak tutar olarak kabul edilmiştir. Bu tutar ise dönem kârından, vergiler, varsa geçmiş yıl zararları ve birinci kanuni yedek akçe ile birinci kâr payının düşülmesi sonucu kalan miktarın yanı sıra serbest yedeklerden oluşabilir²⁹³. Dolayısıyla, birinci kanuni yedek akçe matrahında dikkate alınmayan, serbest yedek akçeler, ikinci kanuni yedek akçe hesabında dikkate alınabilir²⁹⁴. Zira TTK 519/II-c hükmünde bulunan “kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu” ifadesi bu sonucu doğrulamaktadır. Çünkü söz konusu tutar içerisinde dönem kârından gerekli ayrımların yapılması neticesinde kalan kâr olabileceği gibi, genel kurulun tasarrufu nedeniyle serbest yedek akçeler de olabilir²⁹⁵.

Başlıca amacı başkaca işletmelere katılmaktan ibaret olan holding şirketler hakkında TTK 519/2-c hükmü uygulanmaz (TTK 519/4). Konu ile ilgili SPK ilke kararına göre ise, “*İkinci tertip*

bölümünde ayrı bir rakam olarak yer alır. Bunun dışında, kanuni yedekler de diğer ekonomik değerler gibi işletmenin amacını gerçekleştirecek olan yatırım malvarlığına dâhildir. Yalnız, bazı özel kanunlarla bir kısım anonim şirketlerin kanuni yedeklerinin tedavül imkânı sınırlanmış olan devlet tahvil ve bonolarına yatırılması zorunluluğu kabul edilmiştir.)

²⁹¹ **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 640; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 505; **Pulaşlı**, Şirketler 548.

²⁹² **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler 715; **Tekinalp**, Yedek Akçeler 303.

²⁹³ **Karayalçın**, Muhasebe 117.

²⁹⁴ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 304-305.

²⁹⁵ **Canözü** 80.

*kanuni yedek akçe matrahı, pay sahipleriyle kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılması kararlaştırılmış birinci temettü, ikinci temettü, imtiyazlı pay sahipleri ile yönetim kurulu üyeleri, çalışanlar ve benzeri kişi ve/veya kuruluşlara dağıtılan tüm kâr payı tutarlarının toplamından, şirketin ödenmiş/çıkarılmış sermayesinin %5'i düşüldükten sonra bulunan tutardır. Bu matrahın onda biri, ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak hesaplanıp ayrılır. İkinci tertip kanuni yedek akçenin, SPK tarafından belirlenen oranda hesaplanan birinci kâr payı tutarını azaltmayacak şekilde ve bu tutardan ayrı olarak, net dağıtılabilir dönem kârının kalan kısmından ayrılması zorunludur”*²⁹⁶. Bu husus ayrıca, KPAT²⁹⁷ 13/1 gereğince hazırlanan Kâr Payı Rehberi'nde de görülebilmektedir²⁹⁸.

İkinci kanuni yedek akçenin ayrılmasını gerekli kılan üç şart bulunmaktadır²⁹⁹:

Bunlardan ilki; birinci kanuni yedek akçenin ayrılmış olmasıdır. İkinci şart, pay sahiplerine %5 kâr payının ödenmiş olmasıdır. Bu iki şarttan birinin gerçekleşmemesi durumunda o yıl için ikinci kanuni yedek akçe ayırma zorunluluğu ortadan kalkar³⁰⁰. Üçüncü şart ise genel kurulun, pay sahiplerine %5 kâr payı ödendikten sonra, kalan kârdan pay alacak diğer kimselere tekrar kâr payı dağıtılmasına karar vermesidir³⁰¹.

TTK 519/2-c hükmünde, “*pay sahiplerine %5 kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarı*” ifadesi ile ikinci kanuni yedek akçeye esas olacak olan matrahın hesaplanması için bir anahtar, “*tutarın %10'u*” ifadesi ile ise ikinci kanuni yedek akçenin oranı belirlenmiştir³⁰². Bu hükümde öncelikle %5 kâr payının fonksiyonunu ortaya koymak gerekir. Hükümdeki bu oran, bir yandan pay sahiplerine ödenmesi gereken ve zorunlu olan minimum miktarı

²⁹⁶ HAAO'ların Kar Dağıtımı Esaslarına İlişkin 05.05.2006 Tarih ve 21/537 sayılı SPK İlke Kararı.

²⁹⁷ RG. T. 23.01.2014, S. 28891.

²⁹⁸ **Canözü** 81.

²⁹⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 215; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 505; **Pulaşlı**, Şirketler 547; **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 640.

³⁰⁰ **Yanlı**, Kar 19; **Tekinalp**, Yedek Akçeler 310.

³⁰¹ **Karayağçın**, Muhasebe 117.

³⁰² **Canözü** 81.

ortaya koyarken aynı zamanda ikinci kanuni yedek akçe hesaplaması için gerekli şartı da ifade etmektedir. Bu hükümle aslında ikinci kanuni yedek akçe için matrahın, %5 oranında kâr payının üzerinde olan kısım olduğu anlatılmak istenmiştir.

İkinci kanuni yedek akçe ile ilgili tartışmalı olan bir husus ise TTK 519/2-c'deki “*dağıtılacak toplam tutarın %10'u*” ifadesidir. Bu ifadeyle ilgili olarak doktrinde iki yorum yapılmıştır. Birinci görüşe göre; ikinci kanuni yedek akçe dağıtılması kararlaştırılan kâr miktarının %10'udur³⁰³. Örneğin, dağıtılması kararlaştırılmış miktar 220.000 TL olsun. Bir görüşe göre, bu durumda ayrılması gereken ikinci kanuni yedek akçe tutarı 22.000 TL olarak hesaplanır. Diğer görüşe göre ise; dağıtılması kararlaştırılan kısım ile ikinci kanuni yedek akçe toplamı 11 pay oluşturmaktadır³⁰⁴. Dağıtılmasına karar verilen miktar 11'e bölündükten sonra 1 pay ikinci kanuni yedek akçe olarak kalan 10 pay ise ikinci kâr payı olarak dağıtılır. Buna göre, dağıtılması kararlaştırılmış miktarın 220.000 TL olduğu varsayımında, bir pay 20.000 TL hesaplanır. Dolayısıyla ikinci kanuni yedek akçe 20.000 TL, ikinci kâr payı ise 200.000 TL olarak ayrılmalıdır.

Kanaatimizce bu hususta kabul edilmesi gereken ikinci görüştür. Zira ancak bu durumda kanunda belirtilen “*dağıtılacak toplam tutarın %10'u*” ifadesi gerçekleşmiş olmaktadır.

bb. Özel Kanuni Yedek Akçeler

aaa. Şirketin İktisap Ettiği Kendi Payları İçin Ayrılan Yedek Akçe

TTK 379 vd. maddelerine göre, anonim şirket belli sınırlar içinde kendi paylarını sürekli (TTK 379) veya geçici olarak (TTK 382-384) iktisap edebilir³⁰⁵. Bu takdirde şirket, TTK 520/1

³⁰³ İki ayrı görüşün sebebi TTK 519/2-c metninin farklı şekillerde yorumlanmaya elverişli olmasıdır. İsviçre' de çoğunluğun görüşü pay sahiplerine fazla kar alma imkânı verme yönündedir. Bkz. **Karayalçın**, Muhasebe 118 dn. 6.

³⁰⁴ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 327; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 717-718.

³⁰⁵ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 220; **Karahan/Arı**, Şirketler 514.

hükmüne göre, iktisap ettiği kendi payları için iktisap tarihindeki değerlerini karşılayan tutarda yedek akçe ayırmak zorundadır.

Şirketin iktisap ettiği kendi payları bilançonun aktifinde yer alırken, bu paylar için ayrılan kanuni yedek akçeler bilançonun pasifinde yer alır. Böylece, şirketin tasfiye edilmesi halinde kendi paylarının herhangi bir değer ifade etmemesi de sağlanmış olur.

Şirketin iktisap ettiği kendi payları için ayrılan yedek akçeler, bu paylar devredildikleri veya yok (itfa) edildikleri takdirde iktisap değerlerini karşılayan tutarda çözülebilirler ve iç kaynaklardan sermaye artırımında kullanılabilirler³⁰⁶.

bbb. Fonlar

TTK 520/2'ye göre, ilgili mevzuat uyarınca bilançonun pasifinde yer alan diğer fonlar da çözümlenerek esas sermayeye eklenebilirler. Bunlara örnek olarak, VUK Mük. 298 hükmünü gösterebiliriz.

Aslında fonların büyük kısmı açık yedek akçe haline dönüştürülen gizli yedek akçelerdir.

Öğretide yapılan gizli yedek akçe tanımlarından bazıları şu şekildedir; anonim şirket bilançosunda görülmeyen ve bu nedenle genel kurul tarafından denetlenemeyen ve bunun sonucu olarak pay sahiplerinin bilgisi dışında yer alan yedek akçelerdir³⁰⁷. Bilançoda gösterilen değerler ile objektif doğru bir bilanço'ya göre gösterilmesi gereken değerler arasındaki farktır³⁰⁸.

eTTK'nın aksine, TTK'da anonim şirketlerin hesaplarına ilişkin hükümlere yer verilmemiş, bu konu “*Türkiye Muhasebe Standartları*”na³⁰⁹ bırakılmıştır (88/1)³¹⁰. TMS, IFRS ile

³⁰⁶ Özdamar 20, 166; Çeliktas, AŞ'nin Kendi Paylarını İktisabı 31-32; Yanlı/Okutan Nilsson 1-6; Yılmaz, AB Hukuku'nda AŞ'nin Kendi Paylarını Devralması 241.

³⁰⁷ Karayalçın, Muhasebe 124.

³⁰⁸ Bilgin 163; Birsal, Kâr Kavramı 43; Tekinalp, Yedek Akçeler 377.

³⁰⁹ Ayhan/Özdamar/Çağlar 311; Şener, Şirketler 442.

özdeş olacaktır. Bu kısmen AB'nin, 12.07.2002 T. Uluslararası Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün gereğidir³¹¹. Buna göre şirketlerin yılsonu finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre çıkarılır³¹² (69/1). Finansal tablolardan şirketin malvarlığı, borçları, yükümlülükleri, öz kaynakları ve faaliyet sonuçları tam olarak anlaşılmalı; şeffaf ve güvenilir olmalıdır. Ayrıca, şirketin durumunun resmini vermelidir; bu resim gerçeği dürüst ve aslına uygun olarak yansıtmalıdır. Anglo-Sakson hukukunun ünlü üst hukuk kuralı, “true and fair view” ilkesi bu suretle dürüst resim ilkesi olarak ifade edilmiştir. Dürüst resim ilkesi kanuni terimdir³¹³. Ayrıca özellikle halka açık anonim şirketlerin kurumsal yönetim ilkeleri uyarınca “gizlenebilecek” bir şeylerin olmayacağı, aksine yılsonu finansal tablolarının şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerine uygun olması gerekir³¹⁴.

İkinci olarak, gizli yedek akçeleri düzenleyen eTTK 458 hükmü, yukarıda belirtilen nedenlerle TTK'ya alınmamıştır. Bu nedenle, artık anonim şirketlerin gizli yedek akçe ayırmaları ve bunların sermayeye eklenerek sermaye artırımı yapılması mümkün değildir.

Yurdumuzda paranın değerinin uzun yıllardan beri sürekli olarak düşmesi ve şirketlerin aktiflerindeki sabit değerlerin piyasa fiyatlarının olağanüstü artışı nedeniyle anonim şirketlerde gizli yedek akçeler daha çok kendiliğinden oluşmaktadır.

³¹⁰ TTK 88/2 'nin gerekçesi şu şekildedir: “Türkiye Muhasebe Standartlarının IFRS'nin özdeşi olması zorunludur. Bu, kısmen AB'nin 12/07/2002 tarihli Uluslararası Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün gereğidir. Kısmen, çünkü bu Tüzük, Genel Gerekçede de belirtildiği gibi (N. 066), pay senetleri bir üye devletin hukukuna tâbi ve teşkilatlanmış bir piyasada işlem gören anonim şirketlerin 1/01/2005 tarihinden itibaren düzenleyecekleri konsolide yılsonu finansal tabloları hakkındadır. Yani IFRS'ye göre düzenlenmesi gerekli olan sadece sözü edilen şirketlerin konsolide tablolarıdır. Diğer ticaret şirketleriyle, pay senetleri teşkilatlanmış piyasalarda işlem görmeyen anonim şirketlerin yılsonu finansal tabloları (Solo/münferit şirket tabloları) yani konsolide olmayan tablolara uygulanacak hükümler yönünden üye devletler serbesttir. Üye devletler kendilerine serbesti verilen alanda ister ulusal düzenleme yaparlar, ister orada da IFRS'e uyarlar. Tasarı, ikinci seçeneği kabul etmiştir. Bunun birinci sebebi; uygulanacak standartlar bakımından tam birliği sağlamak, ikincisi ise; küçük ve orta ölçekli işletmeleri (KOBİ'ler) de aynı standartlara tâbi kılmak ve uluslararası piyasalarla tam beraberlik içinde bulunabilmenin koşullarını yaratmaktır.”

³¹¹ Pulaşlı, Şerh 1247 dn. 236.

³¹² Karahan, Ticari İşletme 300; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 495.

³¹³ Pulaşlı, Şerh 1247 dn. 237.

³¹⁴ Pulaşlı, Şerh 1675.

Gizli yedek akçeler bilançoda yer almadıkları için pay sahipleri ve üçüncü kişiler bunların mevcudiyet ve miktarı hakkında doğrudan bilgi sahibi olamazlar. Gizli yedek akçe bilançonun açıklığı ve doğruluğu ilkesine bir istisna oluşturur.

İç kaynaklardan sermayeye çevrilebilecek diğer kalem de, TTK 522 ve 523/3 hükümlerine istinaden³¹⁵ yıllık net kârdan ayrılacak tahsisler; sermayeye dönüştürülebilecek yardım fonlarıdır³¹⁶.

TTK 522 ve 523/3 uyarınca, yardım akçeleri bilânço kârından ayrılabilirler³¹⁷.

Genel kurul kararı ile TTK 523/3 hükmüne göre net dönem kârından ayrılan yardım akçeleri, şirketin malvarlığından ayrılınca kadar esas sermayeye eklenmek suretiyle sermayeye dönüştürülebilir³¹⁸. Ancak, genel kurul kararında yardım akçelerinin kime tahsis edileceği ismen belirtilmişse (örneğin Kızılay gibi), bu halde, genel kurulun bu karardan dönme hakkı ve bu miktarı esas sermayeye ekleme hakkının olmadığı kabul edilmektedir³¹⁹. Aynı şekilde esas sermayeye eklenemeyecek bir hal de, yardım amacı ile ayrılan para ve diğer malların, bir vakfa veya kooperatife nakledilmeksizin, şirkete karşı bir talep hakkından ibaret kalacağı kooperatif veya vakıf senedinde öngörülmüş olmasıdır³²⁰ (TTK 522/2). Bu durumda da yardım akçeleri şirket malvarlığından ayrılmış olmaz, kooperatif veya vakıf şirkete yatırılan yardım akçesi üzerinde bir alacak hakkını iktisap eder. Bu halde ilgili yardım kurumunun talep hakkı bilânçonun pasif tablosunda yardım işleri hesabına geçirilir ve şirketin gerçek borcunu ifade eder³²¹.

³¹⁵ **Pulaşlı**, Şirketler 548; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 506; **Karahan/Arı**, Şirketler 516.

³¹⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Domaniç**, Şerh 986 vd.

³¹⁷ Kardan ayrılma yanında, primly pay çıkarılmasında, çıkarma masrafları indirildikten sonra geri kalan kısım da yardım akçelerinin bir diğer kaynağını teşkil eder. Bkz. **Berzek**, Sermaye Artırımı 29.

³¹⁸ **Berzek**, Sermaye Artırımı 31; **Domaniç**, Şerh 978.

³¹⁹ **Domaniç**, Şerh 987; **Berzek**, Sermaye Artırımı 31.

³²⁰ **Karahan/Arı**, Şirketler 516; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 507.

³²¹ **Arsılanlı**, AŞ IV-V 57.

b. İsteğe Bağlı (İhtiyari) Yedek Akçeler

İsteğe bağlı yedek akçeler, pay sahiplerine dağıtılmayan ve ileride yeni yatırımlara girişmek ya da belli maksatlar için kullanılmak üzere ayrılmış, birikmiş kârlardır³²².

İsteğe bağlı yedek akçeler, ayrılmaları ve kullanılmaları kanunla emredilmiş olmayıp, esas sözleşme veya genel kurul kararı ile belirlenen yedek akçelerdir. Bir başka deyişle anonim şirketin isteği ile ayırdığı, yasal zorunluluğu bulunmayan yedeklerdir. Esas sözleşme ve genel kurul kararı ile ayrılan yedekler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Genel kurul kararı ile ayrılan yedekler, uygulamada olağanüstü yedekler olarak da anılmaktadır³²³. Fakat her iki çeşit isteğe bağlı yedeğin ayrılabilmesi için de esasen genel kurul kararı şarttır³²⁴. Zira esas sözleşmeye hüküm konulması da genel kurulun yetkisindedir. Esas sözleşmede isteğe bağlı yedek akçe ayrılması öngörülmüşse genel kurulun adi nisaplarla bunun aksine bir karar alması mümkün değildir. Burada ancak bir esas sözleşme değişikliği ile ve dolayısıyla ilgili prosedüre uyularak bu yönde bir karar alınabilir.

Esas olarak, isteğe bağlı yedek akçeler ile kanuni yedek akçeler arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. İkisi arasındaki fark kendini yalnızca çözülme bakımından gösterir. İsteğe bağlı yedeklerin kullanılması kanuni yedek akçelere göre daha kolaydır. Bu nedenden ötürü pay sahipleri ve alacaklıları yanıltmama açısından isteğe bağlı yedek akçeler bilançoda kanuni yedek akçeler kalemi altında değil de farklı bir kalem altında gösterilmelidirler³²⁵.

TTK 521'in ikinci cümlesinde *"Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülenme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir"* denilmektedir. Buna göre isteğe bağlı yedek akçeler, oto finansman, reklam, rekabet, inceleme ve araştırma, amortisman ve yenileme, zarar ve riskler fonu gibi değişik amaçlar için ayrılabilirler³²⁶.

³²² **Karayalçın**, Kanuni Yedek Akçeler 408.

³²³ **Tekinalp**, Yedek akçeler 335; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 222.

³²⁴ **Karayalçın**, Muhasebe 122.

³²⁵ **Doğanay**, Şerh 1201.

³²⁶ **Karayalçın**, Muhasebe 123.

‘Şirketin isteği ile ayırdığı yedek akçe’ üst başlığı altında TTK 521 ve 522 olmak üzere iki maddeye yer verilmiştir. TTK 521 ile isteğe bağlı yedek akçeler genel olarak düzenlenmekte³²⁷ iken TTK 522’de³²⁸ ‘Çalışanlar ve işçiler lehine yardım akçesi’ düzenlenmiştir. Genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçeler ise TTK 523’te ‘Kâr payı ile yedek akçeler arasındaki ilgi’ kenar başlığı altında düzenlenmiştir. Bu açıdan, **Tekinalp** kanunun sistematığının problemli olduğunu ve genel kurul kararı ile ayrılan yedeklerin de isteğe bağlı olarak ayrılmasına rağmen, isteğe bağlı yedek akçe değıllermiş gibi, kâr payı ile yedek akçeler arasındaki ilgi başlığı altında düzenlendiğı belirtmektedir³²⁹. Doktrinde haklı olarak ifade edildiğı gibi, TTK 521’in kenar başlığı ‘esas sözleşme ile ayrılan yedek akçeler’ olarak anlaşılmalıdır.

İsteğe bağlı yedek akçeler, uygulamada kötüye kullanılabilir. Bu yedekler gereğinden fazla ayrılarak, pay sahipleri elde edecekleri kâr payından yoksun bırakılmamalıdır³³⁰. Bunu sağlayabilme adına öncelikle bu yedek akçelerin ayrılmasında bir tavan öngörölmeli ve bu tavan aşıldığında yedek akçeler sermayeye çevrilerek pay sahiplerine bedelsiz pay olarak dağıtılmalıdır³³¹. Bu şekilde hem şirketin sermaye yönünden gelişmesi sağlanmış olur hem de pay sahiplerinin, ellerine geçecek yeni bedelsiz payları gerek duydukları takdirde satmaları ve bunlardan faydalanmaları sağlanmış olur. Bu yol ile şirketin ve daha da önemlisi pay sahiplerinin sağlamış olduğı menfaatler büyük önem arz edecektir³³². Zira ölkemizde sermaye piyasalarının istenilen düzeyde gelişmemesinin en önemli sebeplerinden biri, pay sahiplerinin şirkete koymuş olduğı sermaye karşılığı olarak şirket kârından pay alamaması, şirket kârının çoğı zaman az bir kısmının dağıtılması ve kalanın yedek

³²⁷ **Pulaşlı**, Şirketler 96.

³²⁸ **Karahan/Saraç**, Şirketler 607, **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 506.

³²⁹ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 335-336.

³³⁰ **Canözü** 84.

³³¹ Y. 11. HD. 30.03.2001, 2000/11053 E, 2001/2622 K. "...yedek akçede biriken bu bedellerin sonradan ana sermayeye eklenerek ortaklara bedelsiz hisse senedi olarak verilmesinin kar payı dağıtılması anlamına gelmeyeceğı..." (Hukuk Türk, ET. 26.12.2014)

³³² **İmregün**, AŞ 295.

akçeye ayrılmasıdır. Dolayısıyla isteğe bağlı yedek akçeler bakımından bir tavan getirilmesinin hem şirket hem pay sahipleri açısından faydalı olacağı belirtilmektedir³³³.

SerPK 19/2 gereğince, “Kanunen ayrılması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine ve şirket çalışanlarına kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, belirlenen kâr payı ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz”.

SerPK 19/2’de belirtilen ‘başka yedek akçe’ kavramı içerisine isteğe bağlı yedekler ve olağanüstü yedekler de girmektedir. TTK ile SerPK arasında isteğe bağlı yedek akçeler bakımından en büyük fark, TTK’ ya tabi anonim şirketlerde kanuni yedek akçelerden sonra ve kâr payından önce ayrılan isteğe bağlı yedek akçelerin, SerPK’ya tabi anonim şirketlerde ise kâr payından sonra ayrılacağına düzenlemesidir. Bu sayede TTK bakımından, kanun koyucu kâr payı dağıtımında kâr payına öncelik tanıyarak, pay sahiplerinin kâr payı hakları üzerindeki sınırlamaları azaltmıştır³³⁴.

aa. Esas Sözleşme Gereği Ayrılan İsteğe Bağlı Yedek Akçeler

Anonim şirketin oto finansman, kâr dağıtımı vb. politikaları gereğince esas sözleşmeye hüküm koymak suretiyle ayırabileceği yedek akçelerdir.

Esas sözleşme gereğince ayrılan isteğe bağlı yedek akçeler, TTK 521 ve 522’de düzenlenmiştir³³⁵. TTK 521’e göre “*Yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülenme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir*”. Hükme göre isteğe bağlı yedek akçeler üç farklı şekilde ayrılabilir. Birinci olarak, ‘esas sözleşmeye yedek akçe olarak

³³³ İmregün, AŞ 295-296, dn. 40.

³³⁴ Canöz 85.

³³⁵ Tekinalp, Sermaye Şirketleri 506; Pulaşlı, Şirketler 96; Karahan/Saraç, Şirketler 607.

yıllık kârın %5'inden fazla bir miktar ayrılabilceğı' yazılabilir. İkinci olarak, *"yedek akçenin ödenmiş sermayenin %20'sini aşabileceğı"* hükmü nedeniyle, üçüncü olarak da esas sözleşmeye başkaca yedek akçe ayırma yönünde hüküm koyularak isteğe bağı yedek akçe ayrılabilir.

Esas sözleşme gereğince isteğe bağı yedek akçeler TTK 521 ile iki gruba ayrılabilir³³⁶:

Birinci grupta; kanuni yedek akçenin yıllık kârın %5'inden fazla bir orana ulaşabilmesi ve yine birinci kanuni yedek akçenin TTK 519/1 ile kabul edilen *'ödenmiş sermayenin %20'si'* sınırını aşabilmesi yer almaktadır. Fakat bu şekilde birinci kanuni yedek akçenin oranı ve sınırının artırılması ile oluşan yedek akçeler; doktrinde bir görüşe göre, isteğe bağı yedek akçe değildir. Zira kanuni yedek akçeye yapılan her ekleme kanuni yedek akçenin bir parçasıdır. Dolayısıyla bu iki şekilde, kanunda belirtilen sınıra ulaşıldıktan sonra ayrılmaya devam edilmesi veya kanunda gösterilen orandan yüksek bir oranda yedek akçe ayrılması için esas sözleşmeye konulan hükümler neticesinde ayrılan yedek akçeler de yine kanuni yedek akçe hükmündedir³³⁷. Ancak kanunda bu yedek akçelerin kanuni mi yoksa isteğe bağı yedek akçe mi oldukları noktasında bir açıklık yoktur. Söz konusu sınırlar esas sözleşme ve genel kurul kararı ile arttırıldığından bu yedek akçelerin isteğe bağı yedek akçe oldukları da savunulabilir.

İkinci grupta ise TTK 521'in ikinci cümlesindeki *"Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülleme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir."* ifadesi gereğince ayrılan yedek akçeler yer almaktadır. Esasen isteğe bağı yedek akçe bu ifade ile düzenlenmiştir.

İsteğe bağı yedek akçe, esas sözleşmede hüküm bulunmasına rağmen şirketin yedek akçe ayırmada serbest olduğu anlamına gelmemektedir. Şirket esas sözleşmesinde isteğe bağı yedek akçe ayrılması ile ilgili hüküm varsa şirket gerekli şartların varlığı halinde bunları ayırmak zorundadır. Buna karşın şirket, isteğe bağı yedek akçe ayırmak için esas sözleşmeye hüküm koyup koymamakla serbesttir. Ayrıca şirket bununla ilgili esas sözleşmede hüküm var ise bu hükmü devam ettirip ettirmemekte de serbesttir³³⁸.

³³⁶ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 223.

³³⁷ **Arslanlı**, Açık Yedek Akçeler 586; **Tekinalp**, Yedek akçeler 340.

³³⁸ **Tekinalp**, Yedek akçeler 340.

İsteğe bağı yedek akçeler için esas sözleşmede bunların hangi amaç doğrultusunda hangi şartların varlığı halinde harcanabilecekleri belirlenebilir (TTK 521). Esas sözleşme ile belirlenecek bu amaç geniş anlamda şirketin ve pay sahiplerinin menfaatine uygun düşecek nitelikte olmalıdır. Bu doğrultuda isteğe bağı yedek akçeler, işletme konusunun elde edilmesine yardım etmek için ayrılacakları gibi düzenli kâr dağıtımını sağlamak, araştırma-geliştirme faaliyetleri için vb. değişik amaçlar için ayrılabilirler³³⁹.

TTK 522’de esas sözleşme gereğı ayrılan yedek akçelerin özel bir hali düzenlenmiştir. Buna göre anonim şirket esas sözleşmede, şirketin çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması ve bunların sürdürülebilmesi amacıyla yedek akçe ayrılmasını öngörebilir³⁴⁰.

İsteğe bağı yedek akçeler bir amaca tahsis edilmişse “serbest” olamaz.

Şirket esas sözleşmesinde isteğe bağı yedek akçe ayrılacağı belirtilmiş fakat hangi oranda ayrılacağı belirtilmemişse, bu durumda isteğe bağı yedek akçe oranını belirleme yetkisine sahip olan genel kurul, oranı belirlemede mutlak bir özgürlüğe sahip değildir. Özellikle küçük pay sahiplerinin kâr payı hakkını gözeterek şirket menfaatinin gerektirdiğı oranda TMK 2 çerçevesinde isteğe bağı yedek akçe ayırabilir³⁴¹.

bb. Genel Kurul Kararı İle Ayrılan İsteğe Bağı Yedek Akçeler

Genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçeler uygulamada olağanüstü yedek akçe olarak da bilinmektedir. Bu yedek akçeleri ayırabilmek için esas sözleşmede hüküm bulunması gerekmemektedir. Genel kurul, bilançoyu onaylayıp kanuni yedek akçeleri ayırdıktan sonra kalan kârı

³³⁹ **Tekinalp**, Yedek akçeler 341.

³⁴⁰ **Moroğlu**, Sermaye Artırım 223.

³⁴¹ **Arsılanlı**, Açık Yedek Akçeler 586.

dağıtmak veya yedek akçe ayırmak hususlarında karar verir³⁴². Bu aşamada genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçeler olağanüstü yedek akçe kapsamındadır.

Olağanüstü yedek akçeleri düzenleyen TTK 523/2'ye göre bu yedeklerin ayrılabilmesi üç şarta bağlanmıştır³⁴³. Genel kurul bütün pay sahiplerinin menfaati dikkate alındığında;

- Şirketin sürekli gelişimi için gerekliyse,
- Olabildiğince istikrarlı kâr payı dağıtımı yönünden haklı görülüyorsa³⁴⁴
- Tüm pay sahiplerinin menfaati için veya
- Aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse,

kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına karar verebilir. Olağanüstü yedek akçeler bu sayılan şartlardan en az birinin varlığı halinde ayrılmalıdır. TTK 523/2 görünüşte tahdidi olmasına rağmen söz konusu amaçlar çok geniş yorumlanmaya müsait olduğundan hükümdeki tahdidi unsuru pratik bir öneme sahip değildir³⁴⁵. Dolayısıyla bu sayım ile genel kurul tarafından ayrılacak yedek akçelere bir sınırlama getirilmek istenmiş bir başka ifade ile yedek akçe ayrılması sırasında, çoğunluk dışındaki pay sahiplerinin de menfaatlerinin gözetilmesi yükümlülüğü öngörülmesine rağmen bu düzenlenmenin de kâr payı bakımından pay sahiplerini koruyacağını söylemek zor görünmektedir³⁴⁶. Çünkü eskiden olduğu gibi pay sahibi ile şirket

³⁴² **Karayalçın**, Muhasebe 123.

³⁴³ **Karahan/Arı**, Şirketler 517; **Moroğlu**, Sermaye Artırım 224; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 353.

³⁴⁴ 11. HD. E. 1982/3556 K. 1982/3887 "Kar payı dağıtımı konusunda TK'nın 385, 466/f. 2b, 3 ve 469/2. maddeleri hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi zorunludur. Gerçekten, TK'nın 385. maddesi hükmüyle kar payı alma kazanılmış hak kabul edilmiş ve paydaşın oluru bulunmaksızın bunda değişiklik yapılamayacağı öngörülmüş ve anılan Yasa'nın 466. maddesi 2. fıkrası 3. bendinde paydaşlara %5 kar payı ayrılacağı düzenlemesi getirilmiştir. Ne var ki, aynı Kanunun 469/2. maddesi hükmüyle ise; ortaklığın sürekli gelişim ve paydaşlara olabildiğince düzenli biçimde kar dağıtımını sağlama amacıyla, uygun ve yararlı ise, genel kurulca yasa ve esas sözleşmede öngörülen sınırı da aşar biçimde olağan dışı yedek akçe ayrılabilmesi öngörülerek anılan koşullarla, kar payı dağıtmama kararı alınabileceği olanaklı kılınmıştır. Ancak bu konudaki bağlantı ve duyarlı dengenin zorunlu koşulu, kar dağıtmamaya yönelik genel kurul kararının, yalnızca, şirketin sürekli gelişimi ve paydaşlara düzenli biçimde kar dağıtımını sağlama amacına yönelik bulunmasıdır."

³⁴⁵ **Tekinalp**, Yedek akçeler 343.

³⁴⁶ **Kendigelen**, İlk Tespitler 424.

arasındaki kâr payı ile ilgili sorunun çözümü genel kurul ve mahkemenin takdirine bırakılmış pay sahiplerine genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma hakkı dışında bir hukuki imkân tanınmamıştır³⁴⁷.

eTTK 469 hükmü ile genel kurul iki şekilde olağanüstü yedek akçe ayırabilmekteydi. Bunlardan ilki, kanun ve esas sözleşmede belirtilenlerden başka yedek akçeler ayrılması imkânı diğeri kanun ve esas sözleşmede zikredilen yedek akçenin kanun ve esas sözleşme ile belirli oranının artırılması imkânıydı³⁴⁸. TTK 523/2’de ise genel kurula kanun ve esas sözleşmede belirtilen yedek akçe oranlarının artırılması imkânı verilmemiştir. Bu düzenlemenin, genel kurulun kanun ve esas sözleşmede belirtilen yedek akçe oranlarını artırması ile oluşan yedek akçelerin kanuni yedek akçe mi yoksa isteğe bağlı yedek akçe mi olduğu sorununun ortadan kaldırması bakımından faydalı olduğu, zira artık bu şekilde yedek akçe ayırma imkânı olmadığından, eTTK dönemindeki, bu yedek akçelerin kanuni yedek akçenin harcama sınırına tabi olup olmadığı probleminin de ortadan kalkmış olduğu gözükmektedir³⁴⁹.

TTK 523/2 hükmü ile genel kurul kararı ile ayrılacak yedek akçeler için eTTK 469’da olmayan yeni bir amaç daha kabul edilmiştir. Buna göre, aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekli olduğu takdirde genel kurul kararı ile olağanüstü yedek akçe ayrılacaktır. Buna göre şirket, çeşitli

³⁴⁷ **Kendigelen**, İlk Tespitler 425.

³⁴⁸ Detaylı bilgi için bkz. **Akbilek** 78.

³⁴⁹ Gerekçede en küçük bir bilgiye yer verilmemekle birlikte, anlamlı sayılabilecek değişiklikler yapılan hükümlerden biri de, kaynağı eTK 469 olan ve kar payı ile yedek akçe arasındaki ilişkiyi düzenleyen TTK 523’tür. Anonim şirkete eTTK 469/2 ile “şirketin devamlı inkişafı veya mümkün mertebe istikrarlı kar paylarının dağıtılması temin” amacıyla esas sözleşmede öngörülenin yanı sıra yedek akçe ayırma konusunda yetki verilmiş ve bu yetki de uygulamada sürekli azınlık pay sahiplerinin aleyhine kullanılmıştır. Kar payı ile ilgili uyuşmazlıkların büyük bir kısmı da bu düzenlemeden kaynaklanmıştır. Yeni maddede ise kanun ve esas sözleşmede yer alanlardan başka yedek akçe ayırma konusunda bir sınırlama yapılmış ve böyle bir yedek akçenin ancak (a) aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse veya (b) bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kar dağıtımı yönünden haklı görülüyorsa ayrılmasına karar verilebileceği hükmüne bağlanmıştır. İşte özellikle “bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında” ibaresi TTK 523/2-b hükmüne eklenmek suretiyle, bu madde uyarınca şirket tarafından ayrılacak yedek akçelere bir sınırlama getirilmek istenmiş, bir başka ifadeyle yedek akçe ayrılması sırasında çoğunluk dışındaki pay sahiplerinin de menfaatlerinin gözetilmesi yükümlülüğü öngörülmüştür. Bkz. **Kendigelen**, İlk Tespitler 424.

nedenlerle aktiflerini kaybetmiş veya elden çıkarmak zorunda kalmışsa bu durumu telafi etmek için TTK 523/2'ye dayanarak yedek akçe ayırabilir.

TTK 523/2'de ifadesini bulan “şirketin sürekli gelişimi” ifadesinden, şirket konusunun elde edilebilmesine yardımcı olacak yatırımların yapılabilmesi ve şirketin rekabet gücünün artırılabilmesi gibi anlamlar çıkartılmalıdır³⁵⁰. Ayrıca genel kurulun yedek akçe ayırabilmesi için şirketin ekonomik sıkıntıya düşmesi şart değildir. Genel kurul basiretli bir yönetimin gereği olarak da olağanüstü yedek akçe ayırabilir. Bu noktada genel kurulun dikkat etmesi gereken husus, pay sahiplerinin kâr payı üzerindeki haklarının³⁵¹ ihlal edilmemesi TMK 2 gereğince dürüstlük kuralına uygun olarak yedek akçe ayırması gereğidir³⁵². Uygulamada sıklıkla dürüstlük kuralına aykırı şekilde pay sahiplerinin kâr payı haklarının ihlal edecek şekilde alınan genel kurul kararları aleyhine açılan iptal davaları³⁵³ görülmektedir³⁵⁴. İsviçre Federal Mahkemesi ise “hâkimin müdahalesi ancak genel

³⁵⁰ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 625.

³⁵¹ **Tekinalp**, bu hakkın vazgeçilmez bir hak olduğu; ancak esas sözleşmeye konacak bir hükümle kar payı hakkının müstesna hale getirilebileceği görüşündedir. Bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi 203. **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler 624; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 354. **Bilgili/Demirkapı** ise böyle bir esas sözleşme hükmü ile genel kurulun yetkisinin sınırlandırılmasının, TTK 523/2 ve emredici hüküm ilkesini ortaya koyan TTK 340 düzenlemelerine uygun olmadığını ifade etmektedir. Bkz. **Bilgili/Demirkapı** 515; **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 635. Yazar; “Kar payı hakkı bir müstesna hak olmakla birlikte, gerek pay sahibinin rızası ile gerekse kanun ve esas sözleşmede öngörülen sebepler ve ölçü dahilinde sınırlandırılmaktadır. Bu hakkın, kanunun genel kurula vermediği bir yöntem ve ölçüde, esas sözleşmeye aykırı olarak veya pay sahibinin rızası olmaksızın sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması ise mümkün değildir.” demektedir. **Pulaşlı** ise; kar payı hakkının vazgeçilmez hak yönü bulunmakla birlikte güçsüz nisbi müstesna hak olduğunu ileri sürmektedir (**Pulaşlı**, Şerh 1280).

³⁵² 11. HD. E. 1982/487 K. 1982/479 “...gerçekten kar payından bir bölümünün ihtiyari yedek akçe-ye ayrılması kararının şirketin inkişafı ve mümkün mertebe istikrarlı kar payı dağıtmaya yönelik olup olmadığı makul ve objektif ölçüler içinde değerlendirildikten sonra hasıl olacak sonuç dairesinde TTK’nın 381. maddesi çerçevesi dahilinde genel kurulun bu yöne ilişkin kararının iptali gerekip gerekmeyeceğine karar verilecektir...”; 11. HD. E. 2008/4676 K. 2010/1315 “şirketin kar payı dağıtmayarak ihtiyatlara ayırmasının ekonomik gerekliliğinin bulunup bulunmadığı uzman bilirkişiler aracılığıyla incelettilerle karar verilmelidir.” Bkz. <http://www.kazanci.com/> ET: 01.03.2015.

³⁵³ 11. HD. E. 1989/6743 K. 1989/4840 “Ortakların kara iştirak haklarını ortadan kaldıran genel kurul kararları iptal edilebilir”; 11. HD. E. 2005/6096, K. 2005/6565 “Anonim şirkette gerek bulunması halinde bakiye kar dağıtılmayıp yedek akçeye ayrılabilir. Ancak, genel kurul bu yolda takdir hakkını kullanırken objektif iyiniyet kurallarına uygun davranmalıdır. İptali talep edilen genel kurul kararında bu yönde somut bir gerekçe gösterilmediğinden...” Bkz. <http://www.kazanci.com/> ET: 01.03.2015.

kurulca keyfi hareket edildiği yani yapılan yedek akçe ayrımı, işletmenin durumuna göre makul ekonomik düşünce ve delillerle doğrulanamadığı takdirde vuku bulmalıdır” görüşündedir³⁵⁵. Dolayısıyla olağanüstü yedek akçenin ayrımı, pay sahiplerinin kâr payı hakkını ihlal etmemelidir³⁵⁶.

Genel kurul olağanüstü yedek akçe ayırım kararında gerekçe bildirmek zorunda olmamakla birlikte, bu karara karşı iptal davası açılması halinde, genel kurul bu gerekçeyi açıklamak zorundadır. Zira bu karara karşı açılan iptal davasında ispat yükü anonim şirkettedir³⁵⁷.

TTK 523/3’de genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçelerin özel bir hali düzenlenmiştir³⁵⁸. Buna göre, “Esas sözleşmede hüküm bulunmasa bile, genel kurul, şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere, bilanço kârından yedek akçe ayırabilir”. Maddenin eTTK’daki muadili olan 469/3 hükmünden farklı olarak, bu yedek akçelerin, isteğe bağlı yedek akçelere ilişkin hükümlere tabi olacağı yönünde bir düzenleme öngörülmemiştir. Bunun bir sonucu olarak TTK 523/3 hükmünce ayrılan yedek akçeler, birinci kâr payı ayrılmasından sonra ayrılma imkânı bulabilecektir. Dolayısıyla yeni düzenleme ile birlikte işçiler yararına ayrılan yedek akçeler, birinci kâr payının ayrılmasından sonra söz konusu olabilecektir³⁵⁹.

³⁵⁴ “Kanuni ve esas sözleşmeye dayanan isteğe bağlı yedek akçe hükümleri şirketin kuruluşunda ortakların bildiği ve dolayısıyla kabul ettiği hükümlerdir. Bu nedenle ortakların bu türden yedek akçelerin, kendilerine düşecek kar paylarını azalttığı şikâyetinde bulunamazlar. Buna karşın, emredici kanun ve esas sözleşme hükümlerine dayanmayan ve sadece genel kurulun takdir hakkına dayalı olağanüstü yedek akçe ayrılmasına ilişkin kararların iyiniyet kurallarına aykırılık sebebi ile iptali söz konusu olabilir”. Bkz. **Akbilek** 79.

³⁵⁵ **Tekil**, AŞ I 284.

³⁵⁶ **Canözü** 89.

³⁵⁷ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 343; 11. HD. E. 1982/487 K. 1982/479 “Mahkemece yapılacak iş, davalı şirkete TK’nın 469/2. Maddesindeki amaçla hareket ettiği konusundaki ispat külfeti kendisine yükletilerek ve bu konudaki delilleri toplandıktan sonra...”; 11. HD. E. 2005/10060 K. 2006/13738 “Kar payı dağıtmamanın uygun ve faydalı olduğunu şirket ispat etmek durumundadır. Açıklanan ilkeler çerçevesinde genel kurul kararının iyiniyetli olup olmadığının araştırılması gerekirken eksik inceleme ve yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi hatalıdır...” Bkz. <http://www.kazanci.com> ET: 01.03.2015.

³⁵⁸ **Pulaşlı**, Şirketler 548; **Karahan/Arı**, Şirketler 516; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 624; **Bilgili/Demirkapı** 521; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 353.

³⁵⁹ **Canözü** 90.

2. Şirketin Birleşme veya Devralmalardan Doğan Kazançları

TTK 137 vd. hükümlerine dayalı olarak şirketin devredilmesi veya başka bir şirketle birleşmesi nedeniyle aktif ve pasiflerin değerlendirilmesinden doğan kazançların da sermayeye eklenmesi mümkündür.

3. İştirak Hisselerinin veya Taşınmazların Satışından Doğan Kazançlar

İştirak hisselerinin veya gayrimenkullerin satışından elde edilen kazançlar da sermayeye eklenebilecek kalemlerdir. Başka bir deyişle, iştirak hisselerinin veya gayrimenkullerin satışından elde edilen kazançların sermayeye eklenmesi suretiyle de iç kaynaklardan sermaye artırımı yapılabilir.

İştirak hisselerinin veya gayrimenkullerin satışından elde edilen kazançların sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmaz ve sermayeye ilave edilen kazançlar GVK 94'e göre tevkifata tâbi tutulmaz. Kanunda, istisnadan yararlanamayacak anonim şirketler de belirlenmiş olup, bu şirketlerin faaliyet alanı menkul kıymet veya gayrimenkul ticareti olanlar olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca kanunda, vergi istisnasının, sermayeye eklenen söz konusu kazançların, beş yıl içinde herhangi bir surette işletmeden çekilmesi veya işlemlerin tasfiye edilmesi hâlinde kalkacağı diğer bir deyişle, bu kazançların o yılın kazancı sayılarak vergiye tâbi tutulacağı öngörülmüştür (beş yıl içerisinde sermayeye ilave edilmese dahi pasifte bir fon hesabında tutulması hâlinde istisna uygulamasına engel teşkil etmez).

4. Enflasyon Düzeltmesi Farkı

VUK mük. 298'in başlığı "Yeniden değerlendirme" iken, 17/12/2003 tarihli ve 5024 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle "Enflasyon düzeltmesi ve yeniden değerlendirme oranı" olarak değiştirilmiştir.

Yeniden değerlendirme, esas itibariyle anonim şirketin mal varlığındaki gizli değerlerin tamamen veya belirli bir oranda bilançonun pasifinde rakamsal olarak ayrı bir kalem halinde gösterilmesidir³⁶⁰. Diğer bir anlatımla yeniden değerlendirme, şirketin aktifinde bulunan amortismanına tabi sabit kıymetlerin kaydı değerlerinin, enflasyon, devalüasyon veya başkaca sosyo-ekonomik nedenlerle farklılaşan reel değerlerine denkleştirilmesi işlemidir. Sabit değerlerin henüz itfa edilmemiş kısımlarına uygulanan yeniden değerlendirme kat sayısı, eski tarihe gidildikçe büyür, buna karşılık sabit kıymetin itfa edilmemiş bölümü küçülür³⁶¹. Bu şekilde de yeniden değerlendirme ile anonim şirketteki eski ve yeni sabit kıymetler arasındaki değer artış farkı azalır.

Şirketler, hangi yılda oluşturulmuş olursa olsun yeniden değerlendirme fonunda ve özel karşılık hesabında gösterilen değer artışlarını ilke olarak sermaye artırımında kullanıp kullanmamakta özgürdürler. Ancak, bazı özel durumlarda bunların sermaye artırımında kullanılmaları dürüstlük kuralına ve özellikle hakların başkalarına en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesine aykırı olabilir.

Yeniden değerlemenin sebebi ve gereği, ülkemizde kronikleşmiş olan yüksek enflasyon ve peş peşe gelen devalüasyonların ekonomik hayatı olumsuz yönde etkilemiş ve işletmelerin bilançoları çarpıtılmış ve buradaki değerlerin adeta hayatla ilgisi kesilerek, fiktif kârlar meydana gelmiş ve bunun sonucunda da bu fiktif kârlar matrahından vergiler ödenerek işletmelerde sermaye aşınmasına yol açmış olmasıdır. İşte bu olumsuz sonuçları önlemek amacıyla, yeniden değerlendirme usulü yasal olarak hayata geçirilmişti³⁶².

³⁶⁰ **Berzek**, Sermaye Artırımı 42; **Karayalçın**, Yeniden Değerleme 147; **Karayalçın**, Muhasebe 196; **Tekil**, 356.

³⁶¹ **Şirin** 86.

³⁶² **Tekinalp**, Yedek Akçeler 246; **Pulaşlı**, Şerh 1679; **Öztürk**, Şirketlerde Kurumlar Vergisi 196; **Erimez** 283.

Yeniden değerlendirme fonunun sermayeye eklenerek, sermaye artırımına olanak sağlayan 213 S. VUK mük. 298. maddesi, 17.12.2003 tarih ve 5024 S. kanunla³⁶³ değiştirilerek, *enflasyon düzeltmesi muhasebesi* düzenlemesine geçilmiştir. Ancak, 5024 S. kanun ile değişen mük. 298. maddede yeniden değerlendirme uygulaması yer almamakla birlikte, malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasına belirli koşulların gerçekleşmesi hâlinde izin verilmektedir. Şöyle ki; 5024 S. Kanun ile değişen ve 1 Ocak 2004’de yürürlüğe giren VUK mük. 298 maddesine göre, kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dâhil;

- a) Son üç hesap döneminde %100'den fazla olması,
- b) İçinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması,

hâlinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi hâlinde sona erer. Dolayısıyla bu iki şartın gerçekleşmemesi durumunda enflasyon düzeltmesi söz konusu olmayacağından, bu anlamda bir değer artış fonu da oluşmaz ve son yıllardaki tek rakamlı enflasyon oranları dikkate alındığında, bu yolla da bir sermaye artışı yapabilme imkânı hemen hemen olanaksız bulunmaktadır.

5. Önceki Yıldan Aktarılan Kâr

Önceki yıldan aktarılan kâr, önceki yıllar safi kârlarından pay sahiplerine dağıtılabilir kısmının genel kurul kararı ile dağıtılmayıp ertesi yıla aktarılmasına karar verilen ve son hesap dönemi bilânçosunda ayrı bir kalem olarak yer alan safi kâr bakiyesidir (TTK 523; SerPK 19/2; KPAT 4,5). Böylece, önceki yıldan aktarılan kâr, genel kurul kararıyla ayrılan ve yine genel kurul kararıyla serbestçe kullanılabilen bir çeşit olağanüstü yedek akçedir³⁶⁴ ve TTK 523/2 hükmü karşısında

³⁶³ RG 30.12.2003, 25332.

³⁶⁴ **Birsel**, Yedek Akçeler 293; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 226.

oluşturulmasına herhangi bir hukuki engel yoktur. Olağanüstü yedek akçe niteliği sebebiyle, önceki yıldan aktarılan kârın ayrılması usulü de ancak TTK 523/2'deki³⁶⁵ genel şarta bağlıdır³⁶⁶.

Önceki yıldan aktarılan kârın genel kurul kararıyla sermaye artırımında kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Önceki yıldan aktarılan kâr Maliye Bakanlığının 191 S. Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliğine göre³⁶⁷ bir “kâr yedeği” olması nedeniyle, bunun sermaye artırımında kullanılması sonucu çıkarılıp pay sahiplerine verilen bedelsiz paylar ve pay senetleri (nominal bedelleri tutarında) menkul sermaye iradı olarak gelir vergisi tevkifatına ve beyana tâbi olacaktır (GVK 85, 86)³⁶⁸.

6. Dağıtılmasına Karar Verilmemiş Son Yıl Kârı

İç kaynaklardan sermaye artırımında başvurulabilecek bir kaynak da, şirketin son hesap dönemi kâr-zarar hesabına göre bilançoda ifadesini bulan ve henüz pay sahiplerine dağıtılmasına karar verilmemiş olan safi kârdır. Dağıtılmasına karar verilmemiş olan son yıl kârı, önceki yıldan aktarılan kâr kavramından farklıdır. Önceki yıldan aktarılan kâr, önceki yıllar safi kârlarından pay sahiplerine dağıtılabilir kısmının genel kurul kararı ile dağıtılmayıp ertesi yıla aktarılmasına karar verilen ve son hesap dönemi bilânçosunda ayrı bir kalem olarak yer alan safi kâr bakiyesidir (TTK 523; SerPK 19/2; KPAT 4,5). Aşağıda açıklanacağı üzere, dağıtılmasına karar verilmemiş son yıl kârının sermaye artırımında kullanılabilesine TTK ve SerPK'ya göre herhangi bir engel yoktur³⁶⁹.

Dağıtılmasına karar verilmiş ve böylece pay sahiplerinin şirkete karşı alacak hakkına dönüşmüş safi kârın sermaye artırımına tahsisi için her bir pay sahibinin muvafakati, yâni iştirak

³⁶⁵ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 353, **Pulaşlı**, Şirketler 547, **Karahan/Arı**, Şirketler 517.

³⁶⁶ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 226.

³⁶⁷ RG. T. 19.1.1996, S. 22528.

³⁶⁸ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 227.

³⁶⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 227.

taahhüdünde bulunması şarttır. Genel kurul daha önce almış olduğu kâr (temettü) dağıtım kararını, bu kârı sermaye artırımında kullanmak için yeni bir kararla geri de alamaz³⁷⁰.

Safi kârın ancak *pay sahiplerine dağıtılabilecek olan* kısmının sermaye artırımında kullanılması söz konusu olabilir. Pay sahiplerine dağıtılabilecek ve dolayısıyla sermaye artırımında kullanılabilecek kârın ne olduğu TTK 523/1;

“Kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemez.” şeklinde açıklanmıştır.

Bu hüküm SerPK 19/2 ve KPAT 4 ve 5 hükümleriyle birlikte değerlendirildiğinde, pay sahiplerine dağıtılabilecek ve dolayısıyla sermaye artırımında kullanılabilecek safi kâr rakamının tespiti için, bilanço kârından, varsa öncelikle geçmiş yıllar zararının, arkasından başta kurumlar vergisi ve kaynak kullanımı destekleme fonu olmak üzere her türlü vergilerin, daha sonra birinci ve ikinci tertip (%5) kanuni yedek akçenin (TTK 519), esas sözleşme ile öngörülen yedek akçelerin (TTK 521), müstahdem ve işçiler yararına³⁷¹ yardım akçelerinin (TTK 522), yönetim kurulu üyelerinin (TTK 511) ve diğer kişilerin kazanç paylarının (TTK 339/2-f) intifa senedi sahipleri³⁷² (TTK 348; 502-503) ile kâra iştirakli tahvil sahiplerinin kâr paylarının düşülmesi ve sonra kalan miktarın genel kurul kararıyla sermaye artırımında kullanılabilmesi söz konusu olabilecektir³⁷³.

Yukarıda belirtilen ayırımlardan sonra, elde kalan safi kârdan genel kurul kararıyla olağanüstü yedek akçe ayrılması da mümkündür (TTK 523/2).

³⁷⁰ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 348; **Moroğlu**, Fesih Kararının Geri Alınması 572.

³⁷¹ **Karahan/Arı**, Şirketler 516; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 353.

³⁷² **Şener**, Şirketler 314; **Pulaşlı**, Şirketler 315.

³⁷³ Vergi hukuku açısından sâfi kar varsa önceki yıl zararları düşülmüş, fakat vergi yükümlülüğü düşülmemiş bilanço sâfi karı olarak anlaşılmaktadır (Bkz. **Kızılot**, Kurumlar Vergisi 1467); Aksi yönde bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 229.

7. Kanun ve Esas Sözleşme Uyarınca Ayrılması Mümkün Diğer Kalemler

eTTK 469/1’de yer alan “esas mukavele hükmünce ayrılması gerek diğer paralar safi kârdan ayrılmadıkça kâr payı dağıtılamaz” hükmüne benzer bir hüküm TTK’da 523/1 hükmünde yer almamaktadır. Fakat buna rağmen kanunun diğer bazı hükümlerinden bu paraların ayrılması gerektiği sonucuna ulaşabiliriz. TTK 519/5 hükmüne göre, özel kanunlara tabi anonim şirketlerin yedek akçeleri bu kapsamdadır.

Bunun yanı sıra TTK 75’e göre³⁷⁴ “*Gerçekleşmesi şüpheli yükümlülük ve askıdaki işlemlerden doğabilecek muhtemel kayıplar için Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülen kurallara göre karşılık ayrılacağı*” hükmüne bağlanmıştır. Açıkça zikredilmese bile bu kalem de bilanço kârından ayrılması gerekli olan paralardan biridir. Çünkü söz konusu madde gerekçesinde “Karşılıklar bilanço hukukunun en ünlü kalemlerinden biri olup, şüpheli borçlardan, askıdaki işlemlerden, gelecekte yerine getirilecek borçlardan doğması olası kayıplar için ayrılan, amaç hükmü belirli yedek akçelerdir” denilerek durum ifade edilmiştir.

Esas sözleşmede hüküm bulunma koşuluyla kârdan, kurucu senedi sahiplerine (TTK 348), yönetim kurulu üyelerine³⁷⁵ (TTK 511), intifa senedi sahiplerine³⁷⁶ (TTK 502-503) verilen paralar ile kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, işçi ve personel ikramiyeleri için ayrılan tutarlar da bu kapsamdadır³⁷⁷.

eTTK’da ayrılması gereken diğer paralar kategorisinde olan “Kefaletten ve garanti taahhütlerinden doğması muhtemel zararlara karşılık olmak üzere bilanço yedek akçe konur” hükmüne de yeni kanunda yer verilmemiştir (eTTK 465).

³⁷⁴ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 495; **Karahan**, Ticari İşletme 302.

³⁷⁵ **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 646.

³⁷⁶ **Pulaşlı**, Şirketler 315; **Şener**, Şirketler 409;

³⁷⁷ **Aytaç**, Kar Dağıtımı 45; **Akbilek** 84.

B. SERMAYE ARTIRIM USULÜ

İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımını, temelde dış kaynaklardan yapılan sermaye artırım yöntemiyle müşterekleri olan ve fakat şirkete dışarıdan malvarlığı getirilmesi söz konusu olmaması yönünden ondan ayrılan özel bir esas sözleşme değişikliği ve özel bir sermaye artırımındır³⁷⁸. İç kaynaklardan yapılacak sermaye artırımında takip edilecek usul aşağıda detaylı olarak ele alınacaktır.

1. Esas Sermaye Sisteminde

a. Genel Olarak

Esas sermaye sisteminde artırım; şirket esas sözleşmesinde sabit bir miktar olarak yer alan esas sermaye rakamının, kanunda öngörülen usul izlenmek suretiyle yükseltilmesidir³⁷⁹.

Esas sermaye sisteminde sermaye artırımını, bir sözleşme değişikliği olduğundan, artırıma genel kurul karar verir³⁸⁰ (TTK 456/2). Yönetim kurulu öncelikle sözleşme değişikliği metnini hazırlayarak, şayet şirket TTK 333'e tabi bir şirket değilse TTK 453 ve 414'e göre, genel kurulu toplantıya çağırır. Ancak şirket TTK 333'e tabi ise, bu durumda GTB'ye değişiklik metninin sunulması izin alınması gerekir. Ayrıca bu durumda ilgili genel kurulda; bakanlık temsilcisinin bulunması da zorunludur (GTBT Yön. 32).

TTK 414'e göre yapılacak ilanlarda TTK 453'de belirtildiği gibi esas sözleşmenin eski metni ve yeni metni birlikte yer alır³⁸¹.

³⁷⁸ Yurtman Demir 9.

³⁷⁹ Karahan/Saraç, Şirketler 595; Bahtiyar, Şirketler 322; Moroğlu, Artırım 41; Pulaşlı, Şirketler 624; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 130; Şener, Şirketler 562.

³⁸⁰ Pulaşlı, Şirketler 625;

³⁸¹ Karahan/Coşgun, Şirketler 357; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 303; Şener, Şirketler 544.

Genel kurulun sözleşmeyi değiştirerek sermaye artırımı kararı alabilmesi için, TTK 421'deki yetersayılar aranır³⁸². Buna göre, şirket sözleşmesinde aksine (ağırlaştırıcı) hüküm bulunmadığı takdirde, şirket sermayesinin en az yarısının temsil edildiği genel kurulda, toplantıda mevcut oyların çoğunluğu ile sermaye artırımı kararı alınır. İlk toplantıda bu yetersayı elde edilemezse, en geç bir ay içerisinde ikinci bir toplantı yapılabilir. İkinci toplantıda toplantı yetersayısı olarak, şirket sermayesinin en az üçte biri aranır. Şayet bu toplantıda da bu yetersayıya ulaşılamazsa ne olacağını kanun koyucu düzenlememiştir³⁸³. Ancak bu oranlar payları borsada işlem görmeyen anonim şirketler için geçerlidir. Buna karşılık pay senetleri menkul kıymet borsalarında işlem gören anonim şirketlerde sermaye artırımlarında TTK 421/5 gereğince³⁸⁴, esas sözleşmede aksine düzenleme yoksa TTK 418'deki toplantı yetersayısı aranır. Ayrıca halka açık anonim ortaklıklar bakımından da, SerPK'da veya esas sözleşmelerinde açıkça oran belirtilmek suretiyle daha ağır nisaplar öngörülmediği takdirde, SerPK 29/3 atfıyla yine TTK 418'in uygulanacağı öngörülmüştür.

İç kaynaklardan artırım, yeni pay çıkarılıp, çıkarılmamasına göre iki usulde gerçekleştirilebilir. Her iki türde de pay sahibi açısından önemli olan hususlar, 456/1'deki ön şartın (iç kaynaklardan yapılan artırım hariç, payların nakdî bedelleri tamamen ödenmediği sürece sermaye artırılamaz) uygulanmaması, pay sahiplerinin taahhüdüne gerek bulunmaması, esas sözleşme değişikliği usulünün burada da uygulanması, yönetim kurulu beyanının³⁸⁵ alınması gereğidir (TTK 457/2).

Dış kaynaklardan artırımda olduğu gibi, yeni pay çıkarılarak mevcut pay sahiplerine bedelsiz olarak dağıtılır. Şirket halka açık nitelikte ise veya halka kapalı olmasına rağmen iç

³⁸² Şener, Şirketler 510.

³⁸³ İkinci toplantıda da toplantı ve müzakere yetersayısı sağlanamadığı takdirde, sonraki toplantıda ilk toplantı için gerekli olan toplantı ve karar yetersayılarının geçerli olacağı yönünde bkz. Moroğlu, Sermaye Artırımı 73; Şener, Şirketler 564.

³⁸⁴ Karahan/Huysal, Şirketler 551; Pulaşlı, Şirketler 382; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 322.

³⁸⁵ Şener, Şirketler 565.

kaynaklardan halka açık esas sermaye artırımını yapıyor ise SerPK ve PT³⁸⁶ hükümlerine öncelikle uyulması gerekir³⁸⁷.

Yeni pay çıkarılmaksızın, mevcut payların itibari değeri yükseltilebilir. Bunun için yönetim kurulu kararı ve değişiklik önerisinin hazırlanması, gerekiyorsa GTB izni alınması, genel kurulun artırıma karar vermesi, varsa TTK 389 çerçevesinde³⁸⁸ imtiyazlı pay sahipleri kurulları kararının alınması, tescil ve ilan yapılması gerekir.

Esas sermaye sisteminde yapılacak artırımların mutlaka esas sözleşme değişikliği gerektirmesi, dolayısıyla artırıma ancak genel kurul kararı ile karar verilebilmesi ve bazen GTB'den de izin alınması zorunluluğu bu sistemi hantal kılmakta ve bazı sakıncalara yol açmaktadır. Genel kurulun toplanması ve karar almasının beraberinde güç ve ağır formaliteler gerektirmesi, şirketin ihtiyaç duyduğunda yeni pay oluşturmaması ve pay senetleriyle değiştirilebilir tahvil çıkarılmasına pek olanak vermemesi, sistemin başlıca sakıncalarını oluşturmaktadır³⁸⁹.

³⁸⁶ RG. T. 22.06.2013, S. 28685.

³⁸⁷ Eski TTK yönünden bilgi için bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 250.

³⁸⁸ **Pulaşlı**, Şirketler 561; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 117; **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 650.

³⁸⁹ **Bahtiyar**, Şirketler 327.

b. Türleri

aa. Yeni Paylar Çıkarılarak İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı

aaa. Ayırıcı Özellikleri

aaaa. Sermayenin Tamamen Ödenmiş Olmasının Aranmaması

Dış kaynaklardan sermaye artırımında söz konusu olan, eski iştirak taahhütlerinden kaynaklanan borçların şirkete ödenmesi ön koşulu, iç kaynaklardan sermaye artırımında geçerli değildir (TTK 456/1). Zira iç kaynaklardan sermaye artırımında daha önce taahhüt edilen sermayenin ödenmesi önemli değildir. Çünkü bu tür artırımda sermaye taahhüdünde bulunulmadığı için sermaye taahhüdü ve rüçhan hakkının kullanılmasına ilişkin işlemlerin gerçekleştirilmesine gerek yoktur³⁹⁰. Ancak sermaye artırımının kısmen dış kaynaklardan, kısmen de iç kaynaklardan yapıldığı hallerde (TTK 462/3) mevcut sermayenin tamamen ödenmiş olması ön koşulu aranacaktır³⁹¹.

bbbb. Pay Sahiplerinin İştirak Taahhüdünde Bulunmamaları

İç kaynaklardan sermaye artırımında pay sahipleri tarafından şirkete yeni sermaye getirilmediğinden ve sermaye artırımında kullanılacak kaynak şirkette birikmiş malvarlığı olduğundan, şirkete yeni sermaye taahhüt etmeleri gerekmeyen pay sahiplerinin veya 3.kişilerin iştirak taahhütnamesi imzalamaları da gerekmemektedir.

³⁹⁰ Pulaşlı, Şirketler 621; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler 137.

³⁹¹ Karahan/Saraç, Şirketler 581; Pulaşlı, Şirketler 620; Şener, Şirketler 562; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 127.

Yalnız, sermaye artırımının kısmen dış kaynaklardan ve kısmen de iç kaynaklardan yapılması halinde (TTK 462/3), dış kaynak olarak getirilen yeni sermaye için iştirak taahhüdünde bulunulması gerekecektir³⁹².

cccc. İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulu Kararı

TTK 478/2’de “imtiyaz; kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda, paya tanınan üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkıdır” şeklinde tanımlanmıştır.

Doktrinde **Tekinalp** imtiyazlı payları; ‘Bir kısım paylara TTK’da öngörülen şartları gerçekleştirerek diğer paylara ve kanuna oranla daha üstün haklar tanınmışsa, bu üstün haklara sahip paylara imtiyazlı paylar denilir’³⁹³, şeklinde tanımlamıştır. **Karahan** ise; esas sözleşme ile pay sahibi haklarının içerik itibarıyla bazı pay veya pay grupları lehine farklılaştırılması sonucu ortaya çıkan, aksi esas sözleşmede öngörülmedikçe mütesep hak karakterine haiz olmayan, pay sahibi lehine korunması gereken bir menfaat teşkil eden farklılık ve üstünlüklere anonim şirketler hukukunda imtiyaz ve imtiyazla donatılmış haklara da imtiyazlı pay denilir, diyerek imtiyaz ve imtiyazlı pay kavramını tanımlamıştır³⁹⁴.

TTK’nın 454’e göre³⁹⁵, genel kurulun esas sermayenin artırılmasına, yönetim kuruluna esas sermayenin artırılması yetkisi verilmesine dair kararı ile yönetim kurulunun sermayenin artırılmasına ilişkin kararı imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını ihlâl edecek nitelikte ise, bu karar anılan pay sahiplerinin yapacakları özel bir toplantıda alacakları bir kararla onaylanmadıkça uygulanamaz. Ancak kayıtlı sermaye sistemine tabi HAAO’lar ile paylarını halka arz etmek üzere SPK’ya

³⁹² **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 241.

³⁹³ **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 456.

³⁹⁴ **Karahan**, İmtiyazlı Paylar 45.

³⁹⁵ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 120; **Pulaşlı**, Şirketler 382; **Şener**, Şirketler 553; **Karahan/Huysal**, Şirketler 563.

başvurmuş olan şirketlerde; kayıtlı sermaye tavanı dâhilindeki sermaye artırımlarında ayrıca imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu kararı aranmaz (SerPK 18/4).

Moroğlu’na göre, iç kaynaklardan sermaye artırımı kararının, *sırf sermaye artırımı kararı olarak*, imtiyazlı olan ve olmayan pay sahiplerinin haklarını olumsuz etkilemesi nadiren söz konusu olabilecektir. Bu hallerde de artırım kararının iptalinin veya geçersizliğinin tespitinin dava edilebileceği göz önünde tutularak ve uygulamada “Acaba imtiyazlı pay sahiplerinin veya oluşturdukları kurulların kararı gerekir mi?” tereddüdüne yol açılıp hukuk güvenliğinin zedelenmesinin önlenmesi bakımından, de lege ferenda TTK 454 hükmünün iç kaynaklardan sermaye artırımlarında uygulanmaması yönünde bir düzenleme yapılması uygun olacaktır. Bu hüküm, imtiyazlı olsunlar veya olmasınlar, kural olarak mevcut pay sahiplerini herhangi bir yükümlülük altına sokmayan ve şirket içi dengeleri değiştirmeyen iç kaynaklardan sermaye artırımına uygulanmamalıdır. Yazara göre, TTK’nın 454/1. ve 462. hükümleri böyle bir yoruma açık bulunmaktadır³⁹⁶.

bbb. Artırım Usulleri

İç kaynaklardan sermaye artırımının en çok uygulanan türü yeni paylar çıkarılması suretiyle yapılan sermaye artırımdır. Özellikle halka açık şirketlerin sermaye artırımları ile halka açık olmayan şirketlerin halka açık sermaye artırımlarında bu tür artırım pay sahiplerinin yeni bedelsiz paylarını³⁹⁷ kolayca paraya çevirebilmeleri bakımından gereklidir.

³⁹⁶ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 241.

³⁹⁷ Payları borsada işlem gören anonim şirketler açısından “payların kayden izlenmesi” söz konusudur (SerPK 13). Kaydileştirme sermaye piyasası araçlarının, fiziki olarak basılmadan aynı nitelik ve hakları taşıyacak şekilde elektronik ortamda kayden izlenmesidir. Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi süreci; sermaye piyasası araçları ve bu araçlara ilişkin hakların MKK tarafından, bilgisayar ortamında, ihraççılar, yatırım kuruluşları ve hak sahipleri itibarıyla tutulduğu ve bu araçlar üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde MKK’ya yapılan bildirim tarihinin esas alındığı hukuki sistem olarak tanımlanabilir. Fiziki olarak menkul kıymet basılması uygulamasından vazgeçilmesi, bu uygulamanın getirdiği maliyetlerden ve risklerden kurtulmaktan öte, bir bütün olarak haksahipliği bilgilerinin doğru ve güncel olarak tutulması ve takas/saklama sisteminin etkin ve güvenilir çalışmasını sağlamaya yöneliktir. Detaylı bilgi için bkz. **Ünal**, Kaydileştirme 26 vd.

aaaa. Halka Açık Olmayan Şirketlerin İç Kaynaklardan Halka Açık Olmayan Sermaye Artırımı Usulü

aaaaa. Esas Sözleşme Değişikliği Önerisi

Diğer sermaye artırımı türlerinde olduğu gibi, yeni paylar çıkarılması suretiyle iç kaynaklardan sermaye artırımı işlemleri de yönetim kurulu tarafından başlatılır ve yürütülür. İç kaynaklardan sermaye artırımını gerekli gören yönetim kurulu hangi iç kaynağın ne kadarının sermayeye ekleneceğini ayrı ayrı belirtir şekilde hazırlattığı esas sözleşme değişikliği önerisini karara bağlar (TTK 390). Yönetim kurulunca karara bağlanan esas sözleşme değişikliği önerisi, esas sözleşmenin mevcut (eski) maddesi ile birlikte yazılmak suretiyle (TTK 453) üç nüsha olarak düzenlenir. Bütün nüshalar şirketi temsile yetkili kişilerce³⁹⁸ (TTK 370,371) imzalanır. Değişiklik önerisi metninin bütün yönetim kurulu üyeleri tarafından imzalanması şart olmadığı gibi, temsilcilerin imzalarının noterlikçe onanmasına da gerek yoktur³⁹⁹.

bbbbb. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İzni

Esas sözleşme değişiklikleri GTB'nin iznine tâbi olan⁴⁰⁰ anonim şirketler iç kaynaklardan sermaye artırımı için, GTB'den izin almak zorundadırlar (TTK 333, 453). Esas sözleşme değişikliği izne tâbi olan anonim şirketler (TTK 333) GTB tarafından çıkarılan ASKİT'te

³⁹⁸ **Pulaşlı**, Şirketler 449; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 257.

³⁹⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 62.

⁴⁰⁰ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 376; **Şener**, Şirketler 302.

sayılmıştır⁴⁰¹. Bunlar, bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, tüketici finansmanı ve kart hizmetleri şirketleri, anonim şirket şeklinde kurulan holdingler, döviz büfesi işleten şirketler, umumi mağazacılıkla uğraşan şirketler, tarım ürünleri lisanslı depoculuk şirketleri, ürün ihtisas borsası şirketleri, bağımsız denetim şirketleri, gözetim şirketleri, teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri, SerPK'ya tâbi şirketler ile serbest bölge kurucusu ve işleticisi şirketleridir. Ayrıca bu şirketlerin genel kurullarında bakanlık temsilcisinin bulunması da zorunludur (GTBT Yön. 32). Ancak, kayıtlı sermaye sistemine kabul edilen sermaye piyasası kanununa tâbi halka açık anonim şirketlerin kayıtlı sermaye tavanı içinde yapacakları sermaye artırımlarında GTB izni aranmaz.

GTB izni alınmadan esas sözleşme değişikliği işlemleri ticaret siciline tescil edilemez (ASKİT 6/2-d; TSY⁴⁰² 73/1-ç). Aksi halde yapılan tescil geçersiz olur.

cccc. Genel Kurulun Sermaye Artırımı Kararı

İç kaynaklardan sermaye artırımı esas sözleşme değişikliğini gerektirmesi nedeniyle genel kurulun kararına bağlıdır⁴⁰³ (TTK 453, 456/2). Sermaye artırımı genel kurulun olağan veya olağanüstü toplantısında veya elektronik ortamda (TTK 1527/5⁴⁰⁴; e-GKYön.⁴⁰⁵) karara bağlanabilir. Artırım kararı için kanunda ve esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde TTK'nın 421/1'de belirtilen toplantı ve karar yetersayılarının sağlanmış olması zorunludur. Bu yetersayılara

⁴⁰¹ RG. T.: 15.11.2012, S. 28468.

⁴⁰² RG. T.: 27.01.2013, S. 28541.

⁴⁰³ **Pulaşlı**, Şirketler 276; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 120; **Karahan/Saraç**, Şirketler 595.

⁴⁰⁴ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 362; **Pulaşlı**, Şirketler 359.

⁴⁰⁵ RG. T.: 28.08.2012, S. 28395.

aykırı olarak alınan genel kurul kararları iptal edilebilir kararlardır⁴⁰⁶. Yargıtay 11. HD'nin bu tür kararların yok veya b  t  l olduğu yönünde kararları mevcuttur⁴⁰⁷.

Eğer artırıma tahsis edilen i  kaynaklar (yedek akçeler, kâr veya fon) gerçekte mevcut bulunmuyorsa alınan artırım kararı b  t  l olur. Bu durumu daha önce tespit eden GTB'nin izinden, ticaret sicili müdürünün de tescilden kaçınması gerekir⁴⁰⁸. Yine, bir pay sahibinin yeni çıkarılacak bedelsiz paylardan, payları oranında alma hakkını engeller nitelikteki genel kurul kararları kazanılmış hakların açıkça ihl  line yol açmaktadır. Dolayısıyla TTK 462/3 hükmünün emrediciliği karşısında batıldır  lar (TTK 391, 447). Zira TTK 462/3'te; bedelsiz pay alma hakkının kaldırılamayacağı, sınırlandırılmayacağı ve bu haktan vazgeçilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

ddddd. Yönetim Kurulunun Yazılı Beyanı

Esas sözleşme değişikliğine karar veren yönetim kurulu, ayrıca i  kaynaklardan yapılan sermaye artırımının hangi kaynaklardan kar  sılandığını, kullanılacak i  kaynakların   irket bünyesinde gerçekten var olduğunu ve buna ilişkin garantisini; sermaye artırımında kullanılabilirliğini; belgeli ve gerekçeli olarak açıklayan yazılı bir beyan⁴⁰⁹ düzenleyip imzalar⁴¹⁰. Sermaye artırımında kullanılacak i  kaynakların   irket bünyesinde mevcut olduğunu gösteren onaylanmış yıllık bilanço da beyana eklenerek ticaret siciline verilir (TTK 457/2-b; 462). Bilanço tarihinin üzerinden altı aydan fazla zaman geçmişse yeni bir bilanço çıkarılması ve bunun yönetim kurulu tarafından onaylanması şarttır (TTK 462/2).

⁴⁰⁶ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 120, 121, 131 vd.

⁴⁰⁷ Bkz. 11 HD E.92/5419, K.93/5826 sayılı; E.97/1979, K.97/3933 sayılı kararları.

⁴⁰⁸ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 227.

⁴⁰⁹ **Pulaşlı**,   irketler 622; **Tekinalp**, Sermaye   irketleri 131.

⁴¹⁰ **Topçu/Demirkol** 139.

eeee. Ticaret Siciline Tescil ve İlân

Esas sermayenin artırılmasına ilişkin genel kurul kararı, yönetim kurulu tarafından, şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil edilir; ayrıca ilana bağlı hususlar ilan ettirilir; tescil ve ilan edilen karar şirketin internet sitesine konulur⁴¹¹.

İç kaynaklardan sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliğinin hüküm doğurabilmesi için yönetim kurulu tarafından ticaret siciline tescil ettirilmesi zorunludur⁴¹² (TTK 455; TSY 72). Söz konusu tescilin yapılmaması halinde sermaye artmış olmaz (TTK 456/4⁴¹³; 355/1). GTB'den izin alınmadan yapılan tescil hukuken geçersiz olur.

Ticaret siciline tescil kurucu nitelikte, yani sermaye artırımının hüküm doğurması koşulu olduğundan, artırım kararının ticaret siciline tescilinden önce çıkarılan bedelsiz pay senetleri hükümsüzdür. Her nasılsa çıkarılmış hükümsüz pay senetlerini devralmış olan kimseler ancak bu nedenle uğradıkları zararların tazminini dava edebilirler; bu pay senetlerine istinatla pay sahipliği iddiasında bulunamazlar⁴¹⁴. Artırımın ticaret siciline tescilini takiben şirketin muhasebe kayıtlarının yeni sermaye durumuna göre düzenlenmesi gerekecektir.

Artırım genel kurul kararı tarihinden itibaren üç ay içinde tescil edilemediği takdirde, genel kurul kararı ve alınmışsa izin geçersiz hale gelir ve 345/2⁴¹⁵ uygulanır (TTK 456/3)⁴¹⁶. Buna

⁴¹¹ Bilgili/Demirkapı, 453.

⁴¹² Karahan/Saraç, Şirketler 571.

⁴¹³ Şener, TTK 456/4'de, TTK 355/1'e yapılan atfın anlamlı olmadığını, bu düzenlemenin (TTK 355/1) ortaklığın tescille tüzel kişilik kazanacağına ilişkin olduğunu belirterek burada sermaye artırımlarının tescili bakımından TTK 456/5 gereğince, TTK 455'in uygulanacağını ve bu halde de tescilin dış ilişki bakımından kurucu nitelikte olduğunu ifade etmektedir (Şener, Şirketler 566).

⁴¹⁴ Fakat, SerPK 12/3 hükmünde, kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş olan anonim şirketlerin halka açık sermaye artırımlarında artırımın ticaret siciline tescilinden önce pay senedi çıkarılması ve bedelini ödemiş olan katılımcılara verilmesi emredilmiştir.

⁴¹⁵ Karahan/Coşgun, Şirketler 350; Pulaşlı, Şirketler 625; Şener, Şirketler 325.

⁴¹⁶ Bilgili/Demirkapı, 453.

göre; artırım genel kurul kararı tarihinden itibaren üç ay içinde tescil edilemediği takdirde, bu hususu doğrulayan bir sicil müdürlüğü yazısının sunulması üzerine, bankaya yatırılan kısmi ödemelerin yatıran kişiler tarafından geri alınabilmesi mümkündür.

İç kaynaklardan sermaye artırımının TTSG’de ilânı da zorunlu olmakla beraber (TTK 455), bu ilânın artırımın hüküm doğurması bakımından kurucu (ihdasi) bir niteliği ve işlevi yoktur⁴¹⁷. İlân sadece TTK 36/1-4’de belirtilen hukuki sonuçları doğurur.

Sermaye artırım kararı üçüncü kişilere karşı tescilden önce hüküm ifade etmez (TTK 456/5; 455)⁴¹⁸.

fffff. Yeni Çıkarılan Bedelsiz Payların ve Pay Senetlerinin Hak Sahiplerine Verilmesi

Sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile hukuken varlık kazanan yeni bedelsiz paylar pay defterine mevcut pay sahipleri adına kaydedilir. Bu paylar için esas sözleşmeye göre nama veya hamiline yazılı pay senetleri ve geçici pay ilmühaberleri çıkarılabilir. Halka açık olmayan anonim şirketlerin pay senedi ve ilmühaber çıkarmaları (TTK 486/2. maddesinin hamiline yazılı pay senetlerine ilişkin hükmü saklı kalmak kaydıyla) zorunlu değildir⁴¹⁹.

417 Yargıtay TD’nin 29.1.1959 gün ve E. 1959/157, K.295 sayılı kararında, “...şirket mukavelesinin tâdiline dair olan umumi heyet karar tescil ve ilân edilmedikçe muteber olamaz...” denilmektedir ki, bu görüş eTTK 390. Maddesine (TTK 455) aykırıdır. Bkz. **Doğanay**, İçtihatlı TTK 378.

⁴¹⁸ **Bilgili/Demirkapı**, 453; Bu hükümden hareket edildiğinde, sermaye artırımının iç ilişkide kararın alınmasıyla hüküm ifade edeceği kabul edilebilir. Esas sermaye artırımı bakımından bu görüşün kabul edilmediği belirtilmelidir (**Pulaşlı**, Şerh 1615). Yazar esas sermaye artırım kararının, tescil şartına bağlanmış bir hukuki işlem olduğunu ve tescilden önce hüküm ifade etmeyeceğini belirtmektedir. Buna dayanak olarak kuruluştaki tescilin kurucu etkisi üzerinde durmaktadır.

⁴¹⁹ Bununla beraber, pay sahiplerinin payları için ilmühaber ve pay senedi düzenlenmesi konusundaki isteklerinin haklı bir neden olmaksızın reddedilmesi, bu nedenle uğranılan zararlardan ortaklığın ve yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulmalarına yol açabilir. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 247 dn 351.

bbbb. Halka Açık Olmayan Şirketlerin İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı ile Halka Açılması

İç kaynaklardan sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile o anda mevcut pay sahipleri mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden iktisap ederler (TTK 462/3)⁴²⁰. Bedelsiz paylar üzerindeki hak kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz, bu haktan vazgeçilemez. Emredici nitelikteki bu hüküm sebebiyle eTTK'nın aksine halka açık olmayan anonim şirketlerin iç kaynaklardan doğrudan halka açık sermaye artırımı yapabilmeleri hukuken mümkün değildir. Sadece, PT 5'e öngörüldüğü üzere, bizatihi pay sahipleri kendilerine verilecek olan bedelsiz payları veya pay senetlerini halka satarak şirketi halka açma imkânına sahiptirler⁴²¹.

cccc. Halka Açık Şirketlerin İç Kaynaklardan ve/veya Kâr Payından Halka Açık Sermaye Artırımları

Halka açık anonim şirketlerin kısmen dış ve kısmen iç kaynaklardan sermaye artırımı yapmaları halinde, dış kaynaklardan halka açık sermaye artırımı usulü ile iç kaynaklardan artırım usulü *birleştirilerek* uygulanır (TTK 462/3)⁴²².

Halka açık anonim şirketlerin tamamıyla iç kaynaklardan ve/veya kâr payından karşılanmak üzere sermaye artırımları halinde uyacakları usul, PT 16/4'de düzenlenmiştir. Bu hükmü Tebliğin 4 ve 7 No.lu Ekleri ile birlikte değerlendirdiğimizde artırım usulü şöyle olmalıdır:

⁴²⁰ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 127; **Pulaşlı**, Şirketler 620; **Karahan/Saraç**, Şirketler 582.

⁴²¹ Bu hususa "ortak satışı" denilmektedir. Ortak satışı; PT 6'da düzenlenmiştir. GVK'nın (4783 S. Kanunun 4. maddesi hükmüyle) yeniden düzenlenen Mük. 80/1 maddesi hükmüne göre, ivazsız (miras veya bağışlama vs. yoluyla) iktisap edilen veya üç ay süre ile elde tutulan ve Türkiye'de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören pay senetlerinin elden çıkarılmalarından sağlanan kazançlar değer artış kazancı olarak gelir vergisine tâbi değildirler. Ayrıca, değer artış kazancının vergilendirilmesi söz konusu olan hallerde de vergiye tâbi olan kazancın on bin liralık kısmı vergiden istisna edilmiştir.

⁴²² **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 248.

aaaaa. Esas sözleşme Değişikliği Önerisinin ve İzahnamenin Hazırlanması

Yönetim kurulu hangi iç kaynağın ne kadarının esas sermayeye ekleneceğini belirledikten sonra esas sözleşme değişikliği önerisini ve izahnameyi⁴²³ karara bağlar (TTK 390). Esas sözleşmenin ilgili maddesinin mevcut (eski) ve yeni şekilleri yazılmak suretiyle⁴²⁴ (TTK 453) ve altı nüsha olarak hazırlanan değişiklik önerisi ve izahname şirketi temsile yetkili kişilerce imzalanır. Önerinin bütün yönetim kurulu üyelerince imzalanması gerekmediği gibi temsilcilerin imzalarının noterlikçe onanmasına da gerek yoktur⁴²⁵.

bbbbb. SPK'nın Uygun Görüşü

Yönetim kurulu, SerPK'nın VII-128.1 sayılı Pay Tebliğinin 7 No.lu ekinde belirtilen belgelerle birlikte⁴²⁶ SerPK'ya başvurarak esas sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesinin yeni şekli ve izahname için onay alır (SerPK 33/2; 6/1; SPK'nın VII-128.1 sayılı Tebliği 16/4-a).

⁴²³ İzahname: İhraççının ve varsa garantörün finansal durum ve performansı ile geleceğe yönelik beklentilerine, faaliyetlerine, ihraç edilecek veya borsada işlem görecektir sermaye piyasası araçlarının özelliklerine ve bunlara bağlı hak ve risklere ilişkin olarak yatırımcıların bilinçli bir değerlendirme yapmasını sağlayacak nitelikteki tüm bilgileri içeren kamuyu aydınlatma belgesini ifade eder (SerPK 3/1-j; İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği 4/1-j, RG. 22.06.2013, S. 28685).

⁴²⁴ **Pulaşlı**, Şirketler 276; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 120.

⁴²⁵ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 249.

⁴²⁶ Bu belgeler şunlardır:

1. Yürürlükte bulunan tüm değişiklikleri içeren ve tek bir metin haline getirilmiş, ortaklığı temsile yetkili kişilerce imzalı esas sözleşme,

2. Esas sözleşmede yer alan pay gruplarına ve bu gruplara tanınan imtiyaz ve kısıtlamalara ilişkin bilgiler,

3. Kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarda, kayıtlı sermaye tavan miktarı, ayrı ayrı olarak sermaye artırımında kullanılacak iç kaynak tutarları, ihraç edilecek payların grupları ve türleri ile payları borsada işlem görmeyen ortaklıklar için bedelsiz pay alma haklarının mevcut pay senetlerinin kaç numaralı yeni pay alma kuponu ile

kullanılacağı, artırılan sermayeyi temsil edecek pay senetlerinin tertibinin belirleneceği sermaye artırımına ilişkin yönetim kurulu kararı,

4. Esas sermaye sistemindeki ortaklıklarda, sermaye artırımını nedeniyle esas sözleşmenin ilgili maddesinin değişikliğine ilişkin yönetim kurulu kararı ve ilgili madde tadil tasarısı,

5. Kâr payı hariç, iç kaynakların varlığına, bu kaynakların mevzuata uygun bir şekilde oluştuğuna ve sermayeye eklenebileceğine ilişkin yeminli mali müşavir raporu ile TTK'nın 457 nci maddesi çerçevesinde hazırlanan beyan,

6. Kâr payının sermayeye eklenmesi durumunda son üç yıla ait kâr dağıtım tabloları,

7. Ortaklığın mevcut sermayesinin ödendiğinin tespitine ilişkin mali müşavirlik raporu ile ortaklığın yaptığı son sermaye artırımının tescilinin ilanına ilişkin TTSG,

8. Esas sermaye sistemindeki ortaklıklarda, yapılacak sermaye artırımını nedeniyle gerçekleştirilen esas sözleşme değişikliğine ilişkin olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığından alınan izin belgesi ile genel kurul toplantı tutanağı ve hazır bulunanlar listesi,

9. Kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarda, kâr payından yapılacak sermaye artırımını nedeniyle genel kurul toplantı tutanağı ve hazır bulunanlar listesi,

10. Payları borsada işlem görmeyen halka açık ortaklıklar için pay senedi örneği,

11. Son durum itibarıyla yüzde beş ve üzeri pay sahiplerini gösterir şekilde ortaklık yapısı ile mevcut yönetim kurulu üyeleri hakkında bilgi,

12. Kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarla sınırlı olmak üzere, kâr payı ve iç kaynakların sermaye hesabına aktarıldığını gösteren mali müşavir raporu,

13. Kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarda, sermaye artırım işlemlerinin tamamlandığına ilişkin yönetim kurulu kararı ile Kanunun 18 inci maddesinin yedinci fıkrası uyarınca tescil ve ilan ettirilecek çıkarılmış sermayeyi gösteren esas sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesinin yeni şekli,

14. Ortaklığı temsile yetkili kişilerin noter onaylı imza sirküleri,

15. Ortaklığın son yıllık ve varsa son ara döneme ilişkin finansal tabloları,

16. Kurulca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

İstenilen bilgi ve belgelerin KAP'ta ilan edilmiş olması ve bunların güncel olduğunun ortaklık tarafından beyan edilmesi durumunda Kurula ayrıca yazılı olarak gönderilmesi gerekmez.

Bedelsiz payların çıkarılabilmesi için yönetim kurulu tarafından hazırlanan izahnamenin SerPK tarafından onaylanması zorunludur (SerPK 4/1; SPK'nın VII-128.1 sayılı Tebliği 16/4-a).

İzahnamenin onaylanmasına ilişkin başvuru ilgili düzenlemelere uygun olarak hazırlanmış izahname ve gerekli diğer bilgi ve belgelerin SPK'ya sunulmasından itibaren on iş günü içinde karara bağlanır (SerPK 6/2). İzahnamenin onaylanması, izahnamede yer alan bilgilerin doğru olduğunun SPK tarafından tekeffülü anlamına gelmeyeceği gibi bir tavsiye olarak da kabul edilemez (SerPK 6/1).

ccccc. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı 'nın İzni

Sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliği için GTB'den izin alınır⁴²⁷ (TTK 453; 333; ASKİT 5). İzin istemi, yürürlükteki Sanayi ve Ticaret Bakanlığı sirkülerlerine göre şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki İl Gümrük ve Ticaret Müdürlüğüne veya Bakanlık merkez teşkilâtına verilecek veya gönderilecek bir dilekçe ile yapılır.

İzin dilekçesine esas sözleşme değişikliği önerisi ile yönetim kurulu kararının noterlikçe onaylı bir örneği, sermayeye eklenecek olan iç kaynakların hesaplanması ve sermayeye eklenmesi işlemlerinin usulüne uygun olduğuna dair yeminli mali müşavir raporu ve mali müşavirin faaliyet belgesi eklenir.

dddd. Genel Kurulun Sermaye Artırımına İlişkin Esas sözleşme Değişikliği Kararı

Sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliği ve varsa kâr payının pay şeklinde dağıtılması, gündemde yer almış olması koşuluyla olağan veya olağanüstü genel kurul toplantısında karara bağlanabilir.

⁴²⁷ Şener, Şirketler 544; Pulaşlı, Şirketler 276.

Genel kurul toplantısında, bu kanunda veya esas sözleşmede açıkça daha ağır nisaplar öngörülmemişse, TTK 418' deki nisapların⁴²⁸ uygulanacağı hükme bağlanmıştır (SerPK 29/3). Buna göre, sermaye artırımını karara bağlayacak olan genel kurul sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığı ile toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşılamazsa ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz. Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğuyla verilir. Bu nisaplara uyulmaksızın alınan kararlar iptal edilebilir kararlardır. Yargıtay 11. HD'nin kökleşmiş içtihadı, bu tür kararların yok veya bâtil oldukları yolundadır⁴²⁹.

Eğer artırımda kullanılan iç kaynaklar gerçekte mevcut bulunmuyorsa, alınan sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliği kararı bâtil olur. Artırım için izin gerekiyorsa, bu durumu tespit eden GTB'nin, izinden ve ticaret sicili müdürlüğünün de artırım kararını tescilden kaçınması gerekir⁴³⁰.

Diğer yandan, TTK 462/3 emredici hükmüne göre⁴³¹, iç kaynaklardan sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile o anda mevcut pay sahipleri, mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden iktisap ederler. Bedelsiz paylar üzerindeki hak kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz olduğu gibi, bu haktan vazgeçilmesi de mümkün değildir. Pay sahiplerinin bedelsiz paylardan mevcut payları oranında alma haklarını engeller nitelikteki genel kurul kararları bâtildırlar⁴³².

Ayrıca belirtmek gerekir ki, halka açık anonim şirketlerde genel kurulun toplantıya çağırılmasında, borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören nama yazılı pay senetleri

⁴²⁸ **Karahan/Saraç**, Şirketler 551.

⁴²⁹ Bkz. Yargıtay 11 HD E.92/5419, K.93/5826; E.97/1979, K.97/3933 S. kararları (Yasa Hukuk Dergisi, C. 17, S. 194, Şubat, 1998, 72-73).

⁴³⁰ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 359.

⁴³¹ **Pulaşlı**, Şirketler 620.

⁴³² **Moroğlu**, Hükümsüzlük 359; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 275.

sahiplerine toplantı gününün bildirilmesi için iadeli taahhütlü mektup gönderilmeyip sadece ilânla yetinilir (SerPK 29/2).

Genel kurul toplantısı ile ilgili diğer hususlar yeni paylar çıkarılarak dış kaynaklardan sermaye artırımına karar veren genel kurullardaki gibidir.

eeee. İmtiyazlı Pay Sahiplerinin veya Oluşturdukları Kurulların Kararları

Şirkette imtiyazlı paylar bulunuyor ve iç kaynaklardan sermaye artırımı kararı bu tür payların sahiplerinin haklarını ihlâl edecek nitelikte ise, sermaye artırım kararı söz konusu pay sahiplerinin veya oluşturdukları kurulların kararlarıyla onaylanması zorunludur. Aksi halde genel kurulun artırım kararı uygulanamaz⁴³³ (TTK 454/1).

ffff. İhraç Belgesinin Onaylanması için SPK'ya Başvurulması

SerPK'ca uygun görüş verilen sözleşme değişikliğinin genel kurulca kabul edilmesinden sonra, genel kurulun toplantı tutanağı ve esas sözleşme değişikliğine ilişkin GTB'den alınan izin yazısı ile birlikte, ihraç belgesinin⁴³⁴ onaylanması amacıyla SPK'ya başvurulur (PT 16/4-b). Başvuruya PT'nin 7 No.lu Eki'ndeki belgeler eklenir.

⁴³³ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 120; **Pulaşlı**, Şirketler 382; **Şener**, Şirketler 553; **Karahan/Huysal**, Şirketler 563.

⁴³⁴ İhraç belgesi: Sermaye piyasası araçlarının halka arz edilmeksizin ihraç edilmesi durumunda, yurt dışında gerçekleştirilecek ihraçlarda veya bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde duyuru metni hazırlanan sermaye piyasası aracı ihraçları hariç olmak üzere ihraççıların izahname hazırlanmaksızın gerçekleştireceği her türlü sermaye piyasası aracı ihracında, çıkarılacak sermaye piyasası araçlarının niteliği ve satış şartları hakkındaki bilgileri içeren belgeyi ifade eder (izahname ve İhraç Belgesi Tebliği 4/1-ğ, RG. 22.06.2013, S. 28685).

ggggg. Yönetim Kurulunun Yazılı Beyanı

Esas sözleşme değişikliğine karar veren yönetim kurulu, ayrıca sermaye artırımında kullanılacak iç kaynakların şirket bünyesinde gerçekten var olduğunu ve sermaye artırımında kullanılabilirliğini, buna ilişkin garantisini; kanunun ve idari gereklerin yerine getirildiğini belgeli ve gerekçeli olarak açıklayan yazılı ve imzalı bir beyan düzenler. Sermaye artırımında kullanılacak olan iç kaynakların şirket bünyesinde mevcut bulunduğunu gösteren onaylanmış yıllık bilânço da beyana eklenir. Bilanço tarihinin üzerinden altı aydan fazla bir zaman geçmişse yeni bir bilânço çıkarılması ve bunun yönetim kurulu tarafından onaylanması şarttır⁴³⁵ (TTK 457/2- b, 462/2).

hhhhh. Ticaret Siciline Tescil ve İlân

İhraç belgesinin SPK'ca onaylanmasını takiben esas sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesinin yeni şeklinin ticaret siciline tescili ile ilânının yapılması gerekir (TSY 72). Sicil müdürlüğüne yapılacak tescil başvurusuna TSY'nin 73. maddesindeki belgeler⁴³⁶ eklenir⁴³⁷.

⁴³⁵ **Karahan/Saraç**, Şirketler 570; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 126; **Pulaşlı**, Şirketler 622.

⁴³⁶ Müdürlüğe yapılacak tescil başvurusunda aşağıdaki belgeler verilir:

- a) Şirket sözleşmesi değişikliği Bakanlık veya diğer resmi kurumların iznine veya uygun görüşüne tabi olan şirketler için bu izin veya uygun görüş yazısı.
- b) Esas sermaye sisteminde sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının, kayıtlı sermaye sisteminde ise yönetim kurulu kararının noter onaylı örneği.
- c) Artırılan sermayeyi oluşturan payların tamamının taahhüt olunduğunu gösterir değişik şirket sözleşmesi metni.
- ç) Sermaye artırımının türüne göre yönetim kurulunca düzenlenmiş beyan.
- d) Sermaye artırımı sadece iç kaynaklardan veya sermaye taahhüdü yoluyla ya da sermaye taahhüdü ile birlikte iç kaynaklardan yapılıyorsa, sermayenin tamamının ödendiğine, karşılıksız kalıp kalmadığına ve şirket özvarlığının tespitine, iç kaynaklardan karşılanan tutarın şirket bünyesinde gerçekten var olduğuna ilişkin

Sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliğinin hüküm doğurabilmesi için ticaret siciline tescil edilmesi zorunludur (TTK 455). Tescil işlemi kurucu nitelikte, yâni sermaye artırımının hüküm doğurabilmesinin koşulu olduğundan, tescilden önce çıkarılan bedelsiz pay senetleri hükümsüzdür. Ancak, hukuk güvenliği bakımından, sermaye artırımının ticaret siciline tescilini takiben söz konusu pay senetlerinin geçerli hale geleceklerinin kabul edilmesi gerekir⁴³⁸.

yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ya da denetime tabi şirketlerde denetçinin bu tespitlere ilişkin raporu.

e) Konulan aynı sermaye ile sermaye artırımı sırasında devralınacak işletmeler ve aynı varlıkların değerinin tespitine ilişkin mahkemece atanan bilirkişi tarafından hazırlanmış değerleme raporları.

f) Konulan aynı sermaye üzerinde herhangi bir sınırlamanın olmadığına dair ilgili sicilden alınacak yazı.

g) Aynı sermaye olarak konulan taşınmazın, fikri mülkiyet haklarının ve diğer değerlerin kayıtlı bulundukları sicillere şerh verildiğini gösteren belge.

ğ) Rüçhan haklarının sınırlandırılması veya kaldırılmasının gerekçelerini, yeni payların primli ve primsiz çıkarılmasının sebeplerini ve primin nasıl hesaplandığını gösterir yönetim kurulu raporu.

h) Şirket sözleşmesinin ve SerPK'nın pay bedellerinin ödenmelerine ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, pay bedellerinin en az yüzde yirmibeşinin Kanuna uygun olarak bankaya yatırıldığını gösterir banka mektubu.

ı) Genel kurulun şirket sözleşmesinin değiştirilmesine, yönetim kuruluna sermayenin artırılması konusunda yetki verilmesine dair kararı ile yönetim kurulunun sermayenin artırılmasına ilişkin kararı imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını ihlal edici mahiyette ise, imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun alacağı kararın noter onaylı örneği ile genel kurul kararına olumsuz oy verenlerin, en az nisabı oluşturan sayıda imzalarını içeren liste ve ortak bir tebligat adresi.

i) 4054 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre yapılacak ödemeye dair banka dekontu.

⁴³⁷ Şener, Şirketler 566.

⁴³⁸ Daha önce de belirtildiği üzere SerPK 12/3 hükmünde, TTK sistemine aykırı ve hatalı olarak, kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş olan şirketlerin halka açık sermaye artırımlarında, artırımın ticaret siciline tescilinden önce pay senetleri çıkarılarak bedelini ödeyen katılımcılara verilmesi emredilmiştir.

Artırımın ticaret siciline tescilini takiben şirketin kullanılan iç kaynakları ve/veya kâr payı sermaye hesabına aktarılır⁴³⁹.

Sermaye artırımının TTSG’de ilânı da zorunludur⁴⁴⁰ (TTK 456/5; 455; 35/4). Ancak ilânın sermaye artırımının hüküm doğurması bakımından kurucu (ihdasi) bir niteliği ve işlevi yoktur.

bb. Mevcut Payların İtibari Değerleri Yükseltilerek İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı

aaa. Genel Olarak

TTK’da düzenlenmemiş olmakla beraber, mevcut payların itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle iç kaynaklardan sermaye artırımının da geçerli olduğu ve kanunda bu konuda doldurulması gerekli bir boşluk bulunduğu hususunda kuşku yoktur. Nitekim öğretide⁴⁴¹, uygulamada⁴⁴² ve Yargıtay kararlarında⁴⁴³ bu tür sermaye artırımının geçerliliğinde tereddüt edilmemektedir⁴⁴⁴.

⁴³⁹ Kayıtlı sermaye sistemine göre iç kaynaklardan sermaye artırımında, SerPK’dan ticaret siciline tescile mesnet olacak belge alınması için yapılacak başvurudan önce artırımda kullanılan iç kaynakların sermaye hesabına aktarılması ve bu hususu tespit eden yönetim kurulu kararı ile belgenin başvuru dilekçesine eklenmesi gerekir.

⁴⁴⁰ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 134; **Pulaşlı**, Şirketler 316; **Karahan/Saraç**, 571.

⁴⁴¹ **Arslanlı**, AŞ I 115; **İmregün**, AŞ 445; **Domanıç**, Şerh 963; **Ansay** 216; **Bahtiyar**, Şirketler 326.

⁴⁴² Vergiler Temyiz Genel Kurulunun 16.10.1957 gün ve Kayıt No.525, Karar N. 565 sayılı kararına konu olan olayda bu tür artırım söz konusu olmuştur.

⁴⁴³ Y.11.HD T. 6.5.198 E.1986/2702; Y. TD. T. 6.1.1966 E. 1965/2583 K.66/57; Y.TD. T.25.1.1972 E.1971/4843 K.1972/356; Y. 11. HD. T. 6.5.1986 E.2121 K.2704; Y. 2.HD T. 15.12.1970 E. 5509 K. 6637.

⁴⁴⁴ Sermaye artırımına ilişkin hükümleri Türk Ticaret Kanunu’nun aynı konudaki hükümlerine benzeyen İsviçre Borçlar Kanunu’nda da bu tür sermaye artırımı düzenlenmemiş olduğu halde, (BK’nın 1936 tadiliyle eski 614/2. maddesinin kaldırılmasından sonra) gerek Federal Mahkemece (BGE 67 I 111 vd.; BGE 70 I 321) ve gerekse ittifakla öğreti tarafından kabul edilmektedir. Fransız hukukunda, 24 Temmuz 1966 tarihli Ticaret Şirketlerine Dair Kanun’un 178. maddesinin 3. fıkrası ile bu artırım şekli açıkça düzenlenmiştir. 1942 tarihli İtalyan Medeni Kanunu’nun 2442 . maddesi de bu artırım şeklini düzenlemektedir. Alman hukukunda, 1965 tarihli Pay Senetli

Pay senetlerinin itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle artırım (eski pay senetlerinin yenilenmesi istenmedikçe), yeni pay senetleri çıkarıp dağıtma külfetinin bulunmaması ve duruma göre mevcut payların itibari değerlerini, en uygun seviyeye çıkarma imkânı vermesi⁴⁴⁵ bakımlarından elverişli bir artırım türüdür. Buna karşılık, mevcut pay senetlerinin itibari değerleri ile piyasa (borsa) değerlerinin⁴⁴⁶, bunların alım satımlarını zorlaştıracak kadar yüksek olması halinde, bu tür artırım yerine yeni paylar ve pay senetleri çıkarılması suretiyle sermaye artırımı yolu tercih edilmelidir⁴⁴⁷.

bbb. Artırım Usulü

İtibari değerlerin yükseltilmesi suretiyle iç kaynaklardan sermaye artırımında tâbi olduğu usul, kural olarak, yeni paylar çıkarılmak suretiyle iç kaynaklardan sermaye artırımında olduğu gibidir. Başlıca fark yeni pay çıkarılmasının söz konusu olmamasıdır.

Payların itibari değerinin yükseltilmesi suretiyle iç kaynaklardan sermaye artırımı, esas itibariyle bir esas sözleşme değişikliğidir. Bu artırım şeklini dış kaynaklardan artırımdan ayıran en önemli özellik şirkete dışarıdan herhangi bir malvarlığı getirilmesinin ve pay sahiplerinin taahhütlerinin artırılmasının söz konusu olmamasıdır. Bu nedenle, pay sahiplerinin iştirak taahhüdünde bulunmaları TTK 456 anlamında imtiyazlı pay sahiplerinin veya oluşturdukları kurulların karar almaları gibi formaliteler⁴⁴⁸ söz konusu olamaz. Yine, TTK 456/1’de yer alan, artırım için eski iştirak taahhütlerinin tamamen ödenmiş olması şartının da amaç ve niteliği icabı bu tür artırımda câri olmaması gerekir⁴⁴⁹.

Şirketler Kanunu (AktG) ancak belli istisnai hallerde bu tür artırıma cevaz vermiştir (Bkz. § 182/1; § 207/2 ve § 215/2). (**Moroğlu**, Sermaye Artırımı 278 dn.396).

⁴⁴⁵ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 278.

⁴⁴⁶ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 561; **Karahan/Saraç**, Şirketler 592. Payları, Borsa İstanbul’da işlem gören bir şirketin söz konusu paylarının piyasa değeri; payların borsada analiz yapılan güne ait kapanış fiyatı ile firmanın toplam hisse senedi sayısının çarpımı sonucu bulunan değerdir. Bkz. **Uluyol/Türk** 366.

⁴⁴⁷ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 279.

⁴⁴⁸ **Şener**, Şirketler 564; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 121; **Karahan/Saraç**, Şirketler 566; **Pulaşlı**, Şirketler 625.

⁴⁴⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 279.

Uygulamada, payların itibari değerlerinin artırılması suretiyle iç kaynaklardan sermaye artırımında, esas itibariyle dış kaynaklardan artırıma ilişkin usule uyulması istenmektedir. Buradaki usulü şöyle sıralamak mümkündür:

- 1.** Yönetim kurulunca esas sözleşme değişikliği önerisinin diğer artırım türlerinde olduğu şekilde hazırlanıp karara bağlanması,
- 2.** Gerekliyse *GTB'den izin alınması (TTK 453; 333; ASKİT 5)*: İzin dilekçesine esas sözleşme değişiklik önerisi ile yönetim kurulunun esas sözleşme değişikliği önerisine ilişkin kararının aslı veya onaylı örneği ve esas sermayeye eklenecek yedek akçeler ve/veya kârın şirkette mevcut olduğunu kanıtlayan yeminli mali müşavir raporunun ve mali müşavirin yetki belgesinin eklenmesi zorunludur.
- 3. Genel kurul kararı:** Payların itibari değerlerinin artırılması suretiyle iç kaynaklardan artırımında, her şeyden önce bir esas sözleşme değişikliği yapıldığından genel kurul kararına ihtiyaç vardır. Artırımı kararlaştıracak olan genel kurul, kanun ve esas sözleşmede belirtilen şekil ve şartlar altında toplanır. Toplantı gündeminde artırımın yedek akçe ve/veya kârdan ve payların itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle yapılacağı gösterilmeli ve bu husus genel kurulda da açıkça karara bağlanmalıdır.

Payların itibari değerlerinin yükseltilmesi yoluyla dış kaynaklardan sermaye artırımından farklı olarak iç kaynaklardan sermaye artırımında, artırım kararı “bütün pay sahiplerinin oybirliği şartına (TTK 421/2) tâbi olmayıp, esas sözleşmenin değiştirilmesi için gerekli genel toplantı ve karar yetersayıları ile (TTK 421/1 ve 5) alınabilir⁴⁵⁰. Çünkü iç kaynaklardan artırımında pay sahiplerinin taahhütlerinde artış söz konusu değildir. Ancak, pay senetlerinin itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle artırım kısmen dış kaynaklardan karşılanacaksa, dış kaynaklardan artırılan kısma ilişkin karar için “bütün pay sahiplerinin oybirliği şarttır” (TTK 421/2)⁴⁵¹.

Pay sahiplerinin eski durumlarını zedeleyen veya paylar ve pay senetleri arasındaki mevcut hak ve imtiyaz durumunu zedeler nitelikteki genel kurul kararları eşitlik ilkesine aykırılık

⁴⁵⁰ Arslanlı, AŞ I 115.

⁴⁵¹ Moroğlu, Sermaye Artırımı 281.

nedeniyle⁴⁵² iptal edilebilir (TTK 445 vd.) ve kazanılmış hakların ihlâl edilmesi bakımından da geçersiz olur⁴⁵³. Eğer artırıma tahsis edilen yedek akçeler veya kâr gerçekte mevcut bulunmuyorsa alınan artırım kararı b  t  l olur.

4. İmtiyazlı pay sahipleri kurulu kararı: Uygulamada bu aşama, yeni paylar çıkarılarak iç kaynaklardan sermaye artırımında olduğu gibidir.

5. Yönetim kurulunun yazılı beyanı: İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımının hangi kaynaktan karşılandığı, bu kaynakların gerçekliği ve şirketin malvarlığı içinde var oldukları konusunda yönetim kurulu *yazılı* beyan hazırlar.

6. Tescil ve ilân: Bir esas sözleşme değişikliği olarak, payların itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle sermaye artırımının da, hüküm doğurabilmesi için ticaret siciline tescili ve ilânı şarttır (TTK 455).

Sermaye artırımı genel kurul tarihinden itibaren üç ay içinde ticaret siciline tescil edilmediği takdirde, genel kurul kararı ve alınmış  sa izin geçersiz hale gelir(TTK 456/3).

Artırımın gerç  kleşmesi yönünden tescil kurucu nitelikte olduğundan, tescilden önce girişilen itibari değer artırma işlemleri hiçbir suretle hüküm ifade etmez (TTK 455).

ccc. Artırımın Uygulanması

Mevcut payların itibari değerlerinin yükseltilmesi sureti ile sermaye artırımı tescil ile hüküm doğurur. Tescil kurucu nitelik taşımakla beraber ilan açıklayıcı niteliktedir⁴⁵⁴. Sermaye artırımını tescil edildikten sonra payların itibari değerleri, ya şirket tarafından üzerlerine damga vurulmak suretiyle ya da yeni itibari değer üzerinden bastırılan yeni pay senetlerinin eskileriyle değiştirilmesi

⁴⁵² **Karahan/Coşgun**, Şirketler 354; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 394; **Pulaşlı**, Şirketler 395; **şener**, Şirketler 529.

⁴⁵³ Esas sözleşme ile ihdas edilen müktesep haklara aykırı olan genel kurul kararlarının geçersizliğinin ileri sürülmesi TTK'nın 445-451. maddeleri hükümlerine değil, genel hükümlere tâbidir. Bu konuda geniş bilgi için bkz. **Moroğlu**, Hükümsüzlük 219-223 ve 280-282.

⁴⁵⁴ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 282; **Yurtman Demir** 122.

suretiyle yükseltilir. Bu işlemler için kabul edilen başvuru süresi, hak düşürücü bir süre niteliğinde değildir; böyle bir davranış için kanuni dayanak yoktur⁴⁵⁵.

Yeni paylar çıkarılması suretiyle artırımda olduğu gibi, payların itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle sermaye artırımında da pay sahiplerine, esas sözleşme ile paylarının itibari değerlerinin artırılması yerine kârı nakden talep hususunda bir seçim hakkı tanınabilir.

İlave edelim ki, eski pay üzerinde mevcut olan intifa⁴⁵⁶ ve rehin⁴⁵⁷ haklarının, yeni itibari değerinin tamamı üzerinde geçerli olmaya devam edeceği kabul edilmelidir⁴⁵⁸.

Öte yandan kanun koyucu TTK 456/3'de sermaye artırımının kısa sürede bitirilmesini öngörmüştür. Bu düzenlemeye göre, artırım genel kurul tarihinden itibaren üç ay içerisinde tescil edilmediği takdirde, genel kurul ve alınmışsa TTK 333'de öngörülen izin geçersiz hale gelir ve TTK 345/2 uygulanır. Yani burada iştirak taahhütlerinin peşin yatırılan kısmı taahhüt edenlere iade edilir. Tescil TTK 456/5'de belirtildiği gibi, esasen TTK 455'e uygun olarak gerçekleştirilecektir.

⁴⁵⁵ Öte yandan, TTK 462/3'e göre; bedelsiz paylar üzerindeki hak kaldırılıp sınırlanamayacağı gibi bu haktan vazgeçilemez. Dolayısıyla burada hak düşürücü süreden bahsedilmesi zaten mümkün değildir.

⁴⁵⁶ Genel olarak hak sahibine bir şey üzerinde belirli bir yararlanma imkanı sağlayan, aynı bir hak olan irtifak hakkının alt türünü teşkil eden intifa hakkı, bir şey üzerinde tam bir yararlanma yetkisi sağlayan haktır. Esasen malike ait olan tasarruf imkanı irtifak hakkı tesis edilmesiyle birlikte intifa hakkı sahibine geçer. Böylece malikin mülkten yararlanma ve fiili tasarruf hakkı sona erer. İntifa hakkı sahibi, mülkiyet konusu şeyi kullanır, yararlanır, semerelerini toplar. İntifa hakkı süresinde, malikin o şeyi kullanma ve yararlanma hakkı donmuş, çıplak mülkiyet uhdesinde kalmıştır. Bkz. **Aybay/Hatemi**, Eşya 263 vd.

⁴⁵⁷ Rehin, borçlunun borcunu ifa etmemesi, kısmen yahut kötü ifa etmesi hallerinde alacaklının rehin hakkına konu değeri paraya çevirerek, alacağını tahsil etme yetkisi veren sınırlı bir aynî haktır (**Oğuzman/Seliçi**, Eşya 657).

⁴⁵⁸ **Moroğlu** bu konuda; "Üzerinde intifa hakkı bulunan eski paylara düşen yeni bedelsiz payların mülkiyetinin ve şirketten talep hakkının mevcut (eski) payların sahiplerine ait olduğunda şüphe yoktur. Çünkü, yeni paylar eski payların getirisi niteliğinde periyodik bir edim değildir. Fakat, eski pay üzerindeki intifa hakkı kendiliğinden yeni paya da sirayet eder. Zira, yeni pay eski paydan (bölünmüş) kopmuş bir değerdir. Yeni pay, bağımsız bir değer (pay) haline gelinceye kadar, eski payda mündemiç olarak intifanın konusunu oluşturuyordu. Böylece, eski pay üzerindeki intifanın, eski payın ikiye bölünmesi sonucu meydana gelen yeni paya da geçmeyeceğini iddia etmek, her şeyden önce, mevcut pay üzerindeki intifa hakkının iç kaynaklardan sermaye artırımı yoluyla hemen hemen tamamen bertaraf edilmesine cevaz vermek anlamına gelir ki, bunu kabule imkân yoktur." demektedir. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 262. Aynı yönde bkz. **Kendigelen**, İntifa Hakkı 189; **Arslanlı**, AŞ 187; **Berzek**, Sermaye Artırımı 69; **Yurtman Demir** 148; Y. 2. HD. T. 15.12.1970 E. 5509 K. 6637.

Ayrıca kanun koyucu yeni düzenlemede TTK 353, 354 ve 355/1'in düzenlemelerinin kıyasen uygulanacağını da belirtmektedir (TTK 456/4). Bunun sonucu olarak tescilden itibaren üç aylık sürenin geçmesi üzerine TTK 353/1 gereğince, tüm hukuka aykırılıklar⁴⁵⁹ iyileşecektir⁴⁶⁰. Ancak TTK 354/1'deki otuz günlük süre⁴⁶¹ sermaye artırımında uygulanamaz. Bu süre üç ay olarak TTK 456/3 ile benimsenmiştir.

2. Kayıtlı Sermaye Sisteminde

a. Genel Olarak

TTK 329/1'de açıklıkla belirtildiği gibi, anonim şirketin sermayesi belirlidir ve paylara bölünmüştür. Anonim şirket sermayesinin belirli olmasından kasıt, pay sahipleri tarafından getirilmesi taahhüt edilen sermayenin, şirket esas sözleşmesinde ülke parasından sabit bir miktar olarak yer almasıdır⁴⁶². Esas sermaye, özellikle şirket alacaklıları bakımından önem taşır. Çünkü alacaklılar, sadece şirket malvarlığına başvurabildiklerinden, pasifte itibari bir rakam olarak yer alan esas sermaye, alacaklıların en önemli güvencesini teşkil etmektedir. Kanun ayrıca sermayenin

⁴⁵⁹ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 190; **Bilgili/Demirkapı** 245. Kurucu nitelikteki tescilin fonksiyonlarından bir tanesi de, her türlü hukuki sakatlıkları onarması, sağlığa kavuşturmasıdır. Buna, "sicilin sağlığa kavuşturması ilkesi" (Grundsatz der heilenden Wirkung des Registerseintragens) denilmektedir. Bu ilke, işlem güvenliğinin korunması gereğinin zorunlu sonucu ve anonim şirketler hukukunun bir temel kuralıdır. Ancak özellikle vurgulamak gerekir ki, hukuki eksiklik tescille gerçekten sağlığa kavuşmamakta, aksine sadece hukuki görünüş gereğince işlem güvenliği korunmaktadır. Bkz. **Pulaşlı**, Şirketler 328-329. Tescille birlikte şirketin butlanı ve yokluğuna karar verilemeyeceği ve fesih sebeplerini gösterir TTK 353/1 dışındaki sebeplerin tescilin onarıcı (iyileştirici) etkisinden yararlanacağına ilişkin bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi 92.

⁴⁶⁰ **Şener** 542.

⁴⁶¹ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 383; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat**, 304; **Bahtiyar**, Şirketler 129; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 180; **Pulaşlı**, Şirketler 320; **Şener**, Şirketler 307.

⁴⁶² **Şener** 545.

değiştirilmesini de sözleşme değişiklikleri ve kuruluş düzenlemelerini dikkate alarak ağır bir prosedüre bağlamıştır (TTK 456 vd.).

TTK ile getirilen en önemli yeniliklerden birisi kapalı anonim şirketlerde de kayıtlı sermaye sisteminin⁴⁶³ benimsenebilmesine olanak tanınmasıdır. Kayıtlı sermaye (*genehmigte Kapital; augmentation autorisée; authorized capital*), anonim şirketin çıkarılmış sermayesinin yönetim kurulu kararıyla esas sözleşmede belirtilen ve ticaret siciline tescil edilmiş olan kayıtlı sermaye rakamına kadar artırılabilmesine imkân veren bir sistemdir⁴⁶⁴. Kayıtlı sermaye sistemi, anonim şirketlerde esas sözleşme ile belirlenip, ticaret siciline tescil edilmiş bir rakama kadar yönetim kurulu tarafından sermayenin artırılmasına imkân tanıyan, böylece sabit sermaye sisteminin ağır formalitelerini azaltan bir sermaye artırım sistemidir⁴⁶⁵. Halka açık veya kapalı olsun, bir anonim şirketin sabit esas sermaye sisteminden kayıtlı sermaye sistemine geçmesi sermayeyi fiilen artıran bir işlem olmayıp, sadece bir esas sözleşme değişikliği niteliği taşır⁴⁶⁶. Kayıtlı sermaye sisteminde sermayenin artırılabilmesi için, sabit sistemin aksine, mutlaka esas sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunması gerekir⁴⁶⁷.

Kayıtlı sermaye sistemi, Anglo-Amerikan Hukuku kaynaklı olup, oradan esinlenen İsviçre, Almanya ve Avusturya gibi, Kara Avrupası⁴⁶⁸ Hukuk Sistemindeki birçok ülke tarafından benimsenmiştir. Kayıtlı sermaye sisteminin tipik özelliği, belirli alt ve üst limitler arasında yönetim kurulu kararları ile artırım yapılabilmesi ve esas sözleşme değişikliğine gereksinim olmamasıdır. Bu nedenle kolay, az masraflı ve pratiktir⁴⁶⁹. Sistem Anglo-Amerikan Hukuku kaynaklı olmakla birlikte bize de yabancı değildir. Halka açık anonim şirketlerde SerPK 3-d-12 ile ve SPK tebliğleriyle bu sistem düzenlenmiştir. Yenilik; kapalı, aile tipi anonim şirketlerde de bu sistemin kabul edilmiş

⁴⁶³ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 343; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 77; **Pulaşlı**, Şirketler 299; **Şener**, Şirketler 569; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 311.

⁴⁶⁴ **İpekkel**, Kayıtlı Sermaye 1413.

⁴⁶⁵ **Arslan** 286; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 34; **Biçer** 35; **Kaya** 27; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 313; **Saraç** 23.

⁴⁶⁶ **Teoman**, Kayıtlı Sermaye 1000.

⁴⁶⁷ **Arslan** 286; **Biçer** 47; **Kaya** 27; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 31; **Saraç** 26.

⁴⁶⁸ **Karahan/Aral**, Şirketler 3; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 6; **Pulaşlı**, Şirketler 251-252; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 6-7.

⁴⁶⁹ **Bahtiyar**, Şirketler 328.

olmasıdır. TTK 'da kayıtlı sermaye sistemi ve uygulaması bakımından pek çok düzenleme getirilmiştir.

Kavram olarak kayıtlı sermaye sistemi, şu üç temel kavrama dayanmaktadır: kayıtlı sermaye, başlangıç sermayesi ve çıkarılmış sermaye.

Kayıtlı sermaye, taahhüt edilen ve konulan gerçek anlamda bir sermaye olmayıp, esas sözleşme gereğince, yönetim kurulu tarafından sermaye artırım yetkisinin kullanılabileceği üst sınırı gösteren soyut bir rakamdır. Kayıtlı sermaye ne ödenmiştir ne de ödeneceği taahhüt edilmiştir⁴⁷⁰. Kayıtlı sermayenin şirket esas sözleşmesinde yer alması gerekir⁴⁷¹.

Başlangıç sermayesi, kuruluşta ve kayıtlı sermaye sistemine ilk geçildiğinde haiz olunması zorunlu sermayeyi ifade eder⁴⁷² (TTK 332/2). Bu sermaye miktarı TTK 332/2'den anlaşıldığına göre, yüz bin TL'den aşağı olamaz.

Çıkarılmış sermaye, çıkarılmış payların tamamının itibari değerlerinin toplamını ifade eder (TTK 332/2).

Şirket tarafından çıkarılacak yeni paylar için ödenmesi gereken en az nakdi tutar ile ilgili olarak esas sermaye sisteminde, sermaye artırımını düzenleyen 459. maddenin uygulanması gerekmektedir(TTK 460/3)⁴⁷³. Halka açık anonim şirketlerde, kayıtlı sermaye sisteminde hem başlangıç sermayesinin hem de çıkarılmış sermayenin tamamen ödenmesi şart iken, halka açık olmayan anonim şirketlerde bu zorunluluk ortadan kaldırılmış ve esnek sistem kabul edilmiştir⁴⁷⁴.

⁴⁷⁰ **Tekinalp**, Şirketler 69.

⁴⁷¹ **Şener** 546 (dn. 602; TTK 339'da ortaklık sözleşmesinde yer alması gereken unsurlar arasında kayıtlı sermaye tavanının düzenlenmemesi önemli bir eksikliktir.)

⁴⁷² **Karahan/Coşgun**, Şirketler 343; **Pulaşlı**, Şirketler 266; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 313; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 79; **Bahtiyar**, Şirketler 328; **Şener**, Şirketler 569.

⁴⁷³ **Karahan/Saraç**, Şirketler 610; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 136; **Bahtiyar**, Şirketler 128; **Pulaşlı**, Şirketler 626; **Şener**, Şirketler 575.

⁴⁷⁴ **Tekinalp**, Tek Kişi 90.

Primler ise şirketin tescilinden veya sermaye artırımının tescilinden evvel ödenmek zorundadır⁴⁷⁵ (TTK 344).

UK 20/3'te aslında TTK' da yer alması gereken bir hüküm düzenlenmektedir⁴⁷⁶. Buna göre, halka açık olmayan anonim şirketlerin kayıtlı sermaye sistemini kabul etmelerine, daha sonra bu sisteme geçmelerine, sermayelerini artırmalarına, kayıtlı sermaye tavanını yükseltmelerine, sistemden çıkmalarına ve çıkarılmalarına, yönetim kurulunun imtiyazlı ve primli paylar ihracına, rüçhan haklarını kanun çerçevesinde sınırlandırılmasına ve diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar GTB tarafından hazırlanacak tebliğle düzenlenir⁴⁷⁷. Dolayısıyla kayıtlı sermaye sistemi bakımından özellikle bu çıkarılan tebliğ önem taşımaktadır. Bilhassa sisteme giriş ve çıkış için bu tebliğde belirtilecek esasların dikkate alınması gerekir. Ayrıca sistemden çıkış için TTK 332/2'deki kural da önemlidir.

Kayıtlı sermaye sisteminin benimsenmesi demek, anonim şirket esas sözleşmesinde yer alan kayıtlı sermaye tavanına kadar yönetim kurulu tarafından sermaye artırımını yetkisinin kullanılabilmesi demektir (TTK 460/1). Yani şirket esas sözleşmesinde yer alan kayıtlı sermaye tavanı⁴⁷⁸, taahhüt edilmiş, yani pay sahiplerince borçlanılmış bir sermaye olmayıp, yönetim kurulunun sermaye artırımına gidebileceği azami miktarı gösteren yetki tavanıdır. Yönetim kurulu anonim şirketin gelişme planlarını, durumunu dikkate alarak, en uygun zamanda sermaye artırımını yapma yetkisini kullanır. Artık genel kurulu toplantıya çağırmaya gerek yoktur. Bu ister istemez daha hızlı ve kolay bir şekilde sermaye artırımını yapılması anlamına gelir. Görüleceği üzere kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulunun konumu önemli ölçüde kuvvetlenmektedir. Esas sermaye sisteminde sermaye artırımını icra etmekle yükümlü olan yönetim kurulu, kayıtlı sermaye artırımında aynı zamanda artırıma da karar veren organ konumundadır⁴⁷⁹.

⁴⁷⁵ **Pulaşlı**, Şirketler 313; **Karahan/Coşgun**, Şirketler 381; **Şener**, Şirketler 597; **Bahtiyar**, Şirketler 128.

⁴⁷⁶ **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 233.

⁴⁷⁷ Söz konusu tebliğ, RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. RG. T. : 19.10.2012 S. 28446.

⁴⁷⁸ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 343; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 78; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 234.

⁴⁷⁹ **Yanlı**, Kayıtlı Sermaye 8.

Şirket esas sözleşmesini değiştirme ve kayıtlı sermaye tavanını belirleme yetkisi genel kurula ait olduğundan (TTK 408/2-a), bu hususta yönetim kurulunun herhangi bir yetkisi yoktur⁴⁸⁰. Kayıtlı sermaye tavanının değiştirilmesi sözleşme değişikliği olarak genel kurulun yetkisindedir. Bu nedenle TTK 452 vd. kurallarının uygulanması gerekir. Ayrıca TTK 421'deki bir düzenlemeye de burada dikkat etmek gerekir. TTK 421/5 sadece payları borsada işlem gören şirketler bakımından kayıtlı sermaye tavanının artırımına ilişkin, özel bir düzenleme getirmiştir. Buna göre, esas sözleşmede aksine hüküm yoksa bu tür anonim şirkette kayıtlı sermaye tavanı artırılabileceği, TTK 418'deki toplantı yetersayıları uygulanır. Ancak aile tipi kapalı anonim şirkette bu hususta açık bir kural getirilmediğinden, TTK 421/1'deki düzenlemenin ve oradaki yetersayıların kayıtlı sermaye tavanının artırımında uygulanması gerekir⁴⁸¹. SerPK'ya tabi şirketler bakımından SerPK 29/3 atfıyla bu şirketlerde de TTK 418'deki toplantı yeter sayıları uygulanacaktır.

Kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımına yönetim kurulu⁴⁸² karar verecektir (TTK 460). Yönetim kurulu sermayenin artırılması için, öncelikle bir ilan yapmalıdır (TTK 460/2). Sermayenin artırılabilmesi için, yönetim kurulu, esas sözleşmenin sermayeye ilişkin hükümlerini ve sermaye artırımına ilişkin kararın, imtiyazlı paylara ve rüçhan haklarına ilişkin sınırlandırmaları, prime dair kayıtları ve bunun uygulanmasına ilişkin kayıtları, esas sözleşmede öngörülen şekilde ilan eder ve şirketin internet sitesinde yayınlar. Yine aynı düzenlemeye göre yönetim kurulu, sermaye artırımını kararda artırılan sermayenin tutarını, çıkarılacak yeni payların itibari değerlerini, sayılarını, cinslerini, primli ve imtiyazlı olup olmadıklarını, rüçhan hakkının sınırlandırılıp sınırlandırılmadığını, kullanılma şartlarını ve süresini belirtir, bu hususlarda kamuyu aydınlatma ilkesi uyarınca gerekli olan diğer konularda bilgi verir.

Kayıtlı sermaye sistemine göre, yönetim kurulunun sermayeyi artırması, bir sözleşme değişikliği değildir. Ancak bu halde de TTK 454 gereği, haklarının ihlal edilmesi durumunda imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun onayı aranması gerekir. Ayrıca kayıtlı sermaye tavanının artırılması, bir

⁴⁸⁰ Şener 547.

⁴⁸¹ Şener 547.

⁴⁸² Karahan/Coşgun, Şirketler 343; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Şirketler Hukuku 20; Pulaşlı, Şirketler 626; Şener, Şirketler 571; Tekinalp, Sermaye Şirketleri 135; Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat 316; Bilgili/Demirkapı 458; Üçışık/Çelik, Şirketler 36; Bahtiyar, Şirketler 332.

sözleşme değişikliği olduğundan, bu halde imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu kararına ihtiyaç olabilir⁴⁸³. Bununla birlikte SerPK'ya tabi anonim şirketlerde kayıtlı sermaye tavanı dahilindeki sermaye artırımlarında imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu kararı aranmaz (SerPK 18/4).

Çıkarılacak yeni payların taahhüdü, ödenmesi gereken en az nakdi tutar, aynı sermaye konulması ve diğer konular hakkında TTK 459 kıyasen uygulanır (TTK 460/3). Bunun sonucu olarak, iştirak taahhütleriyle⁴⁸⁴, yönetim kurulu kararıyla artan miktar taahhüt edilir (TTK 459). Burada iştirak taahhüdü, pay sahiplerince rüçhan haklarının kullanılması suretiyle olabileceği gibi, onların bu haklarını kullanmamaları veya rüçhan hakkının kullanımının yasaklanması durumunda, üçüncü kişilerce gerçekleştirilir. İştirak taahhüdü, kayıtsız şartsız ve yazılı yapılır ve bu taahhütnamede TTK 459/2'de belirtilen hususlar yer alır. Kanun koyucu sermaye artırımındaki bu iştirak taahhüdüne kuruluş kurallarının kıyasen uygulanacağını belirttiğinden (TTK 459/3), iştirak taahhüdü ile aynı veya nakdi sermaye taahhüdünde bulunulabilir. Ayrıca bunun sonucu olarak TTK 459/3' teki kurallar da burada kıyasen uygulanır.

Yönetim kurulu sermaye artırımı sırasında, imtiyazlı veya itibari değerinin üzerinde pay çıkarabilir veya pay sahiplerinin rüçhan haklarını sınırlandırabilir. Ancak bunun için yönetim kuruluna şirket esas sözleşmesiyle, yetki verilmiş olması zorunludur⁴⁸⁵ (TTK 460/4).

Yönetim kurulu TTK 457'deki beyanda da bulunacaktır⁴⁸⁶. Bu beyanda; nakdî sermaye konuluyorsa; artırılan kısmın tamamen taahhüt edildiği, kanun veya esas sözleşme gereğince ödenmesi gerekli tutarın ödendiği; aynı sermaye konuluyor veya bir ayın devralınıyorsa bunlara verilecek karşılığın uygun olduğu ve 349 uncu maddede yer alan hususların somut olayda mevcut bulunması hâlinde bunlara ilişkin açıklamalar; devralınan aynı sermaye, aynı türü, değerlendirmenin yöntemi, isabeti ve haklılığı; bir borcun takası söz konusu ise, bu borcun varlığı, geçerliliği ve takas edilebilirliği; sermayeye dönüştürülen fonun veya yedek akçenin serbestçe tasarruf olunabilirliği;

⁴⁸³ Şener 548.

⁴⁸⁴ Tekinalp, Sermaye Şirketleri 133; Karahan/Saraç, Şirketler 591.

⁴⁸⁵ Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat 318; Şener, Şirketler 585.

⁴⁸⁶ Karahan/Saraç, Şirketler 570; Pulaşlı, Şirketler 622; Bahtiyar, Şirketler 322.

gerekli organların ve kurumların onaylarının alındığı; kanuni ve idari gerekliliklerin yerine getirildiği; rüçhan hakları sınırlandırılmış veya kaldırılmışsa bunun sebepleri, miktarı ve oranı; kullanılmayan rüçhan haklarının kimlere, niçin, ne fiyatla verildiği hakkında belgeli ve gerekçeli açıklamalar yer alır. İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımının hangi kaynaklardan karşılandığı, bu kaynakların gerçekliği ve şirket malvarlığı içinde varoldukları konusunda garanti verilir.

Kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu genel kurulun yerine geçerek karar almaktadır. Bu kararlara karşı pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri, iptal davası açabilirler (TTK 460/5).

Kayıtlı sermaye sistemi, esas sermaye sisteminde sermaye artırımlarının ortaya çıkan sistemin karışık, yavaş işlemesi, yapılan ilanlarla üçüncü şahısların sermaye artırılmadan önce bundan haberdar olmaları gibi güçlükler ve bazı sakıncalarına karşılık; sistemin basitliği, kolaylığı ve sermaye piyasalarının uygun olduğu durumlarda hisse senedi çıkarma avantajları nedeniyle ülkemizde de benimsenmiştir⁴⁸⁷.

b. Halka Kapalı Anonim Şirketlerde

Kayıtlı sermaye sistemini kabul eden halka kapalı anonim şirketlerde sermaye artırımları⁴⁸⁸ dış kaynaklardan veya iç kaynaklardan yapılabilir. Daha önce de belirttiğimiz gibi tamamıyla iç kaynaklardan olabileceği gibi, kısmen iç ve kısmen dış kaynaklardan olmak üzere karma bir şekilde de yapılabilir. Karma sermaye artırımının yapılması halinde dış ve iç kaynaklardan artırım usulü birlikte uygulanır.

⁴⁸⁷ **Helvacı**, Kayıtlı Sermaye 157.

⁴⁸⁸ **Karahan/Saraç**, Şirketler 601; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 79; **Pulaşlı**, Şirketler 627; **Üçışık/Çelik**, Şirketler 35; **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 234; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 20; **Bilgili/Demirkapı** 458.

aa. Artırımın Özellikleri

aaa. Sermayenin Ödenmiş Olması Ön Şartı Bakımından

Dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılabilmesinin koşullarından biri, çıkarılmış sermayenin tamamının ödenmiş olmasıdır. Sermayenin karşılıksız kalması hali, yönetim kurulunun genel kurulu toplantıya çağırmasını gerektiren özel durumlardan biridir⁴⁸⁹.

Dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılabilmesi için mevcut sermayeye ilişkin borçların tamamen ödenmiş olmasının şart koşulmasının⁴⁹⁰ nedeni, pay sahiplerinden yeni sermaye talebinde bulunan şirketin öncelikle mevcut sermayeye ilişkin alacağını tahsil etmesinin doğru olacağı düşüncesidir (TTK 456)⁴⁹¹. Bu düşünce, şirkete yeni sermaye getirilmesi söz konusu olmayan iç kaynaklardan artırım için geçerli değildir. Ancak doğal olarak, sermaye artırımının kısmen dış ve kısmen de iç kaynaklardan yapıldığı hallerde mevcut sermayenin tamamen ödenmiş olması ön koşulu aranacaktır.

bbb. Yönetim Kurulunun Artırım Yetkisinin Süresi

Yönetim kuruluna esas sözleşmede belirtilen kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayeyi artırma yetkisi en çok beş yıl için tanınabilir (TTK 460/1)⁴⁹². Söz konusu beş yıllık süre geçtikten sonra alınan artırım kararı geçersiz olacaktır⁴⁹³.

⁴⁸⁹ **Aydın**; Sermaye Kaybı 101 vd.

⁴⁹⁰ **Pulaşlı**, Şirketler 620; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 126; **Bahtiyar**, Şirketler 318; **Şener**, Şirketler 562.

⁴⁹¹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 381.

⁴⁹² **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 79; **Pulaşlı**, Şirketler 266; **Bahtiyar**, Şirketler 332; **Şener**, Şirketler 571.

Burada belirtmek gerekir ki; yukarıdaki sınırlamalar dışında, ilk esas sözleşme veya yönetim kuruluna yetki veren genel kurul kararı ile başka sınırlamalar da öngörülebilir. Örneğin beş yıldan daha kısa bir yetki süresi tespit edilebilir veya artırım yetkisi belli bir amaç için verilebilir ya da artırımın tamamen veya kısmen aynı sermaye artırımı şeklinde yapılacağı kararlaştırılabilir⁴⁹⁴.

ccc. Kayıtlı Sermaye Tavanının Aşılabilmesi

Daha önce de belirttiğimiz gibi yönetim kurulunun sermaye artırımı yetkisi esas sözleşmede yer alan kayıtlı sermaye tavanı ile sınırlıdır. Bu sınırı aşan sermaye artırımı bătıldır⁴⁹⁵. Diğer organların devredilmez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin yönetim kurulu kararları bătıldır⁴⁹⁶ (TTK 391/1-d)⁴⁹⁷.

Kayıtlı sermaye tavanının aşılamayacağı yönündeki kuralın bir istisnası⁴⁹⁸ bulunmaktadır. Buna göre sermaye artırımının iç kaynaklardan yapılması halinde kayıtlı sermaye tavanı aşılabılır (GTB Tebliği 9/4). Aynı istisna HAAO’larda da öngörölmüşdür (SPK Tebliği 4/7). Esas sözleşmenin yönetim kurulu kararıyla değıştirilmesine yol açan bu istisnanın kanun yerine tebliğ ile düzenlenmesi ise isabetli olmamıştır. Zira bu düzenleme normlar hiyerarşisine uygun değildir⁴⁹⁹.

⁴⁹³ **Akkale**, Kayıtlı Sermaye 38.

⁴⁹⁴ **Yanlı**, Kayıtlı Sermaye 18.

⁴⁹⁵ **Pulaşlı**, Şirketler 206; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 135; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 322; **Karahan/Saraç**, Şirketler 602; **Bahtiyar**, Şirketler 330; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 106.

⁴⁹⁶ **Karahan/Arslan**, Şirketler 408; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 520; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 275; **Pulaşlı**, Şirketler 437; **Bahtiyar**, Şirketler 207; **Şener**, Şirketler 573; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 343.

⁴⁹⁷ TTK m.391/1/d’de iki farklı ihtimal düzenlendiğinden hükümde her ne kadar “ve” bağlacı kullanılsa da bunun “veya” olarak anlaşılması gerekir. (**Kendigelen**, İlk Tespitler 278.)

⁴⁹⁸ **Şener**, Şirketler 572.

⁴⁹⁹ **İpekeli**, Kayıtlı Sermaye 1420; HAAO’lar açısından aynı eleştiri **Moroğlu** tarafından ifade edilmiştir; bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 382.

ddd. İmtiyazlı Pay Sahiplerinin veya Oluşturdıkları Kurulların Kararı

Tekrardan kaçınmak adına daha önce bu konuda yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz⁵⁰⁰.

eee. Pay Sahiplerinin İştirak Taahhüdünde Bulunmaması

İç kaynaklardan sermaye artırımında şirkete yeni sermaye getirilmesi söz konusu olmamasına ve sermaye artırımında kullanılacak olan kaynak şirkette mevcut bulunmasına göre, pay sahiplerinin iştirak taahhütnamesi düzenleyip imzalamaları da gerekmemektedir. Ancak, sermaye artırımının kısmen dış ve kısmen de iç kaynaklardan yapılması halinde, dış kaynak olarak getirilen sermaye için iştirak taahhütnamesi düzenlenip imzalanması gerekmektedir.

fff. Önceki Yıldan Aktarılan Kâr İle Son Hesap Dönemi Kârının Sermayeye Eklenip Bedelsiz Pay Çıkarılabilmesi İçin Genel Kurul Kararı Alınması Zorunluluğu

Anonim şirketlerde dağıtılabılır kârın dağıtılıp dağıtılmamasına ve dağıtılma şekline karar verme yetkisi, kanun ve esas sözleşme hükümleri çerçevesinde genel kuruldadır (TTK 408). Genel kurul bu yetkisini başka bir organa, oluşturulacak bir kurala veya komiteye devredemez⁵⁰¹. Buna göre, önceki yıldan aktarılan kârın veya son hesap dönemi kârının sermayeye eklenmesi suretiyle pay

⁵⁰⁰ Bkz. Bölüm I, D, 3.

⁵⁰¹ **Karahan/Huysal**, Şirketler 525; **Pulaşlı**, Şirketler 349; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 300; **Şener**, Şirketler 314; **Bahtiyar**, Şirketler 143; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 476.

sahiplerine bedelsiz pay senedi verilmesi yetkisi de genel kuruldadır. Bu tespit kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş olan şirketler için de aynen geçerlidir. Dolayısıyla, önceki yıldan aktarılan kâr ile son hesap dönemi kârının sermayeye eklenmesi suretiyle pay sahiplerine bedelsiz pay verilebilmesi için kayıtlı sermaye sisteminde de öncelikle genel kurulda bu yönde bir karar alınması gerekmektedir. Bu zorunluluk, PT 16 ile II-19.1 sayılı Tebliğin 4 ve 5. maddeleri hükümlerinde de (esas veya kayıtlı sermayeli şirket ayırımı yapılmaksızın) vurgulanmıştır.

Dağıtılabilir kârın sermayeye eklenerek pay sahiplerine bedelsiz pay senedi verilmesine ilişkin karar genellikle bilânço, kâr ve zarar hesabının ve yönetim kurulunun kârın dağıtılmasına ilişkin önerisinin de karara bağlandığı olağan⁵⁰² genel kurul toplantısında (TTK 409; 413) karara bağlanacaktır (TTK 418; 422).

bb. Artırım Usulü

Kayıtlı sermaye sistemindeki şirketlerin tamamıyla iç kaynaklardan sermaye artırımları TTK 456 ilâ 459. ve 460 ilâ 462. maddeleri hükümlerine tâbidir. SerPK'nın halka açık ve açılmakta olan anonim şirketlere ilişkin hükümleri saklıdır (TTK 460/7). TTK'nın anılan hükümlerine göre artırım usulü şu aşamalardan oluşmaktadır:

aaa. Yönetim Kurulunun Sermaye Artırımı Kararı

Kayıtlı sermaye sisteminde iç kaynaklardan halka açık olmayan sermaye artırımına yönetim kurulu karar verir (TTK 456/2; 460/1). Yönetim kurulu esas sözleşmenin çıkarılmış sermayeye ilişkin yeni hükümlerini ve bu kapsamda artırılan sermayenin tutarını, bu sermayenin hangi iç kaynaklardan ve ne miktarlarda karşılanacağını, çıkarılacak yeni payların itibari değerlerini,

⁵⁰² **Pulaşlı**, Şirketler 351; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 302; **Karahan/Huysal**, Şirketler 520; **Bahtiyar**, Şirketler 147; **Şener**, Şirketler 457; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 477.

sayılarını, cinslerini, esas sözleşme ile yetkilendirilmiş ise primli veya imtiyazlı olup olmadıklarını, rüçhan haklarının sınırlandırılıp sınırlandırılmadığını ve kullanılma şartları ile sürelerini belirler ve karara bağlar.

Yönetim kurulu, yeni pay alma hakkını sınırlama yetkisini pay sahipleri arasında eşitsizliğe⁵⁰³ yol açacak şekilde kullanamaz.

Esas sözleşmede aksine ağırlaştırıcı bir hüküm bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu kararı için gerekli toplantı nisabı üye tam sayısının çoğunluğu; karar nisabı ise toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğudur (TTK 390/1). Yönetim kurulu kanun ve esas sözleşmedeki yetki sınırlarına riayet etmelidir. Bu sınırları aşan artırımlara karar verme yetkisi yönetim kuruluna değil genel kurula aittir.

Yönetim kurulunun sermaye artırımı kararı alabilmesi için özel bir toplantı ve çağrı usulü belirlenmemiştir. Dolayısıyla yönetim kurulu rutin usulde fakat kanunda belirtilen toplantı ve karar yetersayılarına uyarak sermaye artırımına karar verebilecektir. Toplantıya çağrı usulünün ağırlaştırılmaması gereği bu sistemin gereğidir. Zira kayıtlı sermaye, genel kurul yapmanın gerektirdiği ağır formaliteler için getirilmiş bir alternatiftir.

Yönetim kurulu kararı aleyhine pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri TTK 455'te öngörülen sebeplerin varlığı halinde kararın ilânından itibaren bir ay içinde iptal davası açabilirler. Bu davaya TTK 445 ilâ 451. maddeleri kıyas yoluyla uygulanır (TTK 460/5). Yine, yönetim kurulu kararı aleyhine TTK 391'e göre butlanın⁵⁰⁴ ve genel hükümlere göre yokluğun tespiti davası da açılabilir.

⁵⁰³ **Karahan/Coşgun**, Şirketler 354; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 619; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 515; **Bahtiyar**, Şirketler 206; **Pulaşlı**, Şirketler 434; **Yıldız**, Eşit İşlem 170 vd.; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 274.

⁵⁰⁴ **Karahan/Arslan**, Şirketler 407; **Pulaşlı**, Şirketler 433; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 274; **Bahtiyar**, Şirketler 205; **Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat** 515.

bbb. Gümrük ve Ticaret Bakanlığının İzni

İzin başvurusunda aranan belgeler kuruluşta kayıtlı sermaye sistemini kabul eden anonim şirketler için ayrı, sisteme sonradan geçmek isteyen anonim şirketler için ayrı düzenlenmiştir. Buna göre, kuruluşta başvuru yapacak olan anonim şirketler, şirket kurucularının imzalarının noter tarafından onaylandığı esas sözleşme örneğini, başlangıç sermayesinin tamamının  denmiş olduğunu belirten banka mektubunu, imtiyazlı ve itibari değerin üzerinde pay çıkarma yahut rüçhan hakkını sınırlandıran yetkinin varlığı halinde bu unsurları içeren kurucular beyanını izin başvurusu dilekçesinin ekinde sunar (HKAş KST 6).

Kayıtlı sermaye sistemine sonradan geçmek isteyen şirketler, güncel ve gereken tüm değişikliklerin yapılmış olduğu imzalanmış esas sözleşme örneğini, yönetim kurulunun esas sözleşmeye kayıtlı sermayenin eklenmesi için gereken taslak düzenlemeyi, sermayenin tamamının  denmiş olduğunu gösteren yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporunu, son üç yılın bilanço ve gelir tablosunu, imtiyazlı veya itibari değerin üzerinde pay çıkarılması halinde bu duruma ilişkin gerekçeli beyanı, bağımsız denetime tabi şirketler için denetleme raporunu dilekçe ekinde sunar (HKAş KST 6). Bu  rnek değişikliklerin işlendiği tek bir metin haline getirilmiş olmalıdır.

ccc. Ticaret Siciline Tescil ve İlân

Yönetim kurulu esas sözleşmenin sermayeye ilişkin hükümlerinin GTB'den izin verilmiş şekillerini, sermayenin artırılmasına dair kararını, imtiyazlı paylara ve rüçhan haklarına ilişkin sınırlamaları, prime dair kayıtları ve bunun uygulanması hakkındaki kuralları esas sözleşmede  ng r ld ğu şekilde il n eder ve şirketin internet sitesinde yayımlar (TTK 460/2).

Çıkarılmış sermayenin artırılmasına karar veren yönetim kurulu yapılan sermaye artırımının hangi i  kaynaklardan karşılandığını; sermaye artırımında kullanılan i  kaynakların şirket bünyesinde gerçekten var olduğunu ve serbestçe tasarruf edilebilirliğini ve bunlara ilişkin garantisini,

kanuni ve idari gerekliliklerin yerine getirildiğini belirten beyanı imzalayarak⁵⁰⁵, tescil talebine ilişkin dilekçesi ekinde ticaret siciline verir (TTK 457).

İç kaynaklardan sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliğinin hüküm doğurabilmesi için yönetim kurulunca ticaret siciline tescil ettirilmesi zorunludur. Yönetim kurulu, sermaye artırımı işlemlerinin tamamlandığına ilişkin yönetim kurulu kararının alınmasını izleyen otuz gün içinde artırımın tescilini şirket merkezinin bulunduğu yer ticaret sicili müdürlüğünden ister (TTK 460/6; 455; TSY 72; 73)⁵⁰⁶.

Ticaret siciline tescil kurucu nitelikte yani sermaye artırımının hüküm doğurması koşulu olduğundan⁵⁰⁷, artırım kararının ticaret siciline tescilinden önce çıkarılan bedelsiz paylar ve pay senetleri hükümsüzdür (TTK 486). Buna rağmen çıkarılmış olan hükümsüz pay ve pay senetlerini devralmış olan kimseler, bu nedenle uğradıkları zararların tazminini dava edebilirler. Bu paylara ve pay senetlerine istinatla pay sahipliği iddiasında bulunulamaz⁵⁰⁸.

Sermaye artırımını yönetim kurulunun artırım kararı tarihinden itibaren üç ay içinde tescil edilemediği takdirde yönetim kurulu kararı ile GTB izni geçersiz olur. (TTK 456/3). İç kaynaklardan sermaye artırımının TTSG’de ilânı ve şirketin internet sitesine konulması da zorunlu olmakla beraber (TTK 455), bu ilânın artırımın hüküm doğurması bakımından kurucu (ihdasi) bir niteliği ve işlevi yoktur. İlân sadece TTK 36/1-4’de belirtilen hukuki sonuçları doğurur.

⁵⁰⁵ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 335; **Şener**, Şirketler 565; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 126.

⁵⁰⁶ Yargıtay’a göre; bir anonim şirketin, sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının ticaret siciline tescili istemi üzerine sicil memuru, bu işlemin tescili için, yasa ve nizamnamenin öngördüğü tüm koşulların tam olarak yerine getirilip getirilmediğini araştırması ve incelemesi, tescil şartlarının yerine getirildiğini anlaması halinde tescil istemini karara bağlayıp, bu tarih itibarıyla tescil işlemini yapması gerekir (Y 11. HD E. 1998/2626 K. 1998/2992 T. 1.5.1998). Benzer kararlar için bkz. Y 11. HD E. 2007/9314 K. 2009/4667 T. 15.4.2009; Y 11. HD E. 2003/5999 K. 2004/251 T. 15.1.2004; Y 11. HD E. 2001/9539 K. 2002/1757 T. 4.3.2002.

⁵⁰⁷ **Karahan/Saraç**, Şirketler 606; **Pulaşlı**, Şirketler 526.

⁵⁰⁸ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 386.

ddd. Yeni Çıkarılan Bedelsiz Payların ve Pay Senetlerinin Hak Sahiplerine Verilmesi

İç kaynaklardan sermaye artırımını yoluyla ihraç edilen paylara ise bedelsiz pay denir⁵⁰⁹.

TTK ve HKAŞ KST’de herhangi bir açıklık bulunmamasına karşın, yönetim kurulunun bedelsiz paylardan alma hakkını kısıtlama yetkisinin bulunmadığı sonucuna varmak gerekir⁵¹⁰. Zira bu hak TTK 461 anlamında yeni pay alma hakkı niteliğinde değildir⁵¹¹.

Sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile hukuken varlık kazanan yeni bedelsiz paylar şirket pay sahipleri defterinde mevcut pay sahipleri adına kaydedilir⁵¹². Bu paylar için esas sözleşmeye göre nama veya hamiline yazılı pay senetleri ve geçici pay ilmhahaberleri çıkarılabilir. Halka açık olmayan şirketlerin pay senedi ve ilmhahaber çıkarmaları zorunlu olmadığı halde, halka açık veya açılmakta olan anonim şirketlerin (bu sonuncuların en azından halka arz edilecek payları için) pay senedi çıkarmaları, kaydi sistem⁵¹³ dışında zorunludur.

⁵⁰⁹; **Karahan/Saraç**, Şirketler 581; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 127; **Şener**, Şirketler 562; **Bahtiyar**, Şirketler 327; **Pulaşlı**, Şirketler 620; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 576. SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları (2) 1.

⁵¹⁰ HAAO’lar açısından bu sonuç, “*Halka açık Şirketlerin sermaye artırımlarında, bedelsiz paylar artırım tarihindeki mevcut paylara dağıtılır*” şeklindeki SerPK 19/4 hükmünden çıkmaktadır.

⁵¹¹ **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 158; **Aytaç**, Hisse Senetleri 89; **Yıldız**, Eşit İşlem İlkesi 171.

⁵¹² **Karahan/Saraç**, Şirketler 581; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 127; **Şener**, Şirketler 562; **Bahtiyar**, Şirketler 327; **Pulaşlı**, Şirketler 620.

⁵¹³ Kaydileştirme sermaye piyasası araçlarının, fiziki olarak basılmadan aynı nitelik ve hakları taşıyacak şekilde elektronik ortamda kayden izlenmesidir. Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi süreci; sermaye piyasası araçları ve bu araçlara ilişkin hakların MKK tarafından, bilgisayar ortamında, ihraççılar, yatırım kuruluşları ve hak sahipleri itibarıyla tutulduğu ve bu araçlar üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde MKK’ya yapılan bildirim tarihinin esas alındığı hukuki sistem olarak tanımlanabilir. Fiziki olarak menkul kıymet basılması uygulamasından vazgeçilmesi, bu uygulamanın getirdiği maliyetlerden ve risklerden kurtulmaktan öte, bir bütün olarak haksahipliği bilgilerinin doğru ve güncel olarak tutulması ve takas/saklama sisteminin etkin ve güvenilir çalışmasını sağlamaya yöneliktir. Detaylı bilgi için bkz. **Ünal**, Kaydileştirme 26 vd.

c. Halka Açık Anonim Şirketlerde

Bu konu, PT 16/5-9, kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş halka açık şirketlerin iç kaynaklardan ve/veya kâr payından yapacakları sermaye artırımını için özel bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre artırımın usulü:

aa. Mevcut Sermayenin Tamamen Ödenmiş Olması Ön Koşulunun Aranmaması

Tekrardan kaçınmak adına bu konuda daha önce yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz⁵¹⁴.

bb. Kayıtlı Sermaye Tavanının Bir Defaya Mahsus Olarak Aşılabilmesi

Kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulunun sermaye artırımını yetkisi esas sözleşmede yer alan kayıtlı sermaye tavanı ile sınırlıdır. Ancak, KST 6/6'da her türden iç kaynak ile kâr payının sermayeye eklenmesi suretiyle artırımda bir defaya mahsus olmak üzere kayıtlı sermaye tavanı aşılabılır. Sermayenin yönetim kurulu kararıyla artırılmasına izin veren bu istisnanın kanun yerine tebliğ ile düzenlenmesi ise isabetli olmamıştır. Zira bu düzenleme normlar hiyerarşisine uygun değildir⁵¹⁵.

Nakden yapılacak sermaye artırımları ile kayıtlı sermaye tavanı aşılamaz.

⁵¹⁴ Bkz. Bölüm I, D, 1.

⁵¹⁵ **İpekeli**, Kayıtlı Sermaye 1420; aynı eleştiri **Moroğlu** tarafından ifade edilmiştir; bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 382.

cc. Artırım Usulü

aaa. Yönetim Kurulu Kararı

Yönetim kurulu, esas sözleşmenin sermaye maddesini değiştiren bir karar alır. Bu kararda kayıtlı sermaye tavanı, artırılan sermaye, artırımda kullanılacak iç kaynak tutarları, ihraç edilecek payların grupları ve türleri ile pay senetleri borsada işlem görmeyen şirketler için bedelsiz pay alma haklarının kaç numaralı yeni pay alma kuponu ile kullanılacağı ve artırılan sermayeyi temsil edecek payların tertibi belirtilir (PT Ek No. 7, 5).

bbb.Sermaye Artırımında Kullanılan İç Kaynaklar ve/veya Kâr Payı Kalemlerinin Şirketin Sermaye Hesabına Aktarılması

Bu işlem iç kaynaklar ile kâr payının sermaye hesabına aktarıldığını gösteren YMM raporu ile belgelenir (PT 16/5- a; Ek. 7 12).

ccc. SPK'nın Onayı

İç kaynak ve/veya kâr kalemlerinin sermaye hesabına aktarılmasından sonra, yönetim kurulu, ihraç belgesinin onaylanması ve çıkarılmış sermayeyi gösteren esas sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesinin yeni şekline SerPK'ca uygun görüş verilmesi için, yönetim kurulu kararı tarihinden itibaren otuz gün içerisinde SerPK'ya başvurur. Başvuru dilekçesine yönetim kurulunun artırım kararı ile birlikte, PT 7 no'lu ekinde belirtilen ilgili belgeler eklenir⁵¹⁶.

⁵¹⁶ Başvuru dilekçesine eklenecek belgeler şunlardır:

1. Yürürlükte bulunan tüm değişiklikleri içeren ve tek bir metin haline getirilmiş, ortaklığı temsile yetkili kişilerce imzalı esas sözleşme,
2. Esas sözleşmede yer alan pay gruplarına ve bu gruplara tanınan imtiyaz ve kısıtlamalara ilişkin bilgiler,

-
3. Kayıtlı sermaye sistemindeki şirketlerde, kayıtlı sermaye tavan miktarı, ayrı ayrı olarak sermaye artırımında kullanılacak iç kaynak tutarları, ihraç edilecek payların grupları ve türleri ile payları borsada işlem görmeyen şirketler için bedelsiz pay alma haklarının mevcut pay senetlerinin kaç numaralı yeni pay alma kuponu ile kullanılacağı, artırılan sermayeyi temsil edecek pay senetlerinin tertibinin belirleneceği sermaye artırımına ilişkin yönetim kurulu kararı,
 4. Esas sermaye sistemindeki şirketlerde, sermaye artırımı nedeniyle esas sözleşmenin ilgili maddesinin değişikliğine ilişkin yönetim kurulu kararı ve ilgili madde tadil tasarısı,
 5. Kâr payı hariç, iç kaynakların varlığına, bu kaynakların mevzuata uygun bir şekilde oluştuğuna ve sermayeye eklenebileceğine ilişkin yeminli mali müşavir raporu ile TTK'nın 457 nci maddesi çerçevesinde hazırlanan beyan,
 6. Kâr payının sermayeye eklenmesi durumunda son üç yıla ait kar dağıtım tabloları,
 7. Ortaklığın mevcut sermayesinin ödendiğinin tespitine ilişkin mali müşavirlik raporu ile ortaklığın yaptığı son sermaye artırımının tescilinin ilanına ilişkin TTSG,
 8. Esas sermaye sistemindeki şirketlerde, yapılacak sermaye artırımı nedeniyle gerçekleştirilen esas sözleşme değişikliğine ilişkin olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığından alınan izin belgesi ile genel kurul toplantı tutanağı ve hazır bulunanlar listesi,
 9. Kayıtlı sermaye sistemindeki şirketlerde, kar payından yapılacak sermaye artırımı nedeniyle genel kurul toplantı tutanağı ve hazır bulunanlar listesi,
 10. Payları borsada işlem görmeyen halka açık şirketler için pay senedi örneği,
 11. Son durum itibarıyla yüzde beş ve üzeri pay sahiplerini gösterir şekilde ortaklık yapısı ile mevcut yönetim kurulu üyeleri hakkında bilgi,
 12. Kayıtlı sermaye sistemindeki şirketlerle sınırlı olmak üzere, kar payı ve iç kaynakların sermaye hesabına aktarıldığını gösteren mali müşavir raporu,
 13. Kayıtlı sermaye sistemindeki şirketlerde, sermaye artırım işlemlerinin tamamlandığına ilişkin yönetim kurulu kararı ile Kanunun 18 inci maddesinin yedinci fıkrası uyarınca tescil ve ilan ettirilecek çıkarılmış sermayeyi gösteren esas sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesinin yeni şekli,
 14. Ortaklığı temsile yetkili kişilerin noter onaylı imza sirküleri,
 15. Ortaklığın son yıllık ve varsa son ara döneme ilişkin finansal tabloları,
 16. Kurulca istenecek diğer bilgi ve belgeler.
 17. (*) İstenilen bilgi ve belgelerin KAP'ta ilan edilmiş olması ve bunların güncel olduğunun ortaklık tarafından beyan edilmesi durumunda Kurula ayrıca yazılı olarak gönderilmesi gerekmez.

ddd. İzahname

Tamamıyla iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımlarında yönetim kurulunun artırım kararından sonra, bedelsiz paylar için izahname hazırlamasına⁵¹⁷ ve SerPK'ya onaylatmasına gerek olup olmadığı sorusunun cevabı önemlidir. “Sermaye piyasası araçlarının halka arz edilebilmesi veya borsada işlem görebilmesi için izahname hazırlanması ve hazırlanan bu izahnamenin SPK'ca onaylanması zorunludur.” SerPK 4/1 hükmünün bedelsiz pay senetlerini de kapsadığı kabul edilebilirse de yine “ihraç” ve “halka arz” kavramlarının herhalde “halka satış” olarak tanımlanması karşısında, halka satılması söz konusu olmayan bedelsiz pay senetlerinin SPK kaydına alınmalarına da gerek olmadığı sonucuna varılabilir (SerPK 3)⁵¹⁸. PT'nin 16. maddesinin sadece “iç kaynakların sermaye hesabına aktarılmasından sonra tescile mesnet belge alınması için SPK'ya müracaat”tan söz eden hükmü de bu görüşü destekler niteliktedir. SPK uygulaması bedelsiz pay senetleri için de izahname hazırlanıp onaylatılması gerektiği yönündedir. Ancak izahname hazırlanıp SerPK'ya onaylatılması bakımından ödemeli ve bedelsiz pay senetleri arasında ayırım yapılmasını haklı kılacak bir gerekçe bulunmaması nedeniyle SPK tarafından uygulamasının doğru olduğu da savunulmaktadır⁵¹⁹. Kanaatimizce, burada halka satış söz konusu olmadığından bedelsiz paylar bakımından izahname hazırlama yükümlülüğü kabul edilmesi yerinde bir yaklaşım değildir. Zira izahname düzenlenmesini talep etmekteki temel amaç yatırımcıları korumaktır. Ancak burada yatırım veya yatırımcı söz konusu olmayıp bedelsiz payları mevcut pay sahipleri doğrudan iktisap etmektedir.

Çıkarılacak bedelsiz paylara ilişkin izahnamenin onaylanması için başvuru bir dilekçe ile yapılır. Başvuru SPK tarafından, SerPK 5. ve 6'ya ve PT 12'ye göre incelenir ve uygun bulunursa onaylanıp durum şirkete bildirilir.

⁵¹⁷ Üçışık/Çelik, Şirketler 190.

⁵¹⁸ Bahtiyar, Kayıtlı Sermaye 140.

⁵¹⁹ Moroğlu, Sermaye Artırımı 393.

eee. Yönetim Kurulu Beyanı

Yönetim kurulunca sermaye artırımı hakkında yazılı bir beyan hazırlanıp imzalanır. Bu beyanda, sermayeye dönüştürülen fonun veya yedek akçenin serbestçe tasarruf edilebilirliği, kanuni ve idari gerekliliklerin yerine getirildiği bilgisi yer alır ve iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımının hangi kaynaklardan karşılandığı, bu kaynakların gerçekliği ve şirket varlığı içinde varoldukları konusunda garanti verilir (TTK 457; SerPK 2/2)⁵²⁰. İmzalı beyan, tescil talebine dair dilekçe ile birlikte ticaret siciline verilir.

fff. Ticaret Siciline Tescil ve İlân

İzahnamenin ve ihraç belgesinin SerPK’ca onaylanmasını takiben esas sözleşmenin kayıtlı sermaye tavanına ve çıkarılmış sermayeye ilişkin maddesinin yeni şekli, genel kurul kararı aranmaksızın yönetim kurulu tarafından on gün içinde ticaret siciline tescil ve TTSG’nde ilân ettirilir (TTK 455; 35/4; TSY 74; PT 16/5-b)⁵²¹.

Esas sermaye sistemine göre sermaye artırımı ile ilgili olarak artırım kararının ticaret siciline tescili ve ilânı ve özellikle tescil talebi, sicil müdürünün görevi, tescili zorunlu olan hususlar, tescilin hükmü ve TTSG’de ilânı konularında yaptığımız açıklamalar esas itibarıyla kayıtlı sermaye sistemine göre halka açık sermaye artırımı kararının tescil ve ilânı bakımından da geçerlidir. Farklılık sadece tescili talep dilekçesi ekinde ticaret sicili müdürlüğüne verilmesi gereken halka açık sermaye

⁵²⁰ Topçu/Demirkol 139.

⁵²¹ Yargıtay’a göre; bir anonim şirketin, sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının ticaret siciline tescili istemi üzerine sicil memuru, bu işlemin tescili için, yasa ve nizamnamenin öngördüğü tüm koşulların tam olarak yerine getirilip getirilmediğini araştırması ve incelemesi, tescil şartlarının yerine getirildiğini anlaması halinde tescil istemini karara bağlayıp, bu tarih itibarıyla tescil işlemini yapması gerekir (Y 11. HD E. 1998/2626 K. 1998/2992 T. 1.5.1998). Benzer kararlar için bkz. Y 11. HD E. 2007/9314 K. 2009/4667 T. 15.4.2009; Y 11. HD E. 2003/5999 K. 2004/251 T. 15.1.2004; Y 11. HD E. 2001/9539 K. 2002/1757 T. 4.3.2002.

artırımına özgü belgeler (örneğin izahname, sirküler, aracılık sözleşmesi, pay senetleri örneği, SerPK'nın tescil belgesi) bakımındandır.

ggg. Bedelsiz Payların ve Pay Senetlerinin Sahiplerine Verilmesi

İç kaynaklardan sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile ihdas edilen bedelsiz paylar⁵²², artırım tarihindeki pay sahiplerine payları oranında dağıtılır (TTK 462/3; SerPK 19/4). Dikkat edilirse burada bedelsiz paylara malik olabilme bakımından artırım tarihinde pay sahibi olma koşulu aranmıştır. Burada artırım tarihinden kasıt ise artırım kararının tescil edildiği andır. Zira bu tescil artırım kararı bakımından kurucudur ve tescil yapılmaz ise sermaye artmış olmaz.

Artırım tarihinde pay sahibi olma gerekliliği ilgili payların devri noktasında önem arz etmektedir. Pay sahibi henüz sahip olmadığı bir payı devredemeyeceğinden bu tarihten önce yapılan devirler şirkete karşı geçersiz olacaktır.

Yine, iç kaynakların sermayeye eklenmesi yolu ile sermaye artırımında ihraç edilen bedelsiz payların, yeniden değerlemenin esas alınarak yapıldığı tarihteki pay sahiplerine mi yoksa değer artış fonunun sermayeye eklendiği, yani sermaye artırımının "yeniden değerlendirme fonundan yapıldığı tarihteki pay sahiplerine mi verileceği konusu uygulamada ve doktrinde oldukça tartışma ve çekişmelere neden olmuştur⁵²³. Yargıtay 11 HD ilk olarak, yeniden değerlendirme fonunun sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan bedelsiz payların ve paysenetlerinin pay sahiplerine sermayenin artırıldığı tarihteki pay oranlarına göre değil, yeniden değerlemenin yapıldığı tarihteki pay oranlarına göre

⁵²² İç kaynaklardan sermaye artırımı sonucu çıkarılan yeni paylar ve pay senetleri, Almanca konuşulan hukuk çevrelerinde " Gratisaktie-bedava (bedelsiz) pay senedi-" olarak adlandırılmaktadır. Aslında, bu payların ve pay senetlerinin bedava veya bağış olmadığı, karşılığını mevcut payın değerine akseden yedek akçe veya karın teşkil ettiği hususundaki haklı eleştirilere rağmen bu ad özellikle İsviçre hukukunda tutmuş görünmektedir. Hukukumuzda özellikle uygulamada ve mevzuatta (Bkz. SerPK 19) "Bedelsiz hisse ve hisse senedi" adı kullanılmaktadır. (**Moroğlu**, Sermaye Artırımı dn. 365)

⁵²³ Bu tartışmalar için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler 885; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 258.

dağıtılması gerektiği içtihadında bulunmuş⁵²⁴ ve bu içtihat öğretide bir kısım yazarlar tarafından da benimsenmiştir⁵²⁵. Daire, bu hatalı içtihadından dönmüş ve "...Gerek yeniden değerlendirme fonunun, gerekse taşınmaz satışından elde edilen gelirin sermayeye eklenmesi sonucu oluşan bedelsiz payların şirket genel kurulunca eski yeni farkı gözetilmeden bu değerlerin sermayeye katılması tarihindeki tüm pay sahiplerine dağıtılmasının yasaya uygun olduğu..." içtihadında bulunmuştur⁵²⁶. TTK'da da bu sorun öğreti ve uygulamadaki hâkim görüş kabul edilerek çözülmüştür. Gerçekten de TTK 462/3'e göre, *"tescil ile o anda mevcut paysahipleri, mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden iktisap ederler."* denilmektedir. Böylece, yeniden değerlemeye ilişkin düzenlemelere TTK'da yer verilmek suretiyle, yeniden değerlemenin şirketler hukuku kurumu olma niteliği vurgulanarak, şirketler hukukuna yabancı bir takım çözümlerin bu kurumun ve buna özgün normların düzenleme alanına haksız tecavüzlerine ve adaletsiz durumların yaratılmasına son verilmiştir⁵²⁷. Pay sahiplerinin bedelsiz pay alma hakkı, yeni payları edinme (rüçhan) hakkı değildir ve bununla da hiç bir ilgisi yoktur. Bu nedenle, rüçhan hakkının sınırlandırılmasına olanak tanıyan TTK 461/2 hükmü bedelsiz pay alma hakkına uygulanamaz. Bedelsiz paylar üzerindeki hak kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz; bu haktan vazgeçilemez (462/3, son cümle). Pay sahiplerinin bedelsiz pay üzerindeki hakları, anonim şirket mal varlığından faydalanma imkânı veren bir *servet* hakkıdır⁵²⁸. Dolayısıyla, söz konusu durumda ortaya çıkan bedelsiz paylar kanunen pay sahiplerine geçmekte, şirket pay sahipleri eski payları ile birlikte bedelsiz paylara sahip olmaktadır. Bu işlem için bir şirket organının kararına gerek yoktur. Başka bir anlatımla, şirket organlarının belirtilen hususta karar alma yetkisi dahi bulunmamaktadır⁵²⁹.

⁵²⁴ Y. 11 HD T. 6.5.1988 E.86/2121 K.86/2704 Bkz. YKD 60 vd., C. 14, S. 1.

⁵²⁵ **Ülgen**, Bedelsiz Paylar 363; **Domaniç**, Şerh 1008 vd.

⁵²⁶ Y. 11 HD T. 9.2.1990 gün E.88/8925 K.90/768) Bkz. YKD 864 vd. C. 16, S. 6.

⁵²⁷ **Pulaşlı**, Şerh 1682.

⁵²⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 576; **Domaniç**, Şerh 1021.

⁵²⁹ **Pulaşlı**, Şirketler 620; **Bilgili/Demirkapı** 461; **Karahan/Saraç**, Şirketler 581; **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 127.

hhh. Kâr Payının Pay Olarak Dağıtılması

Kâr payının pay olarak dağıtılabilmesi için, kayıtlı sermaye sistemini seçen halka açık şirketlerde genel kurul kararının hesap dönemini izleyen beşinci ayın son iş gününe kadar alınmış olması ve aynı sürede SPK'ya başvurulması zorunludur.

Esas sermaye sistemini seçen halka açık şirketlerde hesap dönemini izleyen dördüncü ayın son iş gününe kadar esas sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesinin yeni şekline Kurulca uygun görüş verilmesi amacıyla Kurula başvurulmuş olması ve Kurulca uygun görüş verilen esas sözleşmenin yeni şeklinin ve kâr payının pay şeklinde dağıtılmasının onaylanmasına ilişkin genel kurul toplantısının uygun görüş tarihinden itibaren bir ay içerisinde yapılması zorunludur (PT 16/6).

iii. TTK 462/3, SerPK 12/b, PT'nin 16/7 Hükümleri

Anonim şirketlerde, esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanunî yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları ve mevzuatın bilanço'ya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülerek iç kaynaklardan sermaye artırımı yapılabilir (TTK 462/1). Bilanço'da sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması hâlinde, "bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden, sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılamaz (TTK 462/3). Ancak, hem bu fonların sermayeye dönüştürülmesi hem de aynı zamanda ve aynı oranda yeni sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yoluna gidilebilir (TTK 462/3).

Şirketin serbest iç kaynakları sermayeye dönüştürülmeden dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılması kural olarak yasaklanmıştır (TTK 462/3). SerPK 12/6. maddesinde bu hükmün halka açık ve halka açılmak üzere SPK'ya başvuran şirketler için uygulanamayacağı belirtilmektedir. PT'nin 16/7. maddesinde ise SerPK'nın anılan hükmü tekrarlanmaktadır⁵³⁰.

⁵³⁰ **Moroğlu**'na göre; TTK 462/3 hükmü dış kaynaklardan sermaye artırımı ile ilgili, dış kaynaklardan sermaye artırımının ön koşulunu oluşturan emredici bir hüküm olduğundan; iç kaynaklardan sermaye artırımını

C. ETKİLERİ

1. Şirket Alacaklıları Yönünden

İç kaynaklardan sermaye artırımı ile anonim şirketin malvarlığında değişiklik olmamaktadır. Artırım ile kalemler arasında bir nakil yapıldığına, yani sadece bir muhasebe işlemi ile yetinildiğine göre, kredilerinin güvencesi açısından şirket alacaklılarının durumunda iyiye doğru bir değişme olmadığı düşünülebilir. Oysa yedeklerin sermayeye dönüştürülmesi ile anonim şirket alacaklıları daha iyi duruma geçerler⁵³¹. Çünkü serbest yedekler kaleminde genel kurul her zaman değişiklik yapabilir ve alacaklıların zararına olabilecek harcama yoluna gidebilir. Oysa şirket, esas sermayesi üzerinde bu şekilde bir tasarrufta bulunamaz.

Şirket dışı kaynaklardan sermaye artırımında da hem esas sermaye hem şirkete getirilen değerlerle şirket malvarlığı artmaktadır. Ancak iç kaynaklardan sermaye artırımında malvarlığında bir artma olmamasına rağmen şirket alacaklılarının güvencesi artmaktadır⁵³².

sınırlayan veya şarta bağlayan bir hüküm değildir. Bu nedenle, PT 16 'nın iç kaynaklardan sermaye artırımını düzenleyen hükümleri arasında yer alması anlamsızdır. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 395.

⁵³¹ **Pulaşlı**, Şerh 1685; **Yurtman Demir** 17.

⁵³² **Yurtman Demir** 17.

2. Pay Sahipleri Yönünden

a. Hakkın Niteliği ve Sınırlandırılması

Sermaye artırımı ile şirkette yeni paylar ihdas edilir veya mevcut payların itibari değerleri yükseltilir. Örneğin şirketin 100.000 (yüz bin) TL olan sermayesi artırılarak 150.000 (yüz elli bin) TL'ye çıkarıldığında, artırılan kısım olan 50.000 (elli bin) TL'nin, payların itibarî değerine bölünmesi ile bulunacak rakam kadar (örneğin her payın itibarî değeri 10 TL ise 5.000 (beş bin adet) yeni pay ortaya çıkmış olur. Bu paylar, sermaye artırımının kaynağına göre bedelsiz veya bir bedel karşılığında pay sahipleri veya üçüncü kişiler tarafından edinilebilir⁵³³.

İç kaynaklardan sermaye artırımı neticesi oluşan pay ve bunları temsil eden pay senetlerine İsviçre ve Alman Hukukları'nda "*Gratisaktie*", Amerikan Hukuku'nda "*Stock dividend*", İngiliz Hukuk Sistemi'nde ise "*Bonus*" adı verilmektedir⁵³⁴. Türk Hukuk Sistemi'nde ise bu pay senetlerini ifade etmek amacıyla Türk doktrininde "bedelsiz hisse senedi"⁵³⁵, "bedelsiz pay senedi"⁵³⁶ "bedelsiz paylar"⁵³⁷, "özvarlıktan kaynaklanan yeniden bedelsiz pay"⁵³⁸, şeklinde değişik terimler kullanıldığı görülmektedir. SerPK 15/4'de ise "bedelsiz pay" terimi tercih edilmiştir⁵³⁹.

⁵³³ Karahan/Saraç, Şirketler 648.

⁵³⁴ Özkan 9.

⁵³⁵ Arslanlı, AŞ I 174, dn.139; Domaniç, Şerh 1016.

⁵³⁶ Moroğlu 184; Ansay, AŞ 216.

⁵³⁷ İmregün, AŞ 450; Ülgen, Bedelsiz Paylar 361; Berzek, Sermaye Artırımı 61; Yasaman, Menkul Kıymet 204, 208.

⁵³⁸ Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, Şirketler 490. Yazar, gratis pay deyimini de kullanmaktadır.

⁵³⁹ İç kaynaklardan sermaye artırımı sonucu çıkarılan yeni paylar ve pay senetleri, Almanca konuşulan hukuk çevrelerinde " Gratisaktie-bedava (bedelsiz) pay senedi-" olarak adlandırılmaktadır. Aslında, bu payların ve pay senetlerinin bedava veya bağış olmadığı, karşılığını mevcut payın değerine akseden yedek akçe veya karın teşkil ettiği hususundaki haklı eleştirilere rağmen bu ad özellikle İsviçre hukukunda tutmuş görünmektedir.

Yeni sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımına kural olarak mevcut pay sahipleri veya üçüncü kişiler iştirak edebilir. Dış kaynaklardan sermaye artırımını ile yeni çıkarılan payları alma bakımından mevcut pay sahiplerinin rüçhan hakkı vardır. Sermaye artırımının iç kaynaklardan yapılması hâlinde ise, bu yolla oluşacak yeni paylar mevcut pay sahiplerine dağıtılır. Başka bir deyişle, iç kaynaklardan sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile ihdas edilen bedelsiz paylar, bunların dağıtılacakları tarihteki payları oranında hâlihazır pay sahiplerine aittir (TTK 462/3; SerPK 19/4).

Kanunda mevcut pay sahiplerinin bu paylar üzerindeki hakkının sınırlandırılmayacağı, kaldırılmayacağı ve bu haktan vazgeçmenin de mümkün olmadığı açık bir biçimde belirtilmektedir⁵⁴⁰. Bedelsiz paylar üzerindeki hakkın kaldırılması, sınırlandırılması ve bu haktan vazgeçilmesi tamamen yasaklanmıştır (TTK 462/3).

Yeni çıkarılan bedelsiz payların, ellerindeki paylar oranında halihazır pay sahiplerine ait olması iç kaynaklardan sermaye artırımının niteliği gereğidir. Gerçekten, bedelsiz payların ve pay senetlerinin karşılığı (bedeli) olan yedek akçe ile önceki yıldan aktarılan kâr ve mevzuatın bilânçoaya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar daha eski payların rayiç (borsa) değerlerine dahil bulunduğu gibi; esas sermayeye eklenen son yıl safî kârı da, esas sermayeye eklenmeyip dağıtılsaydı, kural olarak payları oranında mevcut pay ve pay senedi sahiplerinin olacaktı. Yani, bedelsiz payların mevcut paylardan bölünmüş bir değer olduğu ve mevcut payların değerlerini kural olarak kendi değeri kadar azalttığı şüphesizdir. O halde, yeni çıkarılan bedelsiz payların bunların dağıtılacağı tarihteki payları oranında hâlihazır pay sahiplerine ait olması gerekir. Nitekim 1965 tarihli Alm.POK 212. paragrafında bedelsiz payların ve pay senetlerinin mevcut payları ile orantılı olarak

Hukukumuzda özellikle uygulamada ve mevzuatta (Bkz. SerPK 19) “Bedelsiz hisse ve hisse senedi” adı kullanılmaktadır. (**Moroğlu**, Sermaye Artırımı dn. 365)

⁵⁴⁰ Örneğin dış kaynaklı sermaye artırımına katılmayan pay sahiplerine, iç kaynaklardan yapılan artırım sonucu oluşacak payların verilmeyeceğinin belirtilmesi, bu zorunluluğun ihlali anlamına gelecektir. Bkz. **Kendigelen**, İlk Tespitler 371; **Bilgili/Demirkapı**, 461.

hâlihazır pay sahiplerine ait olduğu emredici bir hükümle kabul edilmiştir. Bu emredici hükme aykırı olan genel kurul kararı oybirliği ile alınmış olsa bile bătıldır⁵⁴¹.

Sermaye artırımının tescili ile birlikte o andaki pay sahipleri, mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden iktisap ederler. Örneğin 100.000 (yüz bin) TL esas sermayede %20 paya sahip olan bir pay sahibi, sermaye iç kaynaklardan yapılan artırımla 150.000 (yüz elli bin) TL'ye çıkarıldığında artan kısmın %20'si oranında bedelsiz pay alma hakkına sahip olur. Böyle bir durumda pay sahibinin şirket sermayesine iştiraki ve dolayısıyla şirket içinde ve diğer pay sahiplerine karşı olan ekonomik gücü değişmez, aynı kalır. Bu nedenle, bedelsiz paylar üzerindeki hak kaldırılmadığı ve sınırlandırılmadığı gibi bu haktan vazgeçilmesi de söz konusu değildir (TTK 462/3).

Bedelsiz paylar, iç kaynaklardan sermaye artırımı sırasındaki pay sahipleri dışında diğer kimselere veya başka herhangi bir kıstas esas alınarak dağıtılamaz. Örneğin kuruculara, şirketi kurdukları sırada harcadıkları emeğe karşılık olarak para veya bedelsiz pay senedi vermek gibi bir menfaat tanınamayacağı kanunda açıkça ifade edilmiştir (TTK 348/1). Esas sözleşmenin bu yasağa aykırı hükümleri geçersizdir (TTK 340).

Bir sermaye şirketinin paylarını iktisap edip karşılıklı iştirak konumuna bilerek giren diğer bir sermaye şirketi, iştirak konusu olan paylardan doğan toplam oyları ile diğer pay sahipliği haklarının sadece dörtte birini kullanabilir. Böyle bir durumda iştirak eden şirketin pay sahipliği hakları kural olarak donar. Ancak, bedelsiz payları edinme hakkı bunun istisnasıdır (TTK 201/1). Şirketin pay sahipliği hakları böyle bir durumda kural olarak dónsa bile, iştirak ettiği şirketin iç kaynaklardan sermaye artırımında bedelsiz payları edinme hakkı saklıdır.

Şirketin iktisap ettiği kendi payları ile yavru şirket tarafından iktisap edilen ana şirketin payları, ana şirketin genel kurul toplantı nisabının hesaplanmasında dikkate alınmaz. Şirketin devraldığı kendi payları hiçbir pay sahipliği hakkı vermemekle birlikte bedelsiz payların iktisabı bunun istisnasını oluşturur (TTK 389/1).

Payların itibari değerlerinin arttırılması yoluyla yapılan artırımda, pay sahiplerinin pay sayıları aynı kalır. Bu tür sermaye artırımında pay sahiplerinin, herhangi bir ödemede bulunmaksızın

⁵⁴¹ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 399 vd.; **Karahan/Huysal**, Şirketler 556; **Üçışık/Çelik**, Şirketler 338; **Bilgili/Demirkapı** 344; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 527; **Bahtiyar**, Şirketler 183; **Şener**, Şirketler 526.

mal varlığından kaynaklanan "bedelsiz payları" edinmek suretiyle mal varlıklarında belirli bir artış sağlanmış olur⁵⁴².

Sermaye artırımını bakımından *tescil* işlemi *kurucu* olduğundan, yeni *paylar tescil ile oluşur* (TTK 455, 462/3, 3.cümle)⁵⁴³. Ancak SerPK ve SPK'nın çıkardığı tebliğlere göre dış kaynaklardan yapılan sermaye artırımında çıkarılan yeni hisse senetlerinin, sermaye artırımının tescilinden önce halka, bedelin tamamının ödenmesi yoluyla satılması sisteminde, pay, sermaye artırımının tescili ile, yani geciktirici şarta bağlı olarak doğmakta ve *sermaye artırımının tesciline kadar pay sahipliği hakları askıdadır*. Pay ve paysahipliği hakları tescil ile kesinleşir. Çünkü yeni paylar için oy ve kâr payı hakkı ancak tescilden itibaren söz konusu olmaktadır⁵⁴⁴. İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımını kararının tescili ile o anda şirketin mevcut pay sahipleri, paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz (karşılıksız) payları kendiliğinden iktisap edecektir. Başka bir deyişle, bedelsiz paylar ve pay senetleri artırımın ticaret siciline tescili ile ve başkaca bir işleme gerek kalmaksızın, doğrudan doğruya hâlihazır pay sahiplerinin olur. Dış kaynaklardan sermaye artırımında olduğunun aksine, pay sahiplerinin yeni pay alma hakkı kullanmalarına gerek olmadığı gibi, bedelsiz payların ve pay senetlerinin şirketten talep edilmesinin veya alınmasının hak düşürücü bir süreye bağlanması da mümkün değildir⁵⁴⁵.

Anonim şirketler hukukunda, pay sahipliği sıfatına bağlı hakların şirketçe değişikliğe tabi tutulup tutulamayacağı meselesi üzerinde önemle durulmuştur. Zira pay sahiplerine tanınan hakların istisnasız hepsinin çoğunluk kararı ile sınırlandırılabilir yahut ortadan kaldırılabilir olduğunun kabul edilmesi pay sahiplerinin aleyhine sonuçlara ve şirketten umduğu faydayı elde edememesine yol açabilir. Bu çerçevede çoğunluk kararı ile pay sahiplerinin bir kısım temel haklarının bertaraf edilip

⁵⁴² **Pulaşlı**, Şerh 1685.

⁵⁴³ **Tekinalp**'e göre, SerPK sistemine göre hisse senetleri kurucu nitelikte oluşmakta, ancak hisse senetlerini oluşturu tasarrufun ne olduğu tayin edilmemekte ve sermaye artırımının tescil ve ilânı bildirici nitelik taşımaktadır (**Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler N.1389)

⁵⁴⁴ **Arslanlı**, AŞ II 114, **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 81-82, **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler N.1389.

⁵⁴⁵ Fakat belirtelim ki, son yıl ortaklık karından sermaye artırımında, eski payların sahiplerine kar payını nakden talep veya tutarınca bedelsiz pay senedi alma hususunda bir seçimlik hak tanınmış ise, bu halde seçim hakkının kullanılması belli bir hak düşürücü süreye bağlanabilir. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı dn 373.

edilemeyeceğinin belirlenmesinde, söz konusu hakların pay sahipleri açısından sahip oldukları öneme göre çeşitli kategorilere ayrılmış olduğunu görmekteyiz⁵⁴⁶. eTTK döneminde konuyu düzenleyen 385 etrafında var olan tartışmalara ve kavramın kanundan çıkarılması gerektiği yönündeki görüşlere rağmen TTK 452 'de de müktesep hak kavramına yer verildiği görülmektedir. Anılan hükümde müktesep ve vazgeçilmez haklar saklı kalmak kaydıyla, genel kurulun esas sözleşme hükümlerini değiştirebileceği düzenlenmektedir. Maddede söz konusu haklar ismen dile getirilmekle birlikte herhangi bir tanıma yer verilmemiştir. Gerekcede bu hususta yapılan açıklamalar⁵⁴⁷ ise yeterli görülmemektedir⁵⁴⁸.

Emredici kanun hükümleri doğrultusunda getirilen esas sözleşme değişiklikleri de dâhil olmak üzere, gerek şirket organlarınca gerek pay sahiplerince dahi azaltılamayan ve ortadan kaldırılamayan haklar müktesep haklardan da üstün bir hak kategorisi teşkil eder⁵⁴⁹. Pay sahibinin oy hakkı, bilgi alma hakkı, sorumluluk, iptal, butlanın tespiti ve haklı sebeple fesih davası açma hakkı sınırlandırılmaz ve bertaraf edilemez niteliktedir. Saydığımız haklardan bir kısmının İsv. BK. 646 ve eTTK 385/2'de müktesep haklar olarak sayılmaları ancak söz konusu hakların sahibinin rızası ile dahi ortadan kaldırılabilir olmamaları dolayısıyla öğretide ilave bir ayrıma gidilerek "vazgeçilmez"

⁵⁴⁶ Erdem, Müktesep Haklar 30.

⁵⁴⁷ TTK 452'nin gerekçesinde: "Müktesep haklar kavram olarak korunmuştur. Bu suretle müktesep haklar Tasarı tarafından tanınmıştır. Tasarı, 6762 sayılı Kanunun "münferit pay sahiplerinin bu sıfatla haiz oldukları müktesep haklarda rızaları olmaksızın değişiklik yapılamaz" hükmüne yer vermemiş, ayrıca, müktesep hakları yetersiz bir şekilde tanımlayan ve müktesep hakları sayan ikinci fıkra yanlış anlamalara yol açtığı için çıkarılmıştır. 6762 sayılı Kanundaki liste müktesep hakların tümünü içermediği gibi, müktesep hakların farklı türde hatta derecede olabileceklerine de işaret etmektedir. Tanım ise, müktesep hakların tümünü kapsamıyordu. Ayrıca 6762 sayılı Kanun çeşitli maddeleri ile de çelişki içindedir. Bazı müktesep haklar mutlak nitelik taşıırken bazıları niteliklerinden şüphe edilebilecek ölçüde sınırlandırılabilirdi. Kavramın (İsv. BK'nın aksine) muhafaza edilmesinin sebebi kanunun bu tür haklara çeşitli hükümlerinde yer vermesi ve esas sözleşme ile de bu nitelikte hak oluşturabilmesidir. Nitekim kavramın kanundan tamamen çıkarıldığı İsviçre'de hukukî durum değişmemiştir. Hükümde müktesep hakların bir yönden bir türünü oluşturan başka bir yönden de mezkûr haklardan tamamen farklı özellikleri olan vazgeçilmez haklara da kavram olarak yer verilmiştir." denilmektedir.

⁵⁴⁸ Erdem, Müktesep Haklar 30.

⁵⁴⁹ Domaniç, Şerh 928.

(unverzichtbare) haklar olarak nitelendirilmişlerdir⁵⁵⁰. Bu haklar kanuni nitelikte olup pay sahibinin rızasına bağlı değildir⁵⁵¹. Bu haklar, yalnız pay sahiplerinin menfaatlerinin değil, anonim şirketin kurumsal yapısının teminatını teşkil eden haklardır. Söz konusu haklar sahibinin rızası ile dahi ortadan kaldırılamayan pay sahipliği haklarını ifade eder ve bu yönüyle müktesep haklardan ayrılır. TTK 447 uyarınca, genel kurulun, pay sahibinin, genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, kararları batıldır⁵⁵². Dolayısıyla vazgeçilmez hakların ihlali birtakım sonuçlar doğurmaktadır.

b. Hakka Tecavüzün Sonuçları

İç kaynaklardan sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile ihdas edilen bedelsiz paylar mevcut payları oranında hâlihazır pay sahiplerinin (TTK 462/3). TTK, iç kaynaklardan sermaye artırımını sonrasında doğan bedelsiz paylardan alma hakkını, vazgeçilmez hak olarak kabul etmiştir (TTK 462/3-son cümle)⁵⁵³.

Pay sahibinin genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan doğan vazgeçilmez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran yönetim kurulu kararları geçersizdir. İptal davasının açılabilmesinin yönetim kurulunun onayına tabi tutulması; kâr elde etmek ve paylaşmak amacının terki; genel kurula giriş kartı verilmesinin veya TTK 437 hükmü uyarınca bilgi alma ve incelemenin yönetim kurulunun istediği bir taahhütnamenin imzalanması şartına bağlanması; genel kurula temsilci ile katılmanın (TTK 425) yasaklanması, bağımsız ve kurumsal temsilciler için (TTK 428) şirkete teminat yatırılması zorunluluğunun getirilmesi gibi durumlarda pay sahibinin vazgeçilmez ve sınırlandırılmaz haklarının kullanılmasının ihlal edilmesi veya kısıtlanması söz konusudur ve bu

⁵⁵⁰ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Şirketler Hukuku 613; Vazgeçilmez hakların feragat edilmez, aynı zamanda pay sahibinden alınamaz bir hak olduğu, pay sahiplerinin bu hak üzerinde tasarruf da edemeyeceği kabul edilmektedir (**Pulaşlı**, Şerh 1416).

⁵⁵¹ **Adıgüzel**, Ayrılma Hakkı 45.

⁵⁵² **Pulaşlı**, Genel Kurul 896; **Karasu**, Emredici Hükümler 63.

⁵⁵³ **Pulaşlı**, pay sahibinin bedelsiz pay üzerindeki hakkının müktesep hak olduğunu kabul etmektedir. Bkz. **Pulaşlı**, Şirketler 557.

hallerde alınan kararlar batıldır. Bu tür esas sözleşme hükümleri, sadece mevcut pay sahiplerinin değil, gelecekte paysahibi olabilecek “potansiyel pay sahiplerinin” de menfaatlerini ihlal edecek niteliktedir⁵⁵⁴.

Hükümde ‘özellikle’ denilerek geçersizliğin sadece vazgeçilmez haklara özgülenmediği vurgulanmıştır⁵⁵⁵.

TTK 447 uyarınca genel kurulun; pay sahibinin özellikle genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, kararları batıldır. Yine TTK 391 uyarınca, yönetim kurulunun özellikle; eşit işlem ilkesine aykırı olan, anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen, pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmasını kısıtlayan ya da güçleştiren, diğer organların devredilemez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin, kararları batıldır. Her iki hükümde de yer alan “özellikle” ibaresinden de anlaşılacağı üzere, sadece maddede sayılan hallerde değil; tüm vazgeçilmez hak vasfı taşıyan pay sahipliği haklarına (geçersizlik sadece vazgeçilmez haklara özgülenmemekle birlikte) bir koruma getirilmiştir. İç kaynaklardan sermaye artırımını sonrasında doğan bedelsiz paylardan alma hakkı da bir vazgeçilmez hak olduğundan, bu hakka tecavüzün yaptırımını da kanun gereği (TTK 391, 447) butlandır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, butlan ile sakat olan kararın iç kaynaklardan sermaye artırımını kararı değil; söz konusu işlemin ardından doğacak olan bedelsiz paylardan alma hakkına tecavüz eden yönetim kurulu veya genel kurul kararı olduğudur. Eğer iç kaynaklardan sermaye artırımını kararı usulüne uygun olarak alınmış ise (yetkili organ tarafından, gerekli nisaplara uyularak, vs) söz konusu kararın iptali veya butlanından zaten söz edilemeyecektir.

Butlan, dava konusu yapılabileceği gibi, defi yolu ile de ileri sürülebilir. Herhangi bir davada taraflarca ileri sürülmemiş olsa dahi hâkim tarafından re’sen dikkate alınır.

Yönetim kurulu ve genel kurul kararlarının butlanının ileri sürüldüğü dava, tespit davasıdır ve iptal davası gibi kurucu (inşai) bir niteliğe sahip değildir.

⁵⁵⁴ **Karasu**, Emredici Hükümler 63.

⁵⁵⁵ **Tekinalp**, Sermaye Şirketleri 329; **Üçışık**, Değerlendirme 61; **Pulaşlı**, Şirketler 436.

İlgili kararlar batıl ise, kararın bir kısım pay sahipleri için geçerli, bir kısım pay sahipleri için geçersiz olduğu kabul edilemez⁵⁵⁶. Butlanın tespiti tüm pay sahipleri açısından sonuç doğuracaktır. Ancak butlanın tespiti davasının reddine ilişkin karar sadece davanın taraflarını bağlar⁵⁵⁷. Başka biri aynı neden veya başka bir sebebe dayanarak butlanın tespiti talebinde bulunabilir⁵⁵⁸.

Yönetim kurulunun, batıl karara dayanarak iyi niyetli üçüncü kişilerle temsil yetkisi çerçevesinde yapmış olduğu işlemler bakımından tespite ilişkin kesin hüküm geçmişe etkili değildir.

Söz konusu butlan davasını hukuki menfaati bulunan herkes açabilir. Butlanın TMK 2 anlamında dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri sürülmemesi gerekir. Mahkeme tarafından butlanın dürüstlük kuralına aykırı veya hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olup olmadığı re'sen gözönünde tutulmalıdır⁵⁵⁹.

Sonuç olarak, pay sahipleri henüz şirketin elinde bulunan bedelsiz payların ve pay senetlerinin başkalarına verilmesini önlemek için şirkete karşı genel hükümlere göre ihtiyati tedbir isteyip istihkak davası açabilecekleri gibi; bu payların ve pay senetlerinin başka kişilere verilmiş olması halinde de bu kişilere karşı aynı suretle ihtiyati tedbir isteminde bulunabilir ve istihkak davası açabilirler⁵⁶⁰. Bu son halde, paylar ve pay senetleri elinden çıkmış olan şirkete karşı, eğer bedelsiz payların piyasadan (borsadan) temin edilebilmesi imkânı yoksa aynen ifa davası yerine ancak uğranılan zararların tazmini talebiyle dava açılabilir.

Pay sahipleri, ayrıca, bedelsiz pay ve pay senedi alma haklarını ihlâl eden genel kurul kararları ile yönetim kurulu karar ve işlemlerinin geçersiz olduklarının tespitini genel hükümlere göre (BK 27) (uygun bir tehiri icra istemi ile birlikte) dava edebilirler. Bedelsiz pay ve pay senedi alma

⁵⁵⁶ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 99.

⁵⁵⁷ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 302.

⁵⁵⁸ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 99.

⁵⁵⁹ **Oğuzman**, Butlan 249 vd.; **Domanıç**, Şerh 906; **Moroğlu**, Hükümsüzlük 94.

⁵⁶⁰ Yargıtay 2 HD'nin 20.5.1993 gün ve E.93/5139, K.93/3697 sayılı kararında "...Davacı, davalı anonim şirketteki sermaye artırımı... karşılığında verilen bedelsiz payların eksik olduğunu, toplam 3500 payın daha verilmesini istemiştir... Başkalarının elinde bulunan paylar için açılacak bir davada payları elinde bulunduranlara karşı da husumet yöneltmesi gerekeceği tabiidir..." denilmiştir (Bkz. **Moroğlu**, İçtihatlı 345).

haklarını ihlâl eden iç kaynaklardan sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararlarının TTK 445-451. maddeleri hükümlerine göre iptalinin dava edilebilmesi de tabii mümkündür.

Sermaye artırımı, SerPK'ya aykırı olarak gerçekleştirilecek olursa bu işlemlere hem TTK 552/1 hem de SerPK 4/3 hükmünün uygulanması gerekir. Buna göre, bir anonim veya başka bir şirket kurmak, şirketin sermayesini artırmak amacıyla veya vaadiyle halktan para toplanabilmesi için SPK'dan izin alınması gerekmektedir. SPK, izinsiz para toplanması girişiminin ve başlanmışsa para toplanmasının tedbiren, hemen durdurulmasını, toplanan paraların koruma altına alınmasını, gerekli diğer önlemlerin uygulanmasını, gereğinde kayyım atanmasını, Ankara ATM'den de isteyebilir. SPK'nın istemi için teminat istenemez. Bu hükme aykırı olarak para toplayanlar ve fiilden haberli olan kurumlar ile ilgili şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve girişimcileri toplanan paranın derhâl SPK'ca belirlenen bir mevduat veya katılım bankasına yatırılmasından müteselsilen sorumludurlar. Alınan tedbir veya hacizden itibaren altı ay içinde aynı mahkemede dava açılır.

3. İntifa ve Rehin Hakkı Sahibi Bakımından

a. İntifa Hakkı Sahibi

Genel olarak hak sahibine bir şey üzerinde belirli bir yararlanma imkanı sağlayan, aynı bir hak olan irtifak hakkının alt türünü teşkil eden intifa hakkı⁵⁶¹, bir şey üzerinde tam bir yararlanma yetkisi sağlayan haktır⁵⁶².

Geniş anlamda intifa hakkı sahibinin hakları ele alındığında bu haklar malvarlığı ve yönetime katılma hakları olarak ayrıma tabi tutulabilir.

⁵⁶¹ İsviçre hukukunda *Nutznießung*, Alman hukukunda ise *Nießbrauch* olarak anılan intifa hakkı, esasen temelini Roma hukukunda bulan (*Ususfructus*) bir hak türüdür (**Kendigelen**, İntifa Hakkı 21, dn.2)

⁵⁶² **Aybay/Hatemi**, Eşya 263. vd.; **Kendigelen**, İntifa Hakkı 21 vd.

İntifa hakkı sahibinin hakları, intifa hakkının hukuki niteliğinden doğan yararlanma hakkından doğmaktadır. İntifa konusu paya düşen kâr payı, hukuki semereler (faiz ve diğer periyodik gelirler) intifa hakkı sahibine aittir⁵⁶³.

Üzerinde intifa hakkı bulunan paylara düşen bedelsiz payların mülkiyeti ve şirketten talep hakkı, payların sahiplerine aittir⁵⁶⁴. Çünkü bedelsiz paylar mevcut payların getirisi niteliğinde periyodik bir edim değildir⁵⁶⁵. İç kaynaklardan sermaye artırımını şirket için, bir zorunluluk olmadığı gibi⁵⁶⁶ düzenli olarak yapılmasını gerektiren bir düzenleme de bulunmamaktadır. Fakat eski pay üzerindeki intifa hakkı kendiliğinden yeni paya da sirayet eder⁵⁶⁷. Zira, yeni pay eski paydan (bölünmüş) kopmuş bir değerdir. Yeni pay, bağımsız bir değer (pay) haline gelinceye kadar, payda mündemiç olarak intifanın konusunu oluştuyordu. Böylece, mevcut pay üzerindeki intifanın, yeni paya da geçmeyeceğinin kabul edilmesi, her şeyden önce, mevcut pay üzerindeki intifa hakkının iç kaynaklardan sermaye artırımını yoluyla bertaraf edilmesi anlamına gelecektir⁵⁶⁸. Bedelsiz paylar, hukuki nitelikleri gereği pay sahiplerine aittir ve sadece pay sahipleri tarafından şirketten talep edilebilir⁵⁶⁹.

İç kaynaklardan esas sermaye artırımını sonucu verilen bedelsiz paylar, pay sahibine ait olduğundan intifa hakkı sahibinin bu payları talep hakkı yoktur. Buna rağmen, pay üzerindeki intifa

⁵⁶³ **Kendigelen**, İntifa Hakkı 118; **Berzek**, İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı 224.

⁵⁶⁴ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 262; **Arslanlı AŞ I** 187; **Köprülü/Kaneti**, Ayni Haklar 110; **Berzek**, İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı 69; **Aytaç**, Hisse Senetleri 125; **Aytaç**, Kar Dağıtım 313; **Yasaman**, Menkul Kıymet 196.

⁵⁶⁵ İsviçre Federal Mahkemesi (Bkz. BGE 46 II 473 vd.; 47 II 325 ve BGE 85 I 117), karın esas sermayeye eklenmesi suretiyle çıkarılmış olsa bile, bedelsiz pay senedinin “semere” karakterinin bulunmadığını ve yeni pay senetleri çıkarılmasının temettü dağıtım ile bir tutulamayacağını belirtmiştir. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 262 dn 376.

⁵⁶⁶ Dış kaynaklardan sermaye artırımını yapılmak isteniyorsa ve bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması hâlinde, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden, dış kaynaklardan sermaye artırılamayacağından burada zorunluluk söz konusudur (TTK 462/3). Ancak bu durumda da periyodik bir getiriden değil arızı bir getiriden söz edilecektir.

⁵⁶⁷ **Öztan** 262 vd.; **Arslanlı, AŞ I** 187, dn 139; **Sungurbey** 39; **Berzek**, İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı 69; **Yurtman Demir** 148-149; **Kendigelen**, İntifa Hakkı 189; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 262; ayrıca bkz. Y. 2 HD. 15.12.1970 gün ve E.5509, K.6637 sayılı kararı.

⁵⁶⁸ **Kendigelen**, İntifa Hakkı 187, dn 273; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 263.

⁵⁶⁹ **Kendigelen**, İntifa Hakkı 187, dn 273.

hakkı kendiliğinden bedelsiz paya da geçeceğinden⁵⁷⁰, bu payın verdiği kâr payı gibi dönemsel gelirleri talep hakkı ve oy hakkı (TTK 432, TMK 794) intifa hakkı sahibine aittir.

Yargıtay 2 HD, Atatürk'ün vasiyetnamesi ile ilgili olarak CHP ile TTDK arasındaki davaya ilişkin kararında; CHP'ye ait, ancak Türk Tarih ve Dil Kurumunun İş Bankası A.Ş. pay senetleri üzerindeki gelir alacağı haklarının, yedek akçelerden yapılan sermaye artırımını sonucu çıkarılan pay senetlerini kapsamadığı iddiasını reddederek, intifa hakkının bedelsiz pay senetleri üzerinde de devam ettiği sonucuna varmıştır⁵⁷¹.

b. Rehin Hakkı Sahibi

Rehin, borçlunun borcunu ifa etmemesi, kısmen yahut kötü ifa etmesi hallerinde alacaklıya rehin hakkına konu değeri paraya çevirerek, alacağını tahsil etme yetkisi veren sınırlı bir aynî haktır⁵⁷². Anonim şirket payı üzerinde kurulacak olan rehin, pay sahipliğinden kaynaklanan haklar üzerinde tesis edilmiş olduğundan, pay rehni TMK 954 vd.da düzenlenmiş olan “Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin” hükümlerine tabi olur⁵⁷³.

Pay veya pay senedi üzerinde bir kimsenin rehin hakkı varsa, iç kaynaklardan yapılacak esas sermaye artırımını sonucunda verilecek bedelsiz payı alma hakkı pay sahibinindir⁵⁷⁴. Çünkü

⁵⁷⁰ **Arsanlı**, AŞ I 187, dn 139; **Sungurbey** 39; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 442,619-620; Alman Hukukunda baskın görüş, bedelsiz, özvarlık payların malike ait olduğu, intifa hakkının yeni payları da kapsadığı şeklindedir. Bkz. **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler N.1405'de anılan yazarlar; **Berzek**, İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı 69.

⁵⁷¹ Y. 2 HD 15.12.1970 gün ve E.5509, K.6637 sayılı kararı; Yargıtayın 7.2.1968 gün ve E.1966/8, K.1968/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında, üzerinde intifa hakkı bulunan banka mevduatına isabet eden ikramiyenin de intifa konusuna dahil olduğu kabul edilmiş ve “... intifa hakkı, mütemmim cüzülden dahi faydalanma hakkını sağlar. İkramiye, kuru mülkiyetin bir cüzü sayılabileceğinden; intifa sahibinin bu cüzün gelirinden faydalanması en doğru ve adil bir çözüm olur...” demek suretiyle intifa hakkının intifa konusundan türeyen periyodik olmayan değerleri de kapsadığını kabul etmiştir.

⁵⁷² Rehin, borçlunun borcunu ifa etmemesi, kısmen yahut kötü ifa etmesi hallerinde alacaklının rehin hakkına konu değeri paraya çevirerek, alacağını tahsil etme yetkisi veren sınırlı bir aynî haktır (**Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, Eşya Hukuku 657).

⁵⁷³ **Yanlı/Okutan Nilsson** 1-6; **Özdamar** 20, 166; **Çeliktaş**, AŞ'nin Kendi Paylarını İktisabı 31-32; **Yılmaz** 241.

⁵⁷⁴ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 191; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 442.

bedelsiz payı alma hakkı da paydan kaynaklanan, payın sahibinin bu sıfatı devam ettiği sürece yararlanabileceği bir haktır.

TMK 960 ile TTK 415, 425-427 hükümlerinden anlaşılacağı üzere, bir payı veya pay senedini rehin alan kimsenin, o paydan ve pay senedinden doğan pay sahipliği haklarını kullanma yetkisi yoktur. Yeni pay alma hakkı da bir pay sahipliği hakkıdır ve pay sahiplerince kullanılabilir⁵⁷⁵. Rehin alan kimsenin TMK 874 ve TTK 360/3 hükümlerinden anlaşılacağı üzere, paydan doğan haklarını bu arada intifa hakkı sahibinden farklı olarak oy hakkını dahi (TTK 360/1-b) kullanma yetkisi yoktur⁵⁷⁶. Rehin alacaklısının hakkı, sadece, alacağının ödenmemesi halinde, rehinli pay usulen parala çevirmek suretiyle alacağını almaktan ibarettir (TMK 860, İİK 145-147).

İç kaynaklardan esas sermaye artırımını sonucu verilen bedelsiz pay oranında mevcut payın efektif değerinde azalma meydana geldiğinden ve bu pay artırımdan önceki payın genişlemesi niteliğinde olduğundan, rehin hakkı da bedelsiz paylar üzerinde devam eder⁵⁷⁷. Belirtilen nedenle TMK 869-870'e göre, bu pay üzerinde ayrıca bir rehin kurulması işlemine gerek bulunmamaktadır⁵⁷⁸. Bununla beraber, bedelsiz paylar için hisse senedi çıkarılmış ise, bunların anonim şirket veya pay sahibi tarafından rehin alacaklısına teslimi gerekir. Ayrıca, eski pay üzerindeki rehinden TMK 955 hükmü gereğince daha önceki ihbar ile haberdar bulunan şirket, bu rehinin yeni paya doğrudan doğruya sirayetini bilmediğini ileri sürerek mâzur gösteremez⁵⁷⁹.

Hamiline yazılı pay senedi üzerinde, rehin hakkı kurulabilmesi senedin rehin alacaklısına teslim ile, nama yazılı pay senetleri üzerinde de teslimin yanı sıra, ciro ve rehinin kurulduğuna dair devir beyanı ile mümkündür (TMK 870). İç kaynaklardan sermaye artırımını sonucu bedelsiz pay senedinin verileceği sırada, rehin alan kimse, kendisinde bulunan pay senedini gerektiğinde şirkete

⁵⁷⁵ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 266.

⁵⁷⁶ TTK 427/2 uyarınca, hamiline yazılı hisse senetlerinde rehin bırakılmış olması halinde oy hakkının malike ait olduğu belirtilmektedir.

⁵⁷⁷ **Yurtman Demir** 130.

⁵⁷⁸ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 266; **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 442; İsviçre hukukunda da bedelsiz pay senetlerinin pay sahibine ait olduğu, buna karşılık rehin sorumluluğunun bu payları da kapsamına aldığı kabul edilmektedir. **Steiger (Çev. Yazman)** 694-695.

⁵⁷⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 267.

ibraz etmek suretiyle pay sahibinin bedelsiz pay alma hakkını kullanmasını mümkün kılmakla yükümlüdür⁵⁸⁰.

III. İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIMINDA HUKUKA AYKIRILIK

Anonim şirketlerde, iç kaynaklardan esas sermaye artırımını gerçekleştirilirken yapılması gerekli işlemlerin herhangi birinde kanunun emredici hükümlerine, şirket esas sözleşmesine, objektif iyiniyet kurallarına aykırı hareket edilmemesi gerekir. Aksi halde, pay sahipleri, anonim şirket, yönetim kurulu, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler, intifa veya rehin hakkı sahiplerinin haklarının korunması iptal veya butlan davaları ile mümkündür⁵⁸¹.

İptal ve butlan davalarına ilişkin olarak, bu çalışmada, yalnızca iç kaynaklardan sermaye artırımını konusunda özellik arz eden noktalar üzerinde durulacaktır.

A. İPTAL EDİLEBİLİRLİK

Anonim şirket genel kurulunda kanun ve/veya esas sözleşmede öngörülen oyçokluğu ile alınan kararlar "...toplantıda hazır bulunmayan veyahut olumsuz oy veren paysahipleri..." (TTK 423) ile şirketin diğer organlarını da bağlar. Ancak, bundan oy çokluğunu ellerinde bulunduranların istedikleri kararları alabilecekleri ve azınlık paysahiplerinin de bu kararlara uymaktan başka bir imkânları bulunmadığı gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Kanun koyucu hem oy çokluğunu ellerinde bulunduran paysahiplerinin karar alma yetkilerini kanun ve esas sözleşme hükümleri ve dürüstlük

⁵⁸⁰ Anonim ortaklık, nama yazılı hisse senetlerinin varlığı halinde pay defterine bakarak bedelsiz payları pay sahibine vermiş ise, rehin alacaklısı bu payların kendisine teslim edilmesini isteme hakkına sahiptir. Bkz. **Yurtman Demir** 130; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 159.

⁵⁸¹ **Yurtman Demir** 152.

kuralı ile sınırlamış; hem de kararlara uymakla yükümlü tuttuğu pay sahipleri ile şirket organlarını bu sınırların aşılmasına karşı dava hakkı ile donatmıştır⁵⁸².

Yokluk ve geçersizlik halleri dışında kalan sakatlıklarda genel kurul kararları iptal edilebilirlik müeyyidesine tabidir. Yokluk ve butlanın hukuki sonuçları, hukuk güvenliğini sarsacak nitelikte olduğundan, duraksama halinde genel kurul kararının geçersiz değil, iptal edilebilirlik müeyyidesine tabi olması gerekir⁵⁸³.

Kanuna göre, sözleşme hükümleri ve dürüstlük kuralına aykırı olarak yapılan sermaye artırımları iptal edilebilir (TTK 445). Özellikle oyların çoğunluğunu ellerinde bulunduran pay sahiplerinin, azınlık pay sahiplerini zarara uğratmak için, şirketin ihtiyacının çok üstünde sermaye artırımını yapmaları halinde dürüstlük kuralına aykırılık vardır⁵⁸⁴. Ayrıca eşit işlem ilkesine veya hakların başkalarına en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkelerine aykırı olarak yapılan sermaye artırımları da geçersizdir⁵⁸⁵.

Yine Kanuna göre, esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açılabilir (TTK 445)⁵⁸⁶. TTK 445 hükmündeki kanuna aykırılık ifadesi “yokluk” ve “butlan” dışındaki aykırılıkları kapsamaktadır⁵⁸⁷.

⁵⁸² **Moroğlu**, Hükümsüzlük 168.

⁵⁸³ **Pulaşlı**, Şerh 815.

⁵⁸⁴ **Biçer** 23; **Kaya** 26; **Saraç** 5. İç kaynaklardan sermaye artırımının yapılabilmesi mümkün ve yeterliyken, dış kaynaklardan ve gereğinden fazla sermaye artırımının yapılmasının dürüstlük kuralına aykırılık oluşturduğu yönünde bkz. **Saraç** 5. 11.HD. T.29.9.2011, E. 2009/12132, K. 2011/11157 (Sinerji Mevzuat, ET.: 13.5.2015).

⁵⁸⁵ **Saraç** 6; ayrıca detaylı bilgi için bkz. **Yıldız**, Eşit İşlem İlkesi 171.

⁵⁸⁶ TTK 445 hükmündeki, “*kanuna, esas sözleşmeye ve iyiniyet kurallarına aykırılığa ilişkin genel iptal sebeplerinin yanı sıra, bazı maddelerde özel iptal sebeplerine de yer verilmiştir. Şöyle ki; kurumsal oy temsilcilerinin bildirim yükümünü yerine getirmemeleri, bir pay sahibinin talebine rağmen toplantı başkanının kurumsal temsilcilerin bildirimlerini açıklamaması, genel kurula muhbir üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin katılmamış olmaması (TTK 497/2, 437/2), genel kurulda denetçinin bulunmaması (Detaylı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Genel Kurul Kararları 889).*

⁵⁸⁷ **Yurtman Demir**, 153; **Karayalçın**, Görüşler 116; **Teoman**, Genel Kurul Kararları 646.

Kanuna aykırılık kavramı özel hukuka ve kamu hukukuna ilişkin tüm kanun hükümleri ile uyulması zorunlu hukuk kuralı olarak genel nitelikteki örf ve âdet kuralına aykırılığı da kapsar⁵⁸⁸. Buna karşılık, kural olarak tüzük, yönetmelik, kararname, tebliğ gibi objektif idari düzenlemelere aykırılık artırım kararlarının iptaline neden oluşturamaz; meğer ki özel bir kanun hükmüyle mevcut bir kanun hükmünün değiştirilebilmesi yetkisi açıkça idareye verilmiş ve idare bu yetkisini bir tüzük, yönetmelik, kararname veya tebliğ ile kullanmış ve alınan genel kurul kararı bu düzenlemeye aykırı olsun. Örneğin, Mük. 298/10 maddesine göre MB tarafından RG ‘de ilân edilen yeniden değerlendirme oranından daha yüksek bir oranla hesap edilen yeniden değerlendirme fonunun sermayeye eklenmesine dair genel kurul kararı kanuna aykırı ve iptal edilebilir bir karardır⁵⁸⁹.

Genel kurul kararlarının iptali davası ile ilgili olarak, bir husus hariç, eTTK’daki düzen aynen korunmuştur. Yenilik, TTK 446/1-b bendi hükmüdür. Buna göre;

“Toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri... iptal davası açabilir”.

Etki kuralının TTK’ya girmesinde Yargıtay 11. HD’nin içtihatları etkili olmuştur⁵⁹⁰. Anılan Dairenin 19.07.2007 tarihli kararında, “.... Davacı **ortağın bilgi alma hakkının ihlali nedeniyle GK toplantısında yanlış bir kararın alınması**, diğer bir anlatımla **bilgi vermeme ile**

⁵⁸⁸ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 295.

⁵⁸⁹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 295 (Yazara göre; SerPK 2/2. maddesinde “...bu kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan ikincil mevzuatta hüküm bulunmayan...hallerde genel hükümler uygulanır.” denilmiştir. Kamu idaresinin tasarrufu olan ikincil mevzuatı “genel hükümlerin üstüne çıkaran bu hükme istinaden ikincil mevzuata aykırı kararların iptali de dava edilebilecek midir? Bu soruya ikincil hüküm kanun hükmü kapsamında olmadıkça veya öyle sayılmadıkça olumlu yanıt vermek mümkün değildir. Ayrıca belirtelim ki, kamu idaresi tarafından çıkarılan tüzük, yönetmelik, kararname ve tebliğ gibi objektif idari düzenlemelerin genel nitelikteki kanun hükümlerine göre öncelikle uygulanması hukukun normlar hiyerarşisine ve Anayasanın kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırıdır).

⁵⁹⁰ Örneğin Y 11. HD’nin 19.07.2007 tarihli ve 2006/2171 sayılı ve K. 2007/10775 sayılı kararında bir genel kurul kararının iptal edilebilmesi için, aykırılık ile dava konusu karar arasında nedensellik bağının bulunması gerektiği belirtilmiştir. **Tekinalp**, Tek Kişi 229.

alınan kararlar arasında illiyet bağının bulunması halinde ancak alınan kararların iptali söz konusu olabilir. Bu durumda, mahkemece... *salt bilgi edinme hakkının ihlalinin bahisle... GK kararının iptaline karar verilmiş olması doğru görülmediği...*” belirtilmiştir⁵⁹¹.

İç kaynaklardan sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararı, kanuna ve şirket esas sözleşmesine hükümlerine uygun olsa dahi, dürüstlük kuralına aykırılık nedeniyle iptal davasına konu olabilir. Dürüstlük kuralı, TMK 2 anlamında kullanılmıştır ve objektif iyiniyet kurallarına işaret etmektedir.

eTTK döneminde, anonim şirketlerde, büyük miktarlarda yedek akçelerin veya yeniden değerlendirme fonunun varlığına ve şirketin somut finansman ihtiyacının bulunmamasına rağmen dış kaynaklardan esas sermaye artırımını yapıldıktan sonra, iç kaynaklardan esas sermaye artırımını yapılması halinde dış kaynaklardan artırıma ilişkin genel kurul kararının iptali yoluna gidilmesi gerektiği; bu durumda genellikle çoğunluğun azınlığın menfaatlerine, dürüstlük ve objektif iyiniyet kurallarına aykırı bir biçimde karar almış olduğu, Yargıtay tarafından kabul edilmiştir⁵⁹². Nitekim daha sonra bu husus kanuna alınmış, Yargıtay içtihadı yasal zemine kavuşturulmuştur. Böylece, yedek akçelerin veya yeniden değerlendirme fonunun varlığına ve şirketin somut finansman ihtiyacı bulunmamasına rağmen dış kaynaklardan esas sermaye artırımını yapıldıktan sonra, iç kaynaklardan esas sermaye artırımını yapılması halinde, söz konusu kararın iptali kanuna aykırılık sebebiyle talep edilebilecektir (TTK 462/3).

İptal davası; toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefeti tutanağa geçiren pay sahipleri tarafından açılabilir. Ancak, toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri de bu davayı açabilecektir. Yine yönetim kurulu ve kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa yönetim kurulu üyelerinden her biri de bu

⁵⁹¹ Kararın eleştirisi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi 229.

⁵⁹² Y 11 HD T. 06.05.1986, E. 2121, K. 2704; Y 11 HD T. 09.02.1990, E. 8925, K. 768; Y 11 HD T. 20.03.2007, E. 13567, K. 4688.

davayı açabilir. Pay üzerinde intifa hakkı bulunması halinde, doktrinde, hem pay sahibinin hem intifa hakkı sahibinin iptal davası açma hakkı olduğu savunulmaktadır⁵⁹³.

Yönetim kurulu üyelerinin iptal davası açabilmeleri için kararın uygulanmasının kişisel sorumluluklarını gerektirmesi şartı aranmıştır (TK 446/1-d). Bu nedenle, bu kişilerce açılacak iptal davasında mahkemece re'sen önce bu şartın varlığının araştırılması gerekmektedir.

Genel kurul kararının iptali davası, artırım kararın alınmasından itibaren üç aylık hak düşürücü süre içinde açılmalıdır. Üç aylık süre hükmü emredici nitelikte olup bu sürenin herhangi bir şekilde uzatılmasını veya kısaltılmasını öngören genel kurul kararı, esas sözleşme hükmü veya diğer bir hukuki işlem batıldır⁵⁹⁴.

TTK 445'e göre iptal davası "şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemede" açılır⁵⁹⁵. Yetkili mahkemede iptal davası açıldıktan sonra ve üç aylık hak düşürücü süre henüz dolmadan esas sözleşme değiştirilerek şirketin merkezi başka bir yere nakledilirse, mahkeme yetkisizlik kararı vermeyip davaya devam eder. Üç aylık süre dolmadan yeni merkezin bulunduğu yer mahkemesinde de dava açılırsa, davalar yeni merkezin bulunduğu yer mahkemesinde birleştirilerek görülür⁵⁹⁶.

İptal davası TTK 4/1'e göre mutlak ticari dava niteliğindedir. Dolayısıyla şirket merkezinin bulunduğu yerde asliye ticaret mahkemesi varsa burada aksi halde asliye hukuk mahkemesinde açılması gerekir (TTK 4 ve 5/2).

Bir genel kurul kararının iptaline dair uyuşmazlığın, davalı ile davacı arasında yapılacak bir anlaşma ile sonuçlandırılması hukuken mümkün olmadığı için tahkim ve sulh müesseseleri uygulama alanı bulmaz. Ancak taraflarca davanın takip edilmemesi mümkün olduğundan dosyanın işlemiden kaldırılması gündeme gelebilecektir.

Pay sahipleri tarafından açılacak olan iptal davalarında *basit yargılama usulü*

⁵⁹³ **Kendigelen**, İntifa Hakkı 304-306; **Berzek**, İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı 227.

⁵⁹⁴ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 259.

⁵⁹⁵ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 261 (Yazara göre; HMK' nın şubelerle ilgili 14. maddesinin iptal davaları için uygulanması söz konusu değildir.)

⁵⁹⁶ 11. HD. 16.10.1973 T, E. 1973/3860, K. 1973/3860 (**Moroğlu/Kendigelen**, Mevzuat 335-336).

uygulanacaktır (TTK'nın 1521).

Yargıtay, iptal davasına müdahale ile ilgili olarak; "*Pay sahiplerinin eTTK 381 (TTK 445-446) inci maddesi yoluna başvurmada aynı sonucu elde etme ve anılan maddede öngörülen süre ve teminat gösterme şartlarından kurtulmaları neticesi doğurabilir*" hükmünü içtihat etmiştir⁵⁹⁷. Buna göre, davayı açabilecek fakat süreyi kaçıran kişiler davaya müdahale yoluyla, süreye ve teminata ilişkin hükmü dolanabileceklerdir. Bu sebeple buna cevaz verilmemelidir. Doktrinde Moroğlu, bu durumun hatalı olduğunu olarak ileri sürmektedir⁵⁹⁸.

Yine Yargıtay'a göre; "Ticaret sicili memurları TTK 34 ve Ticaret Sicili Nizamnamesinin 28. maddesi hükmünce kanuni şartların mevcut olup olmadığını tescil sırasında incelemekle mükellef iseler de, memurların bu yetkileri emredici hükümlere aykırılık olup olmadığı hususuyla sınırlı bulunmaktadır. Bunun dışında iptal davasına konu teşkil edecek aykırılıklar bakımından sicil memurlarının re'sen hareketle tescilden imtina etmeleri bahis konusu değildir, ilgili şahıslarca bir iptal davası açılmadığına göre, ticaret sicili memuru tarafından genel kurul kararının tescili talebinin reddedilmesi doğru değildir."⁵⁹⁹

Yönetim kurulu, iptal veya butlan davasının açıldığını ve duruşma gününü usulüne uygun olarak ilan eder ve şirketin internet sitesine koyar.□

İptal davasında üç aylık hak düşürücü sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanamaz(TTK 445). Birden fazla iptal davası açıldığı takdirde davalar birleştirilerek görülür. Mahkeme, şirketin istemi üzerine muhtemel zararlarına karşı davacıların teminat göstermesine karar

⁵⁹⁷ 11. HD. 13.10.1982 T, E. 1982/3701, K. 1982/3867.

⁵⁹⁸ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 273.

⁵⁹⁹ 11. HD. 24.04.1989 T, 1988/9611 E, 1989/2486 K. sayılı ilamı. Aksi görüş için bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 301 (Yazara göre; Sermaye artırımı kararları ticaret siciline tescili zorunlu kararlardır (TTK 455; 456/5). Eğer hukuken bir artırım kararının iptalinin dava edilebilmesi imkânı kalmamışsa (örneğin, 3 aylık hak düşürücü dava süresi geçmiş veya tüm pay sahipleri artırım kararma olumlu oy vermişler yahut toplantıya katılan hiçbir pay sahibi karara muhalefetini toplantı tutanağına geçirtmemiş ise) sicil müdürü artırım kararını ticaret siciline tescil etmekle yükümlüdür. Çünkü genel kurul kararı kesin hükümle iptal edilmiş olmadıkça geçerlidir. Buna karşılık, bir artırım kararı aleyhine süresi içinde iptal davası açılmış veya dava açılabilmesi henüz mümkün bulunuyorsa sicil müdürü hâlin icabına göre, özellikle açılacak olan iptal davasının olumlu sonuçlanması şansını, ilgili ortaklığın tescile ve iptale bağlı zararlarını tartarak kesin veya geçici tescile (TTK. 32) veya tescil talebinin reddine karar vermelidir).

verebilir. Teminatın nitelik ve miktarını mahkeme belirler.

Genel kurul kararı aleyhine iptal veya butlan davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir.

Genel kurul kararının iptaline veya butlanına ilişkin mahkeme kararı, kesinleştikten sonra bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade eder. Yönetim kurulu bu kararın bir suretini derhâl ticaret siciline tescil ettirmek ve internet sitesine koymak zorundadır.

Genel kurulun kararına karşı, kötünietle iptal veya butlan davası açıldığı takdirde, davacılar bu sebeple şirketin uğradığı zararlardan müteselsilen sorumludurlar (TTK 451).

B. BUTLAN

Kurucu unsurları mevcut olduğu için bir akit inikat etmiş olmakla beraber, muteberlik şartlarından kamu düzenini ilgilendirecek önemde bulunanların gerçekleşmemiş olması halinde akit batıldır, yani kesin hükümsüzdür⁶⁰⁰. Başka bir ifadeyle butlan, kurucu unsurları taşır. Fakat şeklen ve fiilen mevcut hukuki işlemin, geçerlilik şartlarını taşımadığından başlangıçtan itibaren hüküm ve sonuç doğurmaz, geçersizdir⁶⁰¹.

TBK 27 ve 28’de, esas olarak "sözleşmeler" hakkında öngörülen kesin hükümsüzlük yaptırımına göre, içerikleri bakımından imkânsız olan veya emredici hukuk kurallarına ya da ahlâk ve adaba aykırı bulunan hukuki işlemler batıldır.

Anonim şirket genel kurul kararlarının butlanı hakkında İsviçre ve Alman hukuklarında yasal düzenleme mevcut iken eTTK’da butlan yaptırımı yer almamaktaydı⁶⁰². Butlan, hukukumuzda içtihatlar yoluyla uygulanan bir yaptırım olarak yer alıyordu. Öğretide genel kurul kararlarının butlanında, anonim şirkete özgü sebeplerin kabul edilmesi haklı olarak savunulmaktaydı.

⁶⁰⁰ Eren 120, 122-123, 331 vd; **Kocayusufpaşaoğlu** 581 vd; **Oğuzman/Öz**, Borçlar Hukuku 179 vd; **Antalya** 96; **Kılıçoğlu** 84.

⁶⁰¹ **Korkut**, Butlan 28.

⁶⁰² **Korkut**, Butlan 51.

eTTK döneminde genel kurul kararlarının butlanı sebepleri tek boyutluydu. Yani anonim şirketler hukukunda butlan sebepleri sadece borçlar hukuku bağlamında düşünülmekteydi. Gerek öğreti gerek Yargıtay kararları konuyu bu tek boyutu ile ele almışlardı⁶⁰³.

TTK 447 hükmünde genel kurul kararlarının butlanı yaptırımına açıkça yer verilmiş, bu madde de bir kısım butlan nedenleri örnek olarak sayılmış⁶⁰⁴ ayrıca TTK'nın "*4721 sayılı Medeni Kanunu'nun ayrılmaz bir parçası*" olduğunu belirten hükmü ile TBK 646'nın "Bu kanun 4721 S. TMK'nın Beşinci Kitabı olup onun tamamlayıcısıdır." diyen hükmü karşısında TBK 27 hukuki işlem olan genel kurul kararları hakkında da genel hüküm olarak uygulama alanı bulacaktır⁶⁰⁵. *Tekinalp*, sınırlı sayıda olmadığı için TTK'daki butlan sebepleri yanında, borçlar hukukundaki butlan sebeplerinin de uygulanması gerektiğini ifade etmektedir⁶⁰⁶.

TTK da butlan halleri özel olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre genel kurulun özellikle;

a) Paysahibinin genel kurula katıma, asgari oy, dava ve kanunen vazgeçilmez nitelikte haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran,

b) Paysahibinin bilgi alma, inceleme ve denetim haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran ve

c) Anonim şirket temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararları batıldır.

Butlan halleri kanunda "özellikle" denilmek suretiyle sayıldığından, bunların temel sebepler olduğu ve sınırlı sayı niteliği taşımadığı anlaşılmaktadır. Ancak *gerekçede* bütün emredici hükümlere aykırılığın butlan sonucu doğurmadığı ve sayılanların dışında genel kurul kararlarının

⁶⁰³ **Tekinalp**, Butlan 5.

⁶⁰⁴ TTK 1'de "*4721 sayılı Medeni Kanunu'nun ayrılmaz bir parçası*" olduğunu belirten hükmü ile TBK'nın 646. maddesinin "Bu kanun 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Beşinci Kitabı olup onun tamamlayıcısıdır." diyen hükmü sebebiyle. Bkz. **Moroğlu**, Hükümsüzlük 234.

⁶⁰⁵ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 234.

⁶⁰⁶ **Tekinalp**, Butlan 13.

tespitinde "**butlanın ikincilliği**" ilkesinin uygulanması gerektiği belirtilmektedir⁶⁰⁷. Madde de yer alan özellikle ifadesi de, sayılan hukuka aykırılık halleri dışında öncelikle iptal edilebilirliğin düşünülmesi gerektiğini göstermektedir. Bu sebeple ancak çok ciddi ve iptalin yeterli bir yaptırım olarak görülmediği hallerde alınan kararın batıl olacağının kabulü gerekir⁶⁰⁸.

Gerekçede "konu yönünden batıl genel kurul kararları" ve "şekil yönünden batıl genel kurul kararları" ayrımı yapılmış olup, TTK 447'de konu açısından batıl genel kurul kararlarının sınırlayıcı olmamakla birlikte örnekleme yoluyla sayıldığı, bu haller dışındaki batıl kararların tesbitinde butlanın ikincilliği ilkesinin uygulanacağı; şekil yönünden batıl genel kurul kararları veya sebeplerini belirlemeyi içtihadı ve öğretiyi bırakmanın en isabetli yol olduğu belirtilmiştir⁶⁰⁹. İsviçre Hukuku'nda , genel kurul toplantı gündeminde yer alan bir konu için oylama yapılmadığı halde, oylama yapılmış gibi karar tutanağına kaydedilmesi, genel kurul toplantıya davet edilmeden karar alınması veya çağrısız genel kurul toplantısında bütün pay sahipleri hazır olmadığı halde karar alınması, genel kurulun yetkisiz kişilerce toplantıya davet edilmesi, genel kurul toplantısına sadece belli pay sahiplerinin çağırılması, toplantıya davette toplantı yerinin yanlış gösterilmesi, şekle aykırılık nedeniyle genel kurul kararları geçersiz sayılmaktadır⁶¹⁰.

Kanuni yedek akçenin sermayenin yarısına kadar gelen kısmını aşan miktar bakımından ise yasal herhangi bir kısıtlama olmadığından, bu kısmın bir genel kurul kararıyla serbest yedek akçeye dönüştürülerek üzerinde serbestçe tasarrufta bulunulabilmesi mümkündür. Bu durumda mesele, TTK 519/3 ve TTK 462 karşısında genel kurulun aksine bir karar alması halinde; daha açık bir anlatımla, genel kurulca, kanuni yedek akçenin esas sermayenin yarısını aşmayan kısmının iç kaynaklardan esas sermaye artırımına tahsis edilmesi olasılığında alınan kararın akıbetinin ne olacağıdır. Söz konusu sorun, öğretide özel olarak yalnızca Moroğlu ve Yurtman tarafından incelenmiş ve kanuni yedek akçenin ETK 466/3 (TTK 519/3)'e aykırı olarak kullanılmasını konu

⁶⁰⁷ Gerekçe m.447

⁶⁰⁸ **Karahan/Huysal**, Şirketler 557.

⁶⁰⁹ Gerekçe m.447

⁶¹⁰ **Karasu**, Butlan 1255.

edinen genel kurul kararının özü itibariyle emredici hükme aykırı olacağı ve bu nedenle kararın butlan yaptırımına maruz kalacağı sonucuna varmışlardır⁶¹¹.

Diğer genel kurul kararları gibi iç kaynaklardan esas sermaye artırımına ilişkin kararın butlanı da dava konusu yapılabileceği gibi, defi yolu ile de ileri sürülebilir. Herhangi bir davada taraflarca ileri sürülmemiş olsa dahi hâkim tarafından re'sen dikkate alınır⁶¹².

İç kaynaklardan esas sermaye artırımının butlanı davası bir tespit davasıdır ve iptal davası gibi kurucu (inşai) bir niteliğe sahip değildir. Butlan kesin hüküm ile tespit edilmiş ise, bütün pay sahipleri, organlar ve üçüncü kişiler bakımından geçerlidir. Artırım kararının butlanı halinde, kararın bir kısım pay sahipleri için geçerli, bir kısım pay sahipleri için de geçersiz olduğu kabul edilemez⁶¹³.

Butlan baştan itibaren etkili bir geçersizliktir. Ancak, yönetim kurulunun, batıl karara dayanarak iyi niyetli üçüncü kişilerle temsil yetkisi çerçevesinde yapmış olduğu işlemler, şirketi bağlayacaktır. Butlan talebinin kesin hüküm ile reddedilmiş olması halinde, bu karar sadece taraflar arasında bağlayıcı niteliktedir. Başka biri aynı neden veya başka bir sebebe dayanarak butlanın tespiti talebinde bulunabilir⁶¹⁴.

İç kaynaklardan esas sermaye artırımı ile ilgili butlan davasını hukuki menfaati bulunan herkes açabilir. Butlanın TMK 2 anlamında dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri sürülmemesi gerekir⁶¹⁵. Mahkeme tarafından butlanın dürüstlük kuralına aykırı veya hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olup olmadığı re'sen gözönünde tutulmalıdır.

⁶¹¹ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 218; **Yurtman Demir** 57.

⁶¹² **Yurtman Demir** 155.

⁶¹³ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 99.

⁶¹⁴ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 99.

⁶¹⁵ Yargıtay 11. HD. 12.6.1987 gün, 2859 E, K.3563, sayılı kararında, esas sermayenin artırılması işlemlerinde kuruluşa ait hükümlerin uygulanması dolayısıyla TTK 299/5 hükmüne dayanılarak butlan davasının alacaklılar ve pay sahiplerince açılabilmesi, yönetim kurulu tarafından açılan esas sermaye artırım işlemlerinin batıl olduğunun tespitine dair davanın ise aktif dava ehliyeti noksanlığı yönünden reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. YKD C. 18), S. 11, 1987, 1168-1170; **Oğuzman**, Butlan 249 vd.; **Domaniç**, Şerh 906; **Moroğlu**, Hükümsüzlük 94.

Butlan davasında davalı anonim şirkettir. Şirketin temsili iptal davasında olduğu gibidir. Şöyle ki; dava şirket tüzel kişiliği aleyhine açılır⁶¹⁶. Bu davada şirketi, kural olarak, şirketi temsille görevli yönetim kurulu temsil eder⁶¹⁷. Şayet davacı, yönetim kurulu üyelerinden bir veya birkaçı ise davada şirketi geri kalan yönetim kurulu üyeleri temsil edecektir. Fakat yönetim kurulu, kurul sıfatıyla davacı olmuş ise mahkeme şirkete bir kayyım atayacaktır.

Belirtmek gerekir ki butlan, yasa da aksi öngörülmemişse, süresiz olarak dava edilebilir ve defi olarak ileri sürülebilir. Ancak şirketler hukukuna hakim olan ilkeler olarak “açıklık” ve “kesinlik” başta olmak üzere, özellikle “hukuk güvenliği” açısından da butlanın süresiz olarak ileri sürülebilme olanağının ne kadar sakıncalı bir konu olduğunun göz önüne alınması gerekir. Bu nedenle, butlanın, belirli ve uzun sayılmayacak bir süre ile sınırlandırılması gerektiğinden, bunun ilke olarak TTK 445 hükmündeki 3 aylık süre ile sınırlandırılması yerinde olacaktır⁶¹⁸.

Artırımın butlanının dava veya defi yolu ile ileri sürülmesinin bir süre ile sınırlı olup olmadığı veya bu sürenin ne kadar olduğu konusu tartışmalıdır. eTTK döneminde, esas sermaye artırımında, butlanın eTTK 299 hükmünde öngörülen bir aylık hak düşürücü süreye tabi olduğu ileri sürüldüğü gibi⁶¹⁹; kuruluş ve esas sermaye artırımının farklı kurumlar olduğu ve eTTK 392/2'deki butlan hükmünün özel bir hüküm niteliği taşıdığı, bir esas sermaye artırım kararının iptalini üç aylık hak düşürücü süreye bağlamış olan kanun koyucunun daha ağır olan ihlalleri bir aylık (eTTK 299/6) hak düşürücü süreye tabi tutmasının mantıken izah edilemeyeceği ve eTTK 392/2'ye istinaden butlanın herhangi bir süreye tabi olmaksızın ileri sürülmesinin kanuni bir zorunluluk olduğu, ancak süresiz olarak ileri sürülebilmesinin, gerek anonim şirkete iştirak edenlerin ve gerek üçüncü kişilerin hukuki güvenlikleri ve çıkarları açısından sakıncalı olduğu da ileri sürülmüştür⁶²⁰. Bunun yanı sıra

⁶¹⁶ Y. 11 HD. T. 23.03.2004 E. 8230 K. 2928.

⁶¹⁷ **Karahan/Huysal**, Şirketler 560.

⁶¹⁸ **Pulaşlı**, Şerh 1701.

⁶¹⁹ **Arslanlı**, AŞ II-III 75; **Aytaç**, Hisse Senetleri 163; **İmregün**, Şirketler 457; **Domaniç**, Şerh 909.

⁶²⁰ **Moroğlu**, Butlan 3 vd.; **Berzek** ise Alman hukukunda olduğu gibi üç yıllık hak düşürücü süreye bağlı butlan müeyyidesinin yapılacak değişiklikte öngörülmesi gerektiğini, değişiklik yapılmadığı sürece, butlanın bir süreye bağlı olmadan ileri sürülmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir(**Berzek**, Sermaye Artırımı 99).

eTTK 392/2 hükmünü eTTK 381'deki üç aylık hak düşürücü süre ile sınırlandırmanın doğru olacağı da belirtilmekteydi⁶²¹. Ayrıca, eTTK 392/2 hükmündeki butlan hükmünün özel bir hüküm olduğu, ancak butlanın herhangi bir süreye tabi olmaksızın ileri sürülmesinin anonim şirket, pay sahipleri ve şirketle ilişkide bulunan üçüncü kişilerin hukuk güvenlikleri açısından sakıncalı olacağı, bu nedenle eTTK 392/2 hükmünü eTTK 381 ile sınırlandırmanın daha doğru olacağı da savunulmaktaydı⁶²².

Ülkemizdeki uygulama açısından; Yargıtay, eTTK dönemindeki yerleşik içtihatlarında, eTTK 381'deki 3 aylık süreyi çok bularak, eTTK 299/5 hükmünü kıyasen uygulamış ve sermaye artırımına karşı açılacak butlan davalarının 1 aylık hak düşürücü süreye tabi olduğunu kabul etmişti. Ancak eTTK 299/5 hükmü 599 sayılı KHK ile kaldırıldığından, bu içtihatların da dayanağı ortadan kalkmış oldu. Bununla birlikte, eTTK 299 hükmü henüz yürürlükte iken Yargıtay'ın 1944 tarihli bir kararında da, *“sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının verilişinden itibaren itibaren 3 ay ve bu kararın tescil ve ilanından itibaren de 1 ay geçmişse, ETTK 299 hükmüne göre sermaye artırımının butlanına karar verilemez”*⁶²³ şeklindeki düşüncesi de bunu destekler niteliktedir⁶²⁴. Çünkü 1 aylık sürenin dayanağı olan eTTK 299 hükmü, 1995 yılında kaldırıldığından, butlana ilişkin 1 aylık süre artık söz konusu olmayacağından, sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararlarının eTTK 381 hükmünde, iptale ilişkin olarak öngörülen 3 aylık süre ile sınırlandırılması mümkün olabilecektir. Benzer durumun yeni TTK açısından da geçerli olduğu söylenebilir. Çünkü TTK'da dabutlan süresi yer almamakta ve sadece genel kurul kararlarının iptaline ilişkin 3 aylık süre bulunmaktadır⁶²⁵.

Sermaye artırımı, SerPK'ya aykırı olarak gerçekleştirilecek olursa bu işlemlere hem TTK 552/1 hem de SerPK 4/3 hükmünün uygulanması gerekir.

⁶²¹ Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, Şirketler 41.

⁶²² Yurtman Demir 157.

⁶²³ Yargıtay 11 HD. 17.10.1994 E. 3214/ K. 7567 (Eriş, Şerh 495).

⁶²⁴ Pulaşlı, Şerh 1701.

⁶²⁵ Pulaşlı, Şerh 1703.

C. YOKLUK

Yokluk, bir hukuki işlemin hükümsüzlüğüne ilişkin en ağır yaptırımdır⁶²⁶.

Bir hukuki işlemin meydana gelmesi koşullarını belirleyen kurucu-şeklî nitelikteki emredici hükümlere aykırılık nedeniyle hukuki işlemin oluşamaması halinde *yokluğu* (keenlemeyekün olması) söz konusu olur⁶²⁷.

Her ne kadar TTK 445-451’de genel kurul kararlarının sadece iptal edilebilirlikleri ve butlanı düzenlenmiş olsa da yokluk yaptırımına açıkça yer verilmese de yokluk yaptırımının da söz konusu olacağı kanun koyucunun esas ve kural olarak iptal edilebilirliği öngörmek istediği hususunda öğretide ve uygulamada kuşku yoktur⁶²⁸.

Bir genel kurul kararının ve bu arada sermaye artırımı kararının mevcut olabilmesi için şu iki unsurun varlığı gerekir: *Genel kurul niteliğinde bir toplantı* ve *Karar*. Genel kurulun ve kararının hangi koşullarda mevcut sayılabileceği TTK ile SerPK’da belirtilmiştir. Yokluk yaptırımının uygulanması bakımından diğer genel kurul kararları ile sermaye artırımı kararı arasında bir fark yoktur⁶²⁹.

Sermaye artırımı kararlarının yokluğu, bunda güncel hukuki yararı bulunan herkes tarafından ve herhangi bir süreye bağlı olmaksızın itiraz şeklinde veya tespit davası yoluyla ileri sürülebilir⁶³⁰. Artırım kararlarının yok olduğunun tespitine dair kesin hüküm yenilik doğurucu olmayıp açıklayıcı niteliktedir. Artırım kararının yokluğu herhangi bir davada taraflarca açıkça ileri sürülmüş olmasa bile, usulünce mahkemeye sunulmuş bulunan olaylardan ve delillerden anlaşılmak koşuluyla yargıç

⁶²⁶ Oğuzman/Öz, Borçlar Hukuku 176; Ayan, Borçlar Hukuku 93.

⁶²⁷ Oğuzman/Öz, Borçlar Hukuku 177; Antalya, Borçlar Hukuku 95; Ayan, Borçlar Hukuku 94; Ardıç 289.

⁶²⁸ Moroğlu, Hükümsüzlük 25; Yokluk ve butlan ile iptal edilebilirlik hallerinin sınırlandırılması konusunda geniş açıklamalar için bkz Moroğlu, Hükümsüzlük 61 vd.

⁶²⁹ Moroğlu, Hükümsüzlük 71.

⁶³⁰ Yargıtay 2 HD. 20.11.1970, E.5577/ K. 6142 (Yokluk durumunda, yokluğu ileri sürmenin dürüstlük kuralına ve hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle dahi olsa işlemin ayakta tutulması (var ve geçerli sayılması) mümkün değildir).

tarafından re'sen dikkate alınır. Yokluğun tespiti davası şirkete karşı açılır. Yetkili mahkeme şirketin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi (HMK 6), görevli mahkeme ise asliye ticaret mahkemesidir (TTK 5). Şirketin merkezinin bulunduğu yerde asliye ticaret mahkemesi varsa tespit davasının bu mahkemede açılması gerekir (TTK 4 ve 5/2). Tespit davası HMK hükümlerine tâbi olup, iptal davası ile ilgili olarak TTK 448'de yer alan usul hükümleri uygulanmaz. Yokluğun tespiti davasının reddine ilişkin kesin hüküm sadece davanın taraflarını bağlar. Davanın kabulüne yani yokluk tespitine dair olan kesin hüküm ise taraf olsun veya olmasın bütün pay sahipleri ile şirket ve üçüncü kişiler hakkında geçerli ve bağlayıcı olur. Yok olan genel kurul kararını uygulayan yönetim kurulu üyeleri bu nedenle doğan zararlardan şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı sorumlu olurlar (TTK 446/d).

D. ASKIDA HÜKÜMSÜZLÜK

Kendisi geçerli olan bir hukuki işlemin amaçlanan hükümlerini doğurabilmesi bir başka işlemin veya eylemin gerçekleşmesine bağlı ise, bu işlem askıda hükümsüz olur⁶³¹. Böyle bir hükümsüzlük sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararı ve diğer artırım işlemleri bakımından da söz konusudur.

Sermaye artırımını yapan anonim şirkette imtiyazlı paylar varsa (TTK 478), genel kurulun sermaye artırımını kararının imtiyazlı pay sahipleri kurulları tarafından onaylanması gerekir. Aksi halde genel kurulun artırım kararı uygulanamaz, yani askıda hükümsüz olur (TTK 454/1)⁶³².

Sermaye artırımını kararı, bir esas sözleşme değişikliği olması nedeniyle ancak ticaret siciline

⁶³¹ Eren, Borçlar Hukuku 300; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıparmak, Borçlar Hukuku 381.

⁶³² Moroğlu'na göre, iç kaynaklardan sermaye artırımını kararının, *sırf sermaye artırımını kararı olarak*, imtiyazlı olan ve olmayan pay sahiplerinin haklarını olumsuz etkilemesinin nadiren söz konusu olabileceği ve bu hallerde de artırım kararının iptalinin veya geçersizliğinin tespitinin dava edilebileceği göz önünde tutularak ve uygulamada "Acaba imtiyazlı pay sahiplerinin veya oluşturdukları kurulların kararı gerekir mi?" tereddüdüne yol açılıp hukuk güvenliğinin zedelenmesinin önlenmesi bakımından, de lege ferenda TTK'nın 454. maddesi hükmünün iç kaynaklardan sermaye artırımlarında uygulanmaması yönünde bir düzenleme yapılması uygun olacaktır. Bu hüküm, imtiyazlı olsunlar veya olmasınlar, kural olarak mevcut pay sahiplerini herhangi bir yükümlülük altına sokmayan ve ortaklık içi dengeleri değiştirmeyen iç kaynaklardan sermaye artırımına uygulanmamalıdır. Yazara göre, TTK'nın 454/1. ve 462. maddeleri hükümleri böyle bir yoruma açık bulunmaktadır (Moroğlu, Sermaye Artırımı 241). Aynı yönde bkz. Kendigelen, İlk Tespitler 303; Berzek, Sermaye Artırımı 53.

tescil ile hüküm doğuracağından (TTK. 455; 456), tescil işlemi gerçekleşinceye kadar yapılmış olan tüm artırım işlemleri, genel kurulun artırım kararı dahil, askıda hükümsüzdür.

Askıda hükümsüzlük ipso iure mevcut olan ve dolayısıyla hakim tarafından re'sen göz önünde tutulması gereken ve itiraz şeklinde veya tespit davası yoluyla ve herhangi bir süreye bağlı olmaksızın ileri sürülüp dava edilebilen bir hükümsüzlüktür⁶³³. Bu hükümsüzlük halinin yokluk ve butlandan farkı, askıda hükümsüzlüğe neden olan işlemin veya eylemin gerçekleşmesiyle, örneğin imtiyazlı pay sahiplerinin sermaye artırımı kararını onaylamaları veya sermaye artırımı kararının ticaret siciline tescili ile askıda hükümsüzlüğün ortadan kalkmasıdır. Halbuki yok veya bätül işlemler sonradan ıslah edilemezler; geçerli olmaları için yeniden yapılmaları gerekir.

E. YÖNETİM KURULUNUN SERMAYE ARTIRIMI ÖNERİSİNİN (KARARININ) YOKLUĞU VE BUTLANI

TTK'da genel kurul kararlarının geçersizliğine ilişkin düzenlemelerin benzeri TTK 391 hükmü ile yönetim kurulu kararlarının geçersizliği için de öngörölmüştür⁶³⁴. Burada da sınırlı sayı ilkesi değil örnekleme esası benimsenmiştir⁶³⁵. Bu nedenle TBK 27 bağlamında genel olarak kabul edilen kesin geçersizlik halleri, yönetim kurulu kararları bakımından da uygulama alanı bulacaktır⁶³⁶.

TTK 391 hükmünde sayılan yönetim kurulu kararlarının geçersizliği halleri, sınırlı sayı

⁶³³ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 33 vd.

⁶³⁴ TTK 391- (1) Yönetim kurulunun kararının bätıl olduğunun tespiti mahkemeden istenebilir. Özellikle;

- a) Eşit işlem ilkesine aykırı olan,
- b) Anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen,
- c) Pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmalarını kısıtlayan ya da güçleştiren,
- d) Diğer organların devredilemez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin, kararlar bätıldır.

⁶³⁵ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 134.

⁶³⁶ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 145 vd.

kuralına tabi değildir. Bu haller uygulamada en çok karşılaşılan haller olup bu alandaki ihtiyacı karşılamaya yönelik düzenlemelerdir. Burada, kesin hükümsüzlükle ilgili genel hükümlere başvurmak her zaman mümkündür⁶³⁷.

Yönetim kurulunun sermaye artırımı ve esas sözleşme değişikliği önerisinin (kararının) genel hükümlere göre yokluğunun ve TTK 391'e göre butlanının tespiti dava edilebilir ve mahkemeden bu dava kapsamında önerinin uygulanmasının ertelenmesi istenebilir. Ancak, yönetim kurulu kararındaki sakatlık genel kurulun geçerli sermaye artırımı ve esas sözleşme değişikliği kararı ile hukuken giderilmiş ise, artık yönetim kurulu kararının geçersizliğinin tespitini dava etmekte hukuki yarar yoktur⁶³⁸. Çünkü sermaye artırımı ve esas sözleşme değişikliğini karara bağlamaya asıl yetkili organ genel kuruldur.

F. SERMAYE ARTIRIMININ BİR BÜTÜN OLARAK HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

TTK'da sermaye artırımının bir bütün olarak hükümsüzlüğüne ilişkin tek düzenleme 456/4'ün yollama yaptığı TTK 353'dür⁶³⁹. Bu hükme göre, şirketin sermaye artırımında kanun hükümlerine aykırı hareket edilmek suretiyle alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatleri önemli bir şekilde tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş olursa, yönetim kurulunun, GTB'nin, ilgili alacaklının veya pay sahibinin istemi üzerine şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince şirketin feshine karar verilir.

Söz konusu davanın üç aylık hak düşürücü süre⁶⁴⁰ içinde açılması gerekir ve bu sürenin

⁶³⁷ **Turanlı**, Hükümsüzlük 952.

⁶³⁸ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 304.

⁶³⁹ Düzenleme sermaye artırımı kararının butlanının ve yokluğunun ileri sürülmesine imkan tanımaktadır (**Karahan/Saraç**, Şirketler 575; **Kendigelen**, İlk Tespitler 360, dn. 226; **Bilgili/Demirkapı**, 454).

⁶⁴⁰ Butlanın tespiti davası açısından TTK md. 456, f. 4 atfıyla uygulama alanı bulacak TTK md. 353, f. 4 gereği üç aylık hak düşürücü süre uygulanacaktır. Karşı görüş için bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1701. Yazar butlan yaptırımının her zaman ileri sürülebileceğini ve bunun doğru olmaması sebebiyle TTK 445 (genel kurul kararlarının iptali)

geçirilmesi artırımın iyileşmesi sonucunu doğurur⁶⁴¹.

I. SERMAYE ARTIRIM KARARININ İPTALİ VEYA BUTLANININ SONUÇLARI

1. Genel Olarak

Sermaye artırım işleminin bir bütün olarak TTK 353 uyarınca açılacak bir fesih davası ile geçersiz hale gelmesi mümkündür. Öte yandan sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının TTK 445, 446 uyarınca iptal edilmesi veya 447 uyarınca hükümsüzlüğüne karar verilmesi mümkündür. Aynı şekilde kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırım hakkındaki yönetim kurulu kararının TTK 391 uyarınca butlanına hükmedilmesi veya TTK 445 ve 460/5'e göre iptal edilmesi mümkündür. Esasen hukuki sonuçları bakımından, TTK 353'e göre açılacak bir dava sonucu sermaye artırımının geçersiz kılınmasıyla, genel kurul veya yönetim kurulu kararına karşı açılacak dava ile sermaye artırımının geçersiz kılınması arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Her iki halde de sermaye artırım bütün sonuçlarıyla ortadan kalkmaktadır. Ancak anılan davaların açılacağı süre, dava nedenleri, dava açabilecek kişiler bakımından aralarında çeşitli farklılıklar söz konusudur.

Mahkemenin sermaye artırımının iptali veya butlanı yönünde karar vermesiyle birlikte, sermaye, artırım öncesindeki düzeye iner, taahhütte bulunanların taahhütleri hükümsüz hale gelir, ödenen paralar faiziyle iade edilir⁶⁴². Ayrıca şartları varsa TBK 122 uyarınca ek zararın tazmini talep edilebilir. Ek zararın talep edilebilmesi için davacı zararın ne olduğunu, ne şekilde oluştuğunu

hükmüne kıyasen, butlanın tespiti davasının üç aylık bir süreyle sınırlı olması gerektiğini ifade etmektedir. Oysa bu konuda kanun boşluğu bulunmamaktadır (**Bilgili/Demirkapı**, 454, dn.1056).

⁶⁴¹ **Kendigelen**, İlk Tespitler 360; **Şener** 544. Buna karşın belirtilen sonuç doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir. Bkz. **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 304; **Bahtiyar**, Kayıtlı Sermaye 267.

⁶⁴² **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 680; **Pulaşlı**, Şerh 1704.

açıklamak ve kanıtlamakla yükümlüdür. Sermaye artırımı kararının geçersizliğine karar verildikten sonra bilanço gibi finansal tabloların da düzeltilmesi gereklidir⁶⁴³.

Sermaye artırımının geçersizliğine karar verilmeden önce kâr dağıtımı yapılmışsa ne olacaktır? Burada belirtmek gerekir ki, kural olarak kâr payının kötüniyetle alındığı ispatlanmadıkça kâr paylarının iadesi istenemez (TTK 512)⁶⁴⁴. Ancak pay sahiplerinin kötüniyetle kâr payı almaları halinde, paranın alındığı tarihten itibaren 5 yıl içerisinde iadesi istenebilecektir (TTK 512/2). Öte yandan pay sahiplerinin kâr payını kötüniyetle aldıklarını ispatlamak çok zordur. Çünkü tescil edilmiş genel kurul kararları mahkeme tarafından iptal edilinceye kadar geçerli sayılmaktadır. Bu nedenle iyiniyetli üçüncü kişilerin anonim şirketten elde ettikleri hakların geri alınması mümkün değildir⁶⁴⁵.

Sermaye artırımının geçersizliğinin bir diğer sonucu ilgililerin sorumluluğunun ortaya çıkmasıdır⁶⁴⁶. TTK'da öngörülen sermaye artırımı kurallarının ihlali nedeniyle bir zarar ortaya çıktığında, sermaye artırımında hile ve sahtekârlık yapan kişilerin hukuki (TTK 549 vd.) ve cezai sorumluluğu (TTK 562) söz konusudur⁶⁴⁷. Sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmemişken, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler ile kusurlu olmaları şartıyla, şirket yetkilileri, bu payları üstlenmiş kabul edilirler ve payların karşılıkları ile zararı faiziyle birlikte müteselsilen öderler. Sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme yeterliliğinin bulunmadığını bilen ve buna onay verenler, söz konusu borcun ödenmemesinden doğan zarardan sorumludurlar (TTK 550). TTK 550'ye aykırı hareket edenler üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılırlar (TTK 562).

⁶⁴³ Sermaye artırımı kararının geçersizliğinin diğer sonuçları hakkında bkz. **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 680-681; **Pulaşlı**, Şerh 1705-1706.

⁶⁴⁴ **Tekinalp/Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 681; **Pulaşlı**, Şerh 1706.

⁶⁴⁵ **Arslanlı**, AŞ I 90; **İmregün**, AŞ 188; **Eriş**, Şerh 499; **Pulaşlı**, Şerh 1706.

⁶⁴⁶ **Korkut** 284.

⁶⁴⁷ Sorumluluk hallerine ilişkin bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şerh 1851 vd.; **Bahtiyar**, Şirketler 304 vd.; **Bilgili/Demirkapı** 294 vd.

2. Sicile Tescilin İptal Ve Butlan Yaptırımına Etkisi

Söz konusu sonuçları iki grupta ele almak gerekir⁶⁴⁸:

a. Sermaye artırımı kararının ticaret siciline tescil edilmemesi halinde

Anonim şirket genel kurulunun sermaye artırımına ilişkin kararına karşı dava açılmış ve tedbir talebi üzerine mahkemece genel kurul kararının tescil edilmemesine karar verilmişse, sermaye artırımına ilişkin işlemler tamamlanmamış, yani genel kurul aşamasında kalmış demektir. Genel kurul kararı tescil edilmediği için, dış ilişkide etkili olması da söz konusu değildir.

Sermaye artırımında taahhütte bulunanların şirkete verdikleri paraların faizleri ile TBK 122 uyarınca ek zararlarını anonim şirketten isteyebilirler. Ancak davacı ek zarar talebinde bulunmuş ise, bunun ne olduğunu ve ne surette oluştuğunu açıklamak ve kanıtlamakla yükümlüdür. Ayrıca taahhütte bulunanların tazminat talebinde bulunacakları da kuşkusuzdur.

b. Sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının ticaret siciline tescil edilmiş olması halinde

Anonim şirket genel kurulunun sermaye artırım kararı ticaret siciline tescil ve ilan edilmişse, sermaye artırım işlemi kesinleşmiş demektir. Fakat sermaye artırım kararının iptali veya butlanına karar verilmesi halinde, ilk haldeki durumun aksine, esas sermaye, artırım öncesindeki miktara iner ve dolayısıyla sermaye artırımında taahhütte bulunanların, taahhütleri de hükümsüz hale gelir. Ödenen paraların faiziyle birlikte taahhütte bulunanlara geri ödenmesi ve varsa TBK 122

⁶⁴⁸ Pulaşlı, Şerh 1704.

hükmü uyarınca ek zararlarının da tazmini gerekir. Ayrıca, şirketin sermayesi artırımdan önceki miktara indiğı için, bu miktara uygun olarak yeniden finansal tabloların düzenlenmesi gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. VERGİ HUKUKU YÖNÜNDEN İÇ KAYNAKLARDAN SERMAYE ARTIRIMI

A. GENEL OLARAK

Şirketlerde sermaye artırımı genel itibariyle şirket malvarlığına dışarıdan nakdi veya ayni varlıkların getirilmesiyle (sermaye taahhüdü yoluyla artırım), bir başka deyişle, dış kaynaklardan girdi sağlanmasıyla yapılır. Buna karşın, iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında, pay sahipleri fiili olarak herhangi bir nakdi veya ayni kaynak ödemez ve artırım tamamen şirketin kendi iç kaynaklarından karşılanır⁶⁴⁹. Dolayısıyla iç kaynaklı sermaye artırımı, şirkete ek bir finansman kaynağı sağlamamakta, şirketin malvarlığını efektif olarak arttırmamakta ve toplam piyasa değerini etkilememektedir. Buna karşın, söz konusu sermaye artırımı, bir takım vergi avantajları sağladığı gibi şirketin itibarının artmasına, mali bünyesinin kuvvetlenmesine ve sermayesinin güncellenmesine yardımcı olmaktadır⁶⁵⁰.

İç kaynaklardan sermaye artırımı, gerek artırımda kullanılan iç kaynakların oluşturulması ve gerekse bu kaynakların esas sermayeye eklenmesi suretiyle çıkarılıp pay sahiplerine verilecek olan bedelsiz paylar dolayısıyla vergi hukukunu yakından ilgilendirmektedir. Vergi kanunlarındaki düzenlemeler iç kaynaklardan sermaye artırımının hayata geçirilebilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. O kadar ki, bu artırım şekline geçmişte ve hattâ bugün gereği gibi yararlanılamaması, TTK'da ve SerPK'da düzenlenmemiş veya uygulamada bilinmemiş olmasından değil, vergi kanunlarında yer alması gereken düzenlemelerin yapılmamış olmasından kaynaklanmıştır⁶⁵¹.

Gerçekten, 1983 yılına kadar iç kaynaklardan sermaye artırımı yapılabilmesine TTK yönünden hiçbir hukuki engel bulunmamasına rağmen, gizli yedek akçelerin (yeniden değerlendirme, satış

⁶⁴⁹ Erimez, Yedek Akçeler 355.

⁶⁵⁰ Yavuz 129 vd.

⁶⁵¹ Moroğlu, Sermaye Artırımı 210.

veya sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulma suretiyle) açık yedek akçe haline dönüştürülmesinden doğan **fiktif** kazançlar ile dağıtılmamış eski ve yeni dönemler kârlarının esas sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan bedelsiz payların ve pay senetlerinin sahiplerine verilmesini **kâr dağıtımı** sayarak vergilendiren **GVK** ve aktifteki sabit kıymetlerin satışını veya başka şirketlere aynı sermaye olarak konulmasından kaynaklanan kazancı ve mal teslimlerini vergilendiren **KVK**, **KDVK** ve **Harçlar Kanunu** uygulamada iç kaynaklardan sermaye artırımını büyük ölçüde engellemişlerdir. Bu engelleme ilk olarak VUK geçici 11. maddesini değiştiren 21.1.1983 T. ve 2791 S. kanunla; arkasından VUK'un Geçici 11. maddesi yerine geçen mük. 298. maddesi; mülga 5422 S. KVK'nın Geçici 18., 23. ve 28. maddeleri ile yürürlükteki 5520 S. KVK'nın 5/1-e hükmü ve 3065 S. KDVK'nın mülga geçici 6. maddesi ile halen yürürlükte olan geçici 10. maddesi ve son olarak da 193 S. GVK'nın 94/6-b(i) maddesi ile getirilen gelir ve kurumlar vergileri, KDV ve tapu harcı istisnaları ile önemli ölçüde aşılmış ve iç kaynaklardan sermaye artırımlarına işlerlik kazandırılabilmesi mümkün olmuştur. Ancak, bu konuda yapılması gereken düzenlemeler tam ve yeterli değildir⁶⁵².

İç kaynaklardan sermaye artırımını düzenleyen vergi mevzuatının bir bölümünü de Maliye Bakanlığı tarafından vergi kanunlarının uygulanması ile ilgili olarak çıkarılan **Genel Tebliğler** oluşturmaktadır. Bunların iç kaynaklardan sermaye artırımı ile doğrudan ilgili olanları şunlardır:

Yeniden değerlemeye ve değer artışının sermayeye eklenmesine ilişkin 151 S. (RG. 15.3.1983, S. 17988), 156 S. (RG. 25.2.1984, S. 18323) ve 207 S. (RG. 4.12.1990, S. 20715) VUK Genel Tebliğleri;

Yeniden değerlendirme işlemlerinin yeminli mali müşavirler tarafından tasdik edilmesi zorunluluğuna ilişkin Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 2 No.lu (RG. 22.2.1990, S. 20441) ve 32 No.lu (RG. 26.1.2002, S. 24652) Genel Tebliğleri;

İç kaynaklardan sermaye artırımı sonucu çıkarılan bedelsiz payların ve paysenetlerinin vergilendirilmesine ilişkin 191 S. (RG. 19.1.1996 S. 22528) ve dönem kârının sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan bedelsiz payların vergilendirilmesine ilişkin 231 S. (RG. 6.2'2000, Sayı 23956) GVK Genel Tebliğleri;

5520 sayılı KVK'nın uygulanması hakkında 1 No.lu Genel Tebliğ (RG. 3.4.2007, S.

⁶⁵² **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 211. Ayrıca yazarın bu konudaki görüş ve eleştirileri için bkz. 287 vd.

26482) ile bunu değiştiren 2-7 No.lı Tebliğler.

Bu tebliğlerin vergi kanunları ile diğer kanunlara aykırı olmaları halinde idari yargıda kısmen veya tamamen iptalleri dava edilebilir.

B. ANONİM şİRKETLERİN VE PAY SAHİPLERİNİN KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİNDE SİSTEMLER

Bir sermaye şirketi olan anonim şirket (TTK 329) KVK 1 uyarınca kurumlar vergisine tabidir. Bu vergilemenin temel gerekçesi anonim şirketin da ayrı bir vergi ödeme gücüne sahip olması ve vergi önünde rekabet eşitliğini sağlama yaklaşımıdır.

Bugün dünya ülkelerinde gelişme düzeyi yükseldikçe, kurumlaşmaların da arttığı ve dolayısıyla, vergi gelirleri içinde kurumlar vergisi paylarının önemli bir yer tuttuğu görülür. Anonim şirket pay sahibi ilişkisine vergi açısından bakıldığında, uygulanan sistemlerin temelde farklılıklar gösterdiği görölmektedir. Bu vergileme sistemlerini üç ana başlık altında toplamak mümkündür⁶⁵³. Bu sistemlerin birincisi olan klasik sistemde şirket kurumlar vergisine, dağıtılan kâr payı nedeniyle de pay sahibi gelir vergisine tabi olup, şirket ve pay sahibi açısından temelde herhangi bir vergi indirimi söz konusu değildir. ABD, İsviçre, Hollanda ve Lüksemburg uzun yıllardan beri klasik sistemi uygulamaktadır. İkinci sistemde ise şirketin ve pay sahibinin ayrı ayrı vergilendirilmesinin yaratacağı ekonomik anlamdaki çifte vergilemeyi önlemek için, şirket ve pay sahibi düzeyinde çeşitli düzenlemelere yer verilmektedir. Bunun şirket düzeyinde uygulaması daha düşük kurumlar vergisine tabi tutulması suretiyle gerçekleştirilmektedir. 1991 Ocak ayından itibaren Almanya'da bu sistem uygulanmaktadır. Pay sahibi düzeyindeki uygulama biçimi ise, ya pay sahiplerine dağıtılan kâr payı vergi matrahından indirilmek suretiyle şirket kârından kısmi vergi azaltılması yapılması, ya kısmi mahsup yapılmasıdır. Kısmi mahsup yapılırken "vergi alacağı", pay sahiplerine dağıtılan kâr payına

⁶⁵³ Yurtman Demir 159.

eklenir ve böylece pay sahiplerinin toplam matrahı vergiye tabi tutulur. 1991 Ocak ayı itibariyle bu sistem Fransa ve İngiltere’de uygulanmaktadır. Türkiye’de de bu sistem, 2362 S. kanun ile "vergi alacağı" adı ile uygulamaya konulmuş ve 3239 S. düzenlemelerine kadar sürdürülmüştür. Pay sahibi düzeyinde diğer bir uygulama biçimi ise, dağıtılan kâr paylarına ilişkin sabit oranlı vergi indirimi sağlanarak pay sahiplerinin kâr payları, diğer gelirlerine göre daha düşük oranda vergiye tabi tutulmaktadır⁶⁵⁴. Avusturya, Danimarka, Kanada, Japonya ve Portekiz’de bu sistem uygulanmaktadır. Üçüncü system de hem şirket hem de pay sahibi açısından uygulanabilmekte olup, ekonomik anlamda çifte vergilemeyi tamamen ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Şirket düzeyinde uygulama, şirket kârlarının kurumlar vergisine tabi olmaması esasına dayanır. Bu sistem 1991 yılı itibariyle Norveç ve Yunanistan’da uygulanmaktadır. Pay sahibi düzeyinde uygulama ise, şirket tarafından ödenen kurumlar vergisi, pay sahibinin ödeyeceği gelir vergisi içinde "vergi alacağı” niteliği kazanmakta ve tamamıyla mahsup çerçevesinde değerlendirilerek daha önce şirketten tahsil edilmiş kurumlar vergisi pay sahibine iade edilmektedir. Bu sistem 1991 Ocak ayı itibariyle Avustralya, Finlandiya, İtalya ve Yeni Zelanda’da uygulanmaktadır⁶⁵⁵.

Türkiye’de sadece şirket düzeyinde vergileme ile yetinilmekte, pay sahibi düzeyinde herhangi bir vergileme söz konusu olmadığından ekonomik çifte vergileme ile karşı karşıya kalınmamaktadır⁶⁵⁶. Bunun yanı sıra ülkemizde sermaye piyasasının gelişmesini ve kurumlaşmayı teşvik etmek amaçları ile VUK ve KVK ile enflasyon düzeltmesi farkı (VUK mük. 298), taşınmaz ve/veya iştirak payları satışlarından elde edilen gelirden (KVK 5/2) sermaye artırımına gidilmesinde vergi istisnası getirilmiştir.

⁶⁵⁴ Yurtman Demir 160.

⁶⁵⁵ Yurtman Demir 160.

⁶⁵⁶ Saygılıoğlu, Vergilemede Şirket ve Hissedar ilişkisi 4-5.

C. ANONİM ŞİRKET YÖNÜNDEN VERGİLENDİRME

İç kaynaklardan sermaye artırımı, uygulanması söz konusu olabilecek istisnalar nedeniyle, vergi hukukunu da çok yakından ilgilendirmektedir. Hükümetler iç kaynakların sermaye artırımında kullanılmasında vergi istisna⁶⁵⁷ ve muafiyetleri⁶⁵⁸ getirerek ekonomi politikalarına yön vermekte, sermaye piyasasının gelişmesini teşvik etmektedirler. Şirketlerde uzun yıllardan beri birikmiş atıl değerlerin sermayeye ilave edilmesinin vergilendirilmesi yönündeki politikalar ise caydırıcı rol oynamakta, sermaye piyasasının gelişmesini önlemektedir⁶⁵⁹.

İç kaynakların bazı türlerinde sermaye artırımında vergi istisnası tanınmasının nedeni sadece ekonomi politikalarına yön vermek, şirketlerin bünyelerinin güçlendirilmesini ve sermaye piyasasının gelişmesini sağlamak değildir. Bugün dünyada hâkim olan çifte vergilendirmenin önlenmesi ve enflasyon kazançlarının vergilendirilmemesi ilkeleri de yasal düzenlemelerin dayanağını oluşturmaktadır. Örneğin; yedek akçelerden sermaye artırımında daha önce alınmış vergilerin mahsup edilmesi çifte vergilendirilmenin önlenmesi amacıyla. Taşınmaz ve iştirak payı satışından elde edilen gelirin sermayeye ilavesinde vergi istisnası getirilmesinin (KVK 5/2) nedeni ise bir yandan bu gelirlerin çoğu zaman enflasyon kazançları olması, diğer taraftan işletmede atıl durumda olan taşınmaz ve iştirak paylarının satışından elde edilen gelirin sermayeye ilavesi suretiyle kurumların sermaye yapılarının güçlendirilmesini sağlamaktır. Enflasyon düzeltilmesi farkının sermayeye eklenmesinde vergi istisnası getirilmesi (VUK mük. 298) de aynı gerekçeye dayanmaktadır.

⁶⁵⁷ İstisna; bir vergi konusunun vergi dışı tutulmasıdır. Başka bir deyişle; genel olarak verginin konusuna girmekle birlikte, çeşitli gerekçelerle vergilemeye konu edilmeyen kazanç veya iratlara istisna denilmektedir. Bunlar kısmen veya tamamen olabilir. Bkz. **Öncel/ Kumrulu/Çağan**, Vergi Hukuku 281; **Bilici**, Vergi Hukuku 211-218; **Şenyüz/Yüce/Gerçek**, Vergi Hukuku 74 vd.; **Pehlivan**, Vergi Hukuku 66.

⁶⁵⁸ Burada; istisna ve muafiyet kavramlarının birbirinden farklı kavramlar olduğu unutulmamalıdır. Muafiyet, bir mükellef veya mükellef grubunun vergi dışı tutulması iken; istisna ise bir vergi konusunun vergi dışı tutulmasıdır. Bunlar kısmen veya tamamen olabilir. Bkz. **Öncel/ Kumrulu/Çağan**, Vergi Hukuku 281; **Bilici**, Vergi Hukuku 211-218; **Şenyüz/Yüce/Gerçek**, Vergi Hukuku 74 vd.; **Pehlivan**, Vergi Hukuku 66; **Topuz** 218.

⁶⁵⁹ **Yurtman Demir** 161.

Anonim şirket yönünden iç kaynaklardan sermayenin artırılmasının şirket kârı olarak nitelendirilmesi, kurumlar vergisine tabi tutulması sonucunu doğurur. Pay sahipleri yönünden ise dağıtılan bedelsiz pay senetlerinin gelir sayılması, gelir vergisine tabi tutulmasına neden olur. Sermaye artırılmasının şirket yönünden kurumlar vergisine, pay sahipleri yönünden ise gelir vergisine tabi tutulması iç kaynaklardan sermaye artırımı yoluna başvurulmasını fiilen imkânsız hale getirir. Bu durum, aynı zamanda şirketlerin sermaye artırımına gitmeyip, dağıtmadıkları kârları yedek akçe olarak yığmalarına neden olur⁶⁶⁰. Oysa gelir ve kurumlar vergisinin söz konusu olabilmesi için pay sahiplerinin ve şirketin safi gelir ve kazanç elde etmeleri gerekir.

Artırım sonucu verilen bedelsiz pay senetleriyle pay sahiplerinin mal varlığında bir artma meydana gelmemektedir. Sadece şirketin mevcut malvarlığı esas sermaye rakamı yükseltmek suretiyle eskiye oranla daha fazla sayıda pay senetleriyle temsil edilmektedir. Yeni çıkarılan bedelsiz pay senetleri, mevcut pay senetlerinin değerini azaltmakta ve böylece pay sahipleri, eski paylarındaki değer kaybını yeni payı edinmekle gidermektedirler. Sonuç olarak herhangi bir gelir veya malvarlığı artışı söz konusu olmamaktadır⁶⁶¹.

Şirket yönünden malvarlığı, iç kaynakların esas sermaye artırımında kullanılması sırasında değil, kârdan yedek akçenin ayrılması sırasında artmaktadır.

Dağıtılmamış son yıl kârı dışındaki diğer iç kaynaklarda ise safi kârdan malvarlığına bir ilave olmadığından, malvarlığının gerçek anlamda artması da söz konusu değildir. Özellikle şirketlerde değerlendirme kurallarına göre hesaplanan ve bilançolara yansıyan kazançların önemli bir kısmı gerçek kazanç olmayıp, fiktif kazançtır. Bunlar enflasyonun meydana getirdiği devamlı fiyat yükselişleri nedeniyle, hesaplanan kârların enflasyon oranında artmasından ileri gelmektedir. Malvarlığı miktar olarak artmayan, ancak enflasyonist fiyat artışları nedeniyle bilançoları kârlı görülen

⁶⁶⁰ Yurtman Demir 162.

⁶⁶¹ Erimez, Kar Dağıtımı 247; Moroğlu, Sermaye Artırımı 202; Yıldız, İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı ve Sermaye Piyasalarına Etkiler 13.

işletmeleri vergilendirmek demek, bunların kazançlarını değil, sermayelerini vergilendirmektir⁶⁶². Bu sonuç ise işletmeleri fakirliğe, sermaye yetersizliğine itmektedir.

Açıklanan nedenlerle son yıllarda sabit değerlerde meydana gelen değer artışlarının - bilançoların yeniden değerlendirilmesi- aktifteki taşınmaz ve iştirak paylarının elden çıkartmasından doğan değer artışlarının vergi dışı bırakılması gibi tedbirler, ülkemizde enflasyonun doğurduğu görünüşte kazançların vergi dışı bırakılması için atılmış bazı adımlardır⁶⁶³.

Gelişmiş batı ülkelerinden en fazla enflasyon ile mücadele etmiş ülke olan Fransa'da 1920'lerden beri enflasyonist değer artışlarının vergilendirilmesi doktrinde tartışılmış ve bu tartışmalar vergi uygulamalarında geniş bir şekilde yankılanmıştır. Halen Fransa'da bilançoların yeniden değerlendirilmesi uygulamaları yapıldığı gibi, sabit değerlerin elden çıkarılmasından doğan değer artışları normal vergi oranlarından çok düşük oranlarla vergilendirilmektedir⁶⁶⁴. Fransa'da 1950-1959 yılları arasında yaşanan hızlı enflasyon dolayısıyla doğan kazançlar vergi dışı bırakılmaya çalışılmış, 30 Haziran 1959 tarihinden sonra ise devamlı ve olağan hale getirilen bir sistem ile aşırı fiyat yükselmeleri için bir karışıklık ayrılması imkânı getirilmiştir⁶⁶⁵. Almanya'da ise 23 Aralık 1959 ve 30 Aralık 1959 tarihli iki kanun ile yedek akçelerden sermaye artırımını özel bir artırım türü olarak düzenlenmiş ve bu tür artırımda çıkarılan bedelsiz yeni payların veya mevcut paylardaki değer artışlarının gelir ve kazanç vergilerine tabi olmadığı kabul edilmiştir⁶⁶⁶.

⁶⁶² Yurtman Demir 162.

⁶⁶³ Doğan, Fransa'da Enflasyon Kazançları Nasıl Vergi Dışı Bırakılıyor 9.

⁶⁶⁴ Yurtman Demir 163.

⁶⁶⁵ Doğan, Fransa'da Enflasyon Kazançları Nasıl Vergi Dışı Bırakılıyor 10.

⁶⁶⁶ Moroğlu, Sermaye Artırımını 203.

1. Yedek Akçelerden Sermaye Artırılmasında Vergilendirme

a. Genel Olarak

Yedek akçenin sermaye artırımında kullanılmasında vergi istisnası olup olmadığı konusuna cevap aramadan önce, yedek akçenin ayrıldığı sırada vergilendirilip vergilendirilmediği sorusuna açıklık getirilmelidir.

Bilindiği gibi yedek akçeler şirketlerin safi kârından kanun, şirket esas sözleşmesi veya genel kurul kararıyla, belirtilen sarf yerlerine harcanmak üzere ayrılırlar⁶⁶⁷.

KVK 11/1-ç hükmünde her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçelerin kurum kazancının tespitinde indirilemeyeceği belirtilmektedir.

Yedek akçeler, ileride doğması beklenen zararların kapatılması veya işlerin iyiye gitmediği zamanlarda işletmenin ayakta tutulması, işsizliğin önüne geçilmesi veya neticelerinin hafifletilmesi (TTK 519), şirketin devamlı gelişmesi veya mümkün mertebe istikrarlı kâr paylarının dağıtılması (TTK 523) amaçları ile ayrıldığına göre, kanunların koyduğu zorunluluğa dayanarak ayrılanların vergiye tabi tutulmaması gerektiği düşünülebilir. Ancak kurumlar vergisi uygulamalarının ilk yıllarında belli ölçülerde kabul edilmiş olan bu görüş bugün tamamen terkedilmiş, yedek akçelerin şirket kârı içinde vergilendirilmesi yoluna gidilmiştir⁶⁶⁸.

Yedek akçelerin kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında gider olarak indirilmemesi, vergi matrahının dağıtılın dağıtılmasın tüm kurum kazançlarını içine almasının bir sonucudur⁶⁶⁹.

TTK hükümlerine göre kanuni yedek akçenin, kanuni sınıra ulaşıldıktan sonra da ayrılması mümkündür. Diğer yandan, yedek akçenin vergi matrahından indirilmesinin kabulü halinde, şirketler esas sözleşmelerinde yer verecekleri hükümlerle veya genel kurul kararlarıyla bunu kötüye kullanarak safi kârın vergiye tabi olmaksızın pay sahiplerine dağıtılması yoluna gidebilirler⁶⁷⁰. Bu şekilde, vergi

⁶⁶⁷ Erimez, Yedek Akçeler 362; Kızılot, KVK ve Uygulaması C. 4 1172; Tekinalp, Yedek Akçeler 245.

⁶⁶⁸ Yurtman Demir 164.

⁶⁶⁹ Yurtman Demir 164.

⁶⁷⁰ Yurtman Demir 165.

matrahından indirilerek ayrılan yedek akçelerin kısa süre sonra sermaye artırımı yoluyla⁶⁷¹, pay senedi vermek suretiyle, dolaylı olarak pay sahiplerine dağıtılması mümkündür.

Günümüzde hemen bütün ülkelerde yedek akçeler şirket kazancı içinde vergilendirilmektedir. Hatta bazı ülkeler, belli miktarları aşan yedek akçeler için daha yüksek vergi oranları uygulamaktadır. Ana ilke yedek akçelerin vergilendirilmesi olmakla birlikte bazı ülkeler gerçekleşmemiş (realize edilmemiş) kârlardan meydana gelen, dağıtım tahsis edilmeyerek doğrudan doğruya yedek akçe olarak ayrılan emisyon primlerini, yine dağıtım konusu yapılmaksızın özel bir yedek akçe veya fon hesabında toplanan enflasyon düzeltmesi farkı gibi kalemleri kâr saymamakta ve vergiye tabi tutmamaktadır⁶⁷².

b.Yasal Düzenleme

KVK uyarınca, Türkiye'de de ister kanunlardaki zorunluluğa dayanarak, ister şirket esas sözleşmesi hükmü, ister şirket genel kurulu kararına göre ayrılmış bulunsun, kârdan ayrılan yedek akçeler, ayrıldıkları dönemin kârı içinde vergiye tabi tutulmaktadırlar (KVK 11/1-ç). Başka bir deyişle, vergi matrahının saptanmasında, dönem kazancından yedek akçe adı ile bir indirim yapılması mümkün değildir. Bu husus KVK 11/1-ç hükmünde "Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler (TTK'ya, kurumların kuruluş kanunlarına, tüzüklerine, ana statülerine veya sözleşmelerine göre safî kazançlardan ayırdıkları tüm yedek akçeler ile BK'ya göre bankaların ayırdıkları genel karşılıklar dâhil) matrahtan indirilmesi kabul edilmez" şeklinde ifade edilmiştir.

⁶⁷¹ D. 4. D E. 2001/3915 K. 2002/3302 T. 21.10.2002: "... Vergi Mahkemesi ... günlü ve ... sayılı kararıyla; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin 1 inci fıkrasının 6 numaralı bendinin 4369 sayılı Kanun'la değişen b-i bendinde kurumlar vergisinden istisna kazançlara isabet eden kısım düşüldükten sonra 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından vergi tevkifatı yapılacağına öngörüldüğü, ancak karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağına belirtilmesi..."

⁶⁷² Erimez, Yedek Akçeler 363.

c. Vergilendirilmesi Tartışmalı Kazançlar

aa. Emisyon Primlerinden Elde Edilen Kazançlar

TTK 519/2-a uyarınca şirket paylarının nominal değerinden fazla bir değerle ihracında, bunların şirketçe satılmaları halinde, nominal değer ile satış fiyatı arasındaki olumlu farkın (emisyon primi/agio) itfalara veya yardım ve hayır işlerine sarf edilmeyen kısmı kanuni yedek akçeye eklenir. İhraç primi olarak da anılan bu değer⁶⁷³, sermaye artırımlarında esas sermaye ile şirket malvarlığı arasındaki olumlu farkı ya da good-will'i değerlendirmeye yarar⁶⁷⁴.

Kanuni yedek akçeye eklenen emisyon primlerinin ticari yönden şirketin elde ettiği kâr olduğu⁶⁷⁵ pay sahiplerinin bunu sermaye payı olarak değil, bir miktar sermaye payına sahip olabilmek için bir değer fazlası olarak ödemek zorunda oldukları, bu bakımdan emisyon primlerinin şirketin diğer kazançları ile birlikte vergilendirileceği ileri sürülmektedir⁶⁷⁶.

Tekinalp, primin sermaye niteliği göstermediğinde tereddüt olmadığını, yalnızca kazanç benzediğini ve nerelere harcanacağını "tahdidi" olarak kanunda gösterildiğini, bu sebeple kazanç hükümlerine tabi olmayacağını belirtmektedir. Yazar primin kazanç benzerliğinin vergilendirilmesini haklı göstermeyeceğini; çünkü TTK 519/2-a, hasılatın itfalara ve hayır işlerine sarf edilmesini öngörmekte; sarf edilmeyen kısmın ise kanuni yedek akçeye eklenmesini emretmektedir. Böylece dağıtılmayan primin pay sahipleri açısından kazanç hükümlerine tabi tutulması mümkün olamayacağı gibi, kazanç üzerindeki tasarruf olanaklarını vermediğinden, şirket yönünden de kazanç olarak nitelendirilmesinin düşünölemeyeceğini belirtmiştir⁶⁷⁷.

⁶⁷³ **Keşan** 447 vd.

⁶⁷⁴ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 329; **Tekinalp/ Poroy/Çamoğlu**, Şirketler 662.

⁶⁷⁵ **Keşan**, Emisyon Primlerinin Vergi Hukuku Muvacehesindeki Durumu 236 vd.

⁶⁷⁶ **Erimez**, Yedek Akçeler 231-331, 364 vd.; **Bulutoğlu**, Türk Vergi Sistemi 310; Aynı yönde bkz. D. 4 D E. 1968/57, K. 1971/1041, T. 17.2.1972; D. 4 D E. 2008/9064, K. 2009/3348, T. 17.6.2009.

⁶⁷⁷ **Tekinalp**, Yedek Akçeler 332.

KVK 5/1-ç hükmü ile anonim şirketlerin gerek kuruluşlarında gerek sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların, itibari değerin üzerinde bir bedelle elden çıkarılması halinde oluşan kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır⁶⁷⁸.

bb. Iskat Edilen Pay Sahibinin Paylarının Satışından Elde Edilen Kazançlar

Anonim şirkette sermaye taahhüdünü vaktinde yerine getirmeyen pay sahibinden gecikme faizi talep edilebildiği gibi, yönetim kurulu ortağı yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklardan mahrum etmeye ve yerine başka pay sahibi almaya, kendisine verilmiş hisse senedi varsa iptal etmeye de yetkilidir (TTK 482).

İşte TTK 519 uyarınca iskat edilen pay sahibinin hisse senetlerinin bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin, bunların yerine çıkarılan senetlerden (paylardan) elde edilen hasılat noksanı kapatıldıktan sonra artan kısmı da kanuni yedek akçe hesabına yazılır. Ancak bu paralar anonim şirket için bir kazanç olduğundan safi kurum kazancının hesabında şirket kârına eklenmesi de zorunludur. Vergilendirildikten sonra kalan kısım kanuni yedek akçe hesabına yazılır⁶⁷⁹.

2. Enflasyon Düzeltmesi Farkından Sermaye Artırımında Vergilendirme

a. Genel Olarak

VUK mük. 298'in başlığı "Yeniden değerlendirme" iken, 17/12/2003 tarihli ve 5024 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle "Enflasyon düzeltmesi ve yeniden değerlendirme oranı" olarak değiştirilmiştir.

Yeniden değerlendirme, esas itibariyle anonim şirketin mal varlığındaki gizli değerlerin tamamen veya belirli bir oranda bilançonun pasifinde rakamsal olarak ayrı bir kalem halinde

⁶⁷⁸ Doğrusöz, KVK Şerhi 97.

⁶⁷⁹ Erimez, Yedek Akçeler 331.

gösterilmesidir⁶⁸⁰. Diğer bir anlatımla yeniden değerlendirme, şirketin aktifinde bulunan amortismanla tabi sabit kıymetlerin kaydı değerlerinin, enflasyon, devalüasyon veya başkaca sosyo-ekonomik nedenlerle farklılaşan reel değerlerine denkleştirilmesi işlemidir. Sabit değerlerin henüz itfa edilmemiş kısımlarına uygulanan yeniden değerlendirme kat sayısı, eski tarihe gidildikçe büyür, buna karşılık sabit kıymetin itfa edilmemiş bölümü küçülür⁶⁸¹. Bu şekilde de yeniden değerlendirme ile anonim şirketteki eski ve yeni sabit kıymetler arasındaki değer artış farkı azalır.

Şirketler, hangi yılda oluşturulmuş olursa olsun yeniden değerlendirme fonunda ve özel karşılık hesabında gösterilen değer artışlarını ilke olarak sermaye artırımında kullanıp kullanmamakta özgürdürler. Ancak, bazı özel durumlarda bunların sermaye artırımında kullanılmaları dürüstlük kuralına ve özellikle hakların başkalarına en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesine aykırı olabilir.

Yeniden değerlemenin sebebi ve gereği, ülkemizde kronikleşmiş olan yüksek enflasyon ve peş peşe gelen devalüasyonların ekonomik hayatı olumsuz yönde etkilemiş ve işletmelerin bilançoları çarpıtılmış ve buradaki değerlerin adeta hayatla ilgisi kesilerek, fiktif kârlar meydana gelmiş ve bunun sonucunda da bu fiktif kârlar matrahından vergiler ödenerek işletmelerde sermaye aşınmasına yol açmış olmasıdır. İşte bu olumsuz sonuçları önlemek amacıyla, yeniden değerlendirme usulü yasal olarak hayata geçirilmişti⁶⁸².

Yeniden değerlendirme fonunun sermayeye eklenerek, sermaye artırımına olanak sağlayan 213 S. VUK mük. 298. maddesi, 17.12.2003 tarih ve 5024 S. kanunla⁶⁸³ değiştirilerek, *enflasyon düzeltmesi muhasebesi* düzenlemesine geçilmiştir. Ancak, 5024 S. kanun ile değişen mük. 298. maddede yeniden değerlendirme uygulaması yer almamakla birlikte, malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasına belirli koşulların gerçekleşmesi hâlinde izin verilmektedir. Şöyle ki; 5024 S. Kanun ile değişen ve 1 Ocak 2004’de yürürlüğe giren VUK mük. 298 maddesine göre,

⁶⁸⁰ **Berzek**, Sermaye Artırımı 42; **Karayalçın**, Yeniden Değerleme 147; **Karayalçın**, Muhasebe 196; **Tekil**, 356.

⁶⁸¹ **Şirin** 86.

⁶⁸² **Tekinalp**, Yedek Akçeler 246; **Pulaşlı**, Şerh 1679; **Öztürk**, Şirketlerde Kurumlar Vergisi 196; **Erimez** 283.

⁶⁸³ RG 30.12.2003, 25332.

kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dâhil;

- c) Son üç hesap döneminde %100'den fazla olması,
- d) İçinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması,

hâlinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi hâlinde sona erer. Dolayısıyla bu iki şartın gerçekleşmemesi durumunda enflasyon düzeltmesi söz konusu olmayacağından, bu anlamda bir değer artış fonu da oluşmaz ve son yıllardaki tek rakamlı enflasyon oranları dikkate alındığında, bu yolla da bir sermaye artışı yapabilme imkânı hemen hemen olanaksız bulunmaktadır.

Değerleme, özellikle gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının tespiti noktasında önem taşımaktadır. Gelir vergisinde bilanço esasına göre ticari kazanç, şirketteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki olumlu fark olarak tanımlanmıştır. Matrahın bu şekilde belirlenmesi kurumlar vergisi için de geçerlidir⁶⁸⁴.

Yeniden değerlendirme yapılarak elde edilen değer artışının, değerlemeden önce gizli yedek akçe olduğunu ve değerlemeye tabi varlıkların yeniden değerlendirildikten ve özel fon hesabına alındıktan sonra açık yedek akçe haline dönüştüğünü, bundan sonra sermayeye ilave edilebildiğini⁶⁸⁵ yukarıda belirtmiştik⁶⁸⁶.

⁶⁸⁴ **Mutluer**, Vergi Hukuku 127.

⁶⁸⁵ D. 4. D.1997/323 K. 1998/2083 T. 21.5.1998 “...Vergi Mahkemesi 11.6.1996 günlü ve E. 1995/74, K. 1996/1382 sayılı kararıyla; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 298. maddesinde yeniden değerlendirme sonucu doğan değer artışının kanunda belirtilen koşullarla sermayeye ilave edilmesi halinde vergiye tabi tutulamayacağı, buna karşın değer artış fonunun sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi durumunda bu işlemin yapıldığı dönem kazancı sayılarak vergiye tabi tutulacağına belirtildiği, 3568 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan tebliğ ile yükümlülerin istisna ve indirimlerden yararlanabilmelerinin yeminli mali müşavir tasdik raporuna bağlı tutulduğu, yükümlülerin adına tarhiyat yapılabilmesi için beyan dışı bırakılan kazanç ve iratların olduğunun saptanması gerektiği, olayda davalı idareci, yapılmış böyle bir tespit bulunmadığı gibi yeminli mali müşavir raporunun dosyada yer aldığı gerekçesiyle tarhiyatın kaldırılmasına karar vermiştir.” Aynı yönde bkz. D. 7. D. E. 1999/124 K. 1999/2325 T. 1.6.1999; D. 7. D. E. 1998/1175 K. 1998/2755 T. 30.6.1998; D 3. D E. 1996/5655 K. 1998/1800 T. 21.5.1998.

⁶⁸⁶ Bkz. İkinci Bölüm, I, A, 1.

Yukarıda yedek akçelerden sermaye artırımında vergileme ile ilgili verdiğimiz bilgilerin, uygulanabildiği ölçüde burada da geçerli olduğunu söylemek mümkündür⁶⁸⁷. Yeniden değerlemenin vergi kanunlarında ayrı yasal düzenlemeye konu olmasının nedeni kanuni, ihtiyari ve olağanüstü yedeklerle yeniden değerlendirme yedek akçesinin oluşumunun farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Kanuni, ihtiyari ve olağanüstü yedek akçeler, istisnalar hariç her yıl elde edilen safi kazançtan ayrılmaktadırlar. Başka bir anlatımla safi kazanç vergilendirildikten sonra yedek akçe ayrılmaktadır. Yeniden değerlendirme yedek akçesi ise safi kazançtan ayrılmadığından ayrılırken vergilendirilmesinden de bahsedilemez⁶⁸⁸.

b. Anonim Şirketin Enflasyon Düzeltmesi Farkından Sermaye Artırımında Vergi Yükümlülüğü

Yeniden değerlendirme fonunun sermayeye eklenerek, sermaye artırımına olanak sağlayan 213 S. VUK mük. 298. maddesi, 17.12.2003 tarih ve 5024 S. kanunla⁶⁸⁹ değiştirilerek, *enflasyon düzeltmesi muhasebesi* düzenlemesine geçilmiştir. Ancak, 5024 S. kanun ile değişen mük. 298. maddede yeniden değerlendirme uygulaması yer almamakla birlikte, malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasına belirli koşulların gerçekleşmesi hâlinde izin verilmektedir. Dolayısıyla burada tam manasıyla yeniden değerlendirme denilemese de benzer bir uygulama söz konusu olduğundan yeniden değerlemeden söz etmekte fayda vardır.

Enflasyon düzeltmesi farkı, şirketlerde hızlı enflasyon nedeniyle günün rayicine göre düşük kalan bilanço kalemlerini gerçek değerine yaklaştırmak amacıyla, MB tarafından her yıl RG'de

⁶⁸⁷ Erimez, Yedek Akçeler 270.

⁶⁸⁸ Yurtman Demir 174.

⁶⁸⁹ RG 30.12.2003, 25332.

yayınlanan oranla çarpılması sonucu oluşmakta⁶⁹⁰ ve bu şekilde oluşan değer artışları bilançonun pasifinde özel bir hesapta⁶⁹¹ gösterilmektedir⁶⁹².

Enflasyon düzeltmesi farkı, safi kurum kazancından ayrılmadığından, oluşmuş değer artışları daha önce vergilendirilmemiştir⁶⁹³. Bu nedenle enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan değer artışının, anonim şirket yönünden sermayeye ilave edileceği zaman vergilendirilip vergilendirilmeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

İlgili kıymetlere ait fark hesaplarına ve enflasyon düzeltme hesabına kaydedilen enflasyon düzeltmesi farkının sermayeye eklenmesinde vergilendirilmemesi sağlanmıştır (VUK mük. 298/4⁶⁹⁴).

Sermayeye ilave edilen enflasyon düzeltmesi farkları, kurum kazancı sayılmayacak ve kurumlar vergisi ile vergilendirilmeyecektir. VUK mük. 298/7 enflasyon düzeltmesi farkları sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledilmesi veya şirketten çekilmesi halinde, bu işlemin yapıldığı dönemin kazancı sayılarak kurumlar vergisine tabi tutulacağını hükme bağlamıştır. Enflasyon düzeltmesi farkının anonim şirketin birikmiş zararlarının kapatılmasında kullanılması halinde, bunun sermayeye ilave niteliğinde olduğu, bu nedenle vergileme yapılmaması gerektiği hükme bağlanmıştır (VUK mük. 298/5). Öğretide böyle olması gerektiği belirtilmekteydi⁶⁹⁵.

⁶⁹⁰ 13.04.2015 T. ve 36 Seri No.lu KVK Sirkülerinde; 2015 yılı birinci geçici vergi döneminde uygulanacak yeniden değerlendirme oranı negatif olduğundan bu döneme ilişkin olarak yeniden değerlendirme yapılmayacağı açıklanmıştır.

⁶⁹¹ Halka açık olan ve halka açık sayılan anonim ortaklıklar yeniden değerlendirme yaparak özel fon oluşturdıklarını, oluşturdıkları fonda resmi inceleme sonucu yapılan değişiklikleri ve özel fonun sermayeye eklenmesi halinde de bu eklemeyi, yapıldıkları tarihten itibaren 6 iş günü içinde miktarlarını da gösteren bir yazı ile SPK'ya bildirirler.

⁶⁹² **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 221; **Yurtman Demir** 174.

⁶⁹³ **Yurtman Demir** 174.

⁶⁹⁴ Bu madde başlığı "Yeniden değerlendirme" iken, 17/12/2003 tarihli ve 5024 S. Kanunun 2. maddesiyle "Enflasyon düzeltmesi ve yeniden değerlendirme oranı" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

⁶⁹⁵ **Erimez**, Yedek Akçeler 273.

Yine enflasyon düzeltmesi farkının sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan bedelsiz payların mevcut pay sahiplerine dağıtılması da kâr dağıtımı sayılmadığından gelir vergisinden istisna edilmiş ve bu düzenleme VUK mük. 298. ile "yerleşik" hale getirilmiştir⁶⁹⁶.

Enflasyon düzeltmesi işleminde, sabit değerler arasındaki yeni ve eski net bilanço aktif değerleri arasındaki fark enflasyon düzeltmesi farkını teşkil etmekte ve bu fark anonim şirket tarafından gerçekleştirilen bir kâr dağıtımı olmadığından vergiden muaf tutulmaktadır⁶⁹⁷. Enflasyon düzeltmeleri, ilgili kıymetlere ait fark hesaplarına ve enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir. Bununla birlikte, ilgili hesaptan çıkarılarak başka bir hesaba nakledilen ya da sermayeye eklenmeyen enflasyon düzeltme farkları vergilendirilmektedir. Çünkü anonim şirket bunları bir çeşit kendi kazanmış olduğu kâr gibi kullanmaktadır⁶⁹⁸.

Ayrıca bir hususun açıklanmasında da yarar vardır. Enflasyon düzeltmesine tâbi iktisadî kıymet satılır ve bu arada enflasyon düzeltmesi farkı sermayeye ilave edilmemiş olursa, faaliyet dışı kâr sayılacağı için, enflasyon düzeltmesi farkı vergiye tâbi olur. Bu nedenle, iktisadî kıymet satılmadan enflasyon düzeltmesi farkının sermayeye eklenmesi vergi açısından da avantajlıdır⁶⁹⁹.

⁶⁹⁶ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 291.

⁶⁹⁷ D. 4. D E. 1997/323 K. 1998/2083 T. 21.5.1998: "...Vergi Mahkemesi 11.6.1996 günlü ve E: 1995/74, K: 1996/1382 sayılı kararıyla; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 298. maddesinde yeniden değerlendirme sonucu doğan değer artışının kanunda belirtilen koşullarla sermayeye ilave edilmesi halinde vergiye tabi tutulamayacağı, buna karşın değer artış fonunun sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi durumunda bu işlemin yapıldığı dönem kazancı sayılarak vergiye tabi tutulacağına belirtildiği, 3568 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan tebliğ ile yükümlülerin istisna ve indirimlerden yararlanabilmelerinin yeminli mali müşavir tasdik raporuna bağlı tutulduğu, yükümlülerin adına tarhiyat yapılabilmesi için beyan dışı bırakılan kazanç ve iratların olduğunun saptanması gerektiği, olayda davalı idareci, yapılmış böyle bir tespit bulunmadığı gibi yeminli mali müşavir raporunun dosyada yer aldığı gerekçesiyle tarhiyatın kaldırılmasına karar vermiştir. Temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar, bozulması istenilen kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmemiştir... Bu nedenle, temyiz isteminin reddine 21.5.1998 gününde oybirliğiyle karar verildi."; Aynı yönde bkz. D. 4. D E. 1988/5342 K. 1990/2460 T. 27.9.1990; D. 3. D E. 1995/3462 K. 1996/834 T. 20.3.1996; D. 7. D E. 1999/124 K. 1999/2325 T. 1.6.1999.

⁶⁹⁸ **Özkan**, Yeniden Değerleme Suretiyle Artırım 19.

⁶⁹⁹ **Pulaşlı**, Şerh 1683.

3. İştirak Hisseleri ve/veya Taşınmazların Satışından Elde Edilen Gelirden Sermaye Artırımında Vergilendirme

İlk defa 2970 S. kanun ile KVK'ya geçici 10. madde eklenerek tam mükellefiyete tabi kurumların iştirak hisseleri ve/veya taşınmazlarının satışından elde edilen gelirden sermaye artırımının yapılması halinde kurumlar vergisi istisnası getirilmiştir⁷⁰⁰.

Bu konudaki mevcut düzenlemeler, GVK 38/2 ile KVK 5 ve 1. S. KVK Genel Tebliği hükümleridir

Daha önce de belirttiğimiz üzere, anonim şirketler vergi açısından KVK'ya tabidir. Vergi hukukunda hangi gelir ve iratların kâr sayılmayacağı, diğer bir ifade ile istisna olduğu KVK 5'de, bazı özel kanunlarda ve GVK geçici 61'de (yatırım indirimi istisnası) düzenlenmiştir.

KVK 5/1 ile kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde kayıtlı bulunan gayrimenkul ve iştirak hisselerinin satılmasından doğan kazançların belirli şartlar altında kurumlar vergisinden istisna olacağı hüküm altına alınmıştır. Gayrimenkul ve iştirak hisseleri dışında kalan iktisadi kıymetler için anılan istisnadan yararlanılmasına olanak bulunmadığı gibi satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar sermayeye ilave edilmeyen kazançlar için de istisna uygulamasından yararlanılması mümkün değildir.

⁷⁰⁰ D. VDDGK E. 1996/320 K. 1996/410 T. 6.12.1996: "...sözü edilen gerekçelerden de anlaşılacağı üzere istisna; tam mükellef kurumların aktiflerinde bulunan taşınmaz ve iştirak hissesi gibi atıl kalmış bağlı değerlerinin enflasyonist ortamda kazandıkları değerini işletmeye kazandırılmasına imkan sağlamak, böylece kurumların iştirak hisseleriyle gayrimenkullerinin satışı suretiyle sağlanan kaynakların, ticari faaliyetlerinde kullanılması ve dolayısıyla faaliyetlerinin, borçlanma yoluna gidilmeden öz kaynaklarla devam ettirebilmesi ve mali yapılarının güçlendirilmesi amacıyla öngörülmüştür." Aynı yönde bkz. D. VDDGK E. 1997/171 K. 1997/395 T. 24.10.1997; D. 4. D E. 1997/364 K. 1998/1048 T. 19.3.1998; D. 4. D E. 1999/1516 K. 2000/612 T. 21.2.2000.

İştirak hisselerinin satışı ile ilgili olarak bkz. D. 4. D E. 2000/2295 K. 2000/2805 T. 14.6.2000; D. 3. D E. 2000/2387 K. 2000/3881 T. 27.11.2000; D. 3. D E. 2000/2335 K. 2000/3877 T. 27.11.2000; D. 4. D E. 2000/1667 K. 2000/2799 T. 14.6.2000.

Diğer taraftan menkul kıymet veya gayrimenkul ticareti ile uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdıkları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar için diğer şartların mevcut olması durumunda dahi istisna uygulamasından yararlanılması mümkün değildir (KVK 5/1-e/6).

Bedelsiz olarak ya da rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değeriyle iktisap edilen payların iktisap tarihi olarak, sahip olunan mevcut payların iktisap tarihi esas alınacaktır (KVK 5/1-e/4). Bunun dışında rüçhan hakkı dolayısıyla itibari değerinden farklı bir bedelle pay iktisap edilmesi durumunda, bu payların iktisap tarihi olarak mevcut payların iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın fiilen şirketin aktifine girdikleri tarih esas alınacaktır⁷⁰¹.

Devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında iki yıllık sürenin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır (KVK 5/1-e/5).

Kurumlar vergisi mükelleflerinin aktiflerinde en az iki tam yıl süreyle kayıtlı bulunan taşınmaz ve iştirak hisselerinin KVK'nın yürürlük tarihi olan 21.06.2006 tarihinden itibaren satılmasından doğan kazançların %75'i istisna olmakla birlikte, bu tarihten önce gerçekleşen işlemlerden doğan kazancın sermayeye ilave edilmesine karar verilen kısmının tamamı kurumlar vergisinden müstesna olacaktır (KVK 5/1-e/1). Söz konusu istisna, satışın yapıldığı döneme uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır⁷⁰². Bu tarihten sonra yapılacak tahsilat için bu hüküm uygulanmaz. İlk yapılan tahsilatın iştirak hissesi veya gayrimenkulün maliyet bedeline ilişkin olduğu kabul edilir (KVK 5/1-e/2).

İstisna uygulamasına konu olacak taşınmaz ve iştirak hisselerinin en az iki tam yıl süreyle kurumun aktifinde yer alması, kurumun bu değerlere iki tam yıl süreyle bilfiil sahip olması

⁷⁰¹ Doğrusöz, KVK Şerhi 103.

⁷⁰² Vergi ziyayı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder. Detaylı bilgi için bkz. **Pehlivan**, Vergi Hukuku 93; **Şenyüz/Yüce/Gerçek**, Vergi Hukuku 226; **Kızılot/Taş**, Türk Vergi Sistemi 115; **Alptekin**, Vergi Hukuku 113; **Ünsal**, Türk Vergi Sistemi 45; **Mutluer**, Vergi Hukuku 213.

gerekmektedir. Örneğin 8 Ocak 2005 tarihinde iktisap edilmiş ve aktife alınmış bir taşınmazın 8 Ocak 2007 tarihinden sonra (bu tarih dahil) satılması ve diğer şartların da gerçekleşmesi halinde bu satıştan doğan kazanç kurumlar vergisinden istisna edilecektir⁷⁰³.

İstisna, satış kazancının %75'ine uygulandığından, kazancının tamamının fon hesabına alınma şartı yoktur. İstisnadan yararlanan kısmın fon hesabına alınması yeterlidir⁷⁰⁴.

Kurumların iki tam yılı süreyle aktifinde yer almayan iştirak hisselerinin veya gayrimenkullerinin satışından elde ettikleri kazançlar ile menkul kıymet veya gayrimenkul ticareti ile uğraşan kurumların ellerinde bulundurdıkları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar, istisna kapsamının dışındadır (KVK 5/1-e/6).

Sermayeye eklenen bu kazançların beş yıl içinde herhangi bir surette şirketten çekilmesi veya sermayeye eklenmemesi halinde, bu kazançlar o yılın kazancı sayılarak vergiye tâbi tutulur (KVK 5/1-e/3). Fon hesabında tutulması gereken süreden, satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar olan süre anlaşılmalıdır. Kazancın sermayeye eklenmesi halinde de aynı süre geçerlidir⁷⁰⁵.

Sonuç olarak; mülga 5422 S. KVK geçici 28 ve yürürlükteki KVK 5/1-e hükmüyle, kurumların aktiflerinde en az iki tam yıl yer almış olan iştirak paylarının ve gayrimenkullerin satışından doğan kazancın sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan ve pay sahiplerine verilen bedelsiz paylar menkul sermaye iradı⁷⁰⁶ sayılmazlar⁷⁰⁷. Bu sebeple, bu kazançlar beyana tâbi tutulmadıkları

⁷⁰³ Doğrusöz, KVK Şerhi 102.

⁷⁰⁴ Doğrusöz, KVK Şerhi 104.

⁷⁰⁵ Doğrusöz, KVK Şerhi 105.

⁷⁰⁶ Menkul sermaye iradı GVK 75'de; *"Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır"* şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan menkul sermaye iradının iki önemli özelliği olduğu anlaşılmaktadır. Birincisi, iradı sağlayan değer kişinin özel malvarlığına dahil olmalıdır. İkinci olarak, yatırılan sermaye nakit veya parayla temsil edilebilen değerlerden oluşmalıdır. Bkz. **Kızılot/Taş**, Türk Vergi Sistemi 246. Ayrıca bkz. **Pehlivan**, Vergi Hukuku 223; **Özbalcı**, GVK Şerhi 618 vd ; **Mutluer**, Vergi Hukuku 446 vd; **Ünsal**, Türk Vergi Sistemi 102 vd; **Öner**, Türk Vergi Sistemi 324 vd; **Bilici**, Türk Vergi Sistemi 56 vd.

⁷⁰⁷ D VDDGK E. 2001/180 K. 2001/224 T. 8.6.2001: *"193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinde menkul sermaye iradının tanımının yapıldığı, kaynağına bakılmaksızın menkul sermaye iradı sayılan kazançların*

belirlendiği, aynı Kanun'un 94'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasının 4369 sayılı Kanun'la değişen b (i) bendinde, Kurumlar vergisinden istisna kazançlara isabet eden kısım düşüldükten sonra, 75'inci maddenin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından vergi tevkifatı yapılacağına öngörüldüğü, karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağına belirtildiği, 1.1.1999 tarihinde yürürlüğe giren bu değişiklikle, kurumlardan elde edilen kar paylarından stopaj yapılmasının karın dağıtılmasına bağlandığı, kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle kar dağıtımı gerçekleştirdiklerinden bahisle, bu yolla kar payı elde eden ortaklar nezdinde yapılacak vergileme konusunda açıklama yapıldığı ifade edilerek Maliye Bakanlığınca 231 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin yayımlandığı, bu Tebliğin ikinci paragrafında, 4369 sayılı Kanunla değişik 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i numaralı bendinde yer alan hükümle, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilmemiş kazançları üzerinden yapılacak tevkifatın kazancın dağıtımına bağlandığı, karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağı belirtilerek, sermayeye eklenen karlar üzerinden tevkifat yapılmamasının öngörüldüğü, dava konusu edilen üçüncü paragrafta da, Gelir Vergisi Kanununun vergi tevkifatını düzenleyen 94 üncü maddesinde yer alan hükmün sözü edilen madde uyarınca yapılacak tevkifat açısından bir belirleme yapmakta olduğu, dolayısıyla gerçek kişi ortaklar tarafından, karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak Gelir Vergisi Kanunu'nun 85 ve 86 ncı madde hükümleri çerçevesinde beyan edilmesi gerektiğinin ifade edildiği, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i bendinde açıkça karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağı ifade edildiğine göre ortaklar açısından da elde edilmiş bir kar payı mevcut olmadığı, nitekim, anılan Kanun'un 75 inci maddesine ilişkin gerekçede, 1.1.1999 tarihinde yapılan değişiklik ile yeni bir sistem getirildiği, tam mükellef kurumların dağıtılabilir kazançları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifatı uygulamasının esas olarak karın dağıtılması işlemine bağlandığı, diğer bir anlatımla gelir vergisi tevkifatının karın ortaklara dağıtıldığı aşamaya kadar ertelendiğinin açıklandığı, ayrıca 94 üncü maddede yapılan değişikliğe ilişkin Maliye Bakanlığının açıklamalarında ise, şirketlerin mali bünyelerini kuvvetlendirmek amacıyla karlarını dağıtmayarak şirket sermayesine ilave etmeleri ve kaynak olarak kullanmalarını teşvik etmek için böyle bir düzenlemeye başvurulduğu karın sermayeye eklenmesi halinde şirket dışına herhangi bir kaynak çıkmadığı, şirket dışına bir transfer yapılmadığı ve ortaklar tarafından bir kaynak elde edilmediği, dolayısıyla ortakların özel ödeme güçlerinde bir değişiklik olmadığının da ifade edildiği, bu durumda, karın sermayeye ilavesi halinde, gerçek kişi ortakların menkul sermaye iradı elde ettiğinden ve bu geliri beyan etmesi gerektiğinden söz edilemeyeceği, oysa 231 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile, karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi gerektiği belirtilmek suretiyle kanun hükmüne aykırı bir düzenleme yapıldığı, bu düzenlemenin idarenin uygulamaya ilişkin genel ve objektif kuralları kanuna aykırı olmamak şartıyla kendisine tanınan yetki sınırları içinde kullanması gerektiği biçimde açıklanan ilkenin ihlali sonucunu doğurduğu, dolayısıyla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinin 6/b-i bendindeki düzenlemeye aykırı olarak ve kendisine tanınan yetkinin aşılması suretiyle düzenlenen 231 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin dava konusu edilen bölümünün Kanun'a aykırı bulunduğu gerekçesiyle dava konusu tebliğin karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak beyanı gerektiği yolundaki hükümlerini iptal etmiştir.” Aynı yönde bkz. D. VDDGK E. 2001/80 K. 2001/224 T. 8.6.2001; D. VDDGK E. 2001/451 K. 2001/460 T. 7.12.2001; D. 4. D E. 2000/1307 K. 2000/5053 T. 6.12.2000.

Ayrıca bkz. D. 4. D. E. 2008/9064 K. 2009/3348 T. 17.6.2009: “Anonim şirketler primli pay çıkararak, dağıtılmayan karlar ile diğer yedek akçeleri belirli bir oranda paraya dönüştürür ve eski pay sahipleri ile yenileri arasında dengeyi sağlarlar. Bu nedenle prim, şirket açısından bir kazanç niteliğinde değildir. Sermaye artırımının anonim şirketin serbestçe kullanabileceği yedek akçelerden veya yeniden değerlendirme fonundan yapılması halinde, yeni payların karşılıklarını, yani bedellerini özvarlık oluşturur. Bu paylar sahiplerine bedelsiz verilirler. Pay sahibi, yedek akçelerin ve yeniden değerlendirme fonunun esas sermayeye dönüştürülmesi ile oluşan yeni

gibi; üretim ve turizm tesisleri ile bu tesislere ilişkin taşınmazların yeni kurulacak sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulmasından doğan kazançların esas sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılıp pay sahiplerine verilecek olan bedelsiz paylar da (GVK 94) gelir vergisi tevkifatına ve beyana tâbi tutulmamıştır. Ayrıca, KDVK geçici 10. maddesine göre, KVK geçici 28 kapsamındaki teslimler KDV'den, satılan taşınmazların tescili de Tapu ve Kadastro harcından müstesnadır.

4. Dağıtılmamış Son Yıl Kârından Sermaye Artırımında Vergilendirme

Dağıtılmamış son yıl kârı, anonim şirketin son yıl kâr-zarar hesabına göre bilançonun pasifinde görünen safi kârıdır⁷⁰⁸. Dağıtılmamış son yıl kârının hukuki niteliği, yukarda incelenmiştir.

Dağıtılmamış son yıl kârından yapılan sermaye artırımında, pay sahiplerine dağıtılabilecek kâr sermayeye ilave edilmektedir. Başka bir anlatımla dağıtılmamış son yıl kârının sermayeye ilavesinde pay sahibine hemen elde edebileceği kâr payı yerine, bedelsiz pay verilmektedir. Diğer iç kaynaklardan sermaye artırımında bedelsiz pay verildiğinde mevcut payın rayiç değerinde sermayeye iştirak payı oranında düşüş olduğu halde, dağıtılmamış son yıl kârından sermaye artırımında verilen bedelsiz payın, mevcut payın sermayeye iştirak oranını azaltmamaktadır⁷⁰⁹. Dağıtılmamış son yıl kârı da, vergilendirildikten sonra bilançonun pasifinde ayrı bir kalem olarak yazılmaktadır. Dağıtılmamış son yıl kârı genel kurul tarafından dağıtılmasına karar verilmiş olmasına rağmen henüz pay sahiplerine dağıtılmadığı için de bilançoda görünüyör olabilir. Ayrıca kâr elde

payları, oransallık ilkesine göre edinmek hakkına sahiptir. Pay sahipleri bunlar için bir bedel ödemezler. Bu haklar rüçhan hakkı gibi nitelendirilemeyeceğinden rüçhan hakkının sınırlandırılmasına imkan veren Türk Ticaret Kanununun 394'üncü maddesinin bunlara uygulanma olanağı da yoktur. Bu nedenle pay sahibinin bu hakkından yoksun bırakılması veya hakkının sınırlandırılması geçersiz olur. Ayrıca pay sahiplerine verilen bedelsiz paylar örtülü kazanç aktarımı niteliğinde de değildir. Örtülü kazanç dağıtımından söz edilebilmesi için, yasal yolun dışında bir kar dağıtımının söz konusu olması ve örtülü olarak yapılan bu kar dağıtımı sonucunda da bir vergi kaybının ortaya çıkması gerekmektedir.”; Aynı yönde bkz. D. 4. D E. 2000/1307 K. 2000/5053 T. 6.12.2000.

⁷⁰⁸ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 227; **Yurtman Demir** 192.

⁷⁰⁹ **Yurtman Demir** 192.

edilmiş olmasına rağmen pay sahiplerine dağıtılmamış da olabilir. Her iki halde de dağıtılmamış son yıl kârı sermaye artırımında kullanılabilir. Ancak birinci halde pay sahipleri için talep edilebilir⁷¹⁰, alacak hakkı haline gelmiş kârdan artırım yapıldığı için, dış kaynaklardan sermaye artırımını olduğu kabul edilmelidir⁷¹¹.

Burada inceleme konusu yapılan genel kurulun pay sahiplerine dağıtılmasına karar vermemiş olduğu dağıtılmamış son yıl kârıdır. Doktrinde dağıtılmamış kârın yedek akçe olarak ayrılmayıp da, doğrudan doğruya esas sermaye artırımında kullanılması suretiyle pay sahiplerine yeni pay senetleri verilmesi halinde, hem şirketin malvarlığında hem pay sahiplerinin malvarlığında vergilendirilebilecek bir artma meydana geldiği, bu suretle çıkarılan bedelsiz payların gelir vergisine tabi olduğu konusunda tereddüt etmemek gerektiği savunulmuştur⁷¹².

Dağıtılmamış son yıl kârı hesaplanmadan kurum kazancı vergilendirilmektedir. Vergilendirilmiş bu kârdan kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre ayrılması gereken yedek akçeler ve diğer paralar ayrıldıktan sonra kalanın genel kurul kararı ile pay sahiplerine dağıtılmasına karar verilebileceği gibi, yedek akçe olarak ayrılmasına veya sermayeye ilave edilmesine de karar verilebilir. Vergilendirilmiş kurum kazancından oluşan dağıtılmamış son yıl kârı, sermaye artırımında kullanılması halinde ikinci defa vergilendirilmez. Çünkü dağıtılmamış son yıl kârını oluşturan kazanç vergilendirildikten sonra kâr ortaya çıkmıştır. Bu kârın esas sermayeye ilave edilmesinde bunu tekrar vergilendirmek vergi teorisi ile bağdaşmadığı gibi, aynı kazanç iki defa vergilendirilmiş olacaktır⁷¹³.

D. PAY SAHİBİ YÖNÜNDEN VERGİLENDİRME

⁷¹⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Karahan/Bozgeyik**, Şirketler 637; **Bilgili/ Demirkapı** 515; **Pulaşlı**, Şerh 1279; **Bahtiyar**, Şirketler 224; **Çeker** 493.

⁷¹¹ **Yurtman Demir** 193.

⁷¹² **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 203; **Erimez** Yedek Akçeler 247; **Özbalcı**, GVK Şerhi 807.

⁷¹³ **Yurtman Demir** 193.

1. Genel Olarak

Pay sahipleri yönünden iç kaynaklardan esas sermaye artırımında üzerinde durulması gereken nokta, pay sahiplerine dağıtılan bedelsiz pay senetlerinin veya artırım ile mevcut payların nominal değerlerinin artırılmasının, pay sahipleri açısından gelir sayılarak, gelir vergisi kapsamına girip girmeyeceğidir.

2. Yedek Akçelerden Sermaye Artırımında Vergilendirme

GVK 94-1-6-(b)-i hükmüne göre, tam mükellef kurumlar tarafından tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, 75-2-1,2,3 bentlerinde yazılı kâr paylarından %15 stopaj⁷¹⁴ yapılır ve kârın sermayeye⁷¹⁵ eklenmesi

⁷¹⁴ Stopaj, gelir veya kurumlar vergisine tabi bir kazançla ilişkin hasılatın ilgisine ödenmesi aşamasında, ödemeyi yapanlarca, yasa ile belirlenmiş oranlar üzerinden istihkakın bir kısmının tutulup, hasılatı elde eden adına ve onun peşin vergisi olarak vergi dairesine yatırılması şeklinde uygulanan vergileme yöntemi ve vergi güvenlik tedbiridir. (Daha geniş bilgi için bkz. **Bilici**, Vergi Hukuku 180; **Kırbaş**, Vergi Hukuku 124; **Kumrulu/Öncel/Çağan**, Vergi Hukuku 158)

⁷¹⁵ D VDDGK E. 2001/180 K. 2001/224 T. 8.6.2001: "193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinde menkul sermaye iradının tanımının yapıldığı, kaynağına bakılmaksızın menkul sermaye iradı sayılan kazançların belirlendiği, aynı Kanun'un 94'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasının 4369 sayılı Kanun'la değişen b (i) bendinde, Kurumlar vergisinden istisna kazançlara isabet eden kısım düşüldükten sonra, 75'inci maddenin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından vergi tevkifatı yapılacağına öngörüldüğü, karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağına belirtildiği, 1.1.1999 tarihinde yürürlüğe giren bu değişiklik, kurumlardan elde edilen kar paylarından stopaj yapılmasının karın dağıtılmasına bağlandığı, kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle kar dağıtımı gerçekleştirdiklerinden bahisle, bu yolla kar payı elde eden ortaklar nezdinde yapılacak vergileme konusunda açıklama yapıldığı ifade edilerek Maliye Bakanlığınca 231 seri no'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin yayımlandığı, bu Tebliğin ikinci paragrafında, 4369 sayılı Kanunla değişik 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i numaralı bendinde yer alan hükümle, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilmemiş kazançları üzerinden yapılacak tevkifatın kazancın dağıtımına bağlandığı, karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağı belirtilerek, sermayeye eklenen karlar üzerinden tevkifat yapılmamasının öngörüldüğü, dava konusu edilen üçüncü paragrafta da, Gelir Vergisi Kanununun vergi tevkifatını düzenleyen 94 üncü maddesinde yer alan hükmün sözü edilen madde uyarınca yapılacak tevkifat açısından bir belirleme yapmakta olduğu, dolayısıyla gerçek kişi ortaklar tarafından, karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak Gelir Vergisi Kanunu'nun 85 ve 86 ncı madde hükümleri çerçevesinde beyan edilmesi gerektiğinin ifade edildiği, 193 sayılı Gelir Vergisi

kâr dağıtımı sayılmaz⁷¹⁶. Keza, GVK 94-1-6-(b)-ii hükmü uyarınca, tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere ve gelir vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75-2-1,2,3 bentlerinde yazılı kâr paylarından % 15 oranında stopaj yapılır⁷¹⁷. Bu stopaj, şirket kârının pay sahiplerine dağıtılması durumunda yapılmaktadır. Kârın dağıtılmayıp sermayeye eklenmesi hali ise stopaj dışında tutulmuştur⁷¹⁸.

Pay sahibinin yedek akçeler kullanılarak yapılan sermaye artırımını sonucunda elde edeceği bedelsiz paylar vergiye tabi değildir. Zira burada kârdan ayrılan yedek akçeler sermayeye eklenmektedir ve bu durum kanun gereği kâr dağıtımı sayılmadığından, pay sahibi açısından bir menkul sermaye iradı kazanımı söz konusu değildir. Dolayısıyla vergiye tabi tutulması da gündeme gelmeyecektir (GVK 94).

Kanunu'nun 94. maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i bendinde açıkça karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağı ifade edildiğine göre ortaklar açısından da elde edilmiş bir kar payı mevcut olmadığı, nitekim, anılan Kanun'un 75 inci maddesine ilişkin gerekçede, 1.1.1999 tarihinde yapılan değişiklik ile yeni bir sistem getirildiği, tam mükellef kurumların dağıtılabilir kazançları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifatı uygulamasının esas olarak karın dağıtılması işlemine bağlandığı, diğer bir anlatımla gelir vergisi tevkifatının karın ortaklara dağıtıldığı aşamaya kadar ertelendiğinin açıklandığı, ayrıca 94 üncü maddede yapılan değişikliğe ilişkin Maliye Bakanlığının açıklamalarında ise, şirketlerin mali bünyelerini kuvvetlendirmek amacıyla karlarını dağıtmayarak şirket sermayesine ilave etmeleri ve kaynak olarak kullanmalarını teşvik etmek için böyle bir düzenlemeye başvurulduğu karın sermayeye eklenmesi halinde şirket dışına herhangi bir kaynak çıkmadığı, şirket dışına bir transfer yapılmadığı ve ortaklar tarafından bir kaynak elde edilmediği, dolayısıyla ortakların özel ödeme güçlerinde bir değişiklik olmadığının da ifade edildiği, bu durumda, karın sermayeye ilavesi halinde, gerçek kişi ortakların menkul sermaye iradı elde ettiğinden ve bu geliri beyan etmesi gerektiğinden söz edilemeyeceği, oysa 231 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile, karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi gerektiği belirtilmek suretiyle kanun hükmüne aykırı bir düzenleme yapıldığı, bu düzenlemenin idarenin uygulamaya ilişkin genel ve objektif kuralları kanuna aykırı olmamak şartıyla kendisine tanınan yetki sınırları içinde kullanması gerektiği biçimde açıklanan ilkenin ihlali sonucunu doğurduğu, dolayısıyla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinin 6/b-i bendindeki düzenlemeye aykırı olarak ve kendisine tanınan yetkinin aşılması suretiyle düzenlenen 231 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin dava konusu edilen bölümünün Kanun'a aykırı bulunduğu gerekçesiyle dava konusu tebliğin karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak beyanı gerektiği yolundaki hükümlerini iptal etmiştir.”

⁷¹⁶ 23.07.2006 tarih ve 26237 Sayılı RG 'de yayımlanan 2006/10731 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile %10 olarak uygulanmakta olan kar dağıtımı stopajı yüzde 15'e yükseltilmiştir.

⁷¹⁷ Kurumların yapacakları stopajın matrahı; kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi matrahının düşülmesinden sonra kalan ve dağıtılan kar payları şeklinde ifade edilebilir (GVK 6-b-i).

⁷¹⁸ **Bilici**, Türk Vergi Sistemi 117.

3. Enflasyon Düzeltmesi Farkından Sermaye Artırımında Vergilendirme

VUK mük. 298/5'e göre; pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. Ancak şirketin iç kaynak kalemlerine ait enflasyon farkları düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir; bu işlemler kâr dağıtımı sayılmaz.

Söz konusu hükümde sermayeye eklenen değer artışlarının pay sahipleri tarafından şirket sermayesine ilave edilmiş kıymetler olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Her ne kadar şirket kurulurken pay sahiplerinin sermaye olarak bıraktığı katılma payı enflasyon vs. nedenlerle değer kazanmış ise de, bu değer artışı sadece enflasyon ile ilgili değildir. Değer artışı şirketin çalışmaları, ürettiği malların tutulması, yeni üretim teknolojisi geliştirmesi, markasının değerlendirilmesi, kısaca şirketin sınai mülkiyetinde ve pay sahipleri dışında, bizzat şirketin iyi çalışması sonucunda da oluşmuş olabilir. Bu nedenle vergi hukuku yönünden bu değer artışlarını vergilendirmemek için bunların pay sahipleri tarafından sermayeye ilave edilmiş kıymetler olarak kabul edilmesi pratik bir çözüm gibi görünebilir. Ancak maddi hukuk yönünden bu değer artışlarının niteliğini sadece pay sahibinin katılma payı olarak kabul etmek doğru değildir⁷¹⁹.

Enflasyon düzeltmesi farkının sermayeye eklenmesi koşuluyla kurum kazancı ile ilgilendirilmeyip kurumlar vergisinden ve bu fonun sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan bedelsiz payların gerçek kişi⁷²⁰ pay sahiplerine dağıtılması da kâr dağıtımı sayılmayıp gelir vergisinden istisna edilmiş ve bu düzenleme VUK mük. 298. maddesi hükmü ile "yerleşik" hale getirilmiştir⁷²¹.

⁷¹⁹ Yurtman Demir 199.

⁷²⁰ Kurumlara verilen bedelsiz paylar iştirak kazancı olarak kurumlar vergisinden müstesnadır (KVK 5/a-1).

⁷²¹ Moroğlu, Sermaye Artırımı 291.

Enflasyon düzeltilmesi farkının sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmadığından vergilendirilmemektedir. Ayrıca verilen bedelsiz pay ile pay sahibinin mevcut payının katılma oranında bir artma olmadığından, vergilendirilmemesi de hukuka uygundur.

4. İştirak Hisseleri ve/veya Taşınmazların Satışından Elde Edilen Gelirden Sermaye Artırımında Pay Sahipleri Yönünden Vergilendirme

4444 S. kanun ile getirilen düzenleme öncesi 1.1.1994-31.12.1998 tarihleri arasında uygulanmış bulunan KVK'nın geçici 23-a hükmünde öngörülen koşullara uygun olarak gayrimenkullerin ve iştirak hisselerinin satışından ve üretim tesislerinin yeni kurulan bir şirkete aynı sermaye olarak konulmasından doğan ve sermayeye ilavesi şartıyla vergilendirilmeyecek kazanç, esas itibarıyla kâr yedeği niteliğinde olmakla birlikte bu kazançların sermayeye ilavesinin kâr dağıtımı sayılmayacağı hükme bağlanmıştı. Buna göre, söz konusu kazançların sermayeye ilavesi nedeniyle pay sahiplerine verilecek bedelsiz iştirak hisseleri veya hisse senetleri kâr payı kabul edilmemişti.

4444 S. kanunla KVK'ya eklenen geçici 28-a hükmünde ise "bu kazançların sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmaz" ibaresi kaldırılmıştı. Değişiklik sonrası hüküm uyarınca, anılan kazançların sermayeye ilavesi nedeniyle gerçek kişi pay sahiplerine verilecek bedelsiz iştirak hisseleri veya hisse senetlerinin nominal bedelleri üzerinden 75. madde kapsamında menkul sermaye iradı olarak kabul edilmesi, ayrıca 1999 takvim yılı gelirinin tespiti açısından 1/3 oranında vergi alacağı hesaplanması gerekmişti. Bu kapsamda nominal bedelleri üzerinden kâr payı olarak kabul edilecek bedelsiz iştirak hisseleri veya hisse senetleri ile bunlara ilişkin olarak hesaplanacak vergi alacağının beyanında ise GVK'nın 86. maddesinde yer alan beyanname verme haddine bakılması ve haddin aşılması durumunda gelir vergisi beyannamesi verilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştı. Ancak, 27.01.2000 tarih ve 4503 S. kanunun 9. maddesi ile KVK'nın geçici 28. maddesinde yapılan yasal değişiklik ile KVK'nın geçici 28-a'nın üçüncü alt bendi "Bu kazançların sermayeye ilavesi nedeniyle pay sahiplerince elde edilen menkul sermaye iradı için beyanname verilmez, başka gelirler nedeniyle

verilen beyannameye bu gelir dâhil edilmez" şeklinde değiştirilmişti. Bu değişiklik uyarınca, geçici 28. madde kapsamındaki kazançların sermayeye ilave edilmesi nedeniyle pay sahiplerince elde edilen kâr payları için tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecek, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu kâr payları beyannameye dâhil edilmeyecekti⁷²².

Güncel mevzuata baktığımızda ise; KVK 5/-e hükmüyle, kurumların aktiflerinde en az iki tam yıl yer almış olan iştirak paylarının satışından doğan kazancın sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılıp pay sahiplerine verilen bedelsiz payların menkul sermaye iradı olarak beyana tâbi olmadığı hükme bağlanmıştır.

Gayrimenkul ve/veya iştirak payı satışından elde edilen gelir de çoğu defa enflasyon kazancıdır. Taşınmazın bulunduğu yerin çeşitli nedenlerle kıymet kazanması sonucu meydana gelen değer artışı dışındaki artışlar, enflasyon nedeniyle oluşur. Diğer yandan iştirak paylarındaki artışlar da enflasyon nedeniyle oluşabileceği gibi, firmaların karlılığı, yatırımlarının isabetli olması gibi nedenlerle hisse senetlerinin borsadaki değeri yükselmiş olabilir. Gerek taşınmazlardaki, gerek iştirak paylarındaki değer artışının enflasyon kazancı (zahiri-fiktif) veya gerçek değer artışı olup olmadığını ayırmak güçtür. Ancak anonim şirket taşınmazını ve/veya iştirak payını satarak elde ettiği gelirden sermaye artırımına gittiği için, ortağa bedelsiz pay verilmesine rağmen onun sermayeye katılma oranı değişmemektedir. Belirtilen nedenle çoğu defa gerçek olmayan ve pay sahiplerinin sermayeye katılma oranlarını değiştirmeyen bedelsiz payların vergilendirilmemesi vergi teorisine de uygundur⁷²³.

Taşınmaz ve/veya iştirak payı satışından elde edilen gelirden sermaye artırımını sonucu

⁷²² **Doğrusöz**, KVK Şerhi 102; **Ürel**, KVK Uygulaması 115; **Ayaz/Sönmez** 5 vd.

⁷²³ **Yurtman Demir** 200. Ayrıca bkz. D. 4. D. E. 2008/9064 K. 2009/3348 T. 17.6.2009: "Anonim şirketler primli pay çıkararak, dağıtılmayan karlar ile diğer yedek akçeleri belirli bir oranda paraya dönüştürür ve eski pay sahipleri ile yenileri arasında dengeyi sağlarlar. Bu nedenle prim, şirket açısından bir kazanç niteliğinde değildir. Sermaye artırımının anonim şirketin serbestçe kullanabileceği yedek akçelerden veya yeniden değerlendirme fonundan yapılması halinde, yeni payların karşılıklarını, yani bedellerini özvarlık oluşturur. Bu paylar sahiplerine bedelsiz verilirler. Pay sahibi, yedek akçelerin ve yeniden değerlendirme fonunun esas sermayeye dönüştürülmesi ile oluşan yeni payları, oransallık ilkesine göre edinmek hakkına sahiptir. Pay sahipleri bunlar için bir bedel ödemezler. Bu haklar rüçhan hakkı gibi nitelendirilemeyeceğinden rüçhan hakkının sınırlandırılmasına imkan veren Türk Ticaret Kanununun 394'üncü maddesinin bunlara uygulanma olanağı da yoktur. Bu nedenle pay sahibinin bu hakkından yoksun bırakılması veya hakkının sınırlandırılması geçersiz olur. Ayrıca pay sahiplerine verilen bedelsiz paylar örtülü kazanç aktarımı niteliğinde de değildir. Örtülü kazanç dağıtımından söz edilebilmesi için, yasal yolun dışında bir kar dağıtımının söz konusu olması ve örtülü olarak yapılan bu kar dağıtımı sonucunda da bir vergi kaybının ortaya çıkması gerekmektedir."

verilen bedelsiz pay, safi değer artışının düzenlendiği GVK 81 hükmüne dayanılarak da vergilendirilemez. Çünkü bu maddede, elden çıkarma nedeniyle oluşan değer artışı vergilendirilmektedir. Anonim şirket taşınmazını ve/veya iştirak payını elden çıkararak gelir elde etmekte, ancak bunun sermayeye ilavesi halinde ortağa verilen bedelsiz pay, pay sahibi yönünden bir iktisaptır, elden çıkarma değildir. Açıklanan nedenlerle kanun koyucunun bedelsiz pay verilmesi halinde bunu vergi kesintisine tabi tutmaması gerekir. Pay sahibi edinmiş olduğu payı elden çıkardığı zaman vergilendirildiğinden ortağa verilen bedelsiz paydan vergi kesintisi yapılmaması halinde devletin vergi kaybı da olmayacağı da savunulabilir. Çünkü gerçek değer artışı meydana gelmiş ise, bu elden çıkarma halinde zaten vergilendirilecektir⁷²⁴.

Mülga 5422 S. KVK geçici 28 ve yürürlükteki KVK 5/1-e hükmüyle, kurumların aktiflerinde en az iki tam yıl yer almış olan iştirak paylarının ve gayrimenkullerin satışından doğan kazancın sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan ve pay sahiplerine verilen bedelsiz paylar menkul sermaye iradı sayılmazlar. Bu sebeple, bu kazançlar beyana tâbi tutulmadıkları gibi; üretim ve turizm tesisleri ile bu tesislere ilişkin taşınmazların yeni kurulacak sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulmasından doğan kazançların esas sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılıp pay sahiplerine verilecek olan bedelsiz paylar da (GVK 94) gelir vergisi tevkifatına ve beyana tâbi tutulmamıştır. Ayrıca, KDVK geçici 10. maddesine göre, KVK geçici 28 kapsamındaki teslimler KDV'den, satılan taşınmazların tescili de Tapu ve Kadastro harcından müstesnadır.

5. Dağıtılmamış Son Yıl Kârından Sermaye Artırımında Pay Sahipleri Yönünden Vergilendirme

Daha önce de belirttiğimiz gibi, şirketler, geçmiş yıl kârlarını genel kurul kararı ile sermaye artırım kararı verip sermayeye ekleme yoluna gidebilirler. Bu şekilde herhangi bir maliyete katlanmaksızın finansman ihtiyaçlarını karşılamış olurlar. Böylece şirket; faiz, komisyon ve benzeri diğer finansman giderlerine katlanmak zorunda kalmadan kaynak sağlamış olur.

⁷²⁴ Yurtman Demir 201.

Şirketler geçmiş yıl kârlarını sermayeye ilave etmeye karar verdiklerinde TTK hükümlerine göre önce kanuni yedek akçe ayırmak durumundadırlar. Yani sermayeye eklenebilecek kâr tutarı; kârdan 1. tertip kanuni yedek akçe ayrılmış tutardır⁷²⁵.

Geçmiş yıl kârlarının sermayeye eklenmesi durumunda vergilendirme ile ilgili olarak GVK'nın 94/6-b ile KVK 15/2 ve KVK 30/3'e bakmak gerekir. Söz konusu hükümlerde de “... *kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.*” şeklinde ifade edildiği üzere; kurumlar vergisi mükelleflerinin geçmiş yıl kârlarını sermayeye ilave etmeleri durumunda, kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmayacağı için stopaja tabi olmayacaktır.

Pay sahipleri açısından ise; menkul sermaye iradı elde edilmesi söz konusu olmadığından beyan söz konusu olmayacaktır. Sonuç itibarıyla, dağıtılmamış geçmiş yıl kârları sermayeye ilave edildiğinde pay sahiplerine dağıtılan bedelsiz paylar vergiye tabi değildir⁷²⁶. Başka bir deyişle kanun koyucu, son hesap dönemi kârının sermayeye eklenmesi sonucu çıkarılan ve aslında kâr dağıtımı niteliğinde olan bedelsiz payların gerçek kişi pay sahiplerine verilmesini (ve kuşkusuz iç kaynaklardan mevcut payların ve payların itibari değerlerinin yükseltilmesini) de kâr dağıtımı saymayarak beyana ve gelir vergisi tevkifatına tâbi tutmamıştır (GVK 94/1, b-i).

Önceki yıldan aktarılan kârın genel kurul kararıyla sermaye artırımında kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Önceki yıldan aktarılan kâr Maliye Bakanlığının 191 S. Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliğine göre⁷²⁷ bir “kâr yedeği” olması nedeniyle, bunun sermaye artırımında kullanılması sonucu çıkarılıp pay sahiplerine verilen bedelsiz paylar ve pay senetleri (nominal bedelleri tutarında) menkul sermaye iradı olarak gelir vergisi tevkifatına ve beyana tâbi olacaktır (GVK 85, 86)⁷²⁸.

⁷²⁵ **Öncü**, “Geçmiş Dönem Kârlarının Tamamı Sermayeye İlave Edilebilir mi?” , <http://www.thelira.com/> (ET: 13.04.2015)

⁷²⁶ **Ak**, Vergi Kanunları Açısından Geçmiş Yıl Karları Ve Vergilendirilmesi Hususunda Mevcut Sorunlar, <http://www.alomaliye.com/2014/gokhan-korhan-gecmis-yil-karlari-ve-vergilendirilmesi.htm> (E.T. 04.06.2015).

⁷²⁷ RG. T. 19.1.1996, S. 22528.

⁷²⁸ **Moroğlu**, Sermaye Artırımı 227.

II. ŞİRKETLERİN VERGİLENDİRİLMESİNDE ÇİFTE VERGİLENDİRME SORUNU

Pek çok ülkede, gerçek kişilerin gelirleri üzerinden “gelir vergisi” alınmasının yanı sıra, şirket kazançlarının da ayrı bir vergiye tabi tutulduğu görülmektedir⁷²⁹. Şirket kazançları temel olarak “kurumlar vergisi” bazında vergilendirilir.

Kurum kazançlarının önce kurumlar vergisi ile vergilendirildikten sonra pay sahiplerine kâr payı olarak dağıtıldığında gerçek kişi ortakların menkul sermaye iradı elde ettikleri kabul edilerek gelir vergisine tabi tutulması çifte vergilendirme sorununa neden olabilmektedir⁷³⁰. Bu noktada kurumlar vergisinin meşru olup olmadığı doktrinde tartışmalara sebep olmuştur⁷³¹.

Yukarıda bahsedilen soruna istinaden, şirketlerin halihazırda vergilendirilmiş olan iç kaynaklarını kullanarak yapacakları sermaye artırımları sonucunda ortaya çıkan ve pay sahiplerine dağıtılan bedelsiz payların vergilendirilmemesine yönelik hukukumuzdaki mevcut düzenlemeler, kısmen muğlak, yoruma muhtaç ve mevzuat içerisinde dağınık olmakla birlikte çifte vergilendirmeyi önlemeleri açısından önem arz etmektedirler.

⁷²⁹ **Başaran Yavaşlar**, Gelir Vergilendirmesinin Temelleri 113.

⁷³⁰ **Başaran Yavaşlar**, Gelir Vergilendirmesinin Temelleri 113.

⁷³¹ **Nadaroğlu**, Kamu Maliyesi 348; **Turhan**, Vergi Teorisi 152; **Erginay**, Kamu Maliyesi 95.

SONUÇ

Tezimizin giriş bölümünde de belirtildiği üzere anonim şirketlerin finansman ihtiyaçlarına buldukları çözümlerden biri sermaye artırıdır. Sermaye artırımları sayesinde şirket, yüksek faizli veya kısa vadeli kredi kullanmak yerine ihtiyaç duyduğu finansmanı borçlanmadan sağlayabilir. Bu artırımlar dış kaynaklardan olabileceği gibi şirketin iç kaynaklarından yaptığı sermaye artırıdır; yedek akçe, yeniden değerlendirme artış fonu, önceki yıldan aktarılan kâr, gayrimenkul ve/veya iştirak paylarının satışından elde edilen gelir, dağıtılmamış son yıl kârı gibi iç kaynaklarının sermayeye eklenmesi suretiyle yapılır. Tezimizin kapsamında, anonim şirketlerde iç kaynaklardan sermaye artırıdır ve vergi hukuku yönünden sonuçları incelenmiş olup, bu hususlarda varmış olduğumuz sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

1. İç kaynaklardan sermaye artırıdır TTK ile açık bir şekilde düzenlenmiş ve bu konudaki kanun boşluğu doldurulmuştur.
2. İç kaynaklardan sermaye artırıdır da, dış kaynaklardan artırımda olduğu gibi, yeni paylar ve pay senetleri çıkartılması veya mevcut payların ve pay senetlerinin itibari değerlerinin yükseltilmesi suretiyle gerçekleştirilebilir.
3. İç kaynaklardan artırıdırın dış kaynaklardan artırımla birlikte, yâni kısmen dış kaynaklardan kısmen iç kaynaklardan artırıdır şeklinde gerçekleştirilmesi de mümkündür (TTK 462/3). Ancak, bu durumda dışarıdan getirilen sermaye için dış kaynaklardan sermaye artırıdırı usulüne uyulması, özellikle eski sermaye borçlarının tamamıyla ödenmiş olması ve iştirak taahhüdünde bulunulması gerekir. Ayrıca bu tür artırıdırıların birlikte yapılması halinde eşit miktarda yapılması gerektiğini öngören bir düzenleme bulunmadığından; farklı miktarlarda yapılmasına engel yoktur.
4. İç ve dış kaynaklardan sermaye artırıdırı türlerinde ayırım yapmaksızın her iki halde de, şirkette imtiyazlı payların mevcut olması durumunda, imtiyazlı payların özel kurullar teşkil ederek ayrı ayrı,

hatta imtiyazlı tek bir pay var ise, onun esas sermaye artırımını onaylaması gerekir. Ancak bu durumda da imtiyazlı pay sahipleri bu haklarını TMK 2 çerçevesinde kullanmak durumundadırlar.

5. Kanuni yedek akçelerin hangi hallerde kullanılacağı TTK 519/3’de sayılmış olmakla beraber, bu şartların somut durumda bulunup bulunmadığını takdir yetkisi genel kuruldadır. Genel kurul bu yetkisini daha önce de belirtildiği üzere (TMK 2) dürüstlük kuralları çerçevesinde kullanmalıdır.

6. TTK 519/1’de ifadesini bulan önemli bir husus birinci kanuni yedek akçenin zorunluluk sınırıdır. İlgili madde uyarınca birinci ayırım, ödenmiş esas sermayenin %20’sine ulaşınca kadar zorunluluğunu devam ettirir. Bu sınıra ulaşıldıktan sonra birinci kanuni yedek akçe ayırma zorunluluğu ortadan kalkar. Ancak, esas sözleşme ile veya genel kurul kararı ile TTK 519/1’de belirtilen sınıra ulaşıldıktan sonra dahi yedek akçe ayırımına devam edilebilir. Sınırın aşılmasından sonra ayırma devam edilmesi durumunda bu fazla olan kısım isteğe bağlı yedek akçe niteliğinde olur. Eğer ayırma devam esas sözleşme ile öngörülmüşse esas sözleşmesel, genel kurul kararına dayanıyorsa olağanüstü yedek akçe söz konusu olur.

7. Esas sözleşme veya genel kurul kararıyla, yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir meblağın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş olan esas sermayenin %20’sini aşabileceği öngörülebilir (TTK 521; 523/2-b). Kanuni yedek akçe sınırının ihtiyari olarak artırılmasıyla isteğe bağlı yedek akçe tesis edilmiş olur.

8. İsteğe bağlı yedek akçeler, ayrılmaları ve kullanılmaları kanunla emredilmiş olmayıp, esas sözleşme veya genel kurul kararı ile belirlenen yedek akçelerdir. Esas sözleşmede isteğe bağlı yedek akçe ayrılması öngörülmüşse genel kurulun adi nisaplarla bunun aksine bir karar alması kanaatimizce mümkün değildir. Burada ancak bir esas sözleşme değişikliği ile ve dolayısıyla ilgili prosedüre uyularak bu yönde bir karar alınabilir.

9. İsteğe bağlı yedek akçe, esas sözleşmede hüküm bulunmasına rağmen şirketin yedek akçe ayırmada serbest olduğu anlamına gelmemektedir. Şirket esas sözleşmesinde isteğe bağlı yedek akçe ayrılması ile ilgili hüküm varsa şirket gerekli şartların varlığı halinde bunları ayırmak zorundadır. Buna karşın şirket, isteğe bağlı yedek akçe ayırmak için esas sözleşmeye hüküm koyup koymamakta serbesttir. Ayrıca şirket bununla ilgili esas sözleşmede hüküm var ise bu hükmü devam ettirip ettirmemekte de serbesttir.

10. İsteğe bağlı yedek akçeler bir amaca tahsis edilmişse “serbest” olamaz.

11. Olağanüstü yedek akçeleri düzenleyen TTK 523/2’ye göre bu yedeklerin ayrılabilmesi üç şarta bağlanmıştır. Genel kurul bütün pay sahiplerinin menfaati dikkate alındığında;

- Şirketin sürekli gelişimi için gerekliyse,
- Olabildiğince istikrarlı kâr payı dağıtımı yönünden haklı görülüyorsa
- Tüm pay sahiplerinin menfaati için veya
- Aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse,

kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına karar verebilir. Olağanüstü yedek akçeler bu sayılan şartlardan en az birinin varlığı halinde ayrılmalıdır. TTK 523/2 görünüşte tahdidi olmasına rağmen söz konusu amaçlar çok geniş yorumlanmaya müsait olduğundan hükümdeki tahdidi unsuru pratik bir öneme sahip değildir. Dolayısıyla bu sayım ile genel kurul tarafından ayrılacak yedek akçelere bir sınırlama getirilmek istenmiş bir başka ifade ile yedek akçe ayrılması sırasında, çoğunluk dışındaki pay sahiplerinin de menfaatlerinin gözetilmesi yükümlülüğü öngörülmesine rağmen bu düzenlenmenin de kâr payı bakımından pay sahiplerini koruyacağını söylemek zor görünmektedir. Çünkü eskiden olduğu gibi pay sahibi ile şirket arasındaki kâr payı ile ilgili sorunun çözümü genel kurul ve mahkemenin takdirine bırakılmış pay sahiplerine genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma hakkı dışında bir hukuki imkân tanınmamıştır.

TTK 523/2’de ifadesini bulan “şirketin sürekli gelişimi” ifadesinden, şirket konusunun elde edilebilmesine yardımcı olacak yatırımların yapılabilmesi ve şirketin rekabet gücünün artırılabilmesi gibi anlamlar çıkartılmalıdır. Ayrıca genel kurulun yedek akçe ayrabilmesi için şirketin ekonomik

sıkıntıya düşmesi şart değildir. Genel kurul basiretli bir yönetimin gereği olarak da olağanüstü yedek akçe ayırabilir.

Genel kurulun sözleşmeyi değiştirerek sermaye artırımı kararı alabilmesi için, TTK 421'deki yetersayılar aranır. Buna göre, şirket sözleşmesinde aksine (ağırlaştırıcı) hüküm bulunmadığı takdirde, şirket sermayesinin en az yarısının temsil edildiği genel kurulda, toplantıda mevcut oyların çoğunluğu ile sermaye artırımı kararı alınır. İlk toplantıda bu yetersayı elde edilemezse, en geç bir ay içerisinde ikinci bir toplantı yapılabilir. İkinci toplantıda toplantı yetersayısı olarak, şirket sermayesinin en az üçte biri aranır. Şayet bu toplantıda da bu yetersayıya ulaşılamazsa ne olacağını kanun koyucu düzenlememiştir. Ancak bu oranlar payları borsada işlem görmeyen anonim şirketler için geçerlidir. Buna karşılık pay senetleri menkul kıymet borsalarında işlem gören anonim şirketlerde sermaye artırımlarında TTK 421/5 gereğince, esas sözleşmede aksine düzenleme yoksa TTK 418'deki toplantı yetersayısı aranır. Ayrıca halka açık anonim ortaklıklar bakımından da, SerPK'da veya esas sözleşmelerinde açıkça oran belirtilmek suretiyle daha ağır nisaplar öngörülmediği takdirde, SerPK 29/3 atfıyla yine TTK 418'in uygulanacağı öngörülmüştür.

12. Sermaye artırımının tescili ile birlikte o andaki pay sahipleri, mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden iktisap ederler. Sermaye artırımının iç kaynaklardan yapılması hâlinde ise, bu yolla oluşacak yeni paylar mevcut pay sahiplerine dağıtılır. Başka bir deyişle, iç kaynaklardan sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile ihdas edilen bedelsiz paylar, bunların dağıtılacakları tarihteki payları oranında hâlihazır pay sahiplerine aittir.

13. Bedelsiz paylar üzerindeki hakkın kaldırılması, sınırlandırılması ve bu haktan vazgeçilmesi tamamen yasaklanmıştır.

TTK 447 uyarınca genel kurulun; pay sahibinin özellikle genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, kararları batıldır. Yine TTK 391 uyarınca, yönetim kurulunun özellikle; eşit işlem ilkesine aykırı olan, anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen, pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmalarını kısıtlayan ya da

güçleştiren, diğer organların devredilemez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin, kararlar batıldır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, butlan ile sakat olan kararın iç kaynaklardan sermaye artırımı kararı değil; söz konusu işlemin ardından doğacak olan bedelsiz paylardan alma hakkına tecavüz eden yönetim kurulu veya genel kurul kararı olduğudur. Eğer iç kaynaklardan sermaye artırımı kararı usulüne uygun olarak alınmış ise (yetkili organ tarafından, gerekli nisaplara uyularak, vs) söz konusu kararın iptali veya butlanından zaten söz edilemeyecektir.

14. Butlan, dava konusu yapılabileceği gibi, defi yolu ile de ileri sürülebilir. Herhangi bir davada taraflarca ileri sürülmemiş olsa dahi hâkim tarafından re'sen dikkate alınır.

15. Üzerinde intifa hakkı bulunan paylara düşen bedelsiz payların mülkiyeti ve şirketten talep hakkı payların sahiplerine aittir. Çünkü bedelsiz paylar mevcut payların getirisi niteliğinde periyodik bir edim değildir. İç kaynaklardan sermaye artırımı şirket için, bir zorunluluk olmadığı gibi düzenli olarak yapılmasını gerektiren bir düzenleme de bulunmamaktadır. Fakat eski pay üzerindeki intifa hakkı kendiliğinden yeni paya da sirayet eder.

16. TMK 960 ile TTK 415, 425-427 hükümlerinden anlaşılacağı üzere, bir payı veya pay senedini rehin alan kimsenin, o paydan ve pay senedinden doğan pay sahipliği haklarını kullanma yetkisi yoktur. Yeni pay alma hakkı da bir pay sahipliği hakkıdır ve pay sahiplerince kullanılabilir. Rehin alan kimsenin TMK 874 ve TTK 360/3 hükümlerinden anlaşılacağı üzere, paydan doğan haklarını bu arada intifa hakkı sahibinden farklı olarak oy hakkını dahi (TTK 360/1-b) kullanma yetkisi yoktur. Rehin alacaklısının hakkı, sadece, alacağının ödenmemesi halinde, rehinli pay usulen parala çevirmek suretiyle alacağını almaktan ibarettir (TMK 860, İİK 145-147).

17. Diğer genel kurul kararları gibi iç kaynaklardan esas sermaye artırımına ilişkin kararın butlanı da dava konusu yapılabileceği gibi, defi yolu ile de ileri sürülebilir. Herhangi bir davada taraflarca ileri sürülmemiş olsa dahi hâkim tarafından re'sen dikkate alınır.

Artırımın butlanının dava veya defi yolu ile ileri sürülmesinin bir süre ile sınırlı olup olmadığı veya bu sürenin ne kadar olduğu kanunda gösterilmemiştir. Burada sınır TMK 2 olmalıdır. Bu hak

dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılıyorsa ilgili dava reddedilmeli veya defî mahkemece dikkate alınmamalıdır.

İç kaynaklardan esas sermaye artırımının butlanı davası bir tespit davasıdır ve iptal davası gibi kurucu (inşai) bir niteliğe sahip değildir. Butlan kesin hüküm ile tespit edilmiş ise, bütün pay sahipleri, organlar ve üçüncü kişiler bakımından geçerlidir. Artırım kararının butlanı halinde, kararın bir kısım pay sahipleri için geçerli, bir kısım pay sahipleri için de geçersiz olduğu kabul edilemez.

18. Kârın dağıtılmaması, kâr payı yerine bedelsiz hisse senedi dağıtılması ve bu şekilde vergi avantajı sağlanması için de sermaye artırımını tercih edilebilir.

19. Şirketlerde sermaye artırımını genel itibariyle şirket malvarlığına dışarıdan nakdi veya ayni varlıkların getirilmesiyle (sermaye taahhüdü yoluyla artırım), bir başka deyişle, dış kaynaklardan girdi sağlanmasıyla yapılır. Buna karşın, iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında, pay sahipleri fiili olarak herhangi bir nakdi veya ayni kaynak ödemez ve artırım tamamen şirketin kendi iç kaynaklarından karşılanır. Dolayısıyla iç kaynaklı sermaye artırımını, şirkete ek bir finansman kaynağı sağlamamakta, şirketin malvarlığını efektif olarak arttırmamakta ve toplam piyasa değerini etkilememektedir. Buna karşın, söz konusu sermaye artırımını, bir takım vergi avantajları sağladığı gibi şirketin itibarının artmasına, mali bünyesinin kuvvetlenmesine ve sermayesinin güncellenmesine yardımcı olmaktadır.

20. Anonim şirket yönünden iç kaynaklardan sermayenin artırılmasının şirket kârı olarak nitelendirilmesi, kurumlar vergisine tabi tutulması sonucunu doğurur. Pay sahipleri yönünden ise dağıtılan bedelsiz pay senetlerinin gelir sayılması, gelir vergisine tabi tutulmasına neden olur. Sermaye artırılmasının şirket yönünden kurumlar vergisine, pay sahipleri yönünden ise gelir vergisine tabi tutulması iç kaynaklardan sermaye artırımını yoluna başvurulmasını fiilen imkânsız hale getirir. Bu durum, aynı zamanda şirketlerin sermaye artırımına gitmeyip, dağıtmadıkları kârları yedek akçe olarak yığmalarına neden olur. Oysa gelir ve kurumlar vergisinin söz konusu olabilmesi için pay sahiplerinin ve şirketin safi gelir ve kazanç elde etmeleri gerekir.

21. KVK uyarınca, Türkiye'de de ister kanunlardaki zorunluluğa dayanarak, ister şirket esas sözleşmesi hükmü, ister şirket genel kurulu kararına göre ayrılmış bulunsun, kârdan ayrılan yedek akçeler, ayrıldıkları dönemin kârı içinde vergiye tabi tutulmaktadırlar (KVK 11/1-ç). Başka bir deyişle, vergi matrahının saptanmasında, dönem kazancından yedek akçe adı ile bir indirim yapılması mümkün değildir. Bu husus KVK 11/1-ç hükmünde "Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler (TTK'ya, kurumların kuruluş kanunlarına, tüzüklerine, ana statülerine veya sözleşmelerine göre safi kazançlardan ayırdıkları tüm yedek akçeler ile BK'ya göre bankaların ayırdıkları genel karşılıklar dâhil) matrahtan indirilmesi kabul edilmez" şeklinde ifade edilmiştir.

22. KVK 5/1-ç hükmü ile anonim şirketlerin gerek kuruluşlarında gerek sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların, itibari değer üzerinde bir bedelle elden çıkarılması halinde oluşan kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır.

23. TTK 519 uyarınca ıskat edilen pay sahibinin hisse senetlerinin bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin, bunların yerine çıkarılan senetlerden (paylardan) elde edilen hasılat noksanı kapatıldıktan sonra artan kısmı da kanuni yedek akçe hesabına yazılır. Ancak bu paralar anonim şirket için bir kazanç olduğundan safi kurum kazancının hesabında şirket kârına eklenmesi de zorunludur. Vergilendirildikten sonra kalan kısım kanuni yedek akçe hesabına yazılır.

24. Sermayeye ilave edilen enflasyon düzeltmesi farkları, kurum kazancı sayılmayacak ve kurumlar vergisi ile vergilendirilmeyecektir. VUK mük. 298/7 enflasyon düzeltmesi farkları sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledilmesi veya şirketten çekilmesi halinde, bu işlemin yapıldığı dönemin kazancı sayılarak kurumlar vergisine tabi tutulacağını hükme bağlamıştır. Enflasyon düzeltmesi farkının anonim şirketin birikmiş zararlarının kapatılmasında kullanılması halinde, bunun sermayeye ilave niteliğinde olduğu, bu nedenle vergileme yapılmaması gerektiği hükme bağlanmıştır.

25. KVK 5/1 ile kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde kayıtlı bulunan gayrimenkul ve iştirak hisselerinin satılmasından doğan kazançların belirli şartlar altında kurumlar vergisinden istisna olacağı hüküm altına alınmıştır. Gayrimenkul ve iştirak hisseleri dışında kalan iktisadi kıymetler için

anılan istisnadan yararlanılmasına olanak bulunmadığı gibi satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar sermayeye ilave edilmeyen kazançlar için de istisna uygulamasından yararlanılması mümkün değildir. Diğer taraftan menkul kıymet veya gayrimenkul ticareti ile uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdıkları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar için diğer şartların mevcut olması durumunda dahi istisna uygulamasından yararlanılması mümkün değildir (KVK 5/1-e/6).

26. Dağıtılmamış son yıl kârı hesaplanmadan kurum kazancı vergilendirilmektedir. Vergilendirilmiş bu kârdan kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre ayrılması gereken yedek akçeler ve diğer paralar ayrıldıktan sonra kalanın genel kurul kararı ile pay sahiplerine dağıtılmasına karar verilebileceği gibi, yedek akçe olarak ayrılmasına veya sermayeye ilave edilmesine de karar verilebilir. Vergilendirilmiş kurum kazancından oluşan dağıtılmamış son yıl kârı, sermaye artırımında kullanılması halinde ikinci defa vergilendirilmez. Çünkü dağıtılmamış son yıl kârını oluşturan kazanç vergilendirildikten sonra kâr ortaya çıkmıştır. Bu kârın esas sermayeye ilave edilmesinde bunu tekrar vergilendirmek vergi teorisi ile bağdaşmadığı gibi, aynı kazanç iki defa vergilendirilmiş olacaktır.

27. İç kaynaklardan sermaye artırımında, kaynak olarak hangi iç kaynak kalemi kullanılırsa kullanılsın, pay sahibinin elde edeceği bedelsiz paylar vergiye tabi olmayacaktır.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, Burak: Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlanması veya Kaldırılması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 18, S.1, 2014, (1-48) (Rüçhan Hakkı).

ADIGÜZEL, Burak: Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ayrılma Hakkı , Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 18, S. 2, 2014, (1-51) (Ayrılma Hakkı).

AK, Emrah: Vergi Kanunları Açısından Geçmiş Yıl Kârları Ve Vergilendirilmesi Hususunda Mevcut Sorunlar (<http://www.alomaliye.com/2014/gokhan-korhan-gecmis-yil-karlari-ve-vergilendirilmesi.htm>) (E.T. 04.06.2015).

AKARCA, Akif ve Mehmet **ŞAFAK**: Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Kâr Dağıtımı Yedek Akçeler, <http://www.dunya.com/yeni-turk-ticaret-kanununa-gore-kar-dagitimi-yedek-akceler-131835yy.htm> (E.T. 23.12.2014).

AKBİLEK, Nevzat: TTK ve Spk Açısından Anonim Ortaklıklarda Kâr Payı Hakkı, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2001.

AKBULAK, Yavuz: Yeni TTK Işığında Anonim Şirketlerde Yedek Akçeler, Vergi Sorunları Dergisi, S.283, Nisan, 2012.

AKÇAY, Mehmet: Türkiye’de Dış Borçlanmayı Etkileyen Faktörler ve Dış Borçlanmanın Ekonomik Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1985.

AKDAĞ GÜNEY, Necla ve Mustafa Alper **GÜMÜŞ**: Taşınırın Anonim Şirkete Esas Sermaye Olarak Getirilmesi, Regesta, C. 3, S. 3, 2013 (3-30) (Taşınır).

AKDAĞ GÜNEY, Necla ve Mustafa Alper **GÜMÜŞ**: Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre Taşınmazların Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi ve Tescilsiz İktisabı, Regesta, C. 3, S. 1, 2013 (33-55) (Taşınmazlar).

AKDOĞAN, Abdurrahman: Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Gazi Kitabevi, 10.Bası, Ankara, 2011.

AKKALE, Rüveyda Gülmisal: Kayıtlı Sermaye Yapısı Hakkında Genel Bilgi ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerde Kayıtlı Sermayenin Artırımı Usulü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 17, S. 1-2, 2013 (Kayıtlı Sermaye).

AKSOY, Şerafettin: Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Filiz Kitabevi, 6.Bası, İstanbul, 2010.

AKYOL, Mehmet Emin: Yeni Türk Ticaret Kanununda Yedek Akçeler, Yaklaşım Dergisi, Ekim, 2012 (Yedek Akçeler).

AL KILIÇ, Şengül: Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, Beta Yayınevi, İstanbul, 2009.

ALPTEKİN, Volkan: Vergi Hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013.

ALTAŞ, Soner: Yedek Akçe Ayrımı ve Kullanımı, İstanbul, 2010 (Yedek Akçe).

ANSAY, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları No. 143, 6.Baskı, Ankara, 1982 (AŞ).

ANTALYA, Gökhan: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 1. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2012 (Borçlar Hukuku).

ARKAN, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2011.

ARSLAN, İbrahim: Şirketler Hukuku Bilgisi, Mimoza Yayınevi, Konya, 2007.

ARSLANLI, Halil: Açık Yedek Akçeler, İktisat Maliye Dergisi, C. 7, S. 11, s.563-589 (Açık Yedek Akçeler).

ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, C.II-III, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960 (AŞ II-III).

ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, İstanbul 1959, 1960 (AŞ I).

ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler IV-V, İstanbul, 1961 (AŞ IV-V).

ATAMAN, Ümit: Şirketler Muhasebesi, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 1995.

ATEŞAĞAOĞLU, Erdem: Vergi Hukuku Bakımından Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

AYAN, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Bası, Mimoza Basım, Konya, 2012 (Borçlar Hukuku).

AYAN, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9.Bası, Mimoza Basım, Konya, 2015.

AYAZ, Garip ve Erdal **SÖNMEZ**: İştirak Hisseleri veya Gayrimenkullerin Satışından Doğan Kazançlara İstisna Uygulaması, Vergi Dünyası Dergisi, S. 232, 2000.

AYBAY, Aydın ve Hüseyin **HATEMİ**: Eşya Hukuku, Vedat Kitapçılık İstanbul, 2010.

AYDIN, Alihan: Kanuni Yedek Akçelerin Tamamının İç Kaynaklardan Sermaye Artırımında Kullanılması Mümkün müdür?, BATIDER 2014, Cilt XXX, S.2, (79-88) (Kanuni Yedek Akçeler).

AYDIN, Alihan: Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığa İlişkin Düzenlemesine (TTK 376) Eleştirel Bir Bakış , İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 70, S. 2, 2012, s.101-114 (Sermaye Kaybı).

AYOĞLU, Tolga: Sermaye Piyasası Hukukunda Halka Arz Kavramı ve Halka Arza Aracılık Sözleşmeleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

AYTAÇ, Zühtü: Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Yayın No: 225, Ankara, 1988 (Hisse Senetleri).

AYTAÇ, Zühtü: Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı, Sermaye Piyasası Hukuku Sempozyumu, Ankara, 1997 (Kâr Dağıtımı).

BAHTİYAR, Mehmet: Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi Ve Sermaye Artırımı, Beta Yayınevi, 1996 (Kayıtlı Sermaye).

BAHTİYAR, Mehmet: TTK Tasarısında Kayıtlı Sermaye Sistemi, Makaleler II, İstanbul 2008 (Tasarıda Kayıtlı Sermaye).

BAHTİYAR, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 7.Basım, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul, 2012.

BAHTİYAR, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 8.Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2014 (Şirketler).

BAHTİYAR, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 15.Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2014 (Ticari İşletme).

BAŞARAN YAVAŞLAR, Funda: Gelir Vergilendirmesinin Temelleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011.

BERZEK, Ayşe Nur: Anonim Ortaklıkta İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, İstanbul, 1990 (Sermaye Artırımı).

BERZEK, Ayşe Nur: Anonim Ortaklıkta Pay Üzerinde İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı ve Oy Hakkına Bağlı Diğer Haklar, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1-4, 2002, (223-227) (İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı).

BİÇER, Levent: Anonim Şirketlerde Şartlı Sermaye, Beta Yayınevi, İstanbul, 2010.

BİLGE, Mehmet Emin: Anonim Şirketin Sona Ermesi ve Tasfiyesi, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 3-4, 2012, (261-294).

BİLGİLİ, Fatih ve Ertan **DEMİRKAPI**: Şirketler Hukuku, 9.Basım, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013.

BİLGİN, Yüksel: Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı ve Kâra Katılan Kişiler, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Yayın No: 189, 1982.

BİLİCİ, Nurettin: Vergi Hukuku, Savaş Yayınevi, 35. Baskı, 2015.

BİLİCİ, Nurettin: Türk Vergi Sistemi, Cilt 2, Savaş Yayınevi, 34.Baskı, Ankara, 2015.

BİRSEL, Mahmut Tefrik: İstikrarlı Kâr Dağıtımını Temin İçin Ayrılacak Yedek Akçeler İle İdare Meclisi Azalarının Kazanç Payları Arasındaki İlişki, BATİDER, C. 3, S. 2, 1965 (Yedek Akçeler).

BİRSEL, Mahmut Tefrik: Anonim Şirketler Hukukunda Kâr Kavramı, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1973 (Kâr Kavramı)

BULUTOĞLU, Kenan: Türk Vergi Sistemi, Batı Türkeli Yayıncılık, 2004.

BURÇKİN, Emre: Yedek Akçeler ve Sermayeye İlaveleri, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.7, S.1-2.

CANÖZÜ, Salih: Anonim Şirketlerde Kâr Payının Tespiti ve Dağıtılması, Seçkin Yayınevi, İstanbul, 2015.

ÇEKER, Mustafa: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, 2.Basım, Karahan Kitabevi, Adana, 2011.

ÇELİK, Faik: Kredi Talepleri-Banka Kredileri, Türkmen Yayınevi, 1. Bası, İstanbul, 2014.

ÇELİKTAŞ, İlyas: Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı, İstanbul 2006.

ÇEVİK, Orhan Nuri: Uygulamada Şirketler Hukuku Açıklama-İçtihatlar-Yorum-İlgili Mevzuat, Yetkin Yayınları, Ankara 2002 (Şirketler Hukuku).

ÇEVİK, Orhan: Anonim Şirketler, Yetkin Yayınları, Ankara 2002 (Şirketler).

COLLIN, S.M.H.: Dictionary of Accounting, Fourth Edition, A & C Black Publishers Ltd London, 2007.

COŞGUN KARAMAN, Özlem: Anonim Şirketlerde Sermaye Kavramı ve Ayni Sermaye Değerinin Belirlenmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi-Özel Sayı, C. 18, S. 2, 2012. (333-348).

DERYAL, Yahya: Ticaret Hukuku, 6.Baskı, Trabzon, 2002.

DİNLER, Zeynel: İktisada Giriş, 5.Basım, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2000.

DOĞANAY, İsmail: İzahlı Ve İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu İle Tatbikat Kanunu Ve Tahkim Müessesesi, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1964 (İçtihatlı TTK).

DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi 2, 3.Baskı, Ankara, 1990 (Şerh).

DOĞRUSÖZ, Bumin: 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Şerhi, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları, İstanbul, 2007.

DOMANİÇ, Hayri: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi, Cilt 2, İstanbul, 1988 (Şerh).

ERDEM, Nuri: 6102 Sayılı Yeni TTK'ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin "Müktesep" (Kazanılmış) Hakları, Regesta, C. 30-45, S. 1, 2012 (Müktesep Haklar).

EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul: Beta Yayınları, 13. Baskı, 2011.

ERGİNAY, Akif: Kamu Maliyesi, Savaş Yayınevi, İstanbul, 2010.

ERİMEZ, Rüştü: Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçeler, 2. Baskı. İstanbul: Ercivan Matbaası, 1976 (Kâr Dağıtımı).

ERİMEZ, Rüştü: Şirketlerde Kâr Dağıtımı, Yedek Akçeler ve Vergileme, İstanbul, 1985 (Yedek Akçeler).

ERİŞ, Gönen: Açıklamalı – İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Seçkin Yayıncılık, 2010 (Şerh).

ERİŞ, Gönen: Ticari İşletme ve Şirketler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013 (Ticari İşletme).

ERİŞ, Gönen: Ticari İşletme ve Şirketler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015 (Şirketler).

FAHRAN, Ferhat: Yeni Türk Ticaret Kanununda Yedek Akçeler ve Yedek Akçe Ayrılması, Yaklaşım Dergisi, Ağustos, 2011.

FETTAHOĞLU, Abdurrahman: İşletmecilik Finans İlkeleri, Akçağ Yayınları, İstanbul, 2000.

GENÇTÜRK, Muharrem: Anonim Şirketlerde Nakit Dışı Sermaye Taahhüdünün İfası, İstanbul, 2011.

GÜÇLÜ, Hamide Merve: Şarta Bağlı Sermaye Artırımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

GÜLER, İbrahim: Bütün Yönleriyle Sermaye Şirketlerinde Kâr Dağıtım Uygulaması ve Muhasebesi (<http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/ibrahimguler/010/>) (ET. 03.06.2015).

GÜMÜŞ, Alper: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Akdi Önalım Hakkına İlişkin Hükümlerinin (TBK m. 237-111,238,239 ve 240 – 242) Değerlendirilmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, C.8-S.2 ve C.9-S.1, 2011-2012.

HAFTACI, Vasfi: Temel Muhasebe, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınevi, İzmit, 2007.

HELVACI, Mehmet: Kayıtlı Sermaye Sisteminde Sermaye Artırımı Usulü ve Bu Sisteme Tabi Anonim Ortaklıklarda Hisse Senetlerinin Çıkarılma Zamanı, BATİDER, C. 18, S. 1-2, 1995, s.157-171 (Kayıtlı Sermaye).

İMREGÜN, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989 (AŞ).

İNAL, Nihat: Adli Tıp ve Ekonomik Terimli Hukuk Sözlüğü, Sözkese Yayinevi, Ankara, 2003.

İPEKEL KAYALI, Fena: Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014 (Birleşmeler).

İPEKEL, Fena: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Kayıtlı Sermaye Düzenlemesi ve Bu Düzenlemenin Sermaye Piyasası Hukuku Işığında Değerlendirilmesi, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı, 2013, 1413-1456 (Kayıtlı Sermaye).

KARAHAN, Sami (Edit.): Şirketler Hukuku, 2.Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2013 (Şirketler).

KARAHAN, Sami: Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması, İstanbul 1991 (İmtiyazlı Paylar).

KARAHAN, Sami: Ticari İşletme Hukuku, 26.Bası, Mimoza Yayınevi, Konya, 2014 (Ticari İşletme).

KARAHAN, Sami, Zekeriyya **ARI**, Hayri **BOZGEYİK**, Tahir **SARAÇ** ve Mücahit **ÜNAL**: Kıymetli Evrak Hukuku, 2.Bası, Mimoza Yayınevi, Konya, 2014.

KARAKOÇ, Yusuf: Genel Vergi Hukuku, Yetkin Yayınları, 4.Bası, Ankara, 2007.

KARASU, Rauf: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Ankara, 2009 (Emredici Hükümler).

KARASU, Rauf: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı, Fırat Öztan'a Armağan, C. 1, Ankara 2010 (Butlan).

KARAYALÇIN, Yaşar: Mecburi – Kanunî Yedek Akçeler ve Kullanılması, BATİDER, C. 4, S. 3, Ankara, 1968, (407–419) (Kanuni Yedek Akçeler).

KARAYALÇIN, Yaşar: Para Değerinde Değişmeler-Yabancı Sermaye ve Anonim Şirketlerde Ayni Pay, Koloğlu'na Armağan, Ankara, 1975 (Ayni Pay).

KARAYALÇIN, Yaşar: Muhasebe Hukuku, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1988 (Muhasebe).

KARAYALÇIN, Yaşar: Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler-III (1984-1987), Ankara, 1988 (Görüşler).

KARAYALÇIN, Yaşar: Yeniden Değerleme Fonu-Esas Sermaye Artırımı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VI, Ankara, 1989 (Yeniden Değerleme).

KARAYALÇIN, Yaşar: Kanuni Yedek Akçenin İlk Ayrımı Açısından Safi Kâr Kavramı ve Dönem Vergi Borçları, BATİDER, C. 15, S. 3, 1990 (Safi Kâr).

KARYAĞDI, Nazmi: Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı, 4. Baskı, Oluş Yayıncılık, İstanbul, 2014 (Kâr).

KAYA, Arslan: Sermaye Artırımı, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997.

KENDİGELEN, Abuzer: Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul, 1994 (İntifa Hakkı).

KENDİGELEN, Abuzer: Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012 (İlk Tespitler).

KEŞAN, N.: Emisyon Primlerinin Vergi Hukuku Muvacehesindeki Durumu, İktisat Maliye C. 18, 1971.

KILIÇOĞLU, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2012.

KIRBAŞ, Sadık: Vergi Hukuku Temel Kavramlar, İlkeler ve Kurumlar, 20. Baskı, Ankara, 2015.

KIRCA, İsmail, Feyzan Hayal **ŞEHİRALİ ÇELİK** ve Çağlar **MANAVGAT**: Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı), Ankara, 2013.

KIZILOĞLU, Şükrü: Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması, C. 3, Yaklaşım Yayınları, 2000.

KIZILOĞLU, Şükrü ve Metin **TAŞ**: Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013.

KOÇ, Yüksel: Tekdüzen Muhasebe Sistemi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, 1972, 971-990.

KOÇAKOĞLU, Hamza: Uygulamalı Vergi Hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: Borçlar Hukuku Genel Bölüm I, Filiz Kitabevi, 6. Baskı, 2014.

KÖPRÜLÜ, Bülent ve Selim **KANETİ**: Sınırlı Ayni Haklar, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası, İstanbul, 1982-1983 (Ayni Haklar).

KORKUT, Ömer: Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı, 1.Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2012.

MEMİŞ, Tekin ve Gökçen **TURAN**: Sermaye Piyasası Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

MOROĞLU, Erdoğan: Ticaret Ortaklıklarına Sermaye Olarak taşınmaz Mal veya Bunun Üzerindeki Bir Hakkın Konulması Taahhüdü, BATİDER, C. V, 1969, S.2, s. 245 vd. (Taşınmaz Mal).

MOROĞLU, Erdoğan: Esas Sermaye Artırımı İçin Eski İştirak Taahhütlerinin Ortaklığa Tamamen Ödenmiş Olması Şartı, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S. 3, 1970, s.129-134. (Esas Sermaye).

MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımının Butlanı Davası ve Bir Aylık Hak Düşürücü Süre, Batider, C. 18, S. 2, 1985 (Butlan).

MOROĞLU, Erdoğan: Notlu-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu Ve İlgili Mevzuat, Beta Yayınları, İstanbul, 2001 (İçtihatlı).

MOROĞLU, Erdoğan: Anonim ve Limited Ortaklıklarda Fesih Kararının Geri Alınması, Ömer Teoman'a 55.Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2002 (Fesih Kararının Geri Alınması).

MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı, 2. Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2003 (Artırım).

MOROĞLU, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı İle Yürürlük ve Uygulama Kanun Tasarısı Taslağı, Değerlendirme ve Öneriler, Ankara, 2006 (Tasarı).

MOROĞLU, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları Değerlendirme ve Öneriler. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012 (Değerlendirme).

MOROĞLU, Erdoğan: Türk Ticaret Kanununa Göre Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 6.Baskı, 2012 (Hükümsüzlük).

MOROĞLU, Erdoğan ve Abuzer **KENDİGELEN**: İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014 (Mevzuat).

MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015 (Sermaye Artırımı).

MUTLUER, Kamil: Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Turhan Kitabevi, 3.Bası, Ankara, 2011.

NADAROĞLU, Halil: Kamu Maliyesi Teorisi, Beta Yayınevi, İstanbul, 2000 (Kamu Maliyesi).

OĞUZMAN, M.Kemal: Anonim Şirketlerde İhtiyatların Sermayeye Kalbi ile Sermaye Çoğaltılması, İBD, C. 25, S. 12, 1951, s.689 vd. (İhtiyatlar).

OĞUZMAN, M.Kemal: Şekil Noksanı Sebebiyle Butlan Dermeyanı Hakkının Suiistimali, İstanbul Barosu Dergisi, Haziran 1955, C. 29, S.6, s.249-258 (Butlan).

OĞUZMAN, M.Kemal ve Özer SELİÇİ : Eşya Hukuku, 9. Bası, İstanbul, 2002 (Eşya).

OĞUZMAN, M.Kemal, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR: Eşya Hukuku, 12. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009 (Eşya Hukuku).

OĞUZMAN, M.Kemal ve Turgut ÖZ: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, Vedat Yayınevi, 12.Bası, İstanbul, 2014 (Borçlar Hukuku).

ÖNCEL, Mualla, Mehmet KUMRULU ve Nami ÇAĞAN: Vergi Hukuku 23. Bası, Turhan Kitabevi, 2014.

ÖNCÜ, Ekrem: “Geçmiş Dönem kârlarının Tamamı Sermayeye İlave Edilebilir mi?”, <http://www.thelira.com/> (ET: 13.04.2015).

ÖNER, Erdoğan: Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013.

ÖZBALCI, Yılmaz: Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş-Özbalcı Mali Hukuk Bürosu Yayınları, Ankara, 2010.

ÖZBALCI, Yılmaz: Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş-Özbalcı Mali Hukuk Bürosu Yayınları, Ankara, 2010.

ÖZDAMAR, Mehmet: Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi, Yetkin Yayınevi, Ankara 2005.

ÖZKAN, Ömer: Anonim Ortaklıklarda Yeniden Değerleme Suretiyle Esas Sermaye Artırımı, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1-2, Haziran-Aralık 1998.

ÖZPEHRİZ, Niyazi: İç Kaynakların Kullanılması Yoluyla Sermaye Artırımı, Vergi Dünyası Dergisi, S. 265, 2003.

ÖZSUNGUR, Fahri: Rüçhan Hakkının Kullanılmaması ve Sermaye Artırımında Pay Taahhütlerinin Kısmen Yerine Getirilmesi Sorunu, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, Aralık 2014, s.145-164.

ÖZTAN, Bilge: Atatürk’ün Bıraktığı İş Bankası Hisse Senetleri Dolayısı ile CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) ve Türk Tarih ve Dil Kurumu Arasında Çıkan Anlaşmazlık ve Benzeri Bir İşteki Federal Mahkeme Kararı, BATIDER, C. 5, S. 2, 1969, s. 262-272

ÖZTÜRK, Bünyamin: Sermaye Şirketlerinde Kurumlar Vergisi ve Kâr Dağıtımı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2007.

PARASIZ, İlker: Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2007.

PEHLİVAN, Osman: Vergi Hukuku Genel İlkeler ve Türk Vergi Sistemi, Celepler Matbaacılık, Trabzon, 2013.

PETROŠEVIČIENĖ, Olga: The Nature Of Authorized Capital And Some Rules Of Capital Maintenance, Social Sciences Studies, Mykolo Romerio Universitetas, C. 3, S. 3, 2009.

POROY, Reha, Ünal **TEKİNALP** ve Ersin **ÇAMOĞLU**: Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık, 13.Bası, İstanbul, 2014 (Şirketler Hukuku).

PULAŞLI, Hasan: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, 2007 (Kıymetli Evrak).

PULAŞLI, Hasan: Yeni Şirketler Hukuku, Genel Esaslar, Ankara, 2012 (Genel Esaslar).

PULAŞLI, Hasan: Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 17, S. 1-2, 2013, s. 885-898 (Genel Kurul Kararları).

PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, 2.Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014 (Şerh).

PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 3.Baskı, Ankara 2015 (Şirketler).

S.M.H., Collin: Dictionary of Accounting, Fourth Edition, A & C Black Publishers Ltd, London 2007.

SABAN, Nihal: Vergi Hukuku, Beta Basım AŞ., 5.Bası, İstanbul, 2009.

SAJNÓG, Artur: *Share Capital Increase Strategies and the Efficiency of Listed Companies - A Polish-German Comparative Analytical Study*", Comparative Economic Research, Cilt 17, Sayı 2, Haziran 2014.

SARAÇ, Tahir: Anonim Şirketlerde Şarta Bağlı Sermaye Artırımı, Ankara 2009.

SAYGILIOĞLU, Nevzat: Vergilemede Şirket Ve Hissedar İlişkisi OECD Ülkeleri Uygulamaları, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı 135, 1992.

ŞENER, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 1.Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

ŞENER, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 2.Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015 (Şirketler).

ŞENYÜZ, Doğan, Mehmet **YÜCE** ve Adnan **GERÇEK**: Vergi Hukuku Genel Hükümler, Ekin Kitabevi, 4.Baskı, Bursa, 2013.

ŞİRİN, Şerafettin: Ticari Hukukta Şirketler Ve Özel Statülü Kurumlar, Alfa Yayınevi, İstanbul, 1992.

STEIGER, F.V.(Çev.YAZMAN, İ): Anonim Şirket Hisse Senetleri Üzerinde İntifa Hakkı Bulunması veya Bunların Rehnedilmiş Olması Halinde Yeni Hisse Senetleri Alma Hakkına İlişkin Sorunlar, BATİDER, C. 7, S. 3, 1974.

SUNGURBEY, İsmet: Medeni Hukuk Eleştirileri, 2.Cilt, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.

TEKİL, Fahiman: Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul, 1993 (AŞ-I).

TEKİNALP, Ünal: Yeni Alman Paylar Kanunu Tasarısı'nın Ortaklığın Hesapları Konusundaki Bazı Yenilikleri, BATİDER, C.3, S.3, Mart 1966, s.479-492 (Yeni Alman Paylar Kanunu).

TEKİNALP, Ünal: İşçi ve Müstahdemler Yararına Yardım Akçeleri ve Yardım Vakıfları, BATİDER, C. 4, S. 3, 1968, s. 420 vd. (Yardım Akçeleri)

TEKİNALP, Ünal: Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, 2.Baskı, İstanbul, 1979 (Yedek Akçeler).

TEKİNALP, Ünal: İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Toplantısının Onaylama Kararı, İktisat ve Maliye, C. XXII, S. 12, 1980 (İmtiyazlı Pay).

TEKİNALP, Ünal: Genel Kurul Kararlarının Butlanında Anonim Ortaklığa Özgü Sebeplerin Kabulü İhtiyacı, BATİDER, C. 25, S. 4, 2009 s. 12-13 (Butlan).

TEKİNALP, Ünal, Reha **POROY** ve Ersin **ÇAMOĞLU**: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2010 (Şirketler).

TEKİNALP, Ünal: Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012 (Tek Kişi).

TEKİNALP, Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015 (Sermaye Ortaklıkları).

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Sermet **AKMAN**, Haluk **BURCUOĞLU** ve Atilla **ALTOP**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yedinci Baskı, İstanbul, 1993.

TEOMAN, Ömer: Anonim Ortaklıkta İptal Edilebilir Genel Kurul Kararlarının Doğrulanması, İktisat ve Maliye Dergisi, C.17, S. 2, .1970-1971 (Genel Kurul Kararları).

TEOMAN, Ömer: “Kayıtlı Sermaye Sistemini Kabul Eden Anonim Ortaklıklarda Ayrıcalıklı Pay Sahiplerinin Tavan Tutarının Yükseltilmesini veya Çıkarılmış Sermayenin Artırılmasını Onaylamalarının Zorunlu Olup Olmadığı Sorunu”, Otuz Yıl Ticaret Hukuku-Tüm Makalelerim, İstanbul 2000, C. I (Kayıtlı Sermaye).

TOPÇU, Nuraydın ve Vedat **DEMİRKOL**: Sermaye Şirketlerinde Sermaye Artırım İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, S. 65, 2015, s.137-146.

TOPUZ, Nurdane: Damga Vergisi Kanunu’nda İstisna ve Muafiyet, Yaklaşım Dergisi, S. 88, Nisan 2000.

TUNCER, Selahattin: Vergi Hukuku ve Uygulaması Cilt-III, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2012.

TURANLI, Hüsnü: Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 17, S. 1-2, 2013, s. 939-960 (Hükümsüzlük).

TURANLI, Hüsnü: Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, Orion Kitabevi, İzmir, 2014 (Birleşme).

TURHAN, Salih: Vergi Teorisi ve Politikası, Filiz Yayınevi, İstanbul, 1998.

TÜRK, Ahmet: Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999 (Borca Batıklık).

TÜRK, Ahmet: Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, S.2, 2002 (173-233) (Gizli Yedek Akçe).

ULUSAN, Hikmet: Yeniden Değerleme Uygulamasının Sermayeyi Koruyucu Etkisi, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2002 (111-128).

ULUSOY, Yılmaz: Anonim ve Limited Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Vergilendirme, Ankara, 1987.

ULUYOL, Osman ve Veysel Eren **TÜRK**: Finansal Rasyoların Firma Değerine Etkisi: Borsa İstanbul (BİST) 'da Bir Uygulama, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, C. 15, S. 2, 2013 (365-384).

ÜÇİŞİK, Güzin: Türk Hukuku'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Sakatlığı Konusunda Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirilmesi (http://openaccess.dogus.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11376/138/Ucisik_Guzin.pdf?sequence=1) (ET: 22.01.2015) (Değerlendirme).

ÜÇİŞİK, Güzin ve Aydın **ÇELİK**: Anonim Ortaklıklar Hukuku, 1.Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013 (Şirketler).

ÜLGEN, Hüseyin: Anonim Ortaklıklarda Kurucu İntifa Senetlerinin İlk Kuruluş Sermayesi İle Sınırlı Olup Olmadığı Sorunu, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 31, S. 8, 1984 (Kurucu İntifa Senetleri).

ÜLGEN, Hüseyin: Anonim Ortaklıklarda Yeniden Değerleme Fonunun Sermayeye Eklenmesi Yolu ile Sermaye Artırımında Bedelsiz Paylar Kimlere Tahsis Olunmak Gerekir?, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 31, S. 9, 1984-1985 (Bedelsiz Paylar).

ÜLGEN, Hüseyin, Mehmet **HELVACI**, Abuzer **KENDİGELEN** ve Arslan **KAYA**: Kıymetli Evrak Hukuku, 9.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.

ÜLGEN, Hüseyin, Mehmet **HELVACI**, Abuzer **KENDİGELEN**, Arslan **KAYA** ve Füsun **NOMER ERTAN**: Ticari İşletme Hukuku, 4.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.

ÜNSAL, Hilmi: Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Detay Yayıncılık, 3.Bası, Ankara, 2012.

ÜREL, Gürol: Kurumlar Vergisi Kanunu Uygulaması Yorum ve Açıklamalar, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2009.

YANLI, Veliye ve Gül **OKUTAN NILSSON**, “Şirketin Kendi Paylarını İktisabına İlişkin 10.08.2011 Tarih ve 26/767 Sayılı SPK İlke Kararının 6762 Sayılı TTK Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, Arslanlı Bilim Arşivi, 1-15 (<http://www.arslanlibilimarsivi.com>, Erişim Tarihi 15.3.2015).

YANLI, Veliye: Kayıtlı Sermaye Sisteminde Yönetim Kurulunun Durumu, Münih Ludwig Maximilian Üniversitesi, Münih, 1992 (Kayıtlı Sermaye).

YANLI, Veliye: Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması, İstanbul, 2005.

YANLI, Veliye: Sermaye Piyasası Hukukunda Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahviller, Prof. Dr. Belgin Erdoğan'a Armağan, İstanbul, 2011 (875-894).

YANLI, Veliye: Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı, Batider, C. 30 S. 1, 2014 (Kâr).

YASAMAN, Hamdi: Anonim Ortaklıkların Birleşmesinde Sermaye Artırım Sorunu, İktisat ve Maliye, C. XXVII, 1981, S. 10, s. 356 vd. (Sermaye Artırımı).

YASAMAN, Hamdi: Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Ankara 1987 (Birleşme).

YASAMAN, Hamdi: Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1992 (Menkul Kıymet).

YASAMAN, Hamdi: Anonim Şirketlerin Birleşmesinde Sermaye Artırımı Sorunu, Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku ile İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, İstanbul, 2006 (51-67) (Birleşmede Sermaye Artırımı Sorunu).

YASAMAN, Hamdi: Sermaye Piyasası Hukukunun Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Üzerindeki Etkileri ve Sermaye Artırımı, Erdoğan Teziç'e Armağan, (Edit. Köksal Bayraktar), Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2007 (Sermaye Piyasası).

YAVUZ, Mustafa: Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos 2013 (129-140).

YILDIZ, Ekrem: İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı ve Sermaye Piyasalarına Etkileri, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, C. 20, S. 1-2, Nisan-Kasım 1991 (99-117).

YILDIZ, Şükrü: Anonim Ortaklıklarda Yeni Pay Alma Hakkı, İstanbul, 1996 (Yeni Pay).

YILDIZ, Şükrü: Anonim Ortaklıkta İhraç Primleri (Agio), Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, s. 1-2, 2000 (547-566) (Primli Pay).

YILDIZ, Şükrü: Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara, 2004 (Eşit İşlem İlkesi).

YILDIZ, Şükrü: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Rüçhan Hakkı Konusunda Getirilen Değişiklikler, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 809-817, 2012 (Özel Sayı) (Rüçhan Hakkı).

YILMAZ, Asuman: “Alman Hukuku’nda Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Devralması ve “KonTraG” ile Getirilen Değişiklikler”, IUHFM, 2005, C. 63, S. 1-2, (239-290) (AB Hukuku’nda AŞ’nin Kendi Paylarını Devralması).

YURTMAN DEMİR, Nevin: Anonim Ortaklıklar Ve Vergi Hukuku Yönünden İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, Kazancı Yayınevi, İstanbul, 1997.

YÜKERİ, Yılmaz: İmalat Sanayi İşletmelerinin Sermaye Yapısı Kararlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2009.

Online Kaynaklar:

1. www.kazanci.com
2. <http://www.sinerjimevzuat.com.tr>
3. <http://www.hukukturk.com>